ସାହିତ୍ୟ ଓ...

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପୁସ୍ତକ ଭଣ୍ଡାର

ସାହିତ୍ୟ ଓ ...

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପୁସ୍ତକ ଭଣ୍ଡାର
ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧ : କଟକ-୨

ସାହିତ୍ୟ ଓ......
[ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ]
ଲେଖକ :
ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ
ପ୍ରକାଶକ :
ପୁସ୍ତକ ଭଣ୍ଡାର
ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ-୨
ବସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧
ମୁଦ୍ରଣ :
ବେଣୀମାଧବ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧
ପ୍ରକାଶକାଳ :
ଦଶହରା, ୧୯୮୯
ମୂଲ୍ୟ :
ଅବନ୍ଧା : ତେଇଶି ଟଙ୍କା
ବନ୍ଧେଇ : ପଚିଶି ଟଙ୍କା

SAHITYA O......
[*LITERARY CRITICISM*]

By :
Sri Chittaranjan Das.

Published by :
Pustak Bhandar
BANKA BAZAR, Cuttack-2
&
BUS STAND, Berhampur-1

Date of Publication
Dashara, 1989

Price : Unbound : Rs. 23·00
Bound : Rs. 25-00

ସାହିତ୍ୟକ ବସ୍ତୁ ଲେଚନର ଅଧିକାରୀ

ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶରତ କୁମାର ମହାନ୍ତଙ୍କୁ,

ଭୂମିକାଟିଏ

ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଓ ଅଲବତ ରହିବ । ଏହି ଓ ଗୁଡ଼ିକ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ଲେଖକର ସାହିତ୍ୟଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତାର ସମ୍ଭବ ହେଉଥିବ । ଏହି ବିସ୍ତାର ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାରର ଭଜନ କରାଇବ ।

ସଂଗ୍ରହଟିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରବନ୍ଧର ଶେଷରେ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ସୂଚିତ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ଏହି ଅବସରରେ ମୁଁ ଗଭୀର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର
ଜୁନ, ୧୯୮୯

ବିଷୟସୂଚୀ

୧.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାନ ଓଡ଼ଗା	୧
୨.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅସାହିତ୍ୟକତା	୨୨
୩.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅତିସାହିତ୍ୟକତା	୩୨
୪.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ନାଟକୀୟତା	୫୪
୫.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ବସ୍ତୁବର୍ତ୍ତିକତା	୬୨
୬.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି	୭୨
୭.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶୁଦ୍ଧାଭିସାର	୮୯
୮.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଧୁତା	୧୦୪
୯.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶ୍ଳୀଳତା	୧୧୧
୧୦.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟବାଦିତା	୧୨୮
୧୧.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ମିଳନ	୧୪୩
୧୨.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା	୧୪୫
୧୩.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସୃଜନଶୀଳତା	୧୫୩
୧୪.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ	୧୬୨
୧୫.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ	୧୭୫
୧୬.	ସାହିତ୍ୟ ଓ ସୀମା	୧୮୨

□ □ □

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାନ ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ କାଳ ବା ଯୁଗ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ କି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ସୁତକାଣ୍ଡ ରଥୀମାନେ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ସେହି ଯୁଗକୁ ଜାଣପୂତାବାଘ ଯୁଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେଲେ କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ଦିଶୁଥିଲା, ଆଉ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ଦିଶୁନଥିଲା । ଅଥବା, ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ, ଓଡ଼ିଶା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିଲା, ଅନ୍ୟମାନେ କେବଳ ସେମିତି ସେମିତି ଦିଶୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ ଜାଣିଥିବା ଅନ୍ୟ ସାହିଗୁଡ଼ିକର ସାହିତ୍ୟର ତୁଳନାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ସରସ ବା ବିଶେଷ ବୋଲି କହିଦେଲେ ସତେଅବା ଶତପୁଣ୍ୟ ଲାଭ କଲାପରି ଅନୁଭବ ହେଉଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ହିଁ ଆମ ଆଖିରେ ସବାବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ।

ସେହି କାଳଟି ଆମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କ ଭିତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସେହି କାଳର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ହୁଏତ କୋଉ ଦିନରୁ ଗଲାଣି । ତଥାପି କେତେକଙ୍କ ଭିତରେ ସେହି କାଳଟି, ସେହି ମିଜାଜଟି ଓ ସେହି ଅନ୍ଦାଜଟି ଭାରି ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ସର୍ବାଙ୍ଗସଜଳ ହୋଇ ରହିଛି । କାଳ ବଦଳି ଯାଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ

ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ଆମର ସେହି ପୁରୁଣା ବାଡଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସମୂହଗତ ନାନା ପ୍ରୟୋଜନରୁ କାନ୍ଥଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛୁ । ଅନ୍ତତଃ ନିଜର ଏହି ଘରଟିରେ ନିଜେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ହୋଇ ବସିପାରିବୁ ବୋଲି ଆମ ଭିତରେ ଏକ ସଙ୍କାମୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଘର କରି ରହିଛି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସ୍ଥାନାପୁ ନିଜ ଘରଟି ବ୍ୟତୀତ ଆମେ ଆଉ କୌଣସି ଘରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାଲାଗି ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରୁନାହୁଁ । ଅନ୍ୟକୁ ଈର୍ଷା ନକଲେ ନିଜଟି ଅନେକ ସମୟରେ ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ହୋଇ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଦିଶେନାହିଁ, ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଟି ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ଘୃଣା ନକଲେ ଓ ଛି' ବୋଲି ନକହିଲେ ନିଜ ଦରବଟିକୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ମାନବଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ଏକ ଅପବାଦ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ସମୟ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ କି ଭାରତର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନୀମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ସବୁକିଛିକୁ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ଅକାମ୍ୟ ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ମ୍ଲେଚ୍ଛମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିକୁ ସାବୁଡ଼ି ଧରି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହୁଏତ ସେମାନେ ଏପରି ଉତ୍ତେଜିତ ଓ ମଦଗ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ନିଜଟି ପ୍ରତି ପ୍ରୀତି ଦେଖାଉଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷର ସେହି ଖୋଇଟି କ୍ରମେ ଏଠାରେ ସାହିତ୍ୟସ୍ତରକୁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା, ସାହି ସାହି ହୋଇ ବାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲା, ସାହି ସାହି ଭିତରେ କନ୍ଦଳ ଲଗାଇଦେଲା । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ତାହାର ଫଳରେ ନିଜ ସାହିଟି, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ସାହିତ୍ୟ, ନିଜର ସଂସ୍କୃତି, ନିଜର ଭାଷାଟି ସବାବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଗଲା; ନିଜ ପରିମଳଟି ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ପରିମଳ ପରି ମନେହେଲା । ସେଥିରୁ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ମିଳିଲା । ସେଭଳି ମଣିଷମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଆମର ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗଟିରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରର ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହ ଏବଂ ଉଲ୍ଲାସଟିକୁ ଆମେ କ୍ରମଶଃ ଆମର ଏଠି ଆମ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ, ତାହା ଭିତରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାନ ମନେ କରିବାର ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି କ୍ରମେ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ

ଆସୁଥିବା ପରି ମନେହେଉଛନ୍ତି । ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବା ପରେ ଦେଶର ଜୀବନରେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଆଲୋଡ଼ନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା; ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ବୃହତ୍ ହେଲା, ଏକାବେଳେକେ ସାତପାଦ ଆଗକୁ ପକାଇ କୁଆଡ଼େ ମନ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ପଳାଇବାପରି ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା-ଲାଭ ସତବତରେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷର କଳ୍ପନାରେ ସେତେବେଳେ କେତେ କେତେ ଡେଣା ଲାଗିଯାଆନ୍ତି,—କବିର କଳ୍ପନାରେ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଡେଣା ଲାଗିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏହି ଦେଶରେ କେତେକେତେ ନିର୍ମାଣ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଆମ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ, କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ଆମରି ହାତ ଓ ଉଦ୍ୟମ ବାଟେ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟରୂପେ ଗଣାହେବେ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ । ଏହିସବୁ ଆହ୍ୱାନ ଓ ଆଲୋଡ଼ନ ମଧ୍ୟରେ ଯଥାର୍ଥ ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଆପଣା ଭିତରୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ତାରୁଣ୍ୟର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ହିଁ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ସେମାନେ ଆମର ନୂଆ ଘରଟିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଖୁଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ । ଏଠି ନୂତନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିଗୁଡ଼ିକୁ ବହନ କରି ଆଣିବା ସକାଶେ ସତକୁସତ ନୂତନ ମୂଳଦୁଆ ଗୁଡ଼ିକ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଆମ ସାମୂହିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ନିର୍ଭରଗୁଡ଼ିକର ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସବଳ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକ ଏଠି ସତକୁସତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାନ୍ତା । କେବଳ ରାଜନୀତିକ ନେତୃତ୍ୱରେ ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ସମାଜନିର୍ମାଣ, ଅର୍ଥନୀତି ତଥା ମାନବୀୟ ସହିତର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ପ୍ରୟାସ ଗୁଡ଼ିକ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ମୂଳଦୁଆ ଗୁଡ଼ିକୁ ତିଆରି କରା ଯାଇଥାନ୍ତା । ମଣିଷ କହିଲେ ଏଠାରେ ସବୁ ମଣିଷ ବିଚାରକୁ ଆସିଥାନ୍ତେ । ଭାରତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଇତିହାସର କୌଣସି ଯୁଗରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବିଚାରକୁ ନିଆ ଯାଇନଥିଲା । ବହି ଗୁଡ଼ିକରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖା ଯାଇଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ବୁଣାହୋଇ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୂରତାକୁ ହିଁ ଚିରନ୍ତନ ଏକ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବାସ୍ତବତା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଆଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେହି କର୍ମବାଦୀ ଅନ୍ୟାୟ ବାସ୍ତବଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ମଣିଷକୁ ହିଁ ମଝିରେ ବସାଇ ନୂଆ ଅଭିକ୍ରମରେ ଏକ ନୂତନ ବାସ୍ତବର ଅର୍ଥାତ୍ ନୂତନ ସମ୍ବନ୍ଧର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ି ପାରିଥାନ୍ତା ।

ସ୍ୱାଧୀନତାର ସଂଗ୍ରାମଟି ମୂଳତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ଲଢ଼ା ଯାଇଥିଲା । ମୂଳ କବାଟଟି ଫିଟିବାପରେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟିବା ଲାଗି ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଉଥାନ୍ତା, ନେତୃତ୍ୱ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା ।

ଏହି ଯାହା କିଛି ହୋଇଥାନ୍ତା, ରାଜନୀତିର ପରିଭାଷା-ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତାହାକୁ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ରାଜନୈତିକ ବିପ୍ଳବ-ଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ବୋଲି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧିନତା ହାସଲ କରିବା ସମୟରେ ବହୁବାର କହିଛନ୍ତି । ସେହି ଗୋଟିଏ ନେତୃତ୍ୱ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ବିପ୍ଳବର-ରାଜନୈତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବର ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ନୋଲ୍‌ଡ୍ ଟଏନ୍‌ବିଙ୍କ ସମେତ ଏକାଧିକ ଆଧୁନିକ ଇତିହାସ-ସମୀକ୍ଷକ କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲାବେଳେ ହୁଏତ ତାହାହିଁ ଘଟିଲା । ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୈତିକ ସଂଗ୍ରାମ ବା ବିପ୍ଳବରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାର ହସ୍ତାନ୍ତର ପରେ ସେମାନେ ଆଉ ଅପେକ୍ଷିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିପ୍ଳବଟି ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଏବଂ ସେହି ଦ୍ୱିତୀୟ ବିପ୍ଳବଟି ଲାଗି ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେବାକୁ ନାନା କାରଣରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଏକ ବିକଳ୍ପ ନେତୃତ୍ୱ କାଳର ଆବଶ୍ୟକତା ମାନ ତଆରି ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଗଡ଼ିଗଲା, କର୍ଣ୍ଣଧାରମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ଗୀତରେ ଅଟକି ରହିଗଲେ, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଯନ୍ତ୍ରଟା ମଧ୍ୟ ସେହି ପୁରୁଣା ତନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଚାଲିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରେ ଯେଉଁ ଅମଲା ଓ ହାକିମମାନେ ଆମକୁ ଶାସନ କରୁଥିଲେ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସେହିମାନେ ଚଉକିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବସି ରହିଲେ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ନାହିଁ । ବିପ୍ଳବର ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନଟି ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ଆତ୍ମଟିକୁ ଅର୍ଜନ କରି ନ ଥିବାରୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ରାଜନୈତିକ ଓ ଏଣିକି ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶାସକମାନେ ଅମଲା-ମାନଙ୍କର ସେହି ପୁରୁଣା ହିସାବଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଲେ । ସେହି ପୁରୁଣା ଫିକର, ପୁରୁଣା ଦୂରତା ଓ ପୁରୁଣା ଅବଜ୍ଞାଗୁଡିକ ଅନୁସାରେ ଶାସନ ଓ ଦେଶବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲିଲା । ପ୍ରାୟ ଏକ ଦରବାରୀ କାଇଦାରେ ଚାଲିଲା । ଅମଲାମାନେ ଶାସନ ଓ ଦେଶନିର୍ମାଣ ସ୍ଥାନର ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ କବ୍‌ଜା କରି ରଖିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ପୂଜା ବାଢ଼ିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମଣ କରି ରଖିଲେ ।

ନେତାମାନେ ଦରବାରରେ ରଜାଙ୍କୋଇ ବସିଥିବାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇଲେ, ମାତ୍ର ବଶ ହୋଇ ରହିଲେ, ବଡ଼ ସ୍ଥାନମାନ ଲାଭରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଲେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ ।

ତେଣୁ ଶିକ୍ଷା ବଦଳିଲା ନାହିଁ, ଅର୍ଥନୀତି ବଦଳିଲା ନାହିଁ, ମଣିଷକୁ ଗଧ କରି ରଖି ଆସିଥିବା ଅସମ୍ମାନ ଓ ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ସେମିତି ରହିଲା । ଗୁଣକ ଦଶ ଗୁଣ ହେଲା, ପୁରୁଣା ଘରମାନଙ୍କରେ ଛଅଟା ଅଧିକ କବାଟ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଦଶଟା ଅଧିକ ଚଉକି ଆଣି ପକାଗଲା ସିନା, ମାତ୍ର ନୂଆକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ରଖାଗଲା, ବିବେକମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ବିବେକ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଦେଶରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରି ଓ ଏହି ଦେଶରେ ପ୍ରତିପାଳିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସତେଅବା ଏକ ମଉରସୀ ସଂସ୍କାରର ବଳରେ ଓ ଦର୍ପରେ ନିଜକୁ ଏ ଦେଶର ସତେଅବା ଭର୍ତ୍ତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଆସିଥିଲେ, ସେହିମାନେହିଁ ଆମ ଭାଗ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତ ସବୁଯାକ ଦାଣ୍ଡିରେ ଗୋରୁ ଚରାଇବାକୁ ଆସିଲେ । ବାବୁ ହେଲେ, ବଡଲୋକ ହେଲେ, ବଡ଼ ବଡ଼ ମଣିଷଙ୍କ ପରି ଦେଖାଗଲେ । ଏବଂ ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ନାଡ଼ୀକୁ ଏହିମାନେହିଁ ନୂଆ ଭୂମିପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଲେ । ଯେଉଁ ଅସଲ ଗଛଟିରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଥାନ୍ତା, ସେହି ଗଛଟିକୁ ଗୋଟାମୁଣ୍ଡା ଆବୋରି ସେମାନେ ନିର୍ମୂଳୀ ଲତାପରି କେତେଡ଼ ଠନ୍ଠନ ବଢ଼ିଲେ । ଆମ ଭାଗ୍ୟର ସ୍ୱାର୍ଥିମାନଙ୍କରେ ସର ଓ ଲବଣୀପରି ଭାସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନମାନ ଦେଖିଲେ, ଛୁଞ୍ଚା ଆପଣା ସହିତ ପ୍ରଶସ୍ତିସ୍ୱରରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଲେ । ଆତ୍ମକାମୀ ହେଲେ, ବୃତ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ ବା ପ୍ରୟୋଜନାଳ୍ କାଇଦାଗୁଡ଼ାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଲେ । ଦେଶଟାକୁ ସେହି ବୃତ୍ତିଚତୁରତା ମଧ୍ୟରୁ ନାନା ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ଡ଼ାକିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଚତୁରତା ଶିଖି କରି ସେହି ବୃହଦ୍ ଜନମାନଙ୍କ ପରି ହେବା ଲାଗି ନିଜ ଭିତରେ ଅଭିଳାଷ ରଖିଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଦିନୁଁ ଦିନ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜୀବନରେ, ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ଏକ ଜାତିର ଜୀବନରେ ଯେ ଦୁର୍ଭିତରେ ଏକ ବ୍ରତ ବି ଥାଇପାରେ; ଦିନୁଁ ଦିନ ଆମ ଆତ୍ମକାମୀ ମାନଙ୍କର ବେହର ଓ ବିବେକ ମଧ୍ୟରୁ ସେହି କଥାଟି ଅପସାରିତ

ହୋଇ ରହିଲା, ପ୍ରବଂଚିତ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଦେଶଟାଯାକ ପ୍ରବଂଚିତ ହୋଇ ରହିଲା ।

ନୂଆ ଭାରତରେ ସେହି ପୁରୁଣା ଶାସନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜବର ହୋଇ ରହିଲା, ପୁରୁଣା ଶିକ୍ଷା ଦିନୁଁ ଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜାଗା ମାଡ଼ି ବସୁଥିବା ସତେଅବା ଏକ ବୃହତ୍ ଯନ୍ତ୍ରପରି ଦିଶିଲା । ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଟା ଭିତରୁ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚତୁର ମଣିଷ ବାହାରିଲେ; ଆତ୍ମକାମୀ ବାହାରିଲେ; କ୍ଷମତାକାମୀ ବୃତ୍ତିଚତୁରମାନେ ବାହାରିଲେ । ସେମାନେ ଅସଲ ପରିମଳଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଏକାନ୍ତ ଅକାମି ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରାପ୍ୟ ମୂଳଭୂତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ନିଃସଙ୍ଗତା ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଏକ ପ୍ରାରବ୍ଧ ପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା । ସେମାନେ ଯେଉଁ ମାଟିରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ, ସେହି ମାଟିଟି ସହିତ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ବ୍ରତଗତ ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିଲା । ଚତୁରର, ଆତ୍ମକାମୀମାନଙ୍କର ସାଧାରଣତଃ ବ୍ରତ ବୋଲି ଜୀବନରେ କେଉଁଠି କିଛି ନ ଥାଏ । ଆମ ଆନୁଭବର ସୂତାଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ତଥାକଥିତ ନୂଆମାନେ ଆସି ଭାରି ଅହେତୁକ ଭାବରେ କେତେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଦେଲେ । ବିନା ଅଡୁଆରେ ଅଡୁଆ ଭର୍ତ୍ତି କଲେ । ସରଳକୁ ଜଟିଳ କଲେ । ସହଜବୋଧକୁ ଖୁସିରେ ଅବୋଧ କରି ଦେଖାଇଲେ । ସରକାରଙ୍କର ଯେଉଁ କାଗଜଗୁଡ଼ିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଲାଗି ହୁଏତ ସାତଦିନ ଲାଗିଥାନ୍ତା, ଏମାନଙ୍କ କୃପାରୁ ସେଥିପାଇଁ ସାତ ବରଷ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଭାଷାକୁ ଲୋକେ ସିଧା ବୁଝି ପାରିଥାନ୍ତେ, ଶାସନର ସନ୍ଧିମାନଙ୍କରେ ବସିଥିବା ଏହିମାନେ ତା' ଭିତରେ ଫିସାଦ ପୁରାଇ ପୂଠ ଦେଇ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ବଙ୍କା କରି କହିଲେ, ସହଳକୁ ଧୀଷଣା ପ୍ରୟୋଗ କରି ବିଳମ୍ବରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ । ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଯାହା ହେଲା; ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ହେଲା । ଆମ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଏହିସବୁ ଲଜଡ଼ ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଧୂଳି ଉଡ଼ିଲା, ଭୂଇଁ ଲୁଚିଗଲା । ଏମାନେ ଆଧୁନିକ ବୋଲାଇଲେ । ଏମାନେ ଯେବେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶିବାରୁ ସାହିତ୍ୟର ଏହି ଯୁଗଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ନାନା ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରି ଆଧୁନିକ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକର ଏହି ନୂଆ ନାଚ ଭିତରେ ଆସି ସାମିଲ

ହେଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଧୁନିକ ବୋଲି ଏକ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ କେତେଦିନ ପାଇଁ ବାହାରିଥିଲା । ସେହି ଆଧୁନିକର କବର ଉପରେ ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକମାନେ ନାଗର ହୋଇ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ବକା ବନିଗଲା । ଭୁଲିଂଟା କି କ'ଣ କମ୍ ବକା ବନିଗଲା ? ଭୁଲିର ଚେରମାନେ ବୋକା ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଲେ ।

ଏହି ଆଧୁନିକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଗରୁ ନିଃସଙ୍ଗତା ରହିଥିଲା । ତାହା ହେଉଛି ମାଟି ସହିତ, ଏହି ମାଟିରେ ବାସ କରୁଥିବା କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କର ଭାଗ୍ୟଟି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରି ପାରି ନଥିବା ଜନିତ ନିଃସଙ୍ଗତା । ଆମର ବୃତ୍ତି ପାଖରେ ଆମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ଜବାବ ଦେଇ ପାରିବା ଲାଗି ପ୍ରାପ୍ୟ ଧାତୁଗତ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଅସମର୍ଥ ଅଥବା ଅସମ୍ମତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଜନିତ ନିଃସଙ୍ଗତା । ଆମର ବୃତ୍ତିପାଖରେ ଆମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ଜବାବ ଦେଇପାରିବା ଲାଗି ପ୍ରାପ୍ୟ ଧାତୁଗତ ଭାବରେ ନିଜକୁ ସମର୍ଥ ଅଥବା ଅସମ୍ମତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଜନିତ ନିଃସଙ୍ଗତା । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦଶକରେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷତ ଜର୍ଜର ଇଉରୋପରେ ଯେଉଁ ମୋହଭଙ୍ଗ ଜନିତ ନିଃସଙ୍ଗତା ଆସିଥିଲା, ତାହାର ଅବଶ୍ୟ ଏକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି, ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ଗତ ସଙ୍ଗତି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ମାତ୍ର ଇଉରୋପୀୟ ପାଠଗୁଡ଼ାକ ପଢ଼ି ଇଉରୋପୀୟ ଧିପାଗୁଡ଼ାକରେ ନିଜର ବୋଧେନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଆଇ ରଖିଥିବା ଓ ଆମର ଏଠି ଆଧୁନିକ ନାମକ ଏକ ଅଲଅଲ ପଲ୍ଲବଗ୍ରାହିତା ମଧ୍ୟକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଥିବା ନୂଆ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ଏହି ନିଃସଙ୍ଗତାବୋଧର ଆଦୌ କୌଣସି ଭୂମି ନାହିଁ, କୌଣସି ବିବେକ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଗେହ୍ଲାମାନେ ସଚରାଚର ଅଧିକ ଗେହ୍ଲା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ଦର୍ପୀମାନେ ଅଧିକ ଦର୍ପର ସମ୍ଭାର ଲାଗି ସର୍ବଦା ମନ ରଖିଥାନ୍ତି, ହୁଏତ ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ନିଃସଙ୍ଗତାର କାରଣ ହୋଇପାରେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସବାଆଗ ଆପଣା ଲାଗି ହିଁ ଅଧିକ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦାବି କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ନିଃସଙ୍ଗତା ହୁଏତ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ବୁଝାମଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ବିତ୍ତ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ବିତ୍ତ ଅଥବା କ୍ଷମତା, ଉଚ୍ଚଆସନ, ଉଚ୍ଚ

ଲଢ଼ୁଆର ସମାଧାନ କରିଦେଇ ପାରିବାକୁ ଭାବୁଥିବା ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଏକ ନିଃସଙ୍ଗତାର କବଳରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସିଏ ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ସେ ତାକୁ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ସିଏ କୌଣସି ଜାଗାରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେଉଥାଏ ବୋଲି ହୁନା ସାନ୍ତ୍ୱ ପିଲ୍ଲ ଭାରି ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଏ । ସମଗ୍ର ଧରା ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଭାରି ସାନ ପ୍ରାୟ ବୋଧହୁଏ । ଏବଂ, ଏହି ଛୁଆର ଓଡ଼ିଶା ସାନ ବୋଲି ବୋଧ ହେବାଟା ବା କେତେକର କଥା ? ତେଣୁ ତା କୁଣ୍ଡ ଗୁଡିକ ପାଖରେ ଓଡ଼ିଶାଟା ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ସାନ ବୋଲି ବୋଧ ହେବ ହିଁ ହେବ । ତା' ମୁଣ୍ଡଲାଗି ଓଡ଼ିଶାଟା ସତେଅବା ଏକ ଅତିସାନ ଅଯୋଗ୍ୟ ଗଣ୍ଡ କମ୍ବା ଗୁଲ୍ଫ ଟିଏ ପରି ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଯିବ ।

ଯେଉଁ ସେନାପତି ମୂଳତଃ ଜଣେ ସୈନିକ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ସିଏ କଦାପି ଆପଣା ପାଖରେ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହେନାହିଁ ଅଥବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ଅଲଗୁଣ ମଧ୍ୟ ରଖେନାହିଁ । ଯୋଉ ସାଙ୍ଗ ସତକୁସତ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ; ସାଙ୍ଗହୋଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିମନ୍ତେ ଓ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ବାଟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲିବ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଶକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ରହି ସବୁରି ଉଦୟ ନିମନ୍ତେ ଦାନ କରିପାରିବ ବୋଲି ଖୁସିରେ ବାହାରିଥାଏ; ସିଏ କଦାପି ନିଃସଙ୍ଗ ହୁଏନାହିଁ । ବା ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ତଥାପି ଗୋଟାଏ ସାହେବ ପରି ଦେଖାଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ଆମ ସମାଜକୁ ଚଢ଼ିଥିବା ଓ ଚଳଉଥିବା ପ୍ରାୟ ଏକ ଆକସ୍ମିକ ଦୈବ ବରଦ ହେତୁ ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ଠାରୁ ଉଚ୍ଚରେ ବସିପାରିଛି ଓ ଏକାବେଳକେ ସମସ୍ତଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରେ ଯାଇ ବସିପାରିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ସେନାପତି ବୋଲି ଧରିନେଉଛି, ତାର ସବୁକିଛି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ନିଃସଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ଯିଏ ଖାଲି କାନ୍ଧରେ ବସିବାଲାଗି ସଙ୍ଗ ଲୋଡ଼ୁଥିବ ବା କାନ୍ଧରେ ବସିବାକୁ ଆସିବ, ସିଏ ଅବରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଯେତେ ପ୍ରବର ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓ ତା' ଘୋଡ଼ାମାନଙ୍କର ଶାଳରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଇସ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବ ବୋଲି ଯେତେ ଯେତେ

ବିଶେଷ ଗୁଣରେ ନିଜକୁ ମଣ୍ଡିତ କରି ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ନିଃସଙ୍ଗ ହେବ, ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥିବ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଲୁଚ୍ଚା ପଙ୍କଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପଦ୍ମଟିଏ ବୋଲି ମନେ କରି କଣ୍ଠକୁ ଫୁଲେଇ ବି ହେଉଥିବ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆମର ଏହି ସମାଜ ବଦଳି ଥାଆନ୍ତା, ସମ୍ବନ୍ଧମାନେ ବଦଳି ଥାଆନ୍ତେ, ମଣିଷକୁ ହିଁ ସବାବଡ଼ ଆସନରେ ବସାଯାଇଥାନ୍ତା ଓ ସବାଆଗ ଧାଡ଼ିର ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଇଥାନ୍ତା । ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଉକ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଆମର ଶିକ୍ଷିତମାନେ ହିଁ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଭାରତରେ ଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆଦିରୂପର ପ୍ରଚଣ୍ଡତା ସହିତ ଯେଉଁ ସାଆନ୍ତଟି ବସି ରହିଥିଲା, ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ନୂତନ ଗୌରବମୟ ଭୂମିକାଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ଆଦୌ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଲାନାହିଁ । ସବାଆଗ ସାଆନ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ସତେଅବା ସବାବଡ଼ ପଣ ବୋଲି ମଣିଲେ । ଆମର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, କାଳ ଓ ତାର ମୂଳଭୂତ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଲେ । ଭ୍ରମରେ ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଏକ ଗୁଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲେ । ବହିମାନଙ୍କରେ ଇଉରୋପୀୟ ନିଃସଙ୍ଗତା ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଯାହା ସବୁ ପଢ଼ୁଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କର ଜ୍ୱାଳାଗ୍ରସ୍ତ ଆତୁରତାଗୁଡ଼ାକର ଆଗରେ ଭାରି ଚକଚକ ଦେଖାଗଲା ଓ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କାମାତୁର ଭାବରେ ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଦେହରେ ଭୂଷଣ କରି ପିନ୍ଧିଲେ, ଆପଣାର ଚକ୍ଷୁମାନଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଢୋଡାଇ ରଖିବାଲାଗି ଅଥବା ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ ଭଲ ପ୍ରଚକ୍ଷୁ କରି ମୁହଁରେ ଲଗାଇଲେ ।

ଏହି ନିଃସଙ୍ଗ ବୀରମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଭୂଇଁଟି ସଚରାଚର ଭାରି ସାନ ଦେଖାଯାଏ । ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ବେଦନାଗତ ବହୁ କାରଣରୁ ଯଦି ଆମେ ଏଠି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆମର ସବାମୂଳ କ୍ଷେତ୍ର ବା ଭୂମି ବୋଲି କହି ପାରିବା, ତେବେ ସେହି ଓଡ଼ିଶାଟା ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ସେହି ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ସାନ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିବ । ସେମାନଙ୍କର ଅଭିମାନୀ ଅନ୍ତରବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକୁ ଓଡ଼ିଶା ନାମକ ଅଙ୍ଗବସ୍ତ୍ରଟି ମୋଟେ ପାଉ ନ ଥିବ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ରାଜ୍ୟ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଉଚ୍ଚ-

ପଦସ୍ଥ ଉଚ୍ଚଗାଦିଆମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଭାରି ସାନ ଭାଷାଟିଏ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି । ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡସୁମାରି କରି ଭାଷାଟିର ମୂଲ୍ୟ ସୁମାରି କରନ୍ତି । ସେହି ଭାଷାଟିକୁ ନିଜ ଦେହରୁ ହେବାର ପ୍ରାୟ ଅନ୍ତୁଡ଼ିଶାଳରୁ ଶିଖିଥାଆନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଆଉ କ'ଣ ପରି ଦେଖନ୍ତି । ଗତ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଡେନ୍‌ମାର୍କର ନାଟ୍ୟକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହଲ୍‌ବେଆର୍ଗ୍ ସ୍ୱଲିଖିତ ଗୋଟିଏ ନାଟକର ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ପାତ୍ରର ମୁହଁରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ମନ୍ତବ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଡେନ୍‌ମାର୍କରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ଗୀର୍ଜାରେ ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ଲାଟିନ୍ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବ, ଆପଣାର ପ୍ରିୟତମା ସହିତ ସମ୍ଭାଷଣ ସମୟରେ ସିଏ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ କଥା କହିବ, ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାରେ ଯାବତୀୟ କାରବାର କରୁଥିବ । ଓ ନିଜର ଚାକର ଓ କୁକୁରମାନଙ୍କ ସହିତ ଡେନିଶ୍ ଭାଷାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମାତୃଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବ । ଆମ ପୁରାତନ ଭାରତର ନାଟକମାନଙ୍କରେ ପ୍ରେମିକାମାନେ ପ୍ରେମିକମାନଙ୍କ ସହିତ ସଂସ୍କୃତରେ ଓ ଦାସୀ ବା ସହଚରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାକୃତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ । ରାଜାମାନେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ସାଧବମାନଙ୍କ ସହିତ ଶାହିଭାଷା ସଂସ୍କୃତରେ କଥା ହେଉଥିଲେ ଓ ରାଜ୍ୟର ନାଗରିକମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାକୃତରେ କଥା ହେଉଥିଲେ । ଆମ ସାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କ ଭାଷାହାଣ୍ଡିରେ ଆଗ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ଖଇ ଫୁଟୁଛି । ପ୍ରାଧାନତଃ ଅବରମାନଙ୍କ ମେଳରେହିଁ ସେମାନେ ସତେଅବା ବାଧ୍ୟ ହେଲାପରି ଅଥବା ଉଦାରତା ଦେଖାଇଲା ପରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଯେ ଏହି ମେଳର ମୋଟେ ନୁହନ୍ତି, ସତେଅବା ସେହି ସଚେତନା ସହିତ ଆମକୁ ବାରବାର ଭୂଷା ମାରି ଚେତାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମେ ସବୁ ତଳେ ବସିଥିଲେ ସେମାନେ ବେଞ୍ଚରେ ବସିଛନ୍ତି ଓ ଆମେ ବେଞ୍ଚରେ ବସିଥିଲେ ସେମାନେ ସତେଯେପରି ରତ୍ନବେଦୀ ଉପରେ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି—ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଭାଷାଗତ ସମ୍ଭ୍ରମ ଓ ଆଚରଣରେ ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁହିଁ ସୂଚାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ମୋଟେ ଅଣ୍ଟୁ ନାହିଁ । ଆମ ଆକାଶଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ସାନ ଦେଖାଯାଉଛି । ଆମ ବେଦନାର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ଲୁଚା କୌଣସି ଶୁଖିଲା ନଈ ପରି ଦିଶୁଛି । ସେମାନେ ଆମ ଭିତରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମନ ଯାଇ ଆଉ କେଉଁଠି ନିଃସନ୍ଦେହ

ଭାବରେ ମୃଗୟା କରି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଏବଂ ନିଜର ହୃଦୟଟିକୁ ସେମାନେ କେଉଁ ବୃଦ୍ଧି ଆଙ୍କ ଘର ମାଟିତଳେ ନେଇ ପୋତି ପକାଇଛନ୍ତି । ହୃଦୟଟିକୁ ବାହାରକୁ ଆଣିବାକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆମର ଏହି ସାନ ଭୂଇଁଟିରେ ଧନିକମାନେ ସାଧାରଣମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ଆମ ଶାସକମାନଙ୍କର ସୁନା ଓ ରୁପାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବା ମିଜାଜ ଏବଂ ଅନ୍ଦାଜର ଲମ୍ବା ଏବଂ ଚଉଡ଼ାଗୁଡ଼ାକ ଏହି ଭୂଇଁଟିର ସାଧାରଣ ଭାଗଟିକୁ ମୋଟେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଆମର ପାଠୁଆମାନେ ଅପାଠୁଆମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି, ସମର୍ଥମାନେ ଅସମର୍ଥମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିଛନ୍ତି ଆମର ଏଠି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କଠାରୁ କେତେ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ଆମ ଭାଗ୍ୟମନ୍ଦିରର ପଣ୍ଡାମାନେ ଆମକୁ ଉତ୍ତୁଆଳ କରି ଆପଣାର ଛତାଗୁଡ଼ାକୁ ଏପରି ବାଗରେ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ନିଜ ବ୍ୟତୀତ ସତେ ଅବା ଆଉ କାହାରିକୁ ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଗୋଟାହୁଣ୍ଡା ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଯାଇ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ, ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ଉପରେ ଥିବା ଆମମାନଙ୍କୁ ଭରି କ୍ରୂର ଭାବରେ ଗ୍ରାସକରି ରହିଛି । ତାହା ଆମର ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଗ୍ରାସକରି ପକାଇଛି ।

ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଚାରିପାଖରେ ଆପଣାର ଅନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକଟ ପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଶା ଭରି ସାନ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛି । ଓଡ଼ିଶା ଏତେ ବିକଟତାକୁ ଭୂଇଁ—ଏଠାରେ ଚାରି ଚଉଠରୁ ତିନି ଚଉଠଙ୍କର ଅକ୍ଷର-ପରିଚୟ ହୋଇନାହିଁ । ସବୁ କଥା ମରହଟ୍ଟୀ ଢଙ୍ଗରେ ଚାଲୁଛି—ଯତ୍ରତତ୍ର ନାକରୁ ସିଂଘାଣି ବୋହିଯାଉଛି, ସାହିତ୍ୟର ସାହିରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କର ଏଠି ନାବାଳକୀ ଫିଟିନାହିଁ—ଆମକୁ ବୁଝିବାର ମଣିଷ ଏଠାରେ କେତେଜଣ ବା ଅଛନ୍ତି ? ଆଧୁନିକମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଅହଂକାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଖ୍ୟାତି-ଲାଳସାରେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ

ତୋଳି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ନିଜର ବିଚରଣମଣ୍ଡଳଟିକୁ ଆଉ କୋଉ ବଣିଆର ଗୁନ୍ଥୁଣି ଓ ବାହାଦୁରିକୁ ଖଟାଇ ଏକାବେଳେକେ ପଚିଶ କି ଷାଠିଏ ସାଆନ୍ତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇ ଦେଖାଇବାକୁ ଖୁବ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ଭାରି ଠକିଲାଙ୍କ ପରି ହେଉଛନ୍ତି, ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜର ମନଭିତରେ ଏହି ଭୂମିଟି ଠାରୁ ଖୁବ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ମଣିଷମାନେ ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ନିଜପାଇଁ ସବୁ ମାଗୁଥିବା ଅଳଅଳ ଅଭିମାନୀମାନଙ୍କ ପରି ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଖ୍ୟାତିକୁ ମନ କଲେ ପାଦତଳର ଭୂଇଁଟି ଯେପରି ଭାରି ସାନ ପରି ଲାଗେ ଓ ତେଣୁ ଭୂଇଁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ମନଟାକୁ ଛନଛନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଘଟୁଛି । ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରପରି ଏମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସାଆନ୍ତପଣର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଛନ୍ତି । ପୂର୍ବକାଳର ସାମନ୍ତବାଦୀ ଯୁଗରେ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କର ସାମନ୍ତଗିରି ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଏତେ ଉତ୍କଟ ଭାବରେ ଭୂମି-ବିରାଗ ଆଦୌ ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜଜୀବନର ପିଠିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜବର ଭାବରେ ନାତମାରି ପାରିବାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲମ୍ବା ଓ ମୁନିଆ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଏଠୁ ହୁରୁଳି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଯିବାକୁ କେବେ ମନ କରୁନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ କ୍ଷମତା ଓ ବୃହତ୍ତର ଭାଗବତ ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ିକ ସେହି ସମାଜ ସହିତ ହିଁ ଛନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ଏକ ନବ୍ୟସାମନ୍ତବାଦୀ ସମାଜରେ ସାହିତ୍ୟିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ନବ୍ୟଶାନ୍ତିବାଦ ହାରି କଣ୍ଠା ଫୋଡ଼ି ରଖିଥିବା ଆମର ଆଧୁନିକମାନେ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ କାମନା କରୁଛନ୍ତି; ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରେମ କରୁଛନ୍ତି—ତେଣୁ ଖ୍ୟାତି ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଖ୍ୟାତି ଆଣି ଏଠି ମାଂସଳ ହୋଇ ବଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଭୂମିଟି ଉପରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେବେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସତକୁସତ ବୁଝିବେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ମାଳିଟିଏ ହୋଇପାରିଲେ ଯେ ଅନୁରୂପ ଛୁଟିଟିଏ ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟି ପାରିବ, ସେକଥା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ

ରକ୍ଷି ପାରିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ପାଠ ପର୍ଦ୍ଦି ଚତୁର ହେବାକୁ ମନ କରିବାର ବୟସରୁ ହରାଇ ସାରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି, ଏବଂ ଏହି ଉଡ଼ିଯିବାଟାକୁ ହିଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହେବା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଦୃଷ୍ଟିଟା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହୋଇଥାଉ ବା ନଥାଉ ପଛକେ ମାତ୍ର ନିଜକୁ ସବାଅଗ ସଚେତଅବା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବରର ବେଶଭୂଷାରେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ବସି ଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ଖ୍ୟାତିର ଉତ୍ତେଜନାରେ ତୁମେ ସେଦେଶ ବା ଏ ଦେଶର ପାଲିଙ୍କି ଉପରେ ବସି ବରବେଶରେ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଅ ପଛକେ, ତୁମକୁ ଯେ କୌଣସି ଭୂମି କଦାପି ବରଣ କରି ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ,—ସକଳ ଭୂମିଖଣ୍ଡରେ ଚିରଦିନ ତାହାହିଁ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ସ୍ଥାନୀୟ ଭୂମିଟି ଉପରେ ଯେଉଁଠାରେ ରୁଚି ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟି ଉଭୟେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବମାନବିକ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି । ସାନ ଭୂଇଁଟିରେ ବଡ଼ ଗଛଟିଏ କାହିଁକି ଯେ ସମ୍ଭବ ନହେବ, ସେପରି କଥା ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଅନୁବଂଶଶାସ୍ତ୍ର କେବେହେଲେ କହିନାହିଁ । ସୁନାଅଣ୍ଡାର ଲୋଭରେ ତୁମ ପାଖରେ ସବାଆଗ ଚିହ୍ନା ଦେଇଥିବା ବତକଟିକୁ ମାରି ଦେଇ ବତକ କଣ୍ଠ ଆଉ କେଉଁ ହାଟକୁ ଯିବାଲାଗି ଉନ୍ମନା ହେଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତ କ'ଣ ବୋଲି କହିବା ? ବନ୍ଧୁ କହିବା ନା ଭଗାରି ବୋଲି କହିବା ? ଅଥବା, ସେମାନେ ଯେଉଁ ହାଟପାଇଁ ହକହକ ହେଉଛନ୍ତି, ବିଧାତା କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇ ହାଟରେ ଶତପୁତ୍ର ପ୍ରସବିନୀ ନକରିଲା, ସେଇକଥା ଭାବି ବାଟବଣା ହୋଇ ଏଣେ ମାଡି ଆସିଥିବା ଓ ଏଠାରେ ଆପଣାକୁ ନ'କୋଇ ବୋଲି ବର୍ବର ଏତେ ରଡ଼ି କରୁଥିବା ଏମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଅନୁକମ୍ପା କରିବା ?

ଯିଏ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରେ, ସିଏ ଯେ ଭଲ ପାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଏବେ ଆମ ଦେଶରେ ଶାସନର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସିଥିବା ଘର କ୍ଷମତାନୁରକ୍ତମାନେ ଯେପରି ଘୋଡ଼ାଶାଳଠାରୁ କ୍ଷେତ୍ରବ୍ୟୂହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠାରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣସମର୍ଥ ହୋଇ ଦେଖାଯିବାକୁ ସୂତ୍ର ପରେ ସୂତ୍ରକୁ ଖଞ୍ଜି ଫାଶ ପକାଇ ବସିଛନ୍ତି, ସେହି କଥାମାନ ଆଉ ଯେଉଁଠି ହୁଏତ ଚଳିଯିବ ପଛକେ, ସାହିତ୍ୟରେ

ତାହା ମୋଟେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବାର ମଣିଷ ଓ ଖ୍ୟାତି କାମନା କରୁଥିବା ମଣିଷ,—ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏମାନେ ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇ ଅଲଗା ଅଲଗା ଜାତିର ମଣିଷ । ଭଲ ପାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆସିବା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସୁ ଆସୁ ସାହିତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମନ କରିବା,—ଏହି ଦୁଇଟାଯାକ ଏକାବେଳକେ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଆଗ୍ରହର ପ୍ରସଙ୍ଗ, ତେଣୁ ମଣିଷକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ନିମିତ୍ତ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ତା'ର ଜୀବନ ଭିତର ଦେଇ ଆପଣାକୁ କାଂନିକାସ୍ତ କରିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତଲବର ପ୍ରସଙ୍ଗ । ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କଲେ ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଖ୍ୟାତିଅର୍ଜନକୁ ମନ କଲେ ସବାଆଗ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଭର୍ତ୍ତି କରି କରି ନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼ିଲେ ମୂଳତଃ ଏକ ସମ୍ବେଦନାର ସହଜ-ଏକାତ୍ମକତାର ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥିବା ସମୟର ତଥାକଥିତ ସାମୟିକ ସମ୍ବେଦନା ନୁହେଁ, ସତେଅବା କାହାର ଆପଣାର ହୋଇଯାଉଥିବା - ପରି ସତକୁସତ ଏକ ସମ୍ବେଦନା । ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଯୋଗୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବେଳେ ବେଳେ ଯୋଗ ସମାଧିରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି,—ସମାଧିର ସେହି ତଥାକଥିତ ଅବସ୍ଥାଟିରେ ସତେଅବା ଆଉ କ'ଣ ହୁଅନ୍ତି । ଏବଂ ସମାଧି ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଯୋଉଠି ଥିଲେ ସେଇଠାକୁ ଲେଉଟି ଆସନ୍ତି, ପୁଣି ଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ କଦାପି ଏଇଭଳି ଏକ କ୍ଷଣମାତ୍ରର ସଙ୍ଗତି ଅଥବା ସମ୍ବେଦନା ବୋଲି କହି ପାରିବା ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସାଧାରଣ ଘଡ଼ିଗୁଡ଼ିକରେ ଆମକୁ ଏହି ସଂସାରରେ ଯାବତୀୟ ଅଳପ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରମାନେ କାଳସୀ ପରି ମାଡ଼ି, ବସିଥିବେ ଏବଂ ସେହି କାଳସୀଠାରୁ ଦଣ୍ଡେ ବା ଘଡ଼ିଏ ଖସିଯାଇ ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଣଆବୃତ୍ତ ହୋଇ ଆଉଗୋଟାଏ କାଳସୀର କବଳରେ ଯାଇ ପଶିଯିବା ଓ ଯେତକବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ନାମକ କ'ଣ ବୋଲି ଗୋଟାଏ କରିବା,—ସାହିତ୍ୟକୁ ସତକୁସତ ମନ କଲେ ଏହି ଅସାହିତ୍ୟକ ରଙ୍ଗଟିକୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣାର ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିଲେ କାଳସୀକୁ ଆଦରି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ, ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟା କାଳସୀଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନେକ ମନୀଷୀ ସୁନ୍ଦରର ଉପାସନା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏହି ସୁନ୍ଦରକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସୁନ୍ଦରକୁ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରକୁ ସୁନ୍ଦରର ଅନୁକୂଳ କରି ଥିବାର ସେହି ଅଭିନବ ଓ ଉନ୍ମୋଚନ କାରୀ ଅନୁଭବଟିକୁ ଆଦରି ନେବାକୁ ହୁଏ । ତେଣୁ ଅସୁନ୍ଦରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସୁନ୍ଦର ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ନିଜ ଜୀବନରେ ସୁନ୍ଦରକୁ ସତକୁସତ ମନ କଲେ ନିଜ ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ଅସୁନ୍ଦରକୁ ଭେଦ କରି ସବା ଗଭୀରରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ସୁନ୍ଦର ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ମନ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଅନ୍ଧାରର ଗର୍ଭ ଭିତରେ ଆଲୋକମୟର ଅବସ୍ଥାନ, ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ଧାରକୁ ଭେଦ କରି ଯାଇ ତା ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ଭାରତର ଉପନିଷଦରେ ଯେଉଁ କଥାଟି ରହିଛି, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ନିଜ ଭିତରେ ଅସୁନ୍ଦରକୁ ଭେଦ କରି ସୁନ୍ଦରର ସଂସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କଲେ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଅସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ତାପରେ ସେହି ଅନ୍ଧକାର ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇ ହୁଏନାହିଁ । ସେହି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦରର ପକ୍ଷ ଓ ପଟ ନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ, ଅସୁନ୍ଦରକୁ ଭେଦ କରିବା ଲାଗି ହୁଏତ ଏକ ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସତକୁ, ସତ ଆଲୋକକୁ ଏବଂ ସୁନ୍ଦରକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିଲେ ନିଜ ଜୀବନରେ, ବାହାରେ ଏବଂ ଭିତରେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସେହି ଆଲୋକର ଏବଂ ସୁନ୍ଦରର ପଟ ନେବାକୁ ହୁଏ ଆଲୋକ ତଥା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଆମର ଯାବତୀୟ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଆମ ସମଗ୍ର ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ଅନ୍ଧାର ଓ ଅସୁନ୍ଦର ବିରୁଦ୍ଧରେ, ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ, ସତେଅବା ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଆପଣାର ଖ୍ୟାତି ନିମନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ଅନ୍ୟ କାରମାନେ ନିଜର ସ୍ୱପ୍ନାସକ୍ତ ଆତ୍ମଦରବାରଟିରେ ସତେଅବା ନିଜେହିଁ ବାଦଶାହ ଅଥବା ଜହାଁପନା ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ବାଦଶାହଙ୍କର ପ୍ରୀତି ନିମନ୍ତେ ଗଜଲ ଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହି ଗଜଲକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଚଳାଇ ନେବାକୁ କେତେ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାନ୍ତି । ଆତ୍ମଖ୍ୟାତି ଲୋଡ଼ୁଥିବା ମନୀଷୀ ଅସୁନ୍ଦର ଭିତରେ ହୁଏତ ଦଶ ଗୁଣ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ସତେଅବା ଏକ ତତ୍ତ୍ୱବିନୋଦନ ଅଥବା ଅନୁଭୂତିର ଏକ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ

ଲୁଭ କରିବା ସକାଶେ ଗୁଣେ କମ୍ବା ଅଧଗୁଣ ମାତ୍ରାରେ ବିଶେଷ କ୍ଷଣ ତଥା ଅବସରମାନଙ୍କରେ ସୁନ୍ଦରକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ଅସୁନ୍ଦର ଓ ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ସେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ କେଉଁଠି ଚତୁର ଓ ମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ନିଜର ଖ୍ୟାତି ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟରେ ପଶିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ଓଡ଼ିଶା ଭାରି ସାନ ଦିଶୁଛି । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ଧାର ତଥା ଅସୁନ୍ଦରଗୁଡ଼ାକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇବାକୁ ମନ ରଖିଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ସେମାନଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ସାନ ଦିଶନ୍ତା ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସେମାନେ ଯେତେ ଯେଉଁସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତଯାତ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ମଞ୍ଜି ପୋତୁଛନ୍ତି, ସେହି ମଞ୍ଜି ଦ୍ରୁମ ହୋଇ ଏତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବ ବୋଲି ସେମାନେ ନାନାଧିକାରପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଆଗରୁ ଏତେ ଏତେ କଳ୍ପନା କରି ପକାଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେହି ଭୂମିଟିର ବେଢ଼ଟାକୁ ମାପିବାଲାଗି ଓଡ଼ିଶା ଭଳି ଗୋଟାଏ ସାନ ଓ ସ୍ଥାଣୁପ୍ରାୟ ଭୂଇଁ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଳି ଗୋଟାଏ ସାନ ଓ ସ୍ଥାଣୁପ୍ରାୟ ଭାଷାର ଦଉଡ଼ି ତାହାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ମାପିପାରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବା ମଣିଷରେ ଖାଲି ଅଲଗା । ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷ ନିଜେ ସରୁଆ ହୁଏ, କେବେହେଲେ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ମନ କରେ ନାହିଁ । ନିଜେ ବଡ଼ ହେବାକୁ ବା ଅନ୍ତତଃ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଭଲ ପାଇବାର ଆଳରେ ଯାହାକିଛିକୁ ହାତୁଡ଼ରେ ପାଏ, ତାକୁ ଗିଳି ପକାଏ । ଅଥବା ସତେଅବା କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସ୍ୱୟଂ ପେଟ ଭିତରେ ଆସି ପଶେ ଓ ସେଇଠି ମୋଟା ଏବଂ ଆହୁରି ମୋଟା ହୋଇ ପେଟକୁ ଫଟାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଚାଲିଯାଏ । ପେଟକୁ ପଶୁଥିବା ସମୟରେ ନାଗରଟିଏ ପରି ଦିଶେ ଏବଂ ପେଟକୁ ଫଟାଇ ବାହାରି ଚାଲିଯିବା ସମୟରେ ପୂରା ହିରୋ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏବେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହଠାତ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଛି । ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭଲ ପାଇ ପାରୁଥିବା ଓ ତେଣୁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ଅପଣାର ଖ୍ୟାତିରେ ବୃଦ୍ଧି ସାଧନ କରିବାଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ

ମନ ରଖିଥିବା ଓ ତେଣୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ବଡ଼ ଭେଷର ଭବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗରବ୍ଧ ଓ କାମୁକ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ନାନା କାରଣରୁ ଅଧିକତର ହେବାରେ ଲଗିଛି, ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ନିପୁନତଃ ତାହାହିଁ ଘଟୁଛି । ଅଥବା ଏପରି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟୋକ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସ୍ୱସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧନର ଏକ ଗୋଟାଚୁଟା ଅନ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶୁଛନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ସେହି ଲକ୍ଷଣଟି ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ମାତ୍ର, ସେକଥା ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଏହା ହେଉଛି ଏକ ବ୍ୟାଧି । ଭଲ ନପାଇ ପାରିବା ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଆପଣାଟାକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥିବା ପରି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ, ତାକୁ ଦୁନିଆଯାକ ସବୁକିଛି ଭରି ସାନ ସାନ ମନେହୁଏ ।

ନିଜର ନିବିଡ଼ ଜୀବନମୂଳଟିରେ ନିଜର ସଚଳୁସଚ ଖିଅଟିଏ ଲଗି ନଥିଲେ ମଣିଷ ବାହାରେ ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ରହିଥାଏ, ସେଇଟି ସହିତ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରେନାହିଁ । ଭୂଇଁଟିକୁ ଭଲ ନପାଇ ପାରିଲେ ଭୂଇଁଟି ଖୁବ୍ ସାନ ହୋଇ ଦିଶେ । ସଚଳୁସଚ ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିଥିବା ଓ ଭଲପାଇ ପାରୁଥିବା ମଣିଷରେ ଆଖିକୁ, ସିଏ ଯାହା ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ଥାଏ ଓ ଯାହାକୁ ଭଲ ପାଉଥାଏ, ତାହା ସତେଅବା କେଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ, ଅନନ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ, ଅହିନମେସ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷ ଭଲ ପାଉଥିବା ବସ୍ତୁଟି ଲଗି ଆପଣାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କରି ରଖିଥାଏ । କାହାର ହୋଇଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତାହାର ଲଗି ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କରିରଖିବା । ନିଜ ପାଇଁ ବରିଷ୍ଠତା ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଖୋଜୁଥିବା ଅନ୍ୟ ମଣିଷଟି ନିଜକୁ କେଉଁଠି ହେଲେ ନିବେଦନ କରିପାରେ ନାହିଁ ଓ ଅଭିମାନରେ ଆତ୍ମାରତି–ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଧିକ ଖ୍ୟାତି ବା ଅଧିକ ବଡ଼ପଣର ଆଶାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ କବି ଓ ଲେଖକମାନେ ନିଜର ପସରାଟିକୁ ନିଜେ ମୁଣ୍ଡାଇ ନେଇ ସେପାରିକୁ ଯିବାଲଗି ଛନ ଛନ ହେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଠି ଅଥବା ସେଠି କେଉଁଠି ହେଲେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆପେ ଭର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ସଦା ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଓଡ଼ିଶାରେ

ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିଭଳି ଉଦ୍ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଧୁନିକମାନଙ୍କର ଆବାଜଗୁଡ଼ାକ ଏବେ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଖଣ୍ଡିଆମାନଙ୍କ ସହିତ ବେଳେବେଳେ ଗୋଠଯାକ ମାତି ଉଠୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଖାଲି ରାଜଧାନୀ ବା ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ନୁହେଁ, ସାନ ସାନ ଥାନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ପତ୍ରିକାସବୁ ଅବର୍ଜିଆ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଛପା ହେଲଣି । ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷରରେ ନିଜର ଛପା ଲେଖା ବାହାରିଲେ ଲେଖକମାନେ ସତେଯେପରି ଏଠୁ ପଦ ଛାଡ଼ି ଆଉ କେଉଁଠାକୁ ଉଠି ଚାଲିଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଯିଏ ନିଜ ଲେଖାକୁ ନିଜେ ଅନୁବାଦ କରେ, ରସର ସାମାଜିକ—ଶାସ୍ତ୍ରରେ ତାହାକୁ ହୁଏତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବେରସିକ ବା ଅରସିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା । ପୁନଶ୍ଚ; ଯେଉଁମାନେ ଏଠି ଜାତି ଭିତରେ ଜନ୍ମିବା ପୂର୍ବରୁ ଏକାବେଳକେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହେବେ ବୋଲି ନିଜର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗ ଇଂରାଜୀରେ ସ୍ୱୟଂ ପଇଠ କରି ପକାଉଛନ୍ତି ସେମାନେ ଆମ ଗାଆଁରେ ରହିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସତେଅବା ଏହି ଭୂଇଁଟିକୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଯିବେ ବୋଲି ଆଉ କେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଗାଁ'ରେ ରହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇ ଗାଆଁରେ ବର ମିଳିଯାଉ, ସେମାନେ ମୋଟେ ଅଭିହାଡ଼ୀ ହୋଇ ରହିନଯାନ୍ତୁ ।

ଭୂଇଁଟିକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଏକ ସାନ ଭୂଇଁ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଅବଶ୍ୟ ବଡ଼ହୋଇ ଦିଶି ପାରିବ । ମଣିଷ ଯାହାକୁ ଯେଉଁଠି ନିଜର କରିନିଏ, ସେଠି ତାହା ତାକୁ କେତେ ନିକଟ ଓ କେତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ଆଧୁନିକର ସବୁଯାକ ଗଜା କେବଳ ଏହି ଭୂମିରୁ ବାହାରିବେ, ଏଇ ମାଟିରେ ଗଛ ହେବେ । ତେବେଯାଇ ତାହା ସ୍ୱାଭାବିକ, ସୁସ୍ଥ ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଆଗରୁ ଯାହାକିଛି ଥିଲା, ତାହା ସହିତ ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ନାଡ଼ ଲାଗିଥିଲେ ଯାଇ ଆଧୁନିକ ସତକୁସତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆମର ବୋଲି ମନେହେବ । ପ୍ରାୟ ଶହେ ବର୍ଷ ତଳେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ବାହାରୁ ଶଙ୍କୁଆ ଓ ମନ୍ତ୍ରିଆମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଆଧୁନିକ ହେଲେ, ସେମାନେ ବି ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଏହି ଭୂମିର ବୋଲି ମୋଟେ ମନେ ହୋଇ ନଥିବେ । ରାଧାନାଥ

ଓ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ଗଦ୍ୟ ସହିତ ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନାଙ୍କର ଗଦ୍ୟର ପ୍ରକୃତରେ ଭୂମିଗତ କେଉଁ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି ? ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ କବିରୂପେ ଗୋଟିଏ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭିତରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କର କବିତାକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା କି ? ଏହିସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଅଧିକତର ଆଲୋଚନା ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ଆମର ଭୂମିଟିକୁ ତଥା ସେହି ଭୂମି ଉପରେ ଯୁଗାନୁକ୍ରମରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବୁଝିପାରିବା । ତା' ନହେଲେ, ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମକୁ ଏହି ସବୁକିଛି ସତେଅବା ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ଖଣ୍ଡିଆ ପରି ମନେ ହେଉଥିବ, ଆମେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ଖଣ୍ଡିଆ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା ।

ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯିଏ ଭଲ ପାଉଥିବ, ତାକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏହିଠାରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯିଏ ସାନଟିକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରେ ନାହିଁ, ସିଏ ଯେ ବଡ଼ଟିକୁ କେବେ ଭଲ ପାଇପାରିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଓଡ଼ିଶାକୁ ଭଲ ନପାଇ ଆମ ଭିତରୁ କିଏ କିପରି ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷକୁ ଭଲ ପାଇପାରିବ ? ଏବଂ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଭଲ ପାଇପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଆଗ ଜାତିର ନହେଲେ ଓ ଖାଲି ଭାଷାଟିକୁ ବଦଳାଇ ଦେଲେ ଯେ ମଣିଷ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହୋଇପାରିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ତଥାକଥିତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରାପ୍ତ ସବୁ ଭାଷାରେ ନମୁନା ଭାବରେ ପୁଳାଏ ଅଜାତିଆ ସାହିତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ତାହାକୁ ଆମେ କୌଣସି ଭାଷାର କିମ୍ବା କୌଣସି ସାହିତ୍ୟର ବୋଲି ନକହି ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ହୁଏତ ଆତ୍ମକାମୀ ମାନଙ୍କର ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିପାରିବା । ତେଣୁ ଆମର ଚେର ଏଇଠି ରହିବ, ମୂଳଟି ଏଇଠି ଲାଗିଥିବ, ଆମେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା । ତେବେଯାଇ ଆମ ସାହିତ୍ୟରୁ ଫଳ ବୋଲି ଯାହାକିଛି ଫଳିବ, ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ କର୍ଷଣ ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରକୃତରେ ବହନ ହୋଇ କାମରେ ଲାଗିପାରିବ । ଗୋଟିକୁ ସାନ ମଣି ଆଉଗୋଟିକ ଉପରେ ଲଦିହୋଇ ପଡ଼ିଲେ

ତାହାକୁ କଦାପି ଭଲ ପାଇବା ବୋଲି କୁହାଯିବନାହିଁ । ସାନକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ଆମେ କଦାପି ବଡ଼କୁ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଆଦର ନେଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ଆଦରନେବା ଓ ଯଥାର୍ଥ ଭଲ ପାଇବା ସାନରୁ ହିଁ ବଡ଼ ହୁଏ, ସ୍ଥାନୀୟରୁ ଜାତୀୟ ହୁଏ, ତା'ପରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହୁଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧା-ସଂପ୍ରସାରଣର ଏହି ଭେଦଟିକୁ ବୁଝିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା, ଶ୍ରଦ୍ଧା-ବିତରଣର ନିମିତ୍ତ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବା । ଆତ୍ମକାମୀମାନେ ଆଦୌ ନିଜର ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଜ ଓ ସାଜଗୁଡ଼ାକ ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାନ୍ତି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଯାବତୀୟ ଅବସର ଏବଂ ଆସ୍ଥାନଗୁଡ଼ାକୁ ଗିଳି ପକାଇ ଆପେ ମୋଟା ହେବାକୁ ମନ ରଖିଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିକଳ ଭାବରେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁ ଶୈଳୀ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୂରିତ ଏବଂ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଯେଉଁ ବେଳ ଉଠିଛି; ସମ୍ଭବତଃ ଏ ସବୁ ଆପଣାର ଭୂମିଟିକୁ ସାନ ବୋଲି ମଣି କଳ୍ପନାର ରାଜ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟାଏ ହାତୀପରି ମନେ କରି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିବା ମଣିଷ-ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାହିଁ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଦୌ କେଉଁଠି ନ ରହିବା ଓ ଆଦୌ କେଉଁଠାରେ ଧରା ନ ଦେବା, ବାହାରକୁ ଏସବୁ କେତେ ଜୋର ହୋଇ ହୁଏତ ଦିଶିପାରେ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଲେଖକମାନେ ହୁଏତ କେତେ ନା କେତେ ବାବୁପରି ମଧ୍ୟ ଦିଶିପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏହାକୁ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବୋଲିହିଁ କହିବାକୁ ହେବ । ନିଜକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ କରି ରଖି ନ ଥିବା ଏହି ବାବୁମାନେ ଓ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅତ୍ୟଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆମ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି ପୃଥିବୀ ବାହାରକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ସବୁକିଛି ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ରାଜନୀତି, ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟ—ପ୍ରାୟ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭଲ ପାଇ ପାରୁନଥିବା ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଅପଣା ଆତ୍ମୀୟତାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁ ନ ଥିବା ଧର୍ମତଃ ପ୍ରାୟ ନିଃସଙ୍ଗ-

ମାନେହିଁ ଆମ ପୃଥିବୀକୁ ଏପରି ହତଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ହତବଳ କରି ରଖିବାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ଉପରୁ, ନୟୃତ ଉପରୁ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ପୁରୁଷାର୍ଥ ଉପରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଯିବାରେ ଏହିମାନେହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ମେଘଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ସାନ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଧାତୁର ମଣିଷମାନଙ୍କର ନାନା ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିତା ହେତୁ ଆମର ଏଠି ଅନେକ କଥା ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆମ ବାବୁ-ମାନେହିଁ ଆମ ସାନ ଘରଟି ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆମର ମୂଳ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକରେ କୁଠାର ପ୍ରହାର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷମାନେ ଓ ତେଣୁ ଆଜି ସବୁକଥାକୁ ସାନ ଓ ହେୟ ବୋଲି ଦେଖୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ବେଳେବେଳେ ଆମକୁ ବି ଆମ ଘରଟି ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆମର ଲୋଭଟିକୁ ଆଧୁନିକତାର ଭେଳିକି ଲଗାଇ ବର୍ଜନ କରି ଗୋଟାପୁଣା ନିଃସଙ୍ଗ, ନିର୍ମମ ଓ ତେଣୁ ରାକ୍ଷସ ହେବାଲାଗି ପ୍ରରୋଚିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସେଇମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି, ପାଠ ସେଇମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି । ପଇସା ସେଇଠି ରହିଛି ଓ ବିଚରା ଅଳ୍ପବଳମାନଙ୍କୁ ବଶ କରିବାଲାଗି ଗୁଡ଼ହାଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେହିଠାରେ ରହିଛି । ଚେର, ମୂଳ, ମମତା ଓ ଆତ୍ମୀୟତାର ସକଳ ଚେର କଟିଯାଉଥିବାର ଆମର ଏହି ଯୁଗରେ ଖଳ-ନାୟକମାନେହିଁ ହିରୋ ପଦରେ ବସିଛନ୍ତି । ଖଳମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଖଳ ହୋଇ ଆମେ କଦାପି ଖଳତାର ଦୁଷ୍ଟ ଚକ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ କାଟି ଜୀବନର ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁକ୍ତ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ନିଃସଙ୍ଗତା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଏହି ବଳବାନ୍ ସ୍ନାତକମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରାଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ସେହିମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମ ସହିତ ଅନୁକରଣ କରି ଆମେ କଦାପି ସେମାନଙ୍କର ମୋଡ଼ଟିକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ଅନ୍ୟ ବାଟରେ ଯିବା, ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କଥା କହିବା, ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶ୍ୱାସର ପରିଚୟ ଦେବା । ତେବେ ଯାଇ ଉଦାସୀନମାନଙ୍କୁ ଘରକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ପାରିବା ।

'ସମାବେଶ', ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା
୧୯୮୭

□ □ □

ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅସାହିତ୍ୟକତା

ଯାହାପାଖରେ ଧନ ନଥାଏ, ଧନ ଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଧନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଗୁଣନଥିବା ମଣିଷକୁ ଗୁଣୀମାନେ ଗୁଣହୀନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅଭ ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ ନିର୍ଗୁଣ ବୋଲି କହନ୍ତିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ 'ଗୁଣହୀନ' ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ 'ନିର୍ଗୁଣ' ଶବ୍ଦଟିର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଯଥା–ନିର୍ଗୁଣା ଇବ କଂଶୁକାଃ । ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ଗୁଣରହିତ, ଗୁଣାତୀତ, ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷର ସନ୍ଥମାନେ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଗୁଣ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କୁ ସେହି ଅଭିଧା ଦେଇ ଭଜନ କରିଛନ୍ତି । ସନ୍ଥ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନ କଲ୍ୟାଣସ୍ୱ ସକଳ ଗୁଣର ଆଧାର ଏବଂ ଆକର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ତାଙ୍କୁ କେବଳ ସେହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧି ନଦେଇ ତାଙ୍କୁ ସର୍ବବିଧ ଗୁଣର ସେପାଖରେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜକୁ ନିର୍ଗୁଣ ମାର୍ଗର ସନ୍ଥ ବୋଲି ପରିଚିତ କରାଇଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟିକ ନୁହନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସାହିତ୍ୟିକ ବୋଲି କହି ପାରିବେ କି ? ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି, କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ସାହିତ୍ୟିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ତେବେ, ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରେ ରମନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାଆନ୍ତି, ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କେଉଁ ନାମ ଦେଇ ଚିହ୍ନିବା ? ସେମାନଙ୍କୁ ତ ଆମେ ସାହିତ୍ୟରସିକ ବୋଲି କହିପାରିବା ।

ରସିକ ଓ ଅରସିକ—ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରର କଥା । ଅରସିକମାନଙ୍କୁ କଦାପି ରସର ନିବେଦନ କରାଯିବା ବିଧେୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରରେ କେତେ ତାଗିଦା କରି କୁହାଯାଇଛି । ରସିକ କିଏ, ପୁଣି ଅରସିକ କିଏ ? ପୁଣି, ତଥାକଥିତ କାବ୍ୟର ରସ କ'ଣ ପୃଥିବୀର ଏକମାତ୍ର ରସ ? ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଦେହରେ ବାହାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଳଙ୍କାର-ମାନ ଆଣି ଖଞ୍ଜିଦେଲେ ସେଇଥିରୁହିଁ ରସାତ୍ମକ କାବ୍ୟ ଅଲବତ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବବୋଲି ଏକଦା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତବାଦର ସାହିତ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେଥିପାଇଁ ବିପୁଳ ଉତ୍ସାହରେ ବ୍ୟାକରଣକୁ ଭାଙ୍ଗି, ରଙ୍ଗିଆ ଓ ଚତୁର ମନଲାଖି ଅଳଙ୍କାରମାନ ତିଆରି କରାଯାଉଥିଲା । ସଭାରେ ଆଳଙ୍କାରିକ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଯନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦେଇ ତୁଷ୍ଟ ଓ ଉତ୍ସାହିତ କରା-ଯାଉଥିଲା । ରସିକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସ୍ୱୟଂ ରାଜା ରସିକରାଜ ହୋଇ ବସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଯେତେବେଳେ ଢେଗୁଡ଼ାକର ଶୁଖିଲା ପଥର ଭିତରୁ ରସ ନିଷ୍କାଶିତ କରାଯାଇ ପାରୁଛି ଓ ସାହିତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି, ତେବେ ସେଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟମଣି ରୂପେ ଶଂସିତ ଓ ପ୍ରଶଂସିତ ହେବେନାହିଁ ତ, ବିଚରା ସାହିତ୍ୟର ନାବଟି ପୁଣି କପରି ଚାଲିବ ? ରାଜାମାନେ ନିଜେ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ କାବ୍ୟ ଲେଖୁ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାବ୍ୟକାରମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଗାଧ ମହାନୁଭବତା ଦେଖାଇ ସିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣି ପାଖରେ ବସାଉ-ଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଜନ-ମନରଞ୍ଜନର ଏକ ରାଜାନୁଗ୍ରହପ୍ରାପ୍ତ ସାଧନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସତେଅବା ଏହିସବୁର ପ୍ରତିଦାନ ସ୍ୱରୂପ ସଭାସ୍ଥ କବିମାନେ ମଧ୍ୟ ପରମପାଳକ ରାଜାମାନଙ୍କର ନାମରେ ଭଣିତାକରି କାବ୍ୟମାନ ଲେଖି ଦେଉଥିଲେ । ଏଇଟି ଆଦୌ କମ୍ ମହାନୁଭବକତାର କଥା ନୁହେଁ । ବେଳେବେଳେ ସେମାନେ ଉପରୁ ବରାଦ ପାଇ ସେପରି କରୁଥିଲେ, ଆଉ ବେଳେବେଳେ ଆପଣା ଆଡ଼ୁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇମଧ୍ୟ ତାହା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ, ଅନ୍ତତଃ ଭାରତବର୍ଷରେ ବହୁ ରାଜାମାନଙ୍କର ଭଣିତା ଥାଇ ସଂସ୍କୃତ କାବ୍ୟମାନ ରହିଛି । ସଂସ୍କୃତପରେ ଭାରତୀୟ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରମ୍ପରାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବଲୀଳା ସହିତ ଟପି ଚାଲିଆସିଛି । ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସଲେଖକମାନଙ୍କୁ ତାହା ଘୋର ଅଡୁଆରେ ପକାଇଛି ।

ମାତ୍ର, ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗଗୁଡ଼ାକୁ ଉଖାରି କେବଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିବା କାଞ୍ଚପ୍ରୀତିବାଦୀମାନଙ୍କୁ ତାହା ଅଧିକ ପୁଲକିତ ହେବାଲାଗି ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଛି ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଶବ୍ଦଖୋଜା ଆମର ଏଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଏକ ବିଶେଷ ବୃତ୍ତମାନର ସହିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଖଞ୍ଜିଦେଇ ପାରିଲେ ସେଇଥିରୁହିଁ ରସାତ୍ମକତା ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ ବୋଲି ଯଦି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରାଯାଏ, ତେବେ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଓ ଏପରିକି ଏକମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟକାରିତା ବୋଲି କୁହାନଯିବ କାହିଁକି ? ନିପଟ ମୂର୍ଖ ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଆଗ ଭୋକ କରେ, ଏବଂ ତା'ପରେ ସିଏ ଖାଇବାକୁ ଲୋଡ଼େ । ଖାଦ୍ୟସାମଗ୍ରୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିଆଣି ସମ୍ମୁଖରେ ଠୁଳ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷକୁ ବଳେବଳେ ଭୋକ କରିବ, ଏକଥାଟି କେବଳ ଏକ ଅପବାଦରୂପେ ହୁଏତ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଆଗ ଶୈଳୀଟିଏ ନା ଆଗ ଅନୁଭୂତିଟିଏ,—ସାହିତ୍ୟରେ ଏବେମଧ୍ୟ ସେହି ବିଷୟରେ ଏକ ବିବାଦ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟର ଚର୍ଚ୍ଚାବେଳେ ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଷ୍ଠୀହୁଡ଼ା ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକର ଚର୍ଚ୍ଚା ହୁଏ, ଶୈଳୀକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସ୍ୱାଦ ବୋଲି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ,—ତେଣୁ ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉତ୍ଥାପନ କରାଯାଏନାହିଁ, ସେଠି ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଶୈଳୀ ବ୍ୟତୀତ ସତକୁସତ ଆଉ ଅଧିକ କିଛିକୁ ବୁଝାଉଛି ବୋଲି ଆମେ କିପରି ଅନୁମାନ କରି ପାରିବା ? ରସାନୁଭୂତି ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ ଅନୁଭୂତି । ସେହି ଅନୁଭୂତିର ଏକ ଗଭୀରତା ରହିଛି । ସେଥିରେ ଆନ୍ତରିକତାର ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ରହିଛି । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେକି ଅନୁଭୂତିଟିଏ ଲାଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତେଅବା ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗାତ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ସେହି ଗାତ ଭିତରୁ ହିଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖା ଯିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଶବ୍ଦ ଓ ଶୈଳୀ ଦେଇ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦିଶିପାରିଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି, କବିତା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭୂତି କଦାପି ଗାତ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ଆମର ତଥାକଥିତ ଅନୁଭୂତିମାନ ବିଶ୍ୱମୟ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିହିଁ ନିଜର ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭୂତି ଆମକୁ ଲୁଚାଇ ରଖେନାହିଁ, ପ୍ରକାଶିତ

କରିଏ । ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭୂତି ଭିତରେ ଏକ ସଂକ୍ରମଣ-ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ବାହାରଟାକୁ ଆମର ଏକାନ୍ତ ଭିତରକୁ ସଂକ୍ରମିତ କରିଆଣେ ଏବଂ ଭିତରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାର ଭିତରକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରିନିଏ ।

ରସର ସଂକ୍ରମଣ ବିଷୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ଗବେଷଣା ଏବଂ ଅଧ୍ୟୟନ ହେଉଥିଲା, ଏବେ ଆମେ ତାହାକୁ ରସବିଦ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣୁଛୁ । ଆଧୁନିକ ରସାୟନଶାସ୍ତ୍ର ସେହି ରସବିଦ୍ୟାରୁ ହିଁ କ୍ରମବିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ସାହିତ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା 'ରସ' ଶବ୍ଦଟିର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ସେହି ରସବିଦ୍ୟାଗତ ଏକ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ରହିଛି । ରସର ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାତ୍ମକତାର ଅନୁଭୂତି । ରସର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ବା ଯେତିକି ଥାଉ, ଠିକ୍ ସେତିକି ବା ତାହା ଆଦୌ ରହିପାରୁନାହିଁ । କୋଉଠି ନା କୋଉଠି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ହୁଏ । ଆମେ ସମ୍ମତି ଦେଉ, ଦ୍ୱାରଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଉ, ଏକ ସଂକ୍ରମଣ ଘଟେ । ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ବଦଳିଯାଏ, ଆମ ଭିତରେ ଏକ ସମଗ୍ର ଆଲୋଡ଼ନ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟି ଫିଟି ଯାଉଥାଏ । ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଅନ୍ତର୍ବୋଧଟି ଏକାନ୍ତ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇଉଠେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜରେ ଅନେକ କୃପଣତାର ବାଡ଼କୁ ଅତିକ୍ରମକରି ଆମେ ସତେ ଯେପରି ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଆତ୍ମୀୟତା ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରୁ । ଆମ ଭିତରେ ଥିବା ଅନେକ କଠିନତା ଏକ ଭାବମୟତାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ । ଆମକୁ ସତେଯେପରି ଏକ ବୃହତ୍ତରତା ଆସି ଏକାବେଳେକେ ଜୟ କରିନିଏ । ଆମର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ପ୍ରସାରଣକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ମୋଟେ ମନ ବଳେନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଡ଼ ଖସି ଖସି ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ବାଧା ଦେବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ, ଇଏ ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଗୁଳାଟି ଭିତରୁ ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ । ଆପଣାଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ ଓ ତଥାପି ଆପଣାର ଏକାନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସତେଅବା କାହାର ବିମୋଚନକାରୀ ହାତର ବେଢ଼ ଭିତରେ ଧରିଦେଇ ସେତେବେଳେ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୋଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଚେତନାର ଲତାଟି ଥାଏ ଥାଏ, ପୁଷ୍ପାପ୍ଲୁତ ହୋଇଉଠେ । ତାଙ୍କୁ ଆଉ ରୋକ

କେବଳ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଏକାବେଳେକେ ସତେଅବା ସବୁକିଛିକୁ ଛୁଇଁ ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଜଗତଯାକ ସବୁ କିଛି ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଛୁଇଁ କରି ରହିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏକାତ୍ମକତାର ରସମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ସତେ ଯେପରି ବିସ୍ତୃତ କରିଦେଇ ଯାଏ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବୋଲି ଆଉ କିଛି ହେଲେ ରହେ ନାହିଁ । କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଡ଼ି ଗ୍ଭଲିଯିବା—ତାହାକୁ ହିଁ ଅନେକେ ନିବେଇ ଥିବା ମନୀଷୀମାନେ ମୁକ୍ତି ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ରସରୁ ଏକାତ୍ମକତା, ଏକାତ୍ମକତାରୁ ମୁକ୍ତି ଏବଂ ମୁକ୍ତିରୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ଚେତନା ସହିତ ପୁନର୍ବାର ଆପଣାର ଅସଲ ଗୃହକୁ ଫେରି ଆସିବା, ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବ୍ୟାପକତା ମଧ୍ୟକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବା ।

ଏସବୁ କେବଳ ଏକ ଶୈଳୀ ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ଅନୁଭୂତି, ଏକ ସମଗ୍ର ଅନୁଭୂତି । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ସଂକ୍ରମଣସମର୍ଥ ଅନୁଭୂତି । ଅସଲ ରସର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ସଂକ୍ରମଣଟି ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ହେବା,—ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ ନ ହୋଇ ଆପଣାର ଦ୍ୱାରଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶଟି ଲାଗି ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଦେବା,—ତାହାହିଁ ସାହିତ୍ୟିକତା । ଯିଏ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖେ ଓ ଯିଏ ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼େ—ଏହି ସାମର୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଏହି ସମ୍ମତିଟି ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଅଧିକାରୀ କରିଥାଏ । ସେହି ଅଧିକାର—ଲାଭ ଆମକୁ ସତେଅବା ଏକ ନୂତନ ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନିଏ । ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରେ ନାହିଁ, କୌଣସି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ନାହିଁ, ତଥାପି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନେଉଥାଏ । ଆମ ଜୀବନରେ ତାହା ଏକ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ନୂତନ ଗତିଶୀଳତା ଆଣିଦିଏ । ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖିଦେଲେ ବା ପଢ଼ିଦେଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେ ସେହି ଅଧିକାରିତ୍ୱରେ ପ୍ରବେଶ କରୁ ଅଥବା ସେହି ଦୀକ୍ଷାନ୍ତର ନିମନ୍ତେ ସମ୍ମତ ହୋଇଯାଉ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଶତ ଶତ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାକଥିତ ଲେଖକଟିଏ ହୁଏତ ଏକ ଅବର୍ଜିଆ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ଭିତରେ ତଥାପି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । କୁଡ଼ କୁଡ଼ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ ତଥାପି ସାହିତ୍ୟକଳା ଭିତରକୁ ଖୋଜି ପକାଇ ନ ଥାଏ । ଅସଲ ଚୁମ୍ବନରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ନିଜେ

ମନ କଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ତୃଷାର ଭଜନ ହୁଏ । ସିଏ ଯେତକ ପରିମାଣରେ ଅଥବା ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ତୃଷାର ଭଜନ ହୁଏ, ତେଣେ ରସାତ୍ମକତାର ସେହି ସ୍ତରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

ରସବିଦ୍ୟାର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଭିତରୁ ପାଠ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷ ତାହାର ଭଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ସୃଜନ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷଣ ଭିତରେ ନାକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସାହିତ୍ୟକତାର ପରିଧି ଭିତରେ ମୋଟେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ପଣ୍ଡିତ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଅସାହିତ୍ୟକତା ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଘର କରି ରହିପାରେ । କୁଡ଼ କୁଡ଼ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଜଣେ ଯେମିତି ତଥାପି କାବ୍ୟକତା ଏବଂ ରସାତ୍ମକତାର ବାହାରେ ବେଶ୍ ବାସ କରୁଥାଇ ପାରେ, ଏକଥା ଠିକ୍ ସେହିପରି । ରସ-ଶାସ୍ତ୍ରର ବ୍ୟାକରଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ପଢ଼ି ମଣିଷ କରୁଣରୁ ବୀଭତ୍ସକୁ ଏବଂ ଶାନ୍ତକୁ ବୀର ରସରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖାଇ ଦେଇପାରେ । ସେଥିଲାଗି ଅତି ଚମତ୍କାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ବାଢ଼ି ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରେ । ତଥାପି ହୁଏତ ସେହିସବୁ ରସଠାରୁ ସିଏ ବହୁ ଦୂରରେ ଯାଇ ରହିଥାଏ । ଅନେକ ସମୀକ୍ଷକ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ କହନ୍ତି ଯେ, ଜଣେ ମଣିଷ ଆଦୌ କୌଣସି କାରୁଣ୍ୟ ସହିତ ଏକାତ୍ମକତା ଲଭି ନ କରି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ କରୁଣ ରସକୁ ଆଣି ଫୁଟାଇ ଦେଇପାରେ ଓ ଭୁବନଯାକ ମଣିଷଙ୍କର ମନକୁ ମୋହିତ କରି ଦେଇପାରେ । ଆଦୌ କୌଣସି ବୀରତ୍ୱ ନ ଥାଇ ଏବେ ଅନେକ ମଣିଷ/ଅମଣିଷ ଯେପରି ବୀରରସର ଅଭିନୟ କରି ପାରୁଛନ୍ତି, ଏକଥା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଶୁଭିଲ ପରି ମନେହେଉଛି । କିଏ କ୍ଷମତାରେ ଅଛି, ନିଜକୁ ହୁଙ୍କା ତାହାର ବଳରେ ବୀର ପରି ଦେଖାଇ ହେଉଛି, ଭିତରେ ନପଟ ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିଛି, ଏବଂ ଦୈବ ଦୁର୍ବିପାକ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତାରୁ ଅପସରି ଗଲେ ସିଏ ନିଜର ବୀରତ୍ୱ-ସୂଚକ ସବୁ ନଟେକ ସଟେଇବା ଉପୁଡ଼ିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଲଙ୍କ ଉତ୍କଣ୍ଠି ହୋଇ ଲୁଚି ରହୁଛି । ଏଭଳି ଅରସିକ ବହୁ ବୀର ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଗଳିଆଗୁଡ଼ାକରେ ସାଲୁସାଲୁ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଜଣେ ଲେଖକର ସାହିତ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ତା'ର ଜୀବନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେବେଳେ ତା' ଜୀବନର ସବୁଯାକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାହିତ୍ୟକୁ ନୈବେଦ୍ୟ, ହୁଏତ ସେତିକବେଳେ ଯାଇ ତା' ଜୀବନରେ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ କିଛି ଘଟେ, ଏକ ରସାୟନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ,—ସେତେବେଳେ ସିଏ ଏକ ସଂକ୍ରମଣ ଲାଗି ସତକୁସତ ରାଜୀ ହୋଇଯାଏ । ଅଥବା, ଏପରି ମଧ୍ୟ ଘଟେ ଯେ, ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ମଣିଷ ନିଜ ଜୀବନର ଅଳିନ୍ଦରେ ସତକୁ ସତ ଏକ ସୋପାନ ଉଠିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ତା' ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନକାତ୍ମକତାର ଏକ ଅନ୍ୟ କୋଠୀକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ,—ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଜୀବନରେ ସିଏ ଏପରି କିଛିକୁ ଭେଟିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ତା' ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ତା' ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ସରଣୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ଜୀବନ ସହିତ ସିଏ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଲାଭ କରେ, ଜୀବନଠାରୁ ସତେଅବା ଅଲଗା ହୋଇ ଠିଆ ହେବା ଓ ସେଇଠୁ ଥାଇ ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ନଗି ବଢ଼ାଇବାର ସ୍ତରଟିକୁ ଛାଡ଼ି ସିଏ ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଅନୁଭବ ଓ ଏକାତ୍ମକତାର ସେତୁ ଦେଇ ତା' ଜୀବନ ଓ ତା' ସାହିତ୍ୟ ପରସ୍ପରର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଆମ ଅନେକଙ୍କ ପରି ଦୁଇଫାଳ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଅନୁଭବ ବଢ଼ାଏ, ଅନୁଭୂତି ଆଣିଦିଏ, ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରାଇ ଶିଖାଏ । ଭିତରକୁ ତଥା ବାହାରକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ଶିଖାଏ । ଯିଏ ସତକୁ ସତ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ, ଅଥବା ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ସମଗ୍ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଦେଇ ଆବିଷ୍କାର କରିଥାଏ, ସିଏ ବାହାରେ ଆଉ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ପରମ ସତ୍ୟର ଆବିଷ୍କାର କରେ, ତା'ପାଇଁ ଆଉ ଭିତର ଓ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଦୂରତା ରହେ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ବିମୋଚନ ସେତିକବେଳେ ହୁଏ । ଭିତରେ ପାଖୁଡ଼ାକୁ ପାଖୁଡ଼ା ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପାଖୁଡ଼ା ପାଖୁଡ଼ା ହୋଇ ଖୋଲି ଯାଉଥାଏ । ବାହାରଟାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଡ଼ର ମାଡ଼େନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଅଲଗା କଣରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଅଥବା ମୁଖା ପିନ୍ଧି ବାହାରକୁ ଆଉପ୍ରକାରେ ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହେ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ

ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏସବୁ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯଦି ଆମେ ନିଜ ଗାତରେ ଲୁଚି ରହି ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଦଶିବାର ଯାବତୀୟ ଅହଂକାର ଭିତରୁ ମୁକୁଳି ଆସିବା ସକାଶେ ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ । ସାହିତ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଯଥାର୍ଥ ସହୋଦର ପରି କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ଜୀବନ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଲାଗିଲେ ସାହିତ୍ୟ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ବନ୍ଧୁପରି ଲାଗେ । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ସେତୁପରି କାମଦିଏ, ସେତୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ତଥା ଜୀବନରେ ଆମର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଶୈଳୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତାହାହିଁ ଆମ ଜୀବନର ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଶୈଳୀ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

ମାତ୍ର ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଡରନ୍ତି, ଝିଅ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଭୟ କରନ୍ତି, ବିମୋଚନକୁ ହାତେ ଦୂରେ ଡରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟର ବିମୁଗ୍ଧ ପାଠକ ହୁଅନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରସିକ ହୋଇ ସମ୍ମାନଙ୍କୁ ପାଆନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ମଲ୍ଲୀମାଳ କରି ତାହାକୁ ଆପଣା ଗଳାରେ ନେଇ ଲମ୍ବାଇ ଦେଲାପରି ଜୀବନ ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ସବୁଠାବା କନିଆଁ ଟିଏ ବୋଲି ଭାବି ତାହାକୁ ଏକାବେଳେକେ ବାହାହୋଇ ପଡ଼ିବେ ବୋଲି ଜଣାଠ ହେଉଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ଯେତିକି ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ଥଲଥଲ ହୋଇ ଲେସଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ଭିତରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ଅହଂକାର-କୋପରେ ସେତିକି କଲବଲ ହେଉଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଆହୁରି ଯାଉଣୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ଆହୁରି ଲେସଡ଼ି ପଡ଼ି ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ଭାରି ଧନ୍ୟପଡ଼ି ପାଆନ୍ତି । ନିଜେ ସାହିତ୍ୟର ହୋଇଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ, ଅସଲ ବିମୋଚନ ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ସଙ୍ଗୀ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏମାନେ ସେ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର ନାନାମାର୍କା ଗୁହାଳ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିରଖି ଆପଣାର ସ୍ୱୟଂକୃତ ବହୁବିଧ ବନ୍ଧ୍ୟାଦେଶରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ବିକଳ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେହି କଥାଟିକୁ ଭାରି ଧରା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସବୁଠାରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସି ଖାଲି ଲାଳ ବୁହାଇବାରେ ଲାଗି-ଥାଆନ୍ତି ଓ ସେଇଥିରୁ ସନ୍ତାନପ୍ରସବର ଏକ ମିଛ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି । ଶତକଡ଼େ ଶତକଡ଼େ ଲେଖନ୍ତି, ଶତେ ଶତେ କହନ୍ତି, ଆପଣାର ଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼କଡ଼ା ଭାବରେ ସାରସ୍ୱତ ସାଧନା ବୋଲି କହି ପୁଲେଇ

ହେଉଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ଭିତରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟିକତାର ମୁଖମାନ ପିନ୍ଧି ରଜା ବା ରାଣୀପରି ଦିଶୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ ଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ରଖିଥାନ୍ତି, ଏକାଧିକ ଜାଗତିକ ଉନ୍ମୋଚନକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାନ୍ତି । କାନ୍ଧରେ ସାହିତ୍ୟର ପଇତା ଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କେତେ ଚୋଖ ଦିଶୁଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭିତରେ ଅନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଘୋର ଅସାହିତ୍ୟିକ ଓ ସାହିତ୍ୟବର୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏମାନେ ସାହିତ୍ୟର କାମରେ ମୋଟେ ଲାଗିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ କାମରେ ଲଗାଇ ଆପେ ବଡ଼ୁବନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ସଂସାରର ବା ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିବାତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସଂସାରର କାମରେ ଲାଗି ନ ପାରିବା, ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଲାଗି ନ ପାରିବା, ଏହାକୁ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ?

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଅସାହିତ୍ୟିକତାର ନାନା ଦୁଷ୍କର୍ମ ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟ ଚରିତ୍ରକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରି ପ୍ରଦର୍ଶନମାନଙ୍କରେ ପୁରୋଧା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ମିଛଟାରେ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ ଓ ଜାତିପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ବୋଲି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ-ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯଶଃ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟର କାମନା କରନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟର ଗୁହାଳମାନଙ୍କରେ ବୃଷଭ ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାଲାଗି ଲାଳସା ରଖିଥାନ୍ତି । ଜଣେ ବଟ ପୁରୁଷ ଆପଣାର ପ୍ରେୟସୀକୁ ଯେପରି ଭଲ ପାଏ, ଏମାନେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି । ଅଥବା, ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ଏକ ବଟପୁରୁଷ ପରି ଭାବି ଆପଣାକୁ ତାହାର ପ୍ରେୟସୀ ରୂପେ ସଜାଇବାର ପ୍ରୟାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏହି ସଜାଇ ହେବାର ଓ ସଜାଇବାର ଅପକର୍ମ ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଦାଣ୍ଡରେ କମ୍ କୋଳାହଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ମାନ୍ୟ ହୋଇ ଏତେ ମୋଟ ଦିଶୁଥାନ୍ତି—କେତେବେଳେ ଆଉ କିଏ ଅଧିକ ମାନ୍ୟ ଆସି ସେମାନଙ୍କର ମାନକୁ ଅପହରଣ କରି ନେଲାପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଅଥବା ଆଉ କେତେବେଳେ ନିଜେ ଅଧିକ ମାନ୍ୟ ବୋଲାଇ ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ଓ

କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ଆଉ କାହାର ମାନକୁ ଅପହରଣ କରିବେ ବୋଲି ବାହାରନ୍ତି । ଏକାବେଳେକେ ଧର୍ଷିତ ହେଉଥାନ୍ତି ଏବଂ ଧର୍ଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏମାନେ ଯଦି କ୍ଷମତାକୁ ଆସନ୍ତି, ତେବେ ଅଧୀନସ୍ଥମାନଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇ ଏକାବେଳେକେ ସାହିତ୍ୟର ସବା ଉପର ଶୃଙ୍ଗରେ ଯାଇ ବସିବାର ଶରଧା ବାଲି ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅଧୀନସ୍ଥ-ମାନେ ବି ସେହିମାନଙ୍କୁ ସଭକୁ ନଡ଼ାକଲେ ଆପଣାର ନିତାନ୍ତ ଅସାହିତ୍ୟିକ କଣ୍ଠଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ତୃପ୍ତ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆଦର ରଖିଥାନ୍ତି, ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସ୍ତନ୍ୟପାନର ସୁଆଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକ କେବେହେଲେ ଶେଷ ହୁଏ ନାହିଁ । ସମ୍ମୁଖ ଓ ପଶ୍ଚାତ୍, ଅଧଃ ଓ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ, ସବୁଦିଗରେ କେବଳ ସେହି ଅସାହିତ୍ୟିକତାହିଁ ହଣ୍ଡିରଜା ହୋଇ ବସିଥାଏ, ସାହିତ୍ୟର ଇଜ୍ଜତ ନେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ଇଜ୍ଜତ ନେବାର ଏହି ପ୍ରହସନଗୁଡ଼ାକୁ ଇଜ୍ଜତ ନଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ କେତେ ଖୁସିରେ ପରମ୍ପରା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ପରମ୍ପରାରୁ ପେଟେ ପେଟେ ଟିକେ ସେମାନେ ବେଶ୍ ପେଟୁଆ ହୋଇ ବସୁଥାନ୍ତି । ବିମୋଚନ, ଉନ୍ମୋଚନ ପ୍ରଭୃତିର କଥା ଭାବିବା ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ବେଳ ନଥାଏ ।

ଉପରେ ସାହିତ୍ୟ କରି ନିଜର ପେଟ ଭିତରେ ବହୁ ଆତ୍ମକାମୀ ଅସାହିତ୍ୟିକତାକୁ ସାଇତି ଧରିଥିବା ଆମର ଏହି ବନ୍ଧୁମାନେହିଁ ସବାଆଗ ନିଃସଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଖାଇଟିକୁ ସେମାନେ ସତେଅବା ସେତୁଟିଏ ପକାଇ ମୋଟେ ଯୋଡ଼ି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପାଖ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖ ସହିତ ନିତ୍ୟ କଳହରତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତଥାପି ଗୋଟାଏ ପାଖ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ଭଲ ଝୁରି ହେଉଥାଏ । ମୁହଁକୁ ମନ ହେଉଥାଏ, ମୁଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଘୃଣା ହେଉନଥାଏ । ହୃଦୟକୁ ମନ ହେଉଥାଏ, ଏଣେ ପିଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକୁ ଘୃଣା ହେଉନଥାଏ । ନିଃସଙ୍ଗତା ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଆସେ । ନିଜେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହୋଇ ନପାରିଲେ ମଣିଷକୁ କେବେହେଲେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ମିଳେ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇ ନପାରିଲେ ଭଗବାନ ଯେପରି କଦାପି ମୋର ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଏ କଥା ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଘଟେ । ରାଜସିକ ଅସମର୍ଥତାରୁ ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପେ

କେବଳ ଏକ ରାଜସିକ ନିଃସଙ୍ଗତାହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ଅସମର୍ଥତାମାନେ ରାଜସିକ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଅନୁକୂଳ ପାଣି ଓ ପବନ ପାଇ ଆମ ଭିତରେ ସତକୁ ସତ ଅମର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଃସଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟ ଅମର ହୋଇ ରହିଯାଏ । ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ସଜକ କରି ଭୂଷଣଟିଏ ପରି ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧୁ ତାହା କାଳକ୍ରମେ ଆମର ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ତା'ପରେ ଆପଣାକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି କହିବାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୋଟେ ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ । ସଭାମାନଙ୍କରେ ନିଃସଙ୍ଗତା ବିଷୟରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଲାବେଳେ ତାହାକୁ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ ସଙ୍ଗୀଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ । କେତେ ଅଳଙ୍କାର ଓ ଅତିକଥନର ସ୍ୱାଦ ଓ ସଙ୍ଗ ଦେଇ ଆମେ ନିଃସଙ୍ଗତାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ଏବଂ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଶ୍ରୋତାମାନେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବସି କେଡେ ପୁଲକିତ ପ୍ରେରଣା ସହିତ ନିଃସଙ୍ଗତା ବିଷୟରେ ଆମର ସେହି ଗମ୍ଭୀର ଉଦ୍‌ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଉଥାନ୍ତି; ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ବେଳେ ବେଳେ କରତାଳି ବି ଦେଉଥାନ୍ତି । ଅସାହିତ୍ୟିକତାର ଏହିସବୁ ବୈଭବ ଏବଂ ଜୟଯାତ୍ରା ଦେଖି ସାହିତ୍ୟର ଅଧିଷ୍ଠାତା ସେତେବେଳେ ଘରେ ହସିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ହିଁ ରାଜାପୁଅ ହୋଇ ଆମ ଅନ୍ତଃପୁରର ନଅର ଗୁଡ଼ାକରେ ପାରେଷ୍ଟ ହେଇଁ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସାହିତ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଆଉ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର କ'ଣ କରି ପାରନ୍ତା ? ତେଣୁ, ଯାହା ହେବାର କଥା, ତାହାହିଁ ହୁଏ ।

ନିଃସଙ୍ଗତା କଦାପି ବାହାରୁ ଆସେ ନାହିଁ । ବିଦେଶରୁ ତ କଦାପି ଆସେ ନାହିଁ । ଆଗ ଆଧୁନିକ ଜୀବନ ମଣିଷରେ ଚାଲି ଆସିଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲା, କ୍ଷିପ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷକୁ ଆସି ଏକାବେଳେକେ ମାଡ଼ି ବସିଲେ ଓ ମଣିଷର ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ାକୁ ଖିନ୍‌ଭିନ୍ କରିଦେଲେ ବୋଲି ନିଃସଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ବୋଲି ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧିମାନମାନେ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଅଳଅଳ ହୋଇ ସଭାମାନଙ୍କରେ କହନ୍ତି ଅଥବା କବିତାର ମାଧ୍ୟମରେ ଗାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ବୁଲଫାଳ ହୋଇ ରହି ଥାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ

ଓ ସେମାନଙ୍କର ସାର୍ବିଭ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୋଉଠି କ'ଣ ଚଡ଼କ ଯାଇଥାଏ ବା ଫାଟ ଧରି ଯାଇଥାଏ । ଏ ପାଖର ଅବିବେକ ଗୁଡ଼ାକ ସେ ପାଖର ବିବେକ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦଂଶନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଓ ସେପାଖର ଅବିବେକ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏ ପାଖର ବିବେକ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦଂଶନ କରିଥାଏ । ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ପ୍ରାୟ କୋଉଠି ହେଲେ ନଥାଏ । ଏପାଖର ମୁଖାଟା ସେପାଖର ମୁଖାଟାକୁ ଖଡେଇ ହେଉଥାଏ ଓ ସେପାଖର ମୁଖାଟା ଏପାଖର ମୁଖାକୁ ଖଡେଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହି ଖଡେଇ ହେବା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଚତୁରତା ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥାଏ, ଖାପ ଖାଇବା ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥାଏ । ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସ-ମାନେ ସତେ ଅବା ପରାଭବ ସ୍ୱୀକାର କରି ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଲାଗି ମଣିଷର ସତେଅବା ଆଉ କେଉଁଠି ହେଲେ କାଡ଼ ନ ଥାଏ । ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଭ୍ରଷ୍ଟତାରେ ଭରି ନିଃସଙ୍ଗ ଲାଗୁଥିବ, ଯେତେ ମିଛ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ନିଃସଙ୍ଗତାଟା ହିଁ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଅସମର୍ଥତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ସମର୍ଥ ସତ୍ତା ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଥିବ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ କାବ୍ୟୋପକ୍ଷିରର ନାନା ଗଳିଆ ଭିତରେ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଉପାସନା କରୁଥିବା ହତାଶିଆମାନେ ସତେଅବା ପୁଲେଇ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସାମୟିକ କାଳସୀ ଲାଗିବା ସହିତ ତୁଳନା କରିଥାନ୍ତି । ସେହି କାଳସୀଟାକୁ କଳାଶକ୍ତି ବୋଲି ମାନନ୍ତି । କାଳସୀ ଆସେ, ମାଡ଼ି ବସେ, ତା' ଉପରେ ଆମର କୌଣସି ଅକ୍ତିଆର ନ ଥାଏ । କେବଳ ଏହି ଅଣଅକ୍ତିଆର ସମୟରେ ହିଁ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷର ତଥାକଥିତ ଯାବତୀୟ ସୃଜନଶୀଳତା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କାଳସୀ ମାଡ଼ି ବସିବାର ଏହି ଅବେଳଟାକୁ ଯଦି ମଣିଷର ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କୁହାଯିବ, ତେବେ ମଣିଷର ସରଜମିନ୍ ଜୀବନଟାକୁ ପୁଣି କ'ଣ ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ମଣିଷକୁ ନାନାବିଧ ଅସାହିତ୍ୟିକ-ତାର ଲାଳସା ମାଡ଼ି ବସିଥିଲେ ଯାଇ ସିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ, ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ନେଇ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ମନ କରିବ । ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ ଏବେ ଆମର ବହୁ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କୁ ଏହି ଅସାହିତ୍ୟିକତା ଗୁଡ଼ାକହିଁ ସାହିତ୍ୟିକତା ଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରୀତିପଦ ହୋଇ ମାଡ଼ି ବସିଛି । ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ

ଯେ ଏକ ଅନୁରୂପ ପରିମଳ ରହିଛି ଓ ସେହି ପରିମଳଟିକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ହୃଦୟ ଛୁଇଁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଯାଇ ଯେ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ବରଣି ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇବା ଉଚିତ, ଚଳନ୍ତି ବଜାରର ଭିଡ଼ ଭିତରେ ପଶି ଆମର ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ସେକଥା ପାଶୋରି ପକାଇବାକୁ ଅଧିକ ଲାଭଜନକ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲାଭ ବି ପାଉଛନ୍ତି । ଆମର ରାଜନୀତି ଯେପରି ବହୁ କାରଣରୁ ଏକ ଅରାଜନୀତିକତା ଭିତରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛି, ଅଲକ୍ଷଣାମାନଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ି ଯେପରି ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଅସଲ ଲକ୍ଷଣ ଏବଂ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଭରି ଜ୍ୟୋତିହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ଅସାହିତ୍ୟିକତାର କୋପନ ଗୁଡ଼ାକ ସେହିପରି ଆମର ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଭରି ଲକ୍ଷଣହୀନ କରି ରଖିଛି । ପ୍ରଦର୍ଶନ ତ ଚଢ଼ଉଚି ସହିତ ସହିତ ଚାଲିଛି, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟକତାର ପରିମଳ କାହିଁ ? କ୍ଷମତାର ବେତ ଧରି ପିଆଦ଼ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି କେତେ କଏ ଆସି ଆମ ଘରେ ପଶି ଯାଉଛନ୍ତି, ଆମର ଲିପା ପୋଛା ହୋଇ ରହିଥିବା ଖଳାଟିକୁ ମାଡ଼ି କରି ଦେଉଛନ୍ତି, ଆମକୁ ଗୋଡ଼ପାଦ ଧରି ତରିଯିବାର ଓ ସଫଳ ହେବାର ମିଛ ବାଣୀ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି । ଅସାହିତ୍ୟିକତା ହିଁ ଆମ ସଭା ଓ ସମ୍ମିଳନୀ ଗୁଡ଼ିକରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆସନ ଗୁଡ଼ିକରେ ବସି ସାହିତ୍ୟକୁ ବୋଲ ବତାଇବାରେ ଲାଗିଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏକ ଶକ୍ତି ଅଛି, ଯେତେ ପ୍ରତାପୀ ବା ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ଯାହାର କ କୌଣସି ପନ୍ଥା ହିଁ ପାଇବ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନ ଲାଗି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଆଣିଲେ ଏବଂ ଜୀବନକୁ ସାହିତ୍ୟର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦର୍ପଣ କରି ଧରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଶକ୍ତିର ଦର୍ଶନ ପାଇପାରିବା । ମାତ୍ର, ଘଣ୍ଟୁ ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର କପରି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା ? ଏଣେ ପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିବା, ସେନାପତିମାନଙ୍କର ବେଶ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବେଙ୍କର ଗୁଡ଼ାକରେ ଭୁଲ୍ଲା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁକ ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ବାହାରୁ ଆମର ଅଠପହରିଆ ନସରପସର ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ନାନା ଅଳଅଳୁ ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା, ତେବେ

ଅସାହିତ୍ୟିକତା ବ୍ୟତୀତ ଆମ ଦ୍ୱାରା ଆଜି ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ? କେବଳ ଲେଖିବାରେ ଲାଗିଥିବା ଓ ଏଣେ ମୋଟେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁ ନଥିବା, ତେବେ ଆମେ ଆଉ କେଉଁ ଶକ୍ତିର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା ? ସାହିତ୍ୟ ଭିତରୁ ତା'ର ଅସଲ ମହିମାଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ପାଇ ପାରିବା ବା କିପରି ? ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ବୃହତ୍ତର ଜୀବନର ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱବୃତ୍ତିଟି ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଆବିଲ ହାଉଆ ଗୁଡ଼ାକ ବୋହି ଆମ ଜୀବନତୀର୍ଥର ସବୁଯାକ ପରିମଳକୁ ବିଷଯୁକ୍ତ କରି ପକାଉଛି, ଏତେ ଅଳପ ଭିତରେ ରହି ଆମେ କିପରି ଭାବରେ ତାହାର ସାମନା କରିପାରିବା ? ପୁରାତନ ଗୁଡ଼ାକ ନୂତନକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ମୋଟେ ରାଜି ହେଉ ନାହାନ୍ତି, ତୁଚ୍ଛା ବର୍ବରତା ଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ଏକ ପଣ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ସତେଅବା ମେଣ୍ଟ ବାନ୍ଧି ଆମକୁ ଦ୍ୱାର ପାଖରେ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଦୁଃସମୟରେ ମଣିଷକୁ ଯଥାର୍ଥ ସଙ୍ଗ ଦେଇପାରୁଥାଆନ୍ତେ, ସେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ପରି ନିଃସଙ୍ଗତାର ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ଏବଂ ବେଶ ପିନ୍ଧାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦରବାରମାନଙ୍କରେ ନଚାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ସୁଅର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ରୋକିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଓ ଆମର ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନେକ ଅଧିକ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାଠାରୁ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଧିକ ଦାବୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆମେ ଆପେ ଭିଆଇ ରଖିଥିବା ପ୍ରାପ୍ୟ ବନ୍ଧନମୟ ଏହି କପଟତାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ ଯାଇ ଅସାହିତ୍ୟିକତାକୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଅସାହିତ୍ୟିକତା ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ତା'ପରେ ଯାଇ ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ପଡ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ । ଆମ ଭିତରଟି ସହିତ ବାହାରର ଲଟିଥିବା ନିବିଡ଼ ଅଥଚ ନିଷ୍ଠୁର ଖିଅଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବ । ସେତେବେଳେ ଆଉ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟର ଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରି ଜୀବନ ଭିତରୁ ପଳାଇବାକୁ ଆଦୌ ମନ ହେବ ନାହିଁ । ନାନା ଅନ୍ୟ ବର୍ବରତାର ଏବଂ ଲାଳସାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କପଟ ଅସାହିତ୍ୟିକତାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟେ ଲଟରପଟର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ଆମର ଭିତରଟା ବାହାରଟାକୁ ଲୁଚ ଆଉ କୋଉଠି ବୁଲିବାର ମତଲବରେ ମୋଟେ ମୁଖା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ସଦାଆଗ ସଂବେଦନଶୀଳ ହେବ । ଆମେ ସଂବେଦନଶୀଳତାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା । ଆମ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ନାନା ଆକର୍ଷଣ ଦେଖାଇ ମାଡ଼ିବସିଥିବା ଅସାହିତ୍ୟିକତାରୁ ମୁକୁଳି ବାହାରି ଆସି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ଜୀବନର ଅସଲ ପରିମଳଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇ ପାରିବା ।

ମାତ୍ର, ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ସାବଶାପୁ ରାଜସିକ ମାୟାବାଦର କବଳରୁ ମଧ୍ୟ ମୁକୁଳି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ର, ମୁଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ, ମୁଁ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ରାଜା—ମୋ' ବାହାରେ ଆଉ ଯାହା କିଛି ରହିଲା, ସେଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛନ୍ତି, ଛୁଞ୍ଚା ମାୟା—କେବଳ ମୋର ଯଶଃ, ମୋ'ର ବପୁ, ମୋ'ର ବୃତ୍ତ ଓ ବର୍ବରତାଗୁଡ଼ିକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲାଗି ହିଁ ଏ ସବୁର ଯାହାକିଛି ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ରହିଛି—ଆମକୁ ଏହି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ କଥାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଆମ ଅସାହିତ୍ୟିକତାର ଅଧିକାଂଶ ଚେର ସେହି ବର୍ବରତା ଓ ସେହି ଅବଳଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ହିଁ ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମକୁ ଅସଲ ମୂଳଗୁଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

□□□□

ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା

ନିଜ ସାହିତ୍ୟକୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ଫୁଲର ଜାଣିପୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିବାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସାହିତ୍ୟ ଥିଲା, କେତେକ ବିଭେଦସଚେତନ ମଣିଷ ପୃଥିବୀର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନାନା ଜାତିରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଦେଖିବାର ଏବଂ ଅନୁଭବ କରିବାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି ଏଠି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ କିଛି ଲେଖା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷର ଓ ମନୁଷ୍ୟସମୂହର ଜୀବନ ବୋଲି ଏକ ଜିନିଷ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଜୀବନ ଥିଲା, ତେଣୁ ସୃଜନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ମଣିଷର ଏହି ସୃଜନଶୀଳତାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ହିଁ ତାକୁ ଅଧିକ ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରିବାକୁ ଶିଖାଇଲା, ଅଧିକ ଖୋଜିବାକୁ ଏବଂ ଅଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ଶିଖାଇଲା । ଜୀବନର ସୃଜନାତ୍ମକ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି କହିଲେ ଯେଉଁମାନେ ସତେଅବା ଏକ ସହଜାତ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସବାଆଗ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ କଳା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବୁଝନ୍ତି, ଏବେ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କହିଲା ମାତ୍ରକେ ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଏକ ଅନିର୍ଣ୍ଣିତ ଅଭ୍ୟାସର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଭୁଲି ଏକ ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ବୁଝି ଥିଲା ପରି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କେତେଟା ବହୁସମ୍ମତ ମିଛ ଭିତରେ ଆବୁରୁଜାବୁରୁ କରି ଜନ୍ତାଇ ରଖିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଲେଖା ହେଉଥିବା ସବୁ କବିତା ବା ଗଳ୍ପ ବା ଉପନ୍ୟାସ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ସେହିପରି, ସାହିତ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ କବିତା, ଉପନ୍ୟାସ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖୁଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ଏକ ସୃଜନାତ୍ମକ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯିବ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ସାହିତ୍ୟଠାରୁ ଜୀବନ ଅନେକ ବଡ଼ । ସବୁ ମଣିଷ ସଂସାରରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସବୁ ମଣିଷ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଏହି ସଂସାରକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ସଂସାର ଭୂମି ଯୋଗାଇଦିଏ, ଆକାଶ ପ୍ରସାର ଆଣିଦିଏ ଏବଂ ସମାଜ ଯଥାର୍ଥ ଡ଼ୋରଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ମଣିଷର ହାତରେ ଯୋଗାଇ ଦେଇଯାଏ । ତେଣେ ଭିତରେ ସମ୍ଭାବନାମାନେ ସୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି; ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ସକଳ ସମ୍ଭୂତିର ମୂଳପିଣ୍ଡ ରୂପେ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱ-ଭାବ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଏହି ସ୍ୱ-ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିରେ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହୁଏ, ତାହାକୁ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଏହିପରି ଏକ ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ଭବ ହେଲେ ମଣିଷକୁ ଜୀବନରେ ଆପଣାର ବାଟଟି ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଏ । ତେଣୁ ଯେଉଁ ବଡ଼ ଗୁରୁଜନମାନେ କେଉଁ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଆମକୁ ଅମୁକ ବାଟରେ ଅଥବା ଅମୁକଙ୍କର ବାଟରେ ଯିବାଲାଗି ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜର ବାଟଟିକୁ ପାଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯଥାର୍ଥ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତଥା ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ଆପଣାର ସ୍ୱ-ଭାବଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବାଭଳି ଯଥେଷ୍ଟ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି-ନଥାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ପୃଥିବୀଟାଯାକକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ମିଛ ଉତ୍ସାହର ଫାନ୍ଦରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜର ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଚିହ୍ନି ନିଜପାଇଁ ବାଟଟିଏ ପାଇବା ଓ ତାହାର ଉପରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବା,—ତାହାହିଁ ସୃଜନାତ୍ମକ ଜୀବନ । ନାନା କାରଣରୁ ବହୁ ମଣିଷ ଜୀବନର ସେଇ ଗତିଟିକୁ ଠାବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ; ଅଥବା ଠାବ କରିବାଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେଉ ହେଉ ହୁଏତ ବାଟରେ କେଉଁଠାରେ ଅଟକି ଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଭୁଲ୍‌ଠାରେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି । ଯାହାର ପ୍ରେରଣା ଘରେ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଏକ ଆଦର୍ଶ ରହିଥାଏ, ଯିଏ ସେହି ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଥାଏ ଏବଂ ସେହିଭଳି ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ ହେବାପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ଆମେ ତାହାକୁ ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି କହିବା । ଆଦର୍ଶବାନ୍ ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରେନାହିଁ । ମାତ୍ର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶକୁ ବିଶ୍ୱବାସୀ ସମସ୍ତେ ମାନିନେଲେ ଯାଇ ବିଶ୍ୱର ଉଦ୍ଧାର ହେବ ବୋଲି ଯିଏ

ସଚେତଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ କହି ବୁଲୁଥାଏ, ସିଏ ଆଦର୍ଶଟିଏ ବାଣ୍ଟିବା ଅପେକ୍ଷା ସେହି ଆଦର୍ଶଟିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପରି ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇ ବୁଲିବାକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଏ, ସିଏ ଆଦର୍ଶବାଘ ହୁଏ । ଆଦର୍ଶବାଘମାନେ ବଡ଼ କୋଳାହଳ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ସେହି ଆଦର୍ଶଟିକୁ କୌଣସି ବହି ଭିତରୁ ପାଇଥାଆନ୍ତି କିମ୍ବା ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ସେଇଟିକୁ କାମୁଡ଼ିଧରି ବୁଲିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ସିଏ ସତକୁ ସତ ଭଲପାଏ, ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବାର ଆନନ୍ଦଟିଏ ପାଇଯାଏ, ସିଏ ମୋଟେ କୋଳାହଳ କରେନାହିଁ । ନାନାଭାବେ ଜ୍ୱରଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଭଲ ନ ପାଇ ପାରୁଥିବା ସନ୍ତାପିତ ଓ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ମଣିଷଟିଏ ହିଁ କୋଳାହଳ ନ କରି ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଘର ପାଏନାହିଁ । କୋଳାହଳୀ ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱଭାବଟିଏ ରହିଥାଏ, ସେହି ଅନୁସାରେ ବାଟଟିଏ ରହିଥାଏ; ମାତ୍ର ତାହା ସଚେତଅବା କୋଳାହଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଢ଼ିର ଭିତରେ କୋଉ ଗହନ ଭିତରେ ଯାଇ ଲୁଚିଯାଏ ଏବଂ ବାହାରକୁ ଆସି ଜୀବନର ଅସଲ ଆସ୍ଥାନଟିରେ ବସିବାକୁ ମୋଟେ ସାହାସ କରି ପାରେନାହିଁ ।

ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଜୀବନ ନୁହେଁ, ଜୀବନ ପାଇଁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ନାନା ସଂସ୍କାର, ଐତିହ୍ୟ ଓ ଅଭ୍ୟାସର କାରଣରୁ ଯେତିକ ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଏ, ସେହି ବୃତ୍ତର ପରିଧିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଏକ ସତତ-ପ୍ରସାରଣ ସମ୍ଭବ କରିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ ଯଦି ଜୀବନର ଅସଲ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସେହି ପ୍ରସାରଣରେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଯେତେଯାହା ସହାୟକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଥାନଟି ସେହିଗୁଡ଼ିକର ପଂକ୍ତିରେ । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ଆମକୁ ବିବେକପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିରନ୍ତର ସମ୍ମତ ଓ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଇ ରଖିବା,—ଏଇଟି ସଂସ୍କୃତିର କାର୍ଯ୍ୟ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାର ଜୀବନରେ ନିଜର ସାନବଡ଼ ପ୍ରବୃତ୍ତିପୁ ଅନୁଧାବନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାହିଁ କରୁଥାଏ ଏବଂ ଯେଉଁ ସମାଜ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେହି ଦିଗରେ ଧାବମାନ କରି ରଖିବାଲାଗି ତା' ନିମନ୍ତେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏବଂ ବିନିମୟର ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଥାଏ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ

ତଥା ସେହି ସମାଜରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଅଧିକ ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି ବୋଲି ଆମେ ଅବଶ୍ୟ କହି ପାରିବା । ଜୀବନର,—ଆମ ବାସନା, ବ୍ୟାକୁଳତା ଏବଂ ସଚ୍ଛଳତା ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ସର୍ବଦା ଦୁଇଧର୍ମୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରସାରଣ ଏବଂ ଆଉଗୋଟିଏ ଅନୁଲମ୍ବ ପ୍ରସାରଣ । ଅନୁଲମ୍ବ ପ୍ରସାରଣକୁ ଜୀବନର ଅସଲ ଚିନ୍ତାମାନେ ଏବେ ଉତ୍ତୋଳନ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ପ୍ରାପ୍ୟ ଏହି କଥାଟିର ପ୍ରସ୍ତାବନା ଦେଇ 'ଉତ୍କ୍ରାନ୍ତି' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରସାରଣ ଅନୁଲମ୍ବ ପ୍ରସାରଣର କଦାପି ପ୍ରତିପକ୍ଷୀ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆରଟିର ପରିପୂରକ । ଜୀବନର ପଥରେ ସେହି ପରିପୂରକତାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଡ଼ିଗଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସମାଜକୁ ବହୁ ପ୍ରମାଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏଭଳି ପ୍ରମାଦ ଇତିହାସରେ ବହୁବାର ଘଟିଛି, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଘଟୁଛି ।

କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଧର୍ମତଃ ସେହି ସମ୍ପ୍ରସାରଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଆମକୁ ପ୍ରାପ୍ୟ ବନ୍ଧୁରୂପେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଅନେକ ମିଛ ରଜ୍ଜୁକୁ କାଟିବ, ଆମକୁ ତାହା ନାନା ଚଉଆ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ କରିନେବ । କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆମର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ବାରବାର ଧକ୍କା ଦେଇ ଯାଉଥିବ, ଆମର ସାନ ନାବଟି ଭିତରୁ ଆମକୁ ସମୁଦ୍ରଜଳ ଭିତରକୁ ନିକ୍ଷିପ୍ତ କରିଦେଇ ପାରିବାର ସାହସ ଓ ପରିପ୍ରେରଣା ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଥିବ । ତେବେ ସେମାନେ କଦାପି ଆମ ଜୀବନରେ ବାଧକ ହୋଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ । ଆମକୁ କୌଣସି ଚିତ୍ତବିନୋଦନର ଘାନୁମଣି ଧୂଆଁ ଭିତରେ କଦାପି ମେଣ୍ଢା କରି ରଖିବାର ଫିସାଦ କରିବେ ନାହିଁ । ଆମର ସ୍ଥାଣୁପୂତା ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଆମ ସାଙ୍ଗଜନତା ଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି କନ୍ଦଳ ରହିବନାହିଁ, ଆମର ଅଚେତନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଆମର ତଥାକଥିତ ଚେତନ ଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି କଳହ ରହିବନାହିଁ,—ଯଦି ଜୀବନର ଏହିପରି ଏକ ବିସ୍ତୃତିଶୀଳତାକୁ ସୁସ୍ଥତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଆମର ସାବକାଶ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସେହି ସୁସ୍ଥତାକୁ ସମ୍ଭବ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମର ସହାନୁଭବ ସୁହୃଦ ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ଆପଣାର ସାର୍ଥକତାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବ । ଯଦି ସେହି ସାର୍ଥକତାର ଘରଗୁଡ଼ିକରେ ଅର୍ଗଳ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ତେବେ, ସେହି

ଅର୍ଗଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଥବା ମାଣିକ୍ୟ ଯେଉଁ ଧାତୁ ଦେଇ ତିଆରି ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, କଳା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଆମେ କରୁଥିବା ଯାବତୀୟ ଧନ୍ଦା ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଆମ ବେକରେ ଡ଼ିଙ୍କିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ ଏବଂ ଆମ ଗୋଡ଼ରେ ପଥର ବାନ୍ଧି ଆମକୁ ପ୍ରାୟ ପଙ୍ଗୁ କରି ଦେଇଥିବ । ବାହାରେ ଯେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ଅଥବା ଆମ୍ଭବରଣ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ସେହି ଚଉକାଠଟାର ଏପାଖରେ ଚିରକାଳ ପଡ଼ି ରହିଥିବା, ଗୃହପ୍ରବେଶରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ।

ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନ, ସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ; ଜୀବନ ହେଉଛି ସାଧ୍ୟ, ଅସଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଶ୍ଚଳ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇ ଦେଉଥିବ । ତେବେଯାଇ ତାହା ଅସଲ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇପାରିବ । ସୁନ୍ଦର ବସ୍ତୁଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ ସତ, ମାତ୍ର କେବଳ ଯେତିକି ଦେଖାଯାଏ, କେବଳ ସେତିକି କଦାପି ସୁନ୍ଦରର ସବୁକଥା ନୁହେଁ । ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ରହିଥାଏ, ବାହାରର ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାଶ ପଛରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରାଣସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଅସଲ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରି ପାରିବାଲାଗି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଏକ ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଅନୁଭବ କରିବା । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ, ତେବେଯାଇ ତାହାର ସମ୍ମୋହନଶକ୍ତିଟି ସହିତ ଆମର ପରିଚୟ ଘଟିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆମେ ଯାହାକୁ କେବଳ ଉପରୁ ଦେଖୁ, ଉପରୁ ଆଘ୍ରାଣ କରୁ ଅଥବା ଉପରୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରୁ, ତାହାକୁ ଆମେ ହୁଏତ ଉପଭୋଗ କରିପାରୁ ସତ, ମାତ୍ର ତାହାର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁନାହିଁ, ଏବଂ ତେଣୁ ଅସଲ ସମ୍ମୋହନଟିର ମୋଟେ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଅସଲ ସମ୍ମୋହନ ଆମ ନିଜ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରେ, ଆମର ଜୀବନଟିକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ । ଜୀବନ ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ବଦଳି ଯାଉଥାଏ । ଏବଂ ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ବଦଳି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ନିଜର ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ଭାବରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରୁ । ତେଣୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସାନ୍ନିଧ୍ୟଲାଭ ଅସଲ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଦୃଶ୍ୟ ବା ଅବବୋଧ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଭୋଗ

ଆବେଗ ନୁହେଁ, ଏହା ଏକ ବୋଧ, ଏକ ଅନ୍ତର୍ବୋଧ । ଅନ୍ତର୍ବୋଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଉନ୍ମୋଚନ, ଏକ ଉଦ୍ବେଳନ । କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଯଦି ଆମକୁ ଆମର ସେହି ଉନ୍ମୋଚନପଥରେ ସହାୟକ ପ୍ରେରକରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବେ, ତେବେ-ଯାଇ ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିନିଯୋଗ କରିପାରିବା, ସେଗୁଡ଼ିକର ରସାସ୍ୱାଦନ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକାରେ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରିବା ।

ମନୁଷ୍ୟର ଆଦିମ ଅବସ୍ଥାରୁ ତାହାର ଏହି ଅଧୁନାତନ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର ସେଉଁ ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ ଇତିହାସ, ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ମୂଳତଃ ଉନ୍ମୋଚନର ଓ ଉଦ୍ବେଳନର ଏକ ଅଭିନବ ଇତିହାସ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା । ଏହି ଇତିହାସକୁ ପରିବାହିତ ଓ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ଆଣିବାରେ କଳା, ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଧର୍ମ,—ଏହିପରି କେତେ କ'ଣର ଅବଦାନ ରହିଛି । ଆପଣାର ଆବିଷ୍କାର ପଥରେ ସମ୍ମୁଖଗାମୀ ମନୁଷ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିଛି ଏବଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇଛି, ଏବେ ମଧ୍ୟ ହେଉଛି । ଆମେ ତଥାପି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମର୍ମତଃ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାଧନ ବୋଲି ଜାଣିବା । ବିଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ସାଧନ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟଟିରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ବିଜ୍ଞାନକୁ କାମରେ ଲଗାଇଛି, ସେତେବେଳେ ଯାଏ ତାହା ମନୁଷ୍ୟର ଉନ୍ମୋଚନରେ ତଥା ଉଦ୍ବେଳନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, କେତେ କେତେ ଅତିକ୍ରମଣ ନିମନ୍ତେ ମଣିଷ ହାତରେ ଆବଶ୍ୟକ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦେଇଛି । ମାତ୍ର ଯେବେ ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ବିଜ୍ଞାନମାନେ ସତେ ଅବା ଅଜ୍ଞାନଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ବିଜ୍ଞାନକୁ ହିଁ ପିଢ଼ୁଳା ପରି ଆଣି ବସାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ବିଜ୍ଞାନର ତଥାକଥିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃତ୍ତିଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ବୃହତ୍ତର ବୃତ୍ତି ନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବବିଧ ସମସ୍ୟା ଓ ଆହ୍ୱାନର ସମାଧାନ କରିଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ଦାମ୍ଭିକ ବିଶ୍ୱାସ/ଅବିଶ୍ୱାସ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ସତେଅବା ଘୋଡ଼ା ହୋଇଛି ଓ ବିଜ୍ଞାନ ତା'ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ବସିଛି । ଆଧୁନିକ ଜ୍ଞାନସମୀକ୍ଷାର ପରିଭାଷାରେ ଏବେ ସେହି ବୃତ୍ତିଟିକୁ Scientism ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଉଛି । ମଣିଷ ତା' ସମ୍ମୁଖର ଲକ୍ଷ୍ୟଟି ଅନୁସାରେ ନିଜେ ଲଗାମ ଧରି ବିଜ୍ଞାନକୁ ଚଳାଉଥିଲା

ସିନା, ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ତଥାକଥିତ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ମଣିଷର କାନ ଧରି ତାକୁ ବସ୍ ଉଠ୍ କରାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ମୂଳତଃ ମଣିଷକୁ କାବୁ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ନିରାପତ୍ତାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ବିଧି ବୋଲି ମାନୁଥିବା କ୍ଷମତାକାମୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନକୁ ନିଜର ଗୁହାଳ ଗୁଡ଼ିକରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବହୁଳ ଦରମା ପାଇ ରାଷ୍ଟ୍ରଘରେ ଦାସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ବଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ନିମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରେରଣାତ୍ମକ ସୋପାନରୂପେ ଇତିହାସରେ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ପଛରେ ଯେଉଁ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଉତ୍ସସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ଜାଗ୍ରତ ଓ ସନ୍ଦୀପିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ଏକ ବାଟର ଆବିଷ୍କାର କରି ସେହି ବାଟରେ ଆଗକୁ ଯାଇଥିଲେ, ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧାରାରେ ସତ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ ଓ ଆପଣା ଯୁଗ ତଥା ପରିବେଷ୍ଟନୀର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେହି ଉପଲବ୍ଧିର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏଠି "ପ୍ରଭବାର୍ଥାୟ ଭୂତାନାଂ ଧର୍ମପ୍ରବର୍ତ୍ତନଂ କୃତଂ" ବୋଲି କେତେ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ କୁହା ଯାଇଥିଲା । ଏଣୁ, ଆମ ପୃଥିବୀର ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ମନୁଷ୍ୟର ଉଦୟ ଲାଗି ବାଟ ଦେଖାଇଥାନ୍ତେ; ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ନୂଆ ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧି ମାର୍ଗରେ ନୂଆ ନୂଆ ସାହସର ଅଧିକାରୀ କରାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର, ଧର୍ମକୁ ସ୍‌ଷଙ୍କୁତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହୀ କାରିଗରମାନେ ଆସିଲେ ଓ ସ୍‌ଷଗୁଡ଼ାକରୁ ପିଞ୍ଜୁରାମାନେ ବାହାରିଲେ । ଧର୍ମ ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ାଇ-ଥାନ୍ତା, ମାତ୍ର ତାହା ଏଠି ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ଧର୍ମର ରକ୍ଷକରୂପେ ଧର୍ମଧ୍ୱଜୀମାନେ ବାହାରିଲେ, ପ୍ରବଳରୁ ଅତିପ୍ରବଳ ହେଲେ, ମନୁଷ୍ୟର ଉଦୟପଥକୁ ବଣା କରି ରଖିଲେ, ମଣିଷ-ମାନଙ୍କୁ ପିଞ୍ଜୁରା ଭିତରେ ଅଟକାଇ ରଖିଲେ । ସ୍ୱୟଂ ଅଫିମ ଖାଇଲେ ଓ ଧର୍ମଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଅଫିମ ଖୁଆଇଲେ । ମଣିଷମାନଙ୍କର ପଛରେ ରହିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧର୍ମମାନେ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ତରଫରେ ରହିଲେ, କ୍ଷମତାକୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ୍ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନେ କ୍ଷମତା ହାତରେ ଆୟୁଧ ହୋଇ ରହିଲେ । ସେହି ସ୍ଥିତି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ପିଞ୍ଜୁରାଗୁଡ଼ାକ

ବଡ଼ ଛନ୍ତି, ଉଗ୍ରତା ବଢ଼ୁଛି—ଧର୍ମଘରର ଭର୍ତ୍ତାମାନେ ମଣିଷକୁ ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ତରାମସିକ ଆଦିମ ସ୍ତରକୁ ଅଡ଼ାଇ ନେଇଯିବାର ଫସାଦ କରୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଧର୍ମକୁ ଆଳ କରି ମଣିଷକୁ ହୁଡ଼ାଇ ଦେବାର ଏହି ବୃତ୍ତିଟିକୁ **Religionism** ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ମନୁଷ୍ୟର ଅନେକ ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରୁଥିବା ଏକ ଚାବିକାଠି ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ମଣିଷକୁ ଗାତଭିତରେ ନେଇ ପକାଇ ରଖିବାର ଏକ ଧର୍ମହୀନ ଧନ୍ଦାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ଉପନିଷଦରେ ଜୀବନ-ଅଭ୍ୟୁଦୟର ପାଞ୍ଚଟି ଭୂମି ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ନର ଭୂମିଟିକୁ ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଭୂମି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ତାହାକୁ ସର୍ବମୂଳ ଭୂମି ବୋଲି କହି ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ମହତ୍ତ୍ୱଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଛି । ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକରେ ଅନ୍ନର ଭୂମିକା, ଆମ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ଅର୍ଥନୀତି ବୋଲି କହୁଛୁ । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ କାର୍ଲ ମାର୍କସ୍ ତତ୍କାଳୀନ ପ୍ରାପ୍ୟ ଯାବତୀୟ ବିସ୍ତାରକୁ ଚକିତ କରି ଆଧୁନିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ସେହି କଥାଟିକୁ କହିଥିଲେ । ସମାଜରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ଅନ୍ନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ନ ପାରିଲେ ପୃଥିବୀର ସାମୁଦାୟିକ ଜୀବନରେ ନାନାବିଧ ବିକୃତି ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବୋଲି ସେ କେତେ ସାହସର ସହିତ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା ଏକ କୁହୁକ ପରି ପୃଥିବୀର ମଣିଷମାନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଚେତନାର ସଞ୍ଚାରଣ କଲା, ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ଉଦ୍‌ବେଳନର କାରଣ ହେଲା । ସେହି ଉଦ୍‌ବେଳନ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟସ୍ୱପ୍ନ ଗୁଡ଼ିକୁ ନାନାଭାବେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରି ରଖିଛି । ଅନ୍ନମୟ ଜୀବନର ପରିତର୍ପଣ କରାଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ବୃହତ୍ତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି ବା କୋଷଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତରଣ କରିନେଇ ପାରିବାକୁ ଅନ୍ନର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ସେହି ଅତ୍ୟା-ବଶ୍ୟକତାଟିର ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ବୋଲି ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱରେ କେତେ କେତେ କନ୍ଦଳ ଲାଗିଛି । ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ସୋପାନ ରୂପେ ଏଇ ଅର୍ଥନୀତି ହିଁ ବିଶ୍ୱର ରାଜନୀତି, ସମାଜନୀତି, ତଥା ଅନ୍ୟ ବିବେକ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରୂର ଭାବରେ ସମସ୍ୟାଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଜୀବନରେ ବସ୍ତୁର ଆବଶ୍ୟକତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବସ୍ତୁକୁ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ-

ଜୀବନରେ ସୁଖର ଏକ କାରଣ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମାତ୍ର ବସ୍ତୁ ହିଁ ସୁଖ, ସବୁପ୍ରକାର ସୁଖର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ବୋଲି କହୁଥିବା ବିକୃତ ବିଚାରଟିକୁ ଆମେ ବସ୍ତୁବାଦ ବୋଲି କହିବା । ଏବର ଅର୍ଥନୀତିରେ ବସ୍ତୁବାଦର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ ହେଉଛି ପୁଞ୍ଜିବାଦ । ପୁଞ୍ଜିବାଦରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଅମାନୁଷିକ ବାଦ ଓ ବିବାଦ । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଆମ ସଂସାରର ବୁଦ୍ଧିଆ ମଣିଷମାନେ କେତେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରଣାଳୀମାନ ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ସେଇଥିରୁ ଜାତୀୟତାବାଦ ଏବଂ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟତାବାଦର ନାନା ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥର ବହୁ ଅନର୍ଥର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଅର୍ଥର ଅର୍ଥାତ୍ ବସ୍ତୁଲୋଭର ଲୋଭ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଗ୍ରାସ କରିରହିଛି । ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଦରିଦ୍ର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହି ବସ୍ତୁବାଦ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟଭାଗ୍ୟର ବେକରେ ପଥର ପରି ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ଉପରେ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦୈତ୍ୟ ହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇ ତଳେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି । ଅସହାୟ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ଅଜାଣତରେ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଭାରତବର୍ଷ ସମେତ ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ଦେଶରେ ଏବେ ଭାଗ୍ୟବାଦଟା ହିଁ ଲେବଲ ଲଗାଇ ମଣିଷ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବସିଛି । ବସ୍ତୁବାଦ ସହିତ ଭାଗ୍ୟବାଦର ଯେଉଁ ଅଲକ୍ଷିତ ସଂଯୋଗଟି ରହିଛି, ତାହା ହିଁ ଏହିସବୁ ଦେଶରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଅମଣିଷ ଓ ଅଳପ କରି ରଖିଛି । ଉପରେ ଥୋକେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅପ୍ରମିତ ଲାଳସା ଏବଂ ଅପ୍ରମିତ ଉପେକ୍ଷାରେ ଅନ୍ଧପ୍ରାୟ କରି ରଖିଛି ଏବଂ ତଳେ କୋଟି କୋଟି ନଥିଲାବାଲାଙ୍କୁ ଗଧ କରି ରଖିଛି, ଭାରି ଅକିଞ୍ଚନ କରି ରଖିଛି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ଭଜନ ଜୀବନର ଉଦୟରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପୋଷକ ରୂପେ ଅବଶ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, କିନ୍ତୁ ଭଜନଦ୍ୱାରା ହିଁ ଜୀବନର ସବୁକିଛି କଦାପି ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମେ ସେପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଲେ ତାହାର ପ୍ରମାଦ ଉପୁଜିବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଉଚିତ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଯୋଗାଇ ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ଆମ ଜୀବନରେ ତଥା ଆମର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ଉନ୍ମୋଚନ ଘଟାଇବାରେ ନିମିତ୍ତ

ରୂପେ ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରିବ, କିନ୍ତୁ ନିଜର ଧର୍ମଟାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସବୁକିଛି ବୋଲି କହି ଆମେ ବିହ୍ୱଳ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ତାହା ଆମକୁ ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧର୍ମାନ୍ଧ ଓ ବିବେକହୀନ କରି ପକାଇବ । ଅର୍ଥନୀତିକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସବୁଯାକ ଶ୍ରେୟଃ ବୋଲି ମାନି ଆମେ ବସ୍ତୁବାଦ ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜଗତରେ ନୃଶଂସତା ବଢ଼ିବ, ଶୋଷଣ ବଢ଼ିବ, ଉପେକ୍ଷା ବଢ଼ିବ ଏବଂ ବିବିଧ ପ୍ରକାରର ସ୍ୱାର୍ଥବାଦୀ ଅବିବେକିତା ଆମର ବିଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିବାଲାଗି ଅଗଣିତ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିବେ । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ନାନା ବ୍ୟବଧାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଜୀବନଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏବଂ, ଆହୁରି ଅଧିକ ଭୟାନକ କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସେତେବେଳେ ବସ୍ତୁବାଦୀ କ୍ଷମତାକାମୀ-ମାନେ ମଣିଷ ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ବସିବାକୁ ଆସିବେ, ସତେଅବା ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମଣିଷର ସାଂସ୍କୃତିକ, ମନୁଷ୍ୟଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପରିମଳ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ ଖୁଣ୍ଟ ପରି ହୋଇ ସମ୍ଭାଳି ରଖିଥିବା ନାନାବିଧ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବିକୃତ କରି ପକାଇବେ, ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସର ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ରୂଢ଼ ହୋଇ ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇବେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ସମାନ ଆଶଙ୍କା କରାଯାଇ ପାରିବ । ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନରେ ଉଦ୍ଦୀପନା ଆଣିଦିଏ, ଉନ୍ମୋଚନ ଆଣିଦିଏ, ନିଜ ଭିତରକୁ ପୂର୍ବରୁ ଅନାବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଥିବା ନାନା ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇଯାଏ । ତଥାପି ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଧର୍ମତଃ ଜୀବନୋଦୟ ଏବଂ ଜୀବନ-ଉନ୍ମୋଚନର ଏକ ସାଧନ ବୋଲି ହିଁ ମାନିବା । ଜୀବନର ବୃହତ୍ତର ବିଭବ ବା ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତରାଳରେ ରଖି କିମ୍ବା ଉପେକ୍ଷା କରି କଦାପି ଆମର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଅତିପ୍ରୀତି ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ଢାଙ୍କି ପକାଇବା ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ମୋର ଜୀବନ, ମୋ କବିତା ହେଉଛି ମୋର ସବୁକିଛି, ନାନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବକାମୁକ ଭାବରେ ଏକଥା କହୁଥିବା କବି ଅଥବା ସାହିତ୍ୟିକର ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଆମେ କେବଳ ଏକ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ବୋଲି ହିଁ କହି ପାରିବା । ସିଏ ସତେଅବା କୋଉଠି

କେଉଁ ଅର୍ଗଳ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛୁ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିବା କିମ୍ବା ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନପାରି ସିଏ କନ୍ଦିଟିଏ ଖୋଜି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ କରିବାର ଅନ୍ତରେନ୍ତରେ ସତେଅବା କେଉଁ ଅଠା ଭିତରେ ଯାଇ ଲାଗିଯାଇଛୁ ଏବଂ କେତେଟା ମନୋଭ୍ରମକାରୀ ମିଛକଥା କହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛୁ ବୋଲି ଜାଣିବା ।

ସଙ୍ଗୀତ ଆମ ଜୀବନର ଉନ୍ମୋଚକ ହୋଇପାରେ, ଆମକୁ ଖସି ପଳାଇବାର ଏକ ବାଟ ମଧ୍ୟ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରେ । କଳା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆମ ଜୀବନରେ ବହୁ ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ବହୁ ଉତ୍ତରଣ ନିମନ୍ତେ ଆମର ସହାୟକ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରେ, ଏବଂ ଆମକୁ ଜୀବନର ସମଗ୍ରତାର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ପାଖରୁ ଏକ ଚମତ୍କାର ବାଟରେ ଖସି ପଳାଇବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଆଳ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରେ । ଦାଣ୍ଡ ଓ ବଜାରକୁ ବାହାରିଲେ ଆମେ ଏପରି ଏକାଧିକ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ତଥା କଳାକାରଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଭେଟିବା, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କଳା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଏପରି ଭାବରେ ଢାଙ୍କି ରଖିଥାଏ ଅଥବା ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ କଳା ଓ ସଙ୍ଗୀତକୁ ଏପରି ଐକାନ୍ତିକ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାନ୍ତି ଯେ, ସେଭଳି କରି ସେମାନେ ଜୀବନ ଭିତରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୌଶଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହିଭଳି ବଞ୍ଚିତ ହେବାରୁ ସତେ ଅବା ଏକ ମିଛ ନିରାପତ୍ତା ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ଆମର ଅନ୍ତସାହିତ୍ୟକତା ଆମକୁ ନିଜ କନ୍ଦିଟି ଭିତରେ ଆମ ଦବସର ସତର ପଞ୍ଜରଯାକ ଭରି ଅଲଅଲ କରି ରଖିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ମଧ୍ୟ କରି ରଖିଥାଏ, ଜୀବନ ଓ ଜଗତର ସମଗ୍ର ମଣ୍ଡଳଟି ଭିତରେ ଆମେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟା ପରି ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଆମେ ନିଜ ଖୋଳଟି ଭିତରେ ମହା ଉଲ୍ଲାସରେ ସର୍ଜନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ସତ, ମାତ୍ର ଅସଲ ସତ୍ୟ ଏବଂ ଅସଲ ସମ୍ମିଳନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଭାରି ଦବୁନଦୁ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଅନ୍ତସାହିତ୍ୟକତା ଆମକୁ ଆମେ ଅନେକ ଭିଆଣ କରି ରଖିଥିବା ନାନାବିଧ ନିଃସଙ୍ଗତା ଭିତରକୁ କେଡ଼େ ଆକର୍ଷକ ଭାବରେ ଟାଣିକରି ନେଇଆସେ । ଆମର ଦ୍ୱାରା ଭିଆଣ କରାଯାଇଥିବା ନାନା କାରଣରୁ ଏହି ନିଃସଙ୍ଗତା ଗୁଡ଼ିକ ଆମକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ

ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ହୋଇ ବସନ୍ତି । ନିଃସଙ୍ଗତା ନଥିଲେ ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି କାବ୍ୟିକତା ନଥାନ୍ତା ବୋଲି କେତେ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ଗାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ । ନିଜର ସେହି ଫୁଲେଇ ହେବାଟା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସେତେବେଳେ ସଂସାରରେ ସତେଅବା ଆଉ ମୋଟେ କଷ୍ଟହେଲେ ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ । ଫୁଲେଇ ହେବାପାଇଁ ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଘରକୁ ଆଣିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସି ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ଅତିସାହିତ୍ୟିକ ହୁଅନ୍ତି ଅଥବା ବହୁ କାରଣରୁ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାକୁ ଜୀବନ ବୋଲି ଆଦରି ନେବାକୁ ବାଧ ହେଲେ ମଣିଷକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସାକର ନିଃସଙ୍ଗତା ସତେଅବା କେଉଁ ଅଭିଳଷିତ ପ୍ରେମିକର ଭୂତ ହୋଇ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ଆସେ, ସେ କଥା କଦାପି ଗାର କାଟିଦେଇ କହି ହେବନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀରେ ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକତା ଗୁଡ଼ାକର ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଆଜି ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଏକ ଅଭିନବ ପ୍ରକାରର ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ଆପଣାର ଏକାଧିକ ଗରଜଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଘାରି ଅବର୍ଜନା କରି ପକାଉନାହିଁ କି ? ସାହିତ୍ୟର ମିଛ ଭେଳାଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ତାହା ଆମକୁ ଜୀବନର ପ୍ରାପ୍ୟ ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟ ତଥା ଆହ୍ୱାନ ଭିତରୁ ସତେଅବା ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବାକୁ ମନ କରୁଛି । ମଣିଷର ରୁଚିଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଦୁର୍ଲଭ ହୋଇଗଲେ ମଣିଷ ସତେଅବା ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାର ଶରଣ ପଶିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ । ଅଥବା, ସେହି ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ଆଉପ୍ରକାରେ କହିଲେ, କୌଣସି ମଣିଷର ରୁଚିଗୁଡ଼ାକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଭୟ କଲେ ବା ଅସମର୍ଥ ହେଲେ ତାହାକୁ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାର ବେଗଟି ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ଏହିପରି ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବାଦ୍ୱାରା ସିଏ ଆପଣାର ମୂଳଭୂତ ଅସମର୍ଥତାଟିର ନିଦାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲି ଯିବାବୃତ୍ତି ସତେଅବା ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଯାଏ । ବାହାରେ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ତ ଅନେକ ଦୂରର କଥା, ନିଜର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ସିଧା କରି ଅନାଇ ପାରେନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷର ଗୋଡ଼କୁ ବାନ୍ଧିରଖି ଓ ହୃଦୟ ଗୁଡ଼ିକୁ କଳରଖି ଆମର ଏହି ଜୀବନ ତଥା ଜୀବନମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ

ଏବେ ସେଉଁସବୁ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ବିଡ଼ମ୍ବନାମାନ ଆସି ଦେଖା ଦେଇଛି ଓ ପୃଥିବୀ ଲାଗି ନାନା ଅସହାୟତାକୁ ଜାତ କରି ରଖିଛି, ପୃଥିବୀସାରାର ସାହିତ୍ୟ ଏବେ ତାହାର ମୁକାବିଲା କରି ପାରୁନାହିଁ । ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ହୁଏତ ଅରାଜି ହୋଇ ବସିଛି, କିମ୍ବା ନିଜ ଭିତରେ ସେହିସବୁ ମୁକାବିଲା ନିମନ୍ତେ ନିଜକୁ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବାରୁ ସିଏ ନିଜପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କନ୍ଦିଟିଏ ବା କଣଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଛି । ସେଠାରେ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଏକ ଉତ୍ତେଜିତ ନିର୍ବାସିତା ମଧ୍ୟରେ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା କରିବାରେ ମାତିଛି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସାହିତ୍ୟିକ ଭାବରେ ତାହାରି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଲେସିଡ଼ି ହୋଇ ରହିଛି । ନିଜର ଆଠପହରିଆ ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକାଗୁଡ଼ାକରେ ସିଏ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ବର୍ତ୍ତମାନର ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି,—ଅତି ଅକିଞ୍ଚନ ଓ ଅସହାୟ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ବିଷମ ଓ ବୀଭତ୍ସ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ବି କରୁଛି, ଏବଂ ତାହା ବାହାରେ ପୋଷାକୀ ଅନ୍ୟ ପ୍ରହରଟିଏ ବାଛି ନେଇ ସାହିତ୍ୟ କରୁଛି । ସାହିତ୍ୟ ହିଁ ତା'ର ସବୁକିଛି ବୋଲି କେତେ ଉଲ୍ଲାସର ସହିତ କହୁଛି । ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାର ଅନ୍ୟରମଣରେ ମାତିଛି, ନିଜକୁ ସତେଅବା ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟକୁ ସିଏ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଦଂଶନରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଏକ ବର୍ମ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛି ।

ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଯେପରି ଆଧୁନିକ ଦର୍ଶନ-ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଶବ୍ଦାର୍ଥମନ୍ଥନରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଲେଣି, ଆଜି କିଛିହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ସାହସ କରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକର କୌଶଳପୂର୍ଣ୍ଣ ମୈଥୁନକୁ ହିଁ ଏକ ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ଆକାରମଣ୍ଡଳତା ଦେଇ କାମ ସାରି ଦେଉଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟକୁ ହୁଏତ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଥିବା ସାହିତ୍ୟ-ସେବୀ କବି ଓ ଲେଖକ ସେହିପରି ଆପଣାଲାଗି ଜୀବନ ବାହାରେ ସତେଅବା ଏକ 'ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦରବାର ମଣ୍ଡାଇ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଏକ ବିହ୍ୱଳ ଅନ୍ୟରତିରେ ମାତିଛି' । ସିଏ ତାକୁ କେତେବେଳେ Structuralism ବୋଲି କହୁଛି ଓ ସେଇଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ସେହି ସମାନ ଖେଳଟାକୁ ସତେଅବା ଏକ ମିଛ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଯୋଡ଼ିଦେଇ Destructuralism ବୋଲି ବି କହୁଛି । ସତ୍ୟ ବୋଲି କହି

ନାହିଁ, ମୂର୍ଖ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ, ପ୍ରୀତି ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ,—ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାମକ ଏକ ଅସହଜତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେବାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ନଆଣିଲେ ମଧ୍ୟ କାମ ଚଳିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ସତକୁ ସତ କୌଣସି ବ୍ୟାକୁଳତା ବା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଶବ୍ଦ-ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଖେଳି ଖେଳି କବିତା ଲେଖିପାରିବ ଓ ସାହିତ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏହି ସାମୟିକ ଶବ୍ଦାତୁରତାର ଖେଳ ବାହାରେ ଯେଉଁ ଜୀବନ ରହିଛି, ସେଠାରେ ତୁମେ ଶାର୍ଦ୍ଦୁଳଟିଏ କିମ୍ବା ମେଷଟିଏ ହୋଇଥାଅ ପଛକେ, ସେଥିରେ କିଛି ବାଧା ନାହିଁ । ତୁମେ ସେପାଖରେ ଶାର୍ଦ୍ଦୁଳ ପରି ରମଣ କରୁଥାଅ ପଛକେ ବା ମଣିଷଟିଏ ପରି ଶରଣାଗତ ହୋଇ ରହିଥାଅ ପଛକେ, —ତୁମର ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରହର ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାଟନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମୋଟେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହିବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ନିଜ ଜୀବନରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦୁଇଘର ବା ବହୁଘର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କ୍ଷତି ନାହିଁ,—କାରଣ ଏପାଖରେ ଯୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ତୁମେ ସେପାଖରେ ଆଉ କାହା-ଯୋଡ଼ା ହେବାର ଅପମାନ-ଜନିତ କ୍ଷତିଗୁଡ଼ାକର ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିପାରିବ ଏବଂ ହସହସ ଓ ନିର୍ବିବେକ ଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ବଞ୍ଚିପାରିବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକାବେଳକେ ଏକ ପରାହମୀ ତଥା ପରବହତ ଜୀବନକୁ ଆମେ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆଧୁନିକ ଜୀବନରୁ ତାହାର ସ୍ୱଭାବପ୍ରେରିତ ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ବା ସମ୍ବେଦନକୁ ହରଣ କରିନେବାରେ ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ଉପେକ୍ଷାମୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୃଗୟାରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାରେ ଅତିସାହିତ୍ୟିକର ଅପରିମିତ ଅବଦାନ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୃଗୟା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ଅଭିଳାଷ, ଏକ ଅନୁରାଗ । ସଂସାରରେ ହୁଏତ ଏଭଳି ମଣିଷ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀଟାକୁ ସତେଅବା ଏପରି ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲ ପରି ମନେ କରନ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ କି ମନଇଚ୍ଛା ମୃଗୟା କରିଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଏକ ସଫଳ ମୃଗୟାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ସଫଳ ଜୀବନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ମତେ ସଫଳ ହୋଇ ଏଠି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ବୋଲାନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହିଁ ସତରିତର ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ଭିତରକୁ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟର ଯେ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି, ମୋ' ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠି ମୋ' ଆତ୍ମୀୟତାର ସୂତ୍ରଗୁଡିକୁ ଯୋଡିବାରେ ଯେ ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଅନୁରାଗମୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ, ଏହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟି ଆଡ଼କୁ ସେମାନେ କୌଣସି ବାଡ଼ ପକାଇବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୀବନର ଗଡ଼ଆଟି ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ବଡ ମାଛ ହୋଇ ସାନମାଛଙ୍କୁ ଖାଇଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ କେଡେ ଗେଲବସର ହୋଇ ଜୀବନଧର୍ମ ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଏବଂ ତେଣେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ଆ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି; ସାହିତ୍ୟର ବାର ଅଭିନୟରେ ହିରୋ ବନିଥାନ୍ତି । ଏ ଗଡ଼ଆଟି ସହିତ ସେହି ଅନ୍ୟ ଗଡ଼ଆଟିର ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରନ୍ତି । ସୃଜନଶୀଳତା କହିଲେ ଏକ ଅଲଗା ପ୍ରହରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏପରିକି ଏକ ଅଲଗା ବସ୍ତ୍ରଣକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ତଥାକଥିତ ସୃଜନଶୀଳତା ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ବଦଳାଇ ପାରେନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ସୃଜି ପାରେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏବଂ, ଆମର ଗୋଟାଏ ପାଖ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖ ଲାଗି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଜୀବନରେ ଏକାବେଳେକେ ସବୁଟିକୁ ସମ୍ଭାଳି ଧରି ପାରୁଥିବା ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? ଆମର ଏହି ଏବର ପୃଥିବୀରେ ସାହିତ୍ୟର ପରିମାଣ ଓ ସାହିତ୍ୟକତାର ଛଇଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୁଷ୍ୟର ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ଯେ ପ୍ରାୟ ଛିନ୍ନଛନ୍ନ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ଆମ ପୃଥିବୀରୁ ଯେ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମଶଃ କମି କମି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ଏବର ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାକୁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଏକ କାରଣ ବୋଲି ହୁଏତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବଡମାଛମାନଙ୍କର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, କୃତ୍ରିମତା ଓ ହିଂସ୍ରତାମାନେ ହିଁ ଆମ ତାତ୍କାଳିକ ଜୀବନନୀତି ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜା ଏବଂ ରାଣୀ ହୋଇ ଦପଦପ ଦିଶୁଛନ୍ତି,—ଏବର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ସେହିମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ପୁରସ୍କାରଟିଏ ପାଇବ ବୋଲି ସତେଅବା ଶାଳଭଞ୍ଜିକାଟିଏ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଆପଣାର ଅସଲ ବଳ ଓ ଅସଲ ମହତଗୁଡ଼ିକୁ ପାସୋରି ଦେଇ ଆମର ଏହି ସାହିତ୍ୟ ଏପରି ଏକ

ଅନ୍ତସାହିତ୍ୟକତାର ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିବାଲାଗି କାହିଁକି ମନ କଲା କେଜାଣି ? ହୁଏତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏବେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ପ୍ରଶ୍ନ ବୋଲି ପଚାରିପାଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ଭୁଙ୍ଗା ଶୈଳୀ ଓ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁହିଁ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ୟ ସବୁକଥା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ଯୁଗକୁ ଭୁରୁଡ଼ାଇ ରଖିଥିବା ଅନ୍ତ-ସାହିତ୍ୟକତାକୁ ତା' ମଞ୍ଜି ଭିତରେ ପଶି ଚିହ୍ନିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରିବା ଲାଗି ସାହସ କରିପାରିବା । ସାହସ କଲେ ଯାଇ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ।

ଆଗେ ଦରବାର ଥିଲା, ରାଜସଭା ଥିଲା । ସେଠି ରାଜା ହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ହୋଇ ବସିଥିଲେ । ବଡ଼ବଡ଼ କବି ନିଜର କାବ୍ୟକୁ ନେଇ ସେହି ଦରବାରରେ ହାଜିର କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ରାଜାନୁଗ୍ରହ ଲାଭ କଲେ ସିଏ ତଦ୍ୱାରା ସତେଅବା ସ୍ୱୟଂ ସରସ୍ୱତୀ ହିଁ ଅନୁଗୃହୀତା ହେଲେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ତସାହିତ୍ୟକତାର ଯୁଗ ଥିଲା । ସତ୍ୟମାନେ କବିକଳ୍ପନା ଭିତରେ ଦୋଳି ଖେଳୁଥିଲେ । ଜୀବନଟାକୁ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ରହିଥିଲା । ଭାଗ୍ୟ ଜୀବନର ଅସଲ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଅଳଙ୍କାର ଓ ଆଳଙ୍କାରିତା ଦ୍ୱାରା ପୋତି ପକାଇ ଲୋକ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠୀ କବି ରାଜାଠାରୁ ଆଶ୍ରୟ ପାଇବାର ସୁନିଶ୍ଚିତ ଉପାୟ ବୋଲି ଧରି ନେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରେମ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଉପମା ଉପରେ ଉପମା ଲଦି ଦେଇ ପ୍ରେମ କରି ପାରୁଥିଲା, ଅନ୍ତତଃ ପ୍ରେମର ଗୁମର ଜାଣିଥିବା ଭଳି ଦେଖାଇ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ସେତେବେଳେ ସୁନା ଓଜଣୀରେ ମପା ହେଉଥିଲା । ଜୀବନର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଓଜଣୀଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟ ଜନ୍ମରେ ଯାବତୀୟ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଏହି ଜୀବନ ଦିନେ ନା ଦିନେ ବଦଳିବ ବୋଲି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ, ଏମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରୁ ସତେଅବା ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆମର ଏଯୁଗରେ ରାଜା ନାହାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ବଡ଼ ମାଲିକମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ଯାନମାନେ ସବୁଦିନେ ରହିବେ, ଦୁଃଖମାନେ ସବୁଦିନେ ରହିବେ, ଏହି ମଣିଷ ସବୁଦିନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ଭାବରେ ନାନା ସଙ୍କଟରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ରହିଥିବ,—ସାହିତ୍ୟ ଏସବୁ

ବାସ୍ତବରେ ଆଦୌ କଷ୍ଟ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏସବୁକୁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ମାନିନେଲେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିପାରିବ, —ତେଣୁ ଜୀବନର ବାହାରେ ଏକ ଅଲଗା ଗଣ୍ଡିର ଭିତରେ ନିଜକୁ ଭାବାତୁର ଓ ଅନ୍ୟମନା କରି ରଖି ପାରିଲେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ନିଜକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ଦେଖାଇ ପାରିବ, —ଆମର ଏଯୁଗରେ ଏହିସବୁ ଅହଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକରୁ ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ବାହାରିଥିବା ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତ୍ୟଠାରୁ ଭୁରୁଡ଼ାଇ ରଖିଛି ।

ଅସଲ ସତ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ । ମଣିଷ ଯେ ଏହି ଅବର୍ଜିଆ ତାତ୍କାଳିକତା ଏବଂ ପାଷଣ୍ଡତା ଗୁଡ଼ାକଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ, ମଣିଷ ଯେ ମନ କଲେ ଏହି ଅବର୍ଜିଆ ଗୁଡ଼ାକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବ ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଏକ ଅଭିନବ ସଖ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ, ଏହିପରି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଆମର ଜୀବନ ଭିତରେ ଆଣି ଭରାଇ ପାରିଲେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ-ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇ ଆମ ଆଗେ ଆଗେ ରହି ଆମକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରିବ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଗ୍ଳାନିଖ ଅତିସାହିତ୍ୟିକତାର କବଳରୁ ବାହାରି ଯାଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଥିବା ଅଦୃଶ୍ୟ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମଶଃ ଦୃଶ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗିବ । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆମେ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦେଖିପାରିବା । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅତିସାହିତ୍ୟିକତା ଜୀବନ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛି ଏବଂ ସେହି ଦୂରତା ହେତୁ ଯେଉଁ ଭୟ ଏବଂ ଅସହାୟତା ଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ସାଂଘାତିକ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେଗୁଡ଼ିକର ଅତିକ୍ରମଣ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅସଲ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ସେତେବେଳେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅନିଚ୍ଛା ଆମକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ମୋଟେ ସାହସ କରିବ ନାହିଁ । ଆପଣାଲାଗି ଅଲଗା ଗଡ଼ଅଟିଏ ଠାବ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ରମଣ କରି ଆସିବାକୁ ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆମକୁ ଲଜ୍ଜା ମାଡ଼ିବ । ସେତେବେଳେ ଆମ କବିମାନେ ମଣିଷ ପରି ଦିଶିବେ, କାଳିସୀ ଲାଗିଥିବା ପିଅଣିଆ ବୈରାଗୀମାନଙ୍କ ପରି ମୋଟେ ଦେଖା ଯିବେନାହିଁ ।

□□□□

ସମ୍ବାଦ, ତୃତୀୟ ବାର୍ଷିକ ବିଶେଷାଙ୍କ, ଅକ୍ଟୋବର, ୧୯୮୭

ସାହିତ୍ୟ ଓ ନାଟକୀୟତା

ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଜୀବନକୁ ଏକ ନାଟକ ବୋଲି କହିଥିବେ, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣେ କବି ହୋଇଥିବେ । ସେତେବେଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ସାହିତ୍ୟିକ ମାନେ କବିକୁ ବୁଝାଉଥିଲା, ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ହିଁ କାବ୍ୟ ଓ କବିତାକୁ ବୁଝାଉ ଥିଲା । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଗଦ୍ୟ ପଶି ନ ଥିଲା । ଗଦ୍ୟ ଜୀବନ ଭିତରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ମଣିଷମାନେ ଜୀବନକୁ ଗୋଟା ପୁରା ଗଦ୍ୟ ମଣି ବଞ୍ଚୁଥିଲେ । ସେହି ଗଦ୍ୟ ଭିତରୁ ଯତେଅବା ଘଡ଼ିଏ ନିସ୍ତୃତି ଲାଭ କରିବାକୁ ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ ବା କାବ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେହି ଆରମ୍ଭ ଯୁଗରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ସାମର୍ପିକ ଅନ୍ୟ ପଟର ଅବଲୋକନ ବୋଲି ଧରିନିଆ ଯାଉଥିଲା, ଏକ ଅନ୍ୟ ବିଚରଣ ବୋଲି ବୁଝାଉଥିଲା । ତଥାପି, ଯତେ ଅବା ଏକ ଶ୍ରେୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେହି ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ହିଁ ଜୀବନକୁ ଏକ ନାଟକ ବୋଲି କହିଲେ, ସେହି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚଟି ବିଷୟରେ 'ମହା ନାଟକ' ବୋଲି ଏକ ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଗଲା, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ସିଧାରେ ଅଥବା ବଙ୍କାରେ କମ୍ ଅଥବା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନାଟକୀୟ ହେବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟିକତାର ସର୍ବମୂଳ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଓଲଟାଇ କହିଲେ, ନାଟକୀୟ ନ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଦୌ ସାହିତ୍ୟର ପଦବାଚ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ହିଁ କରାଗଲା ନାହିଁ ।

ସେହିଦିନଠାରୁ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଜୀବନଠାରୁ ଦୂର ଓ ଜୀବନଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଏକ ଅନ୍ୟ ଦରବାରକୁ ବୁଝାଇଲା । କାଳକ୍ରମେ ସେହି ଦରବାରଟିକୁ ନାନାବିଧ ସୈଦ୍ଧାନ୍ତିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଆନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧନ ଏବଂ ଅଭିନବଗୁପ୍ତମାନେ ବାହାରିଲେ । ସେମାନେ ଅଳଙ୍କାର କଥା କହିଲେ, ରସକୁ ନେଇ ବୀଜଗଣିତ ଲେଖିଲେ, ଅର୍ବାଚୀନମାନଙ୍କ ତାଲିମ ପାଇଁ ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକୁ ପକାଇ ଦେଲେ । ଖାଲି ଭାରତବର୍ଷରେ ନୁହେଁ, ସାରା ପୃଥିବୀଟାଯାକ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଦରବାର ବସିଲା, ସବୁଠାରେ ନାନା ନାମ ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରବୀଣ ଏବଂ ଧୂରନ୍ଧରମାନେ ବାହାରିଲେ । ନାଟକୀୟ ଠାଣିରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ପବିତ୍ର ବସ୍ତୁ ବୋଲି କୁହାଗଲା; କେହି କେହି କାବ୍ୟଜନିତ ଆନନ୍ଦକୁ ଆହୁରି ନାଟକୀୟ ଭାବରେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ୱାଦସହୋଦର ବୋଲି କହିଲେ । ସେତେବେଳେ ଅଧିକତର ଅବସରରେ ବ୍ରହ୍ମର ଆସ୍ୱାଦ କରିବାକୁ ଜୀବନରୂପୀ ପୁଦ୍‌ଗଳ-ଗୁଡ଼ାକର ଜଟିଳ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ପଳାୟନ କରିବାର ଏକ ଅମୋଘ ଔଷଧ ବୋଲି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଯାଉଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ କେବେ ଉପନିଷଦରେ ବିଶ୍ୱମୟ ପରମ ସୂକ୍ଷ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ରସ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା ସିନା, ମାତ୍ର ସଭା-ମାନଙ୍କର ଚମତ୍କାରିତାରେ ଭୁକ୍ତା ଅଳଙ୍କାରମଣ୍ଡନ ଗୁଡ଼ାକୁ ରସ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଗଲା, ଯୁଗର ରାଜାମାନେ ଏହି ନୂତନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ । ସାହିତ୍ୟ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରି ଏକ ଅଳଙ୍କାରିକତାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଥୋକେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ହାତ ଗୋଟି ହୋଇ ରହିଲା ଏକ ନାଟକୀୟତା ମଧ୍ୟକୁ ଅବନମିତ ହୋଇ ରହିଲା । ନାଟକ-ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁମାନେ ହିରୋପରି ଦିଶନ୍ତି, ପ୍ୟାଡ଼୍ ସାଡ଼୍ ନାନା ଅଧିରଚନା ଦ୍ୱାରା, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା, ତାହା ଭଳି ନ ଦିଶି, ସେମାନେ ଯାହା ନୁହନ୍ତି, ସାମଗ୍ରିକ ମାଦକତା ମଧ୍ୟରେ ତାହାରି ଭଳି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବାହାରେ ବସିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସତେ ଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଧାତୁରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ଆଉ କ'ଣ ପରି ଦିଶନ୍ତି । ନାଟକୀୟତା ଭିତରେ ପଶି ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ମଧ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ସତେ ଅବା କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁ ପରି ଦେଖାଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏକ ବିଚିତ୍ର ପରମ୍ପରାର ଭିଆଣରେ ଜୀବନ ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦୁଇଟା ଅଲଗା ଭଳକାରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ । ସେହି ପରମ୍ପରା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି ।

ଏବଂ ଘର ଶୁହାଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଅନ୍ତତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଆପଣାକୁ ଏକ ଅଲଗା ଗଣ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟର ସେବା କରୁଛନ୍ତି, ଜାତିର ଠେକ ରଖୁଛନ୍ତି । ସରସ୍ୱତୀ ନାମକ ଏକ ଦେବୀଙ୍କର ବରପୁତ୍ର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମରି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ତଥାପି ଆମ ଭିତରେ ନାହାନ୍ତି । ଆହୁରି ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ଦିନରେ ଆମରି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ମଣିଷପଣରେ ଆମଠାରୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି, ମାତ୍ର ରାତିକୁ ଅନ୍ୟ ପଙ୍‌କ୍ତିରେ ଯାଇ ବସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ରାତି ସେମାନଙ୍କର ଦିନଠାରୁ ହୁଏତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି । ଦିନରେ ରାଜମେଣ୍ଢା ହୋଇ ରାତିରେ ରାଜପୁତ୍ର ବନିବା, ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ତୁମେ ଏପରି ଏକ ସ୍ୱୀକୃତ ନାଟକପୁତାକୁ ବୁଝାଇଲଣି କି ? ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ଆର୍ଷ ପ୍ରୟୋଗର ହାଣ୍ଡୋଳାରେ ବସାଇ ଜାତୀୟ ସମ୍ପଦ ବୋଲି କହିବା, ଜଣେ ଲେଖକ ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟକୃତି ଦ୍ୱାରା ଜାତିର ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି କଲେ ବୋଲି କହିବା, ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି ନାଟକପୁତାର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ରଖା ଯାଇଥାଏ ଏବଂ ମଞ୍ଚକୁ ଆଦରି ବସିଥିବା ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତେ ସେଥିରୁ ସତେ ଅବା କେତେ ନା କେତେ ଆନନ୍ଦ ନିଅନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଅଲଗା ଷଣ୍ଢର ବାହୁସ୍ୱ ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ସଂସାର ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ଖେଚଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଛି । ମଣିଷର ହୀନତା ଓ ଦୀନତାଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହୀନ ଏବଂ ଦୀନ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଗିଳି ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଓ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ, ମଣିଷ ଓ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ, ମଣିଷ ତଥା ଏକ ବିଶେଷ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମଧ୍ୟରେ ଏବେ ଆଦୌ କୌଣସି ଡୋରି ଲାଗିଥିବା ପରି ମୋଟେ ଅନୁଭବ ହେଉ ନାହିଁ । ତଥାପି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବହି ଲେଖା ହେଉଛି । ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି; ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ଗଢ଼ା ହୋଇ ଅସ୍ମିତାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ମହାବିଜୟିକ ସ୍ତରକୁ ଉଠାଇ ନିଆଗଲାଣି । ସାହିତ୍ୟ—ସଭାର କର୍ପୂର ଓ କୁଙ୍କୁମଗନ୍ଧ ଭିତରୁ ଅହଂମାନେ ଜକଜକ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ବନାଇ ବନାଇ କଥା କୁହାଯାଉଛି ଏବଂ ବନାଇ ବନାଇ କଥା ଲେଖାଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି

ଓ କେହି କାହାରିକୁ ଉଠାଇବାକୁ ସାହସ ମଧ୍ୟ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାହାଙ୍ଗବେଶ ପିନ୍ଧି ନାଚୁଛନ୍ତି ।

ସମଗ୍ର ଅସଙ୍ଗତିଟିକୁ ଏକ ଉଚ୍ଚ ଅଲୌକିକତା ଯୋଗାଇ ଦେଇ ବେଳେ-ବେଳେ କ୍ଷମତା ବିଟପୁରୁଷ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସୁଛି । ସାହିତ୍ୟର ଘରେ ସତେ ଅବା ଏକ ଉଦ୍ଘାଟନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ହୋଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେବା ଓ ନିଯୋଗରେ ଲାଗି ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁକ୍ତାଫଳଟିଏ ପାଇବେ ବୋଲି ମଲ୍ଲୀମାଳଟିଏ ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । କିଏ ଗୋଡ଼ ଚିପି ଦେଉଛି, କିଏ ହାତ ଆଉଁଷି ଦେଉଛି; ଆଉ କାହାକୁ କନ୍ଦର୍ପ ଘାରୁଛି, ସତେ ଅବା କଅଁଳ ବଳେଇ ଛୁଆଟିଏ ହୋଇ ବାବୁଙ୍କର କୋଳ ଭିତରେ ପଶିଯିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ଏବଂ ସିଆଡ଼ୁ ସତେ ଅବା କୌଣସି ମହା-ତୀର୍ଥରେ ସ୍ନାନ କରି ରତ୍ନମଣ୍ଡିତା ନାରୀଟିଏ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । ଆଗକାଳରେ କବିମାନେ କୁଆଡ଼େ କାମିନୀଟିଏ ଲୋଡ଼ୁଥିଲେ, କବି-ତାକୁ ଅବିକଳ କାମିନୀଟିଏ ପରି ସଜାଉଥିଲେ । ଏବେ ଶୁଶ୍ରୂଷାକୁ ହିଁ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟର ଅନ୍ୟନାମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ଆମର ଏହି ଯୁଗରେ କବିମାନେ ସ୍ୱୟଂ କାମିନୀଟିଏ ହୋଇ କାମ୍ୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦା-ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଛିଡ଼ା-ହେବାକୁ ମନ କଲେଣି । ତଦ୍ୱାରା ସତେ ଅବା କାମନାର ସବୁଯାକ ଗଛ ଏକା-ବେଳେକେ ଫଳ ଓ କଷି ଧରି ଉଠିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ବନ୍ଧ୍ୟା ନାଟକପ୍ରତାଗୁଡ଼ାକ ସତେ ଅବା ଚରୁ ଭୁଞ୍ଜି ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ହୋଇଯିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

ନାଟକପ୍ରତାର ଏକ ଅନ୍ୟନାମ ବୈରାଗ୍ୟ । ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଲାଗି ସାହାସ ନଥିଲେ ମଣିଷ ଜୀବନଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚି ପଳାଇବାକୁ ମନକରେ । ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କର ଭଜନ କରେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଯେ ଏହି ସଂସାରଯାକ ଭରି ରହିଛନ୍ତି, ଆପଣା ବିରକ୍ତିର ଜ୍ୱାଳାରେ ପଡ଼ି ସେକଥା ପାସୋରି ଯାଏ । ନିଜେ ଝଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତେଣୁ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଝଣ୍ଡିଆ କରି ରଖେ । ଆଧୁନିକ ସଂସାର ଆମର ନାନା ଅନିଚ୍ଛା ଏବଂ ଅସହନରେ ପ୍ରାଦୁ-ର୍ଭବରେ ପଡ଼ି ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆମକୁ ସତେଅବା ଏକ କାରାଗାର

ପର ବୋଧ ହେଉଛି ଓ ତେଣୁ ଆମେ ତାକୁ କେତେପୁଲ କରେ ଏକ ଜଟିଳ ସଂସାର ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଏଣେ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଏକ ଅଲଙ୍କାରମୟ ମିଛ ବୈରାଗ୍ୟ ଘାର ପକାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତାହାହିଁ ନାଟକୀୟତାକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବାଲଗି ଯଥେଷ୍ଟ ଗୋଳପାଣି ପାଇଯାଉଛି । ଜୀବନ ବୋଲି ଆମେ ଯାହାକୁ କହି ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ସମ୍ବନ୍ଧବୋଲି ଆମେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ି ପାରୁଥାଆନ୍ତୁ ଓ ତହିଁର ଯଥାର୍ଥରେ ସମ୍ପଦବାନ୍ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ସେଗୁଡାକ ଆମେ ପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଏକ କପଟାଡ଼ମ୍ବରରେ ପରିଣତ କରି ରଖୁଛୁ ଏବଂ ତାହାକୁ ଏକ ଭଦ୍ର ନାମ ଦେଇ ଆମର ଶୈଳୀ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଆମର ତଥାକଥିତ ଶୈଳୀଗୁଡାକ ଆମ ଉପାର୍ଜନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତଃମନ୍ଥନର ଫଳ ହୋଇଥିଲେ ହୁଏତ ତଥାପି ସହଣ ହଉଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନୁକରଣ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମକୁ ଏହି ସବୁଯାକ ମୁଖା ସତ୍ତ୍ୱେ ଧରି ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଛି । ଏବେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟରେ ଯାହା ସବୁ କହୁଛୁ, ତାହାକୁ ସିଧା କହି ପାରୁନାହିଁ । ଲଗାଇ କରି କହୁଛୁ, ଜାଣିଜାଣି ଖଞ୍ଜି କରି କହୁଛୁ, ବୁଦ୍ଧିର ଝୁଲଣି ଦେଇ କହୁଛୁ । ଫେଣେଇ ଫେଣେଇ ଶବ୍ଦର ଆକାଶ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛୁ ଏବଂ ଅସଲ ଆକାଶଗୁଡ଼ିକୁ ଯୁଗର ଜ୍ୱାଳାମାନେଅବରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଛନ୍ତି ବୋଲି କେତେ ପାଟିକରି କହିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ନାଟକୀୟତା ହିଁ ଆମ ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟାଡ଼ମ୍ବରରେ ନାୟକ ହୋଇ ରହୁଛି ।

ନାଟକୀୟତାର ଏକ ଅନ୍ୟ ନାମ ଅସମର୍ଥତା । ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଅସମର୍ଥତା ଏକ, ସର୍ବାନ୍ତର୍ଗତକାରୀ ସମୟର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ରୂପ ଏବଂ ନଗ୍ନତାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଆପଣାକୁ ଦେଖି ନ ପାରିବାର ଅସମର୍ଥତା । ଅସମର୍ଥ ମଣିଷମାନେ ସମର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଜୀବନରେ ଅସଲ ତଣ୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ଆବିଷ୍କାର କରିଇ ପାରୁଥାନ୍ତା; ଆମର ଅସଲ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ଆମ ଭିତରେ ଓ ଆମ ବାହାରେ ଯାହାକିଛି ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମ ସାହିତ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅବିକଳ ଭାବରେ ଦେଖାଇ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଆମକୁ ଦାୟିତ୍ୱଶୀଳ ପୁରୁଷଟିଏ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ବଳଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା

ମାତ୍ର, ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେ ଅବା ଅଧିକ ନିରାପଦ ମଣୁଥିବା ପରି ଆମେ ଆମର ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ଘରି ଅଳପ କରି ରଖିଛୁ । ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ଦେବା ଲାଗି ଆମେ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆହ୍ୱାନ-ଗୁଡ଼ିକର ପାଖରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରୁନାହୁଁ । ସେଥିଲାଗି ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକୁ ଆବରଣ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ନିଜକୁ ଗୁପ୍ତ କରି ରଖିଛୁ । ଆପଣାର ଅପାରୁଆପଣକୁ ନେଇ ବେଦନ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଏହି ବେଦନରେ ନାଟକୀୟତା ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସହଚର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେହି ସହଚରର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଫଳରେ ଆମର ସାହିତ୍ୟଫଳ ଗୁଡ଼ାକ ଘରି ଠହଠହ ହୋଇ ଦିଶୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ଏବେ କେଉଁ ଅପବାଦର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ କଳାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେ ଅବା କେହି ହରଣ କରି ନେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଧନ ଅଛି, ବିଦ୍ୟା ଅଛି; ବିଜ୍ଞାନ ଅଛି; ତଥାପି ଏହାର ଶିଶୁ ଭୁଟିଯାଉଛି, ବୃଦ୍ଧିମାନେ ହୃଦୟକୁ ଗିଳିଦେବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେଣି । ଏହିପରି ଏକ ଅତି ପ୍ରୟୋଜନର ସମ୍ମୁଖରେ ସାହିତ୍ୟ ବାଟଟିଏ ଖୋଜି ବାହାରନ୍ତା, ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକର ଗର୍ଭକୁ ଭେଦି ଅନ୍ତରସ୍ଥ ସତ୍ୟଟିର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଆଣନ୍ତା, ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ନ୍ତା । ମାତ୍ର ଏହି ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ମିଛିବରମାନେ ନାଟକୀୟତାର ପଞ୍ଝଆରେ ତେଣେ ବେଷ୍ଟନୀ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆମକୁ ଫୁସୁଲାଇବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅସଲ ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷ ନାଟକ କରି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦେବା ଲାଗି ଓ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଦେବା ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଥିବା ମଣିଷ ନାଟକୀୟ ହେବା ଉପରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଆସ୍ଥା ରଖି ନଥାଏ । ସାହିତ୍ୟିକ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ; କାରଣ ସିଏ ଜୀବନକୁ ଭଲପାଏ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସମୃଦ୍ଧି ବୋଲି ଜାଣେ । ସିଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଲୋଡ଼େ; କାରଣ ଜୀବନର ସବୁଯାକ ଆବେଦନ-ଦ୍ୱାର ଦେଇ ସିଏ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲୋଡ଼ୁଥାଏ, ପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ମୁକ୍ତତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ସଂସାର ସେହିପରି ହୋଇ ପାରିଲେ ଏହି ମୁକ୍ତତା ଏବଂ ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ

ହୋଇପାରନ୍ତା, ଅସଲ କବିର ବ୍ୟାକୁଳତା ସେହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟି ଅନୁସାରେ ଏଠି ଜୀବନ ସହିତ ଜୀବନକୁ ଛନ୍ଦ କରି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ର ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟଞ୍ଜନା ଗୁଡ଼ିକରେ ଏକ ପୁନଃବିନ୍ୟାସ କାମନା କରେ । ମୂଳତଃ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ହିଁ ସେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖେ । ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ପ୍ରହରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟଦେଇ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାର ବାହକ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ ନୂଆକୁ ଲୋଡ଼େ, ତେଣୁ ନୂଆ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥାଏ । ସାରା ସଂସାର ତା' ସହିତ ଆସିବାକୁ କିମ୍ବା ତା' କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ନମଙ୍ଗୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଯଥାର୍ଥରେ ଯାହା ହେବାକୁ ଲୋଡୁଥାଏ, କେବଳ ତାହାରି କଥା କହେ । ଆପଣା ପକ୍ଷରେ କଦାପି ଅସାଧୁପଣ କରେ ନାହିଁ; ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ସକାଶେ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରଦର୍ଶନର ସାହାଯ୍ୟ ନିଏ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗୀ ଖୋଜୁଥାଏ; ସଙ୍ଗୀ ପାଇଲେ ଅବଶ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ ହୁଏ, ମାତ୍ର ସଙ୍ଗୀ ନ ପାଇଲେ ତଥାପି ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ ଏବଂ ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ଏମିତି ଯାଉଯାଉ ଅବଶ୍ୟ କାହାରି ସହିତ ଭେଟ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଏକ ଅଦମ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସରେ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏକା ଚାଲୁଥାଏ । ମାତ୍ର ତଥାପି ଆପଣାକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରେ ନାହିଁ ।

ତଥାକଥିତ ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷ ହେଉଛନ୍ତି ସତେ ଅବା ଆପଣାର ମନ ଭିତରେ ନାଟକୀୟତାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଅସଲ ଧନ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ । ଏପରି ମଣିଷ ବଣିଜ ଭଲ କରିପାରେ, ବଣିଜରୁ ଧନୀ ହୁଏ, ସଫଳ ହୁଏ,—ମାତ୍ର ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ସିଏ ସତକୁସତ ଯାହା ଲୋଡୁଥାଏ, ତାହାହିଁ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ସିଏ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଦେଇ ନ ପାରୁଛି ବୋଲି ବେଦନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଦେଖିବ ବୋଲି ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ, ତଥାପି ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଦେଖି ପାରୁନଥାଏ । ଯାହାକୁ ଦେଖିବ ବୋଲି ସିଏ କେତେ ନା କେତେ ଆକୁଳ ହେଉଛି ବୋଲି ହୁରି କରୁଥାଏ, ସତେ ଅବା ତାହାକୁ ସେପରି ମୋଟେ ସିଧା ଦେଖିବାକୁ ସହିବ ନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ନିଜର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ମୋଟା ମୋଟା କାଚବାଡ଼ମାନ ଠିଆ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଆପଣାକୁ ସତକୁ ସତ ଦେଇଦେଲେ ଏକାବେଳେକେ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ସିଏ କ'ଣ ଭୟ କରୁଥାଏ କି ? ହୁଏତ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭୟ କରୁଥାଏ, ତେଣୁ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଦୂରରେ ଜାଣିଶୁଣି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ଶବ୍ଦାଳଙ୍କାର-ସମ୍ଭାରରେ କେତେ ଚୁମା ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ପାଖକୁ ଆସିପାରେ ନାହିଁ । ଚିରକାଳ ଚୌକାଠ ସେପାଖରେ ରହିଯାଏ, ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ପାରେ ନାହିଁ; ହୁଏତ ପଶିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରେନାହିଁ । ବଡ଼ ହନ୍ତସନ୍ତ ଅଥଚ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇ ଅପରାହ୍ନଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଣ୍ଠିବାରେ ଲାଗିଥାଏ; ହୁଏତ ସପ୍ତମ ଅଥବା ସପ୍ତତମ ଋତୁର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ, ସପ୍ତନବତିତମ ସର୍ଗରେ କ'ଣ ଅପାର୍ଥିବ ଓ ଅମୂଲ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବ ବୋଲି କହି କେତେ କଲ୍ଲୋଳ ହେଉଥାଏ, ମାତ୍ର ପାଖରେ ଥିବା ଏହି ସେତୁଗୁଡ଼ାକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରି ଦେଉଥାଏ । ଛୁଆଁ ଦେବାକୁ ଡରେ, ତେଣୁ ଛୁଇଁପାରେ ନାହିଁ । ମିଛରେ ନାହିଁ ନାହିଁ କରୁ କରୁ ସତକୁ ସତ ସେହି ନାହିଁ ଭିତରେ ରହିଯାଏ । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁ ସତ ମଣେ, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁ ପଢ଼ିବ ବୋଲି ରୁଷି ବସେ; ସତଗୁଡ଼ାକୁ ଫାଙ୍କି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ନିଜ ଘରେ କୁଣିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ନାଟକୀୟତାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ଆପଣାକୁ ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ରଜା ପରି ମନେ କରେ । ରଜାପରି ଦେଖାଇ ହୁଏ । ତେଣୁ ରଜାମାନଙ୍କ ପରି ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ନିରନାଖି ରଜାଟାକୁ ସାତ ଗୁଣ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଏ, ନିଜ ଭିତରର ମଣିଷଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାଏ । ତା' ନିଜ ବାଗରେ ନିଜେ ହଳା ହୋଇ ନିଜେ ପିଟି ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲାଭ କରିବାର ମହାସୁଖ ପାଏ । ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷ ପରି ତା'ର ପାରିଧି ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର । ସକଳ ସମ୍ପନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାହା ତଥାପି ଭାରି ସହଜଲବ୍ଧ । ଏକା ଏକା ରଜାପୁଅ ହୋଇ ଜୀବନଟାକୁ ସତେ ଅବା ଗୋଟା ବୁଢ଼ା ଅରଣ୍ୟଟାଏ ବୋଲି ଭାବି ନେଇ ତାହାର ପାରିଧି କରି ବାହାରିବା ପୁଣି ସେହି ପାରିଧିକୁ ନେଇ ଶିଟାଉ ଲେଖିବା, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ରଙ୍ଗ, ଏକ ନିଦାରୁଣ ଦଣ୍ଡଭୋଗ । ନିଦାରୁଣ ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷ ଏହାକୁ ହିଁ ଆଧୁନିକତା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ

ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସ୍ୱୀକୃତ ପାଇବ ବୋଲି ଗର୍ବିତ ନାଟକୀୟତାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆପଣାର ଅଲଗା କଟେଗ୍ୱ ବସାଏ । ସମ୍ମିଳନର ଯେଉଁ ଦାଣ୍ଡରେ ତାକୁ କଞ୍ଚା ମଣିଷମାନେ ଡାକୁଥାନ୍ତି, ଜୀବନ ଡାକୁଥାଏ, ସେହି ଦାଣ୍ଡଟା ଆଡ଼କୁ ସିଏ କବାଟ କିଳି ବସିଥାଏ । ଦୁନିଆର ସବୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଏକୁଟିଆ ଭୋଗ କରି ହୁଏତ ଏକୁଟିଆ ଆତ୍ମଗନ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାଏ, ମାତ୍ର ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଏକାନ୍ତ ଆଦିମ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ବୁଢ଼ିଆ ହେବାର ନିର୍ମମ ଘରଚୁଡ଼ି କରେ ତାକୁ ନିର୍ଧୂମ ସାଆନ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । ସ୍ୱର୍ଗ କହିଲେ କେବଳ ନିଜ ପୁଣ୍ୟବନ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ସୁଖବଡ଼ାଟିର କଥା ହିଁ ଭାବୁଥାଏ । ଯୁଗଟା ସେମିତ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ଜଲୁଗୁଣା ଦେଉଥାଏ । ଯୁଗଟାକୁ ବଳବେଘର ଗ୍ଭଗଲ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ ବୁଦ୍ଧି ଆପଣ ବୋଲି ବଗୃରେ । ଟେଣୁ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ହାଗୁଡ଼ୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ତଥାପି ଫୁଲ ଫୁଟେ, ମଣିଷମାନେ ତଥାପି ସଙ୍ଗଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ହୃଦୟ ତଥାପି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଏ, ଅଧିକ ବଳ ଓ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାଏ, ପ୍ରଭାତ ସନ୍ନିକଟ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ବାଟଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଯେପରି କେଉଁ ଠିକଣା ଥାନଟିରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ଭିତରର କେଉଁ ଅପେକ୍ଷମାଣ ବିଶ୍ୱାସୀଟିର ଈପ୍ସିତ କେଉଁ ପ୍ରତିମାମୟ ଭବିଷ୍ୟତ ସହିତ ଭେଟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥାଏ । ସିଏ ନିଜକୁ ସ୍ୱୟଂତୃପ୍ତ ବୋଲି କହୁଥାଏ, ତଥାପି ନିଶ୍ଚୟ ବାହାରେ ନିବପଡ ଚଟ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସତେ ଅବା ତାମସା ଦେଖିବ ବୋଲି ଜନ୍ମାନ୍ଧିକ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ ଆପଣାକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଥାଏ । ଜୀବନକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକ ସାହିତ୍ୟିକ ଯାବତୀୟ ନାଟକୀୟତା ଭିତରେ ହାରୁକା ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷର ଅସମ୍ମତିଗୁଡ଼ାକ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷା ଲାଗି ତାର ଯାବତୀୟ ସତର୍କତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଦ୍ୱାର ଧରି ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ।

ନିଃସଙ୍ଗତା ଏକ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ, ନିଃସଙ୍ଗତା ହେଉଛି ନାନା କାରଣରୁ ଆପେ ବାଛି ନେଇଥିବା ନାଟକୀୟତାର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ । ନିଃସଙ୍ଗତା ମର୍ମତଃ ଏକ ଅସମର୍ଥତା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ ଅନେକଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରେରିତ

ହେବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଅନଚ୍ଛା । ଏହା କୌଣସି ଦୁରନ୍ତ ଯୁଗର ଭିଆଣ ନୁହେଁ, ହୁଏତ ଦୁରନ୍ତ ହୋଇ ରହିଯିବା ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିବା ଏକ ଚତୁର ମଣିଷର ଅନଚ୍ଛା । ଆମ ଆଧୁନିକ ଜୀବନ ଓ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ବଜାର କହିଲେ ଏବେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ବୁଝାଏ, ସେଥିରେ ଏହାର ଏକାଧିକ ପୋଷାକୀ ବାହ୍ୟାଂଶଗୁଡ଼ାକରେ ହୁଏତ ଚତୁର ତଥା ଅନଚ୍ଛୁକ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ବଢ଼ି ଯାଉଥିବା ପରି ବୋଧ ବ ହେଉଛି । ଏବଂ ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ସହରର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସେହି-ମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ତାହାହିଁ ବେଳେବେଳେ ସହରର ଏକମାତ୍ର ଫୁଲ ବୋଲି ସାଧବମାନଙ୍କର ବିଜ୍ଞାପନରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି । ସାହିତ୍ୟ-ଘରର ସଉକୁଣୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଚଞ୍ଚଳ ସେହି ଫୁଲଟିକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୋସି ସ୍ୱୀକୃତ ଖୁଆଡ଼ଗୁଡ଼ାକରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସୁଅପରି ଦେଖାଯିବାର ତଣ୍ଟ ଲଗାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଆମ ଆଖିକୁ ଝଲସାଇ ଦେବାପାଇଁ ଅନଚ୍ଛୁକମାନେ ପିଅଡ଼ୁ ବଲଗା ରଙ୍ଗ ଓ ଶାର୍ଦ୍ଦିକତାର ସାଜ ଓ ସାଞ୍ଜୁ ଲଗାଇ ଆମକୁ ସତେ ଅବା ଏକାବେଳେକେ ହରଣ କରି ନେଇଯିବେ ବୋଲି ଆମ ଆଗରେ ଆସି ଉଭା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, 'ଆମ ଗୋଡ଼କୁ ଝସାଇ ନେବାର ଫିକର କରୁଛନ୍ତି । ପାରଧିଗୁଡ଼ାକ ଭୁଚ୍ଛା ଉଡ଼ାରେ ପିଅଡ଼ୁ ବହିଦ ହୋଇ ଅସୁଛି । ଏକଦା ସାହେବମାନେ ଏହି ଦେଶର କେତେଜଣ ନିମକ-ହାରାମକୁ ଉଦ ଯୁହାଇ କାଳକ୍ରମେ ଦେଶକୁ ହଡ଼ପ କରି ନେଇଥିଲେ । ଉଦ ଯୁହିଁ ଥିବା ସେହି ବଂଶର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଆମର ଅସଲ ପ୍ରାଣଭୂଇଁଗୁଡ଼ିକରୁ ନାଡ଼ଛିଣ୍ଡା କରି ଦେବାର ଫିକର କରୁଛନ୍ତି । ନାଟକସ୍ଥଳୀର ସମଗ୍ର ଶୋଭାଯାତ୍ରାଟି ଭିତରେ ସେମାନେ ସତେ ଅବା ଆମର ପ୍ରଣୟୀ ପରି ଦିଶୁଛନ୍ତି । ନିଜକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ଅଥଚ ଏଣେ ପ୍ରଣୟ ଭିକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି, ଘରୋଇଷା କରୁଛନ୍ତି, ଆମ ସ୍ଥଳରେ ଏକୁଟିଆ ଶୃଙ୍ଖଳ ହୋଇ ବସିବେ ବୋଲି କେତେ ଛଦ୍ମମରେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେ ଆପଣାକୁ ଆମ ଭିତରୁ ଅଜ କୁଅଡ଼େ ହଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ଉତ୍ପାଦମାନଙ୍କଠାରୁ ନାଟକର ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଟଙ୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଆମଠାରୁ ମାଗିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏ କଥା କିଏ ବୁଝାଇ କହିପାରିବ ?

ଜୀବନରେ ନାନା କାରଣରୁ ଆତ୍ମୀୟତା କମି କମି ଆସୁଥିଲେ ନାଟକୀୟତା ବଢ଼େ । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ହିଁ ହୁଏ । ନାଟକୀୟତାର ଦାଉକୁ ନାନା କାରଣରୁ ବରଣନେଉଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା କମି ଯାଉଥିବା ସକାଶେ ଯୁଗକୁ ଦୋଷ ଦିଏ, ଜୀବନ ଭିତରେ କୌଣସି ଏକ ବେମାର ପଶିଯାଇଛି ବୋଲି କହେ ଏବଂ ବେମାରି ଗୁଡ଼ାକର ବଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ଆଧୁନିକତା ବୋଲି କହେ । ଆପଣାର ପେଶାକୁ ଏକ ଆଧୁନିକ ଛଇରେ ପରିଣତ କରେ ଏବଂ ସେହି ପେଶା ପାଖରେ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡ ବିକିଦିଏ । ସିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ବିକି ଦେଇଥାଏ । ଝରକାଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦ ପକାଇ ଦିଏ, ଏବଂ ଘରେ ଝରକା ନାହିଁ ବୋଲି କହି ନାନାବାୟା ଗାଉଥାଏ । ତା' ଆପଣା ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିକୂଳତା ଓ ଉପେକ୍ଷା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଆତ୍ମୀୟତାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୁଏ । ସେଇଥିରୁ ଉତ୍ତେଜନା ବଢ଼େ; ପ୍ରକୋପ ବଢ଼େ; ବାହାରେ ନାନା ଶୈଳୀ ଓ ଶୀଳହୀନତାର ହୁଡ଼ାଗୁଡ଼ାକୁ ସିଏ ପୁଲକିତ ହୋଇ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯୁଗରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଛୁଡ଼ିଗଲେ ବୋଲି ନାନାମତେ ଭୁଲାଇ ଭୁଲାଇ ବେଦନ କରୁ କରୁ ସିଏ ନିଜେ ହିଁ ଯୁଗକୁ ଅଧିକ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା କରି ରଖିବାରେ ସହାୟତା କରୁଥାଏ । ନାଟକୀୟ ତଳରେ ଆପଣାକୁ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି କହିବାକୁ ତେଣିକି ତାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ନାହିଁ । ଏକ ଦର୍ପହୀନ ଅବଜ୍ଞତା ତଥାକଥିତ ଜୀବନ—ବେହରଣର ଦାଣ୍ଡରେ ଏକମାତ୍ର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଆପଣା ସହିତ ଭେଟ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିବାରୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ମଧ୍ୟ ଭେଟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣା ଚୋହଦି ଭିତରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଉଥାନ୍ତି । ଉପରେ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ବଣ୍ଟିହିଏ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଅର୍ଗଳ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟିକର ଏହି ଉଡ଼ାଣଗୁଡ଼ାକୁ ବର୍ଜିବାକୁ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏକ ଜୀବନବାଦୀ ଓ ଜୀବନ—ସ୍ୱୀକାରୀ ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରବେଶ ଘଟିପାରିବା ଉଚିତ । ଜୀବନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ଗୁଣଟିକୁ ହିଁ ବିକାଶ ଲାଗି ବାଟ

ଘୁଞ୍ଚିଦେବା । ଯେତେବେଳେ ଆମେ ନିଜର ଚଞ୍ଚଳତା, ଚତୁରତା ଏବଂ ତଥାକଥିତ ଅନ୍ୟ ସଫଳତା ଗୁଡ଼ାକର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାର ମୂଲ୍ୟ କରିବାକୁ ସିଧା ମନା କରିଦେବା, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ନିଜ ଭିତରର ଅସଲ ଆକୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରି ପାରିବା । ସେହି ଆକୂତିଗୁଡ଼ିକର ସମଗ୍ର ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପ୍ରକାଶ ହେଉଛି ଆତ୍ମୀୟତା, ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ସାଥୀ କରି ଆମେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଅନୁଭବ କରିପାରିବା । ନାଟକୀୟତା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ । ଏବଂ ତାପରେ ସବୁ ଭଲ ଲାଗିବ ।

□□□□

'ସମାବେଶ', ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୪ ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ବସ୍ତୁଭିତ୍ତିକତା

ଜୀବନ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାକୁ ମନ କଲେ, ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ନିର୍ମଳ ଓ ନିଷ୍କଳ ଭାବରେ ଦେଇପାରିବାକୁହିଁ ଜୀବନର ଅସଲ ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଜୀବନ ଧର୍ମତଃ ସୃଜନଶୀଳ ନ ହୋଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଥିରେ ବହୁପ୍ରକାରର ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିକରି ରହିଥାଏ । ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ମାରିନେବା ଓ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଆପଣା ଗଣ୍ଠିରୁ ଫିଟାଇ କେଉଁଠିହେଲେ ଆଦୌ କିଛି ନଦେବା ହିଁ ଜୀବନର ଚମତ୍କାରତମ ଧର୍ମ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଥାଏ । ସଂଗ୍ରହର ସୀମା ନଥାଏ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଠୁଳକରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବର୍ତ୍ତୁଳ ଏବଂ ମଞ୍ଜୁଳ ହୋଇ ଦେଖାଯିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଅସଲ ବଣିଜ ବୋଲି ବୁଝାଯାଉଥାଏ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କେବଳ ନିଜକୁହିଁ ସୁବର୍ତ୍ତୁଳ ତଥା ସୁମଞ୍ଜୁଳକରି ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବାଧିକ ଆନନ୍ଦ ଅବଶ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଥାଏ ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ସୃଜନଶୀଳ ଜୀବନର ମାର୍ଗ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର । ଏକ ସମ୍ଭାବନାରୂପେ ସୃଜନଶୀଳତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସୃଜନଶୀଳତାକୁହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆତ୍ମମୁଖ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଜୀବନର କୌଣସି ନା କୌଣସି

ସୋପାନକୁ ଆସି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସୃଜନଶୀଳ ହେବାଲାଗି ତା' ଜୀବନର ନିଷ୍ପତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ, ତା' ପରିବେଶକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସୃଜନଶୀଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାଲାଗି ଅଧିକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଆମର ପରିବେଶ ବା ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରଲୋଭନ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ନିଜ ଜୀବନର ଆଭିମୁଖ୍ୟଟିକୁ ଆମେ ସିଏ ଯେପରି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ, ଆମର ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଆମ ଲାଗି ପ୍ରାୟ ତଦନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥାଏ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ହୁଏତ ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକପରି ଆସି ଠିଆହୁଏ ଏବଂ ତାକୁ ସେହିଠାରେ ଅଟକାଇ ରଖେ, ଆଉ ଜଣକର ଜୀବନରେ ତାହା ସତେଅବା ଏକ ଆହ୍ୱାନ ରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ଏବଂ ସେହି ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ଦେବାଲାଗି ମଣିଷର ଭିତରୁହିଁ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ଆସି ମିଳିଯାଏ । ମଣିଷ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଏ । ତେଣୁ, ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଅଧିକ ହେଲେ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷ ସେହି କାରଣରୁ ଅଟକି ରହିଯିବ ଅଥବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବା ପ୍ରତିକୂଳତା ନ ଥିଲେ ଯେ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ଉପରି ପାହାଚଟିକୁ ମନ କରିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ମୁଁ କେତେ ଦୃଢ଼ ତଥା ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଜୀବନ ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତିଟିଏ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଛି, ମୋ' ଜୀବନରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ପାର ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନଟିକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବା ଅଥବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଅଟକି ରହିଯିବା ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାରି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ।

ସୃଜନଶୀଳତା ଜୀବନରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ସୃଜନଶୀଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ତାହାକୁ ମାନିବାକୁହିଁ ଜୀବନର ଅସଲ ବାଟ ଭଲିବାବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଧର୍ମତଃ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇଥାଏ । ତା'ପରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସତେଅବା ଆହ୍ୱାନପରି ମନେ-ହୁଅନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକମାନେ ସେହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସତେଅବା ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆକର୍ଷଣ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ କେତେକ ସମାଜର ପରିବେଶ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ଲଙ୍ଘନ ଓ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ସକାଶେ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା

ବିଭିନ୍ନ ଓ ଆଜି କେତେକ ସମାଜର ପରିବେଶ ସତେଅବା ସେହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ-ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ନାନା କାରଣ ଦେଖାଇ ଅଟକି ରହିଯିବାପାଇଁ ଅଧିକ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଥାନ୍ତି । ତଥାପି, ମଣିଷ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସେହି ପରିବେଶଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିକ୍ରମକରି ଯାଇପାରେ । ନିଜର ସେହି ଇଚ୍ଛାଟି ଅନୁସାରେ କେତେକ ମଣିଷ ସେଥିଲାଗି ବିଦ୍ୟମାନ ସକଳ ପରିସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି । ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଡେଇଁଯାଇ ପାରିଲେ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳେ । ପର୍ବତର ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଆଡ଼ୁରି ସେପାଖକୁ ମନ କରି ପାରିଲେ ପର୍ବତ କଦାପି ଅଟକାଇ ରଖିପାରେ ନାହିଁ ।

ଜୀବନରେ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା—ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଭିତରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ତଥା ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଏକ ଗୁଣସମ୍ଭାବନା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା,—ସେଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନକରି ବାହାରିବା, ସେଗୁଡ଼ିକର ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ବିକାଶସାଧନ ଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଓ ଏହିପରି ଭାବରେ ଆପଣାର ଲବ୍ଧ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଜନଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅକୃପଣ ଏବଂ ଅହଂମୁକ୍ତ ଭାବରେ ସମଗ୍ର ଜଗତର ସମକ୍ଷରେ ଆଣି ବାଢ଼ିଦେବା । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଗଣ୍ଠି ଖୋଲିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସୃଜନଶୀଳତା ସକାଶେ ପ୍ରକୃତରେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାଉ । ଗଣ୍ଠିଖୋଲିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ମନ କରିବା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଗଣ୍ଠି ଖୋଲିଯିବା ଏବଂ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର ଅନୁଭୂତିକୁହିଁ ଏକ ଗଭୀରତମ ଭୂମିର ଅର୍ଥମୀମାଂସା ଅନୁସାରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅନୁଭବ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ । ପ୍ରସାରଣ ଆମର ଭୟକୁ ଦୂରକରେ, ଆମକୁ ଅଧିକ ସଖ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟକରେ, ଅଧିକତର ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଏ, ତାହା ଆମଠାରୁ ଅଧିକ ଦାବୀକରେ, ଅଧିକ ଡୋର ଲଗାଏ ଏବଂ ସତକୁସତ ଏକ ବୃହତ୍ତର ପ୍ରସାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେହି ନେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ମୁକ୍ତି ଅନୁଭୂତି ଆଣିଦେଇଥାଏ । ସେହି ଅନୁଭୂତି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଖୁସୀ ବା ପୁଲକ ବି ଆଣି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସେହି ପୁଲକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ହୋଇ ଆମ ପାଖରେ ଆସି ଧରାଦିଏ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁହିଁ ଆମେ ଯାବତୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ବୋଧର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ଭିତରେ କେଉଁଠି ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ଗଣ୍ଠି

ଖୋଲି ଯାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଉ, ସତେ ଅବା କେଉଁଠି ପ୍ରକୃତରେ ଲେଣ୍ଡା ହେବାପରି ଅନୁଭବ କରୁ— ଆମର ଭିତରଟା ସତେଅବା ନାନା ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ସଖ୍ୟ ଓ ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ସୂତ୍ରଦ୍ୱାରା ବାହାର ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ ହେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ; ବାହାରର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ହୃଦୟ ଅଛି ବୋଲି ଏକ ସୁନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ମିଳିଯାଉଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆମର ସେହି ସୃଜନଶୀଳ ଜୀବନାକାଙ୍କ୍ଷାର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା । ଯାହା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇରହିଛି, ତାହାକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା, ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇପାରିନାହିଁ, ତାହାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା—ଆପଣାର ଅନୁଭବକୁ, ଯାବତୀୟ ବେଦନା ତଥା ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଜଣାଇ, ଯୋଗ୍ୟ କରାଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଆମ ଜୀବନରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଦାହୋଇ ରହିଥିବା କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ଫିଟିଯିବା ଲାଗି ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା, ଆମର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମଲାଗି ତାହାର ଏକ ମାଧ୍ୟମରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏହି ସଂସାର ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆମଠାରୁ ମୋଟେ ଆମର ସବୁକିଛି ମାଗି ଆସେନାହିଁ । ଆମର ସବୁ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟାଇ ଆମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବାଲାଗି ହୁଏତ ତାହା କୌଣସି ଅପେକ୍ଷା ରଖିନଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ନିଜର କେବଳ ମୁଖାଟାଏ ବି ଦେଖାଇଦେଲେ ସଂସାରରେ କାମ ଚଳିଯାଏ । ଉପରେ ମୁଖା ଦେଖାଇ କାମ ଚଳାଇ ନେଉଥିବାର ଅବସରଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତେଣେ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ଅଭିନୟ ବଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା କାମ ଚଳିଯାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭିତରେ ସତେଅବା କିଏ ଭାରି ଉପବାସୀ ରହି ଯାଉଥାଏ । ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣାକୁ ଅଲେଣ୍ଡା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ଆମ ଜୀବନରେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ବ୍ୟାଧି ଓ ସବୁଯାକ ଶୀର୍ଣ୍ଣତାର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ବାହାରେ ହୁଏତ ସବୁକିଛି ଦୁଇଗୁଣ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ରହିଥାଏ, ମାତ୍ର ତେଣେ ଭିତରେ ଆମେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଏହି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଯିବାର ବୋଧ ଆମକୁ ଆମ ଅସଲ ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକରେ ଭାରି ନିଃସଙ୍ଗ କରି ରଖିଥାଏ । କେବଳ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ସେହି ବ୍ୟାଧି ଦୂରହୁଏ, ନିଃସଙ୍ଗତା କଟେ ।

ଦୁଆର ଖୋଲେ, ବାଟ ଦେଖାଯାଏ । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବବୋଧଟି ଯେତେବେଳେ ଖୁସି ହୋଇ, ଆଶୀର୍ବାଦ ହୋଇ ଅଜାଡ଼ିହୋଇ ଆସୁଥିବାଭଳି ବୋଧହୁଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ ସେହିଭଳି ଏକ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କହିପାରିବା ।

ଯଦି ସୃଜନଶୀଳତାହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଲକ୍ଷ୍ୟହୁଏ, ତେବେ ସେହି ସାହିତ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ହେବ । ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଯଦି ଆମ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବମୂଳ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟହେବ । ସେତେବେଳେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଜୀବନର ସମଗ୍ର ବେଦନାଟିକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁହିଁ ପ୍ରୟାସ କରିବ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ସେହି ସୃଜନାତ୍ମକ ଐକ୍ୟପ୍ରକୃତିର ଠାବ କରିବାରେହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଯାହାକି ଆମ ଗଣ୍ଠିରହିତ ଅନ୍ତଃପ୍ରଦେଶରେ ଆମର ଅସଲ ପରିଚୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଆମର ହାର୍ଦ୍ଦୋନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଜୀବନଠାରୁ ମୋଟେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହି ନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆମ ଜୀବନକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ସେଠାରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଖୁଣ୍ଟିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଠାବ କରିହୁଏ ଏବଂ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନାଇଲେ ଆମ ଜୀବନର ଖୁଣ୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ଗୋଟିଏ ଚେତନା ଆମର ଜୀବନ ତଥା ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଉଭୟକୁ ସମ୍ଭାଳି ଧରିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହୁଏ । ସେହି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆମର ବାହାର ଓ ଆମର ଭିତରକୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରିପାରୁଥିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଜୀବନ ସହିତ ଅସଲ ପରିଣୟଟି ଘଟିଥିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଭିତରଟା ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେଥିରେ ଭାବ କମ୍ ଥାଏ, ଭାବପ୍ରବଣତା ଅଧିକ ଥାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧା କମ୍ ଥାଏ, ଉତ୍ତେଜନା ଅଧିକ ଥାଏ । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା କମ୍ ଥାଏ, ପଳାୟନ ହିଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ଜୀବନରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ନିଜକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିନଥାନ୍ତି, ସେହିମାନେହିଁ ବହୁଭର୍ତ୍ତିକ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବହୁ ଭର୍ତ୍ସା କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ନିଜକୁ ସତକୁସତ କେଉଁଠି ହେଲେ ଦେଇପାରି ନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେ ଅବା ଲୁଚା ନିଜଟା ସହିତ

ପରିଣୟ-ସୂତ୍ରରେ ଗୁରାଇଭୁରାଇ ହୋଇରହିଥାନ୍ତି ଓ ନିଜପାଇଁ ହିଁ ବହୁ ଉନ୍ନତିର କାମନା କରୁଥାନ୍ତି । ଏହିଭଳି ଲୋକମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତି ।

ସେମାନେ ଯଶ ଖୋଜନ୍ତି, କ୍ଷମତା ଖୋଜନ୍ତି । ଯଶ ଏବଂ କ୍ଷମତା ନିମନ୍ତେହିଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଖୋଜନ୍ତି । ଯଶ ଆଉ କ୍ଷମତାର ଗଉଣୀରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମାପିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ସତକୁସତ ସାହିତ୍ୟର ହୋଇପାରିଲେ ମଣିଷର ଜୀବନ ଯେ ବଦଳିଯାଏ, ସେହି କଥାଟିକୁ ସେମାନେ ଆଦୌ ନିଘେଇ ନଥାନ୍ତି । ଭଲପାଇ ପାରିଲେ, ସତକୁସତ ଭଲପାଇଲେ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବଦଳି ଯାଇପାରେ, ନିଜେ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ସିନା ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିହୁଅନ୍ତା ! ସତକୁସତ ଭଲପାଇ ନଥିବା ମଣିଷମାନେ କ'ଣ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ? ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ଯୁଗର ବିବିଧ ମଣ୍ଡନ ଏବଂ ଅତିମଣ୍ଡନ ଗୁଡ଼ାକଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସତେ ଯେପରି କହିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଯେ, ବୋଧହୁଏ ସେହିପରି ମଣିଷମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସନ୍ତି । ନିଜପାଇଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯଶ ଓ କ୍ଷମତାର କାମନା ରଖିଥିବା ମଣିଷମାନେ ଯେପରି ଅଧିକତର ସଂଖ୍ୟାରେ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି, ଏହା ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ରାଜନୀତିରେ ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷମତା ଦରକାର ହୁଏ । ଅଭିଳଷିତ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ସତକୁସତ ଘଟାଇବାଲାଗି ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ଦରକାର ହୁଏ । ମାତ୍ର ରାଜନୀତିରେ ପଶିଥିବା ସବୁ ମଣିଷ କ'ଣ ସତକୁସତ ସେଇଥିପାଇଁ ରାଜନୀତିରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି ? ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟର ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟକୁ ଅସରଣିଆ କରି ତାହାରି ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର କ୍ଷମତା ଓ ଯଶର ଲିପ୍ସାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ଅନ୍ୟ-ଅନୁରକ୍ତ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କାନରେ ଫୁଲ ଖୋସିଥାନ୍ତି, କାନ୍ଧରେ ପଇତା ପକାଇଥାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଗରୁ ବାହାର-ପାଖ ବେଢ଼ରେ ବସିଥିବା ସାହିତ୍ୟନାମକ କନ୍ୟାଟିକୁ ସ୍ୱୟଂ ବାହା ହୋଇ-ପାରିବେ ବୋଲି ସବତା ଅନ୍ଦାଜ ରଖି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତକୁସତ ଆଉ କେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତି—ଯେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମୋଟେ ନଥାନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା, ତା' ପଛରେ ନିଷ୍ଠାଶକ୍ତି ରହିଥିଲା, ତେଣୁ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିଷ୍ଠା ଓ ଆନ୍ତରିକତା ରହିଥିଲା । ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଏକ ନୂତନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରଖିଥିଲେ । ରାଜନୀତିର ଶକ୍ତିକୁ ସେହି ନୂତନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ଲଗାଇବାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ଏକ ସୁସଙ୍ଗତ ନୈତିକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ରାଜନୀତିରେ ପଶିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ବି ଏକ ଅନୁରୂପ ନୈତିକତା ଓ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାକୁ ଅନୁଭବ କରି ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ରାଜନୀତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଉଭୟେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ଅଥବା ରାଜନୀତି କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଶ୍ୱାସକୁ ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଶକ୍ତି ହେଉଥିଲା । ନିଜ ବିଶ୍ୱାସକୁ କେହି ନିଜର ମୁଖାପରି ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିଲେ । ତେଣୁ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଦେଖଣାହାରିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମୁଖାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖା ବୋଲି କହିବାର ସାହସ ରହିଥିଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଏବେ ଅଧିକ ସାହିତ୍ୟ ହେଲାଣି, ଅଧିକ ରାଜନୀତି ବି ହେଲାଣି । ମାତ୍ର ଅସଲ ରାଜନୀତି ହୁଏତ ଚୁଲିକୁ ଗଲାଣି, ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ସତେଅବା ଅଚଳନ୍ତି ଟଙ୍କା ପରି ଅଥବା ଏବେ ସୁନାଗହଣା ପିନ୍ଧୁଥିବା ଆମ ବୋହୂଟିର ପୁରୁଣା ରୁପାଗହଣା ପରି ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଭିତରେ ରହିଲାଣି । ତାକୁ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପେଡ଼ିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଉଛୁ ସିନା, ମାତ୍ର ତାକୁ ସତକୁସତ ମନ କରିବାଲାଗି ହୁଏତ ମୋଟେ ସାହସ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ତାକୁ ଲେଖୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକର ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଗଲେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହତାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏକାନ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ତେଣୁ ନିରଙ୍କୁଶ ବୋଲି ନିଜକୁ ଘୋଷଣା କରି ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ଏକ କଳା ହାଉ କେତେ କାଳଆ ଗୁରୁଗୁରୁ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷଟା ଭିତରେ ପୁଣି ବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ପଦାର୍ଥକୁ

ଖୋଜିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କୋଉଠୁ ମିଳିବ ? ଅଭିନେତା ଭିତରେ ଅଭିନୟର ବିଚକ୍ଷଣତା ଥାଇପାରେ, ମାତ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ମଣିଷ ମଣିଷଟି ଭିତରେ ରାମଙ୍କର ଅସଲ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଟି ଖୋଜିଲେ କାହିଁ ମିଳିବ ? ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ସାହିତ୍ୟର ଶକ୍ତି ଯେ ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ କମି କମି ଯାଉଛି, ସେକଥା ସ୍ୱୟଂ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ସାହିତ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ ଥାନରେ ଅଣ୍ଟା ସିଧା କରି ଠିଆ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ଦୈତ୍ୟକୁ ଦୈତ୍ୟ ଏବଂ ଫମ୍ପାକୁ ଫମ୍ପା ବୋଲି କହି ପାରନ୍ତା, ସେଠି ସାହିତ୍ୟ ନିଜର ଅଣ୍ଟାଟାକୁ ସତେ ଅବା ଆଉକୋଉଠି ପଛରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିବାପରି ମନେ ହେଉଛି । ସାହିତ୍ୟର ପାଳନ ଓ ଲାଳନ କରିବାକୁ ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଏବେ ଅଧିକ ମଣିଷ ବାହାରିଲେଣି । ଦଣ୍ଡିରମାନେ ଏକାବେଳେକେ ଦଶଗଣ୍ଡା କଣ୍ଢା ପୁରସ୍କାରକରି ସାହିତ୍ୟକୁ ଲେହନ କରିବେ ବୋଲି ମନ ବଳାଇଲେଣି ଓ ସେଥିଲାଗି କେତେକେତେ ଆଦରରେ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେଣି । ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଭର୍ତ୍ତି ମିଳି ଯାଉଛନ୍ତି । ଅସଲ କେଉଁଠିକୁ ହରାଇ ଥିବାରୁହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ଉତ୍ତେଜନାର ସହିତ ହିଁ ସାହିତ୍ୟିକ-ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦରି ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମୁକାବିଲା କରିଥାନ୍ତେ, ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ବାହାହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବଦଳାଇ ଥାଆନ୍ତା, ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଚେତନାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଯଥାର୍ଥରେ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇଥିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଆଗ ତାକୁ ଲେଖୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକର ଚେତନାକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ, ତାକୁ ନୂତନ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ଆଣି ଦେଇପାରେ । ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ଅଣ୍ଟାକୁ ସିଧା କରିଦିଏ, ସୃଜନାତ୍ମକ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବାଲାଗି ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏକ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଆଣି ଦେଇପାରେ । ଏବଂ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଥିବା ମଣିଷମାନେହିଁ ନିଜକୁ ବଦଳାନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କର ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ସାହସ କରିପାରନ୍ତି,—ଅଚେତନ ମଣିଷହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସଚେତନ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସୋପାନ ଉଠିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଭୟମୁକ୍ତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଆମ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ନିତାନ୍ତ ଅଭର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଗାଡ଼ିଉପରେ ଥାନଟିଏ

ପାଇବା ଲାଗି ଏତେବେଶୀ ମନ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜକୁ ନିଜ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଘର ଅଶକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏବେ ସେମାନେ ସତେ ଯେପରି କୋଉ ମଜଲିସ୍‌ର ମାହାଣ୍ଟ ପରି ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ମଜଲିସ୍‌ମାନ ଆମ ସମାଜର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ଚଉରଅଶୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ସମ୍ପର୍କରେ ମାତ୍ର ଅଳପ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ଚାଲିଛି । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏବେ ପ୍ରାୟ ଏକ କଳାତ୍ମକ ମନୋରଞ୍ଜନ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଭିତରେ ଅସଲ ଖୁମ୍ପଗୁଡ଼ିକ କୋଉଦିନରୁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲାଣି, ବାହାରେ ସମସ୍ତେ ସଜବାଜ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ମନ ତୋଷିବେ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟକୁ ମଲ୍ଲୀମାଳ କରି ଧରିଛନ୍ତି ।

ଏକ ଯୁଗସନ୍ଧି ସମୟରେ ଅସଲ ସୃଜନଶୀଳତା ସେହି ଯୁଗସନ୍ଧି ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ଆସିବାର ବଳ ଦିଏ, ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗାଇଦିଏ । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଭୁସୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିବାବେଳେ ଓ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧର ଯାବତୀୟ ଖିଅ ଗୋଟି ଗୋଟିକରି କଟି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ସୃଜନଶୀଳତା ନାମରେ ଯିଏ ଯୁଗସନ୍ଧିର ସ୍ତୁତିଗାନ କରେ, ଯୁଗସନ୍ଧିକାମୀମାନଙ୍କର ସଭାରେ ମଳୟ ବା ମାଳତୀ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରେ, ଯିଏ ସାନ୍ତ୍ୱନା କରୁଥାଉ ଅଥବା ଆଉ ଯାହାକିଛି କରୁଥାଉ ପଛକେ, ଯିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୀରୁ ଓ ଉଦଗ୍ର ଭାବରେ କେବଳ ନିଜକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ମୋଟେ ଲୋଡ଼ୁ ନଥାଏ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯିଏ ସବା ଆଗ ସଫଳତାକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ ଏବଂ ସଫଳତା ଲୋଡ଼ୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଯତବତର ବହୁଭକ୍ତିକ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ବହୁଭକ୍ତିକ ମଣିଷ ସତେ ଯେପରି ଅତିରିକ୍ତ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାଲୁସାଲୁ ହେଉଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେ ପ୍ରକାରର ସଭା ଡାକୁଛନ୍ତି, କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଏବଂ ପ୍ରକୋପନର ଅବସରମାନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି । ବାଜା ବଜାଇ ହରିବୋଲ ଦେଇ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ମଝିରେ ବସାଇ ସତେଅବା ଚଳିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି, ସତେଅବା କେତେ ଉଚ୍ଚ ପାଟେଣି ଉପରେ ପାଇ ବସିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣ ଯଦି ସେଠାରେ ଅସଲ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିବାକୁ ମନ କରିବେ, ତେବେ ଅବଶ୍ୟ ନିରାଶ ହେବେ ।

ପୃଥିବୀର ଅଧିକ ଲେଖକ ସଫଳତା ଖୋଜି ବହୁ ଭର୍ତ୍ତା ଖୋଜି ବାହାରିଲେ ବୋଲି ସବୁଯାକ ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାହାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗିଳି ହୋଇଯିବ, ସେ କଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ କାମୁକ ହେଲେ ଭଲ ପାଇବା ଯେ ଏଠୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ସତ ନୁହେଁ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ମନୋରଞ୍ଜନ ପରେ ମନୋରଞ୍ଜନଗୁଡ଼ାକୁ ଆଣି ଖଞ୍ଜି ଦେଉଥିବା ମହାବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର ପାଲରେ ପଡ଼ିଥିବାପରି ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଆନନ୍ଦନାମକ ଅସଲ ଘରଟି ଯେ ଚିରଦିନ ସକାଶେ ତାଲା ପଡ଼ି ରହିଯିବ, ସେକଥା କଦାପି ନୁହେଁ । ସଫଳ ସନ୍ତମାନଙ୍କର ଅସଫଳତା ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ରହିଥିବ,— ସାହିତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକରି ରହିଥିବ ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବ । ଆମ ବାହାର ଜୀବନଟିର ସକଳ ଦୁର୍ବଳତା ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମ ଭିତରର ସୃଜନଶାଳୀ ବିଧାତା ଯେପରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି, ଏକଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ମନେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ଯଦି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଯୁଗଷଣ୍ଢ ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡ ବିକିଦେବାକୁ ମନସ୍ଥ କରି ସାରିଥିବା ଏବଂ ଯାହା ଯେଉଁଠି ଯେପରି ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ଯେତେ ଫମ୍ପା ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସଫଳ ହେବାର ଉଦ୍ଦଣ୍ଡତାରେ ଗଡ଼ି ଏଇଠି ଭର୍ତ୍ତା ପରେ ଭର୍ତ୍ତା କରି ବାହାରିଥିବା ଏବଂ, ଯଦି ଆମେ ଆମର ଏହି ଫିସାଦଟି ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ଏହି ଷର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଟ ଚାରୁଗୁଡ଼ାକର ଝୁଡ଼କୁ ଅଙ୍କୁର ଜାତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିବା, ତେବେ ଆମର ତେଣେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ, ଆମର ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ କେଉଁ ଭର୍ତ୍ତାଟିକୁ ଅଥବା ଭର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଆଦରି ନେଇଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ହିଁ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର କରି ପାରିବା । ସାହିତ୍ୟର ଏହି ବାଟଟିରେ ଆମେ ଯେତେ ଯିଏ ସଂଯୋଗବଶତଃ ଏକାଠି ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋଟେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିନାହୁଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସାହିତ୍ୟନାମକ ଧନାକୁ ଆଦରି

ନେଇଛୁ ବୋଲି କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଅସଲ କାମନା ଏବଂ ବେଦନାଗୁଡ଼ିକ ନାନା ଜାଗାରେ ଯାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆମ ନାଡ଼ୀକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ବଇଦ ଅକ୍ତିଆରକରି ରଖିଛନ୍ତି । ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ିକରୁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲମାତ୍ରକେ, ଆମର ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ତଳେ ଯେ ନାନାବିଧ ଆତୁରତା ଓ ଆର୍ତ୍ତତା ଘର କରି ରହିଛନ୍ତି, ସେ କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ସବୁ ଆତୁରତାକୁ କଦାପି ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମ ଭିତରର ଅନେକ ଆର୍ତ୍ତତା ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାଷଣ୍ଡରେ ବି ପରିଣତ କରି ରଖିପାରେ । ଭ୍ରମ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ତରଜୁଟିକୁ ପକାଇ ନିଜକୁ ତଉଲି ପାରିବା ଓ ନିଜ ସଦର ମଫସଲଗୁଡ଼ିକର ମୀମାଂସା କରିପାରିବା । ମାତ୍ର, ଭ୍ରମ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ତାହା କରିପାରିବା ।

ଏ ଯୁଗ ପ୍ରକୃତରେ ଆମର ପରୀକ୍ଷା ନେବାକୁ ଆସିଛି । ଆମର ଅସଲ ଘରଟିରେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ କାହାର ହୋଇ ରହିଛୁ, ଆମଠାରୁ କାଳପୁରୁଷ ତାହାରି ପରୀକ୍ଷା ନେଉଛି । ଆମେ ସେହି ପରୀକ୍ଷାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା । ତେବେ ଯାଇ କାଳକୁ ପାରହୋଇ ଯାଇପାରିବା ଏବଂ ଆମ ଭିତରେ ସେହି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କାଳୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବ । କାଳଟାକୁ ଗଡ଼ଆପରି ବ୍ୟବହାରକରି ତାହାର ପାଣିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗୋଳିଆ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ଆମେ କାଳକୁ କଦାପି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆପଣାର ମିଛଦର୍ଦ୍ଦୀମାନଙ୍କର କବଳ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ମଣିଷମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରନ୍ତି, ଅଧିକ ଫୁଲେଇ ହୁଅନ୍ତି । ଫୁଲେଇ ମଣିଷମାନେ ବି ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶିଥାନ୍ତି ।

□ □ □ □

ଗୋକର୍ଣ୍ଣିକା, ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୬ ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି

ଲେଖିଲେ ସାହିତ୍ୟ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଖାଲି ଲେଖିଦେଲେ ହିଁ କଦାପି ସଂସ୍କୃତି ହୁଏ ନାହିଁ । ଜଣେ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କଲେ ତାଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ଅବଶ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ଏବଂ ଜୀବନର ବୃହତ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭଦ୍ରତା ବଢ଼ାଇବାରେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କାରଣ ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ଇଜ୍ଜତ ବଢ଼େ । ଅର୍ଥାତ୍ ଇଜ୍ଜତ ରହେ ଏବଂ ଇଜ୍ଜତ ରହିଲେ ସଂସ୍କୃତି ରହେ ।

ଅତୀତରେ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ କି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ବି ହୋଇ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତି ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ସୁନ୍ଦରକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା ଓ କୁତ୍ସିତକୁ କୁତ୍ସିତ ବୋଲି କହୁଥିଲା; ନ୍ୟାୟକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲା ଓ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲା । ସାହସୀ ମଣିଷମାନେ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ମଣିଷମାନେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅହଂବୋଧମାନେ ସାମୂହିକ ଅହଂବୋଧ ଭିତରେ ପଶି ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବଦଳି ହେବା ଲାଗି ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଛନ୍ତି, ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟ ପରିମାଣର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେତିକି ଅଧିକ ହୋଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ତହୁଁ ତହୁଁ ଅଧିକ ବହି ଲେଖା ହୋଇଛି ଓ ଛାପାଖାନା ବାହାରିବା ପରେ ତହୁଁ ତହୁଁ ଅଧିକ ବହି ଛାପା ହୋଇଛି ।

ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଦେଖାଇ ପାରିବା ଲାଗି ଗ୍ରନ୍ଥାଗାରମାନ ସ୍ଥାପିତ ବି ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମେ ଖାଲି ପଦ୍ୟ ଥିଲା, ପରେ ଗଦ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ଲେଖିବାର ଢଙ୍ଗ ଏବଂ ଢମରେ ପ୍ରସାର ଓ ତହୁଁ ଅଧିକ ପ୍ରସାର ଘଟି କାବ୍ୟ ସହିତ ନାଟକ ଆସିଛି । ଉପନ୍ୟାସ ଆସିଛି, ବଡ଼ ଗଳ୍ପ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଳ୍ପମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ରସିକ ଜନଙ୍କର ମନ ବୁଝିବାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାତି ଓ ପ୍ରଜାତିଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ତୁଚ୍ଛା ସାହିତ୍ୟ-ପ୍ରେମୀମାନେ ବାହାର ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବାର ଏହି ଧନ୍ଦାଟିକୁ ସାରସ୍ୱତ ସାଧନା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଅହଂକାର ପରି କାମନା କରି ମଣିଷ ତାର ସାହିତ୍ୟକୁ ଜାଗାପୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିଛି ଓ ସେଥିରୁ କେତେ ନା କେତେ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲତା ଲାଭ କରିଛି । ତୁଚ୍ଛା ସାହିତ୍ୟର ଅନୁଶୀଳନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗକୁ ଆସି ତଦ୍‌ମଗ୍ନ ମଣିଷମାନେ ସାହିତ୍ୟିକ ସଂଗଠନମାନ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । କେବଳ ଏତିକି ଦ୍ୱାରା ପେଟ ପୂରିଲା ପରି ଆଦୌ ମନେ ହୋଇନାହିଁ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସାହିତ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧି ସାଧନକୁ ଜୀବନ୍ତ ଏବଂ ଅଳଙ୍କାରମଣ୍ଡିତ କରିବା ସକାଶେ ବସ୍ତୁର ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା କରାଯାଇଛି । ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଯେତେ ଅଧିକ ସଦୟ, ସେହି ବସ୍ତୁ ସତେଅବା ସଂସ୍କୃତି ତଥା ମନୁଷ୍ୟପଣର ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ସେତିକି ଅଧିକ ଅନୁକୂଳ ବୋଲି ବେଳେ ବେଳେ ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତିକୁ ଜନ୍ମ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥିବା କେତେକ ମଣିଷମାନେ ସେଥିରେ କେତେ ଭଳି ସହଯୋଗ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏହି ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷର ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରକୃତରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି କି ?

ଆଗେ ବସ୍ତୁ କହିଲେ ରାଜାକୁ ବୁଝାଉଥିଲା । ପ୍ରାୟ ଏକ ଚଳଣି ହିସାବରେ ସେହି ରାଜାମାନେ ସାହିତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରୁଥିଲେ । ରାଜାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ମିଳି ନ ଗଲେ ସାହିତ୍ୟ କଦାପି ବର୍ତ୍ତି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ ବୋଲି ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟ ରଚୟିତାମାନେ କେତେ ଆହ୍ଲାଦରେ ଧାଡ଼ିମାନ ଲେଖି ରାଜସଭାରେ ଶୁଣାଉଥିଲେ ଏବଂ ରାଜାଙ୍କର ଆହ୍ଲାଦଭାଜନ ହେଉଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆହ୍ଲାଦର ଏକ ଅବକାଶ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କ ନାମରେ ଉଚ୍ଚିତା କରି କାବ୍ୟସମ୍ପତ୍ତିମାନ

ଲେଖି ଥୋଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେହି ରାଜା ରାଜ୍ୟଜୟରୁ ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ କବିମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଖୋଳ ଆଣିବା ଲାଗି ଶ୍ଳୋକ ଲେଖୁଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ବଜ୍ରପାଣି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଉଥିଲା । ସେହି ରାଜା ଦାନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ,ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ନେଇ ବସାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ରାଜା ଯାହା କରନ୍ତୁ ପଛକେ, ସେହି ମୁତାବକ ପ୍ରଶସ୍ତି-ବାଚକ କିଛି ନା କିଛି ରଚନା କରି ଥୋଇଦେବା ହିଁ ରାଜକବିର ପରମ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥିଲା । କବି ନିଜର ବିବେକକୁ ଗୁଲରେ ଖୋସି ଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସର୍ବାଧିକ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଏବଂ କୁଶଳତା ସହିତ ତାହା କରି ପାରୁଥିଲା । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନର ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ଅର୍ଥାତ୍ ପରିମଳଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେଦୂର ସହାୟକ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା କେଜାଣି ? ବିବେକ କହିଲେ ସେତେବେଳେ କେତେଟା ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଓ ତେଣୁ ଲାଭଜନକ କେତୋଟି ସଂସ୍କାରକୁ ମାନିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଥିଲା ଓ ସମାଜର ରାଜା ଓ କର୍ତ୍ତାମାନେ ହିଁ ସେତେବେଳେ ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ୱୀକୃତିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବଧାରକ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ମଣିଷର ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କମ୍ ସ୍ଥାନ ରହିଥିଲା !

ସେ ଯୁଗରେ ରାଜା, ଏ ଯୁଗରେ ରାଷ୍ଟ୍ର । ରାଷ୍ଟ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରର କ୍ଷମତାସୀନ କର୍ତ୍ତାମାନେ । ଜର୍ମାନୀରେ ହିଟ୍‌ଲରର ହୁକୁମଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଚାଲୁଥିବା ସମୟରେ ସେହି ଦେଶରେ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲେ; କୁଡ଼ କୁଡ଼ କବିତା ଓ ଗାଡ଼ ଗାଡ଼ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଲେଖାଯାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସେତେ-ବେଳେ ସଂସ୍କୃତି କେଉଁଠାରେ ଥିଲା ? ହିଟ୍‌ଲରର ସମୟରେ ଜର୍ମାନୀ ଦେଶରେ ସଭ୍ୟତାର ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ିକ ଦର୍ପର ତୁଙ୍ଗ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ରହିଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଦୁଃଖରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଇଉରୋପର ଆଖି ବିସ୍ମୟରେ ଖୋସି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଜର୍ମାନୀର ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନ ପ୍ରଜାମାନେ ଜର୍ମାନୀର ସାହିତ୍ୟ, ଜର୍ମାନୀର ବଳ, ଜର୍ମାନୀର ଅମୁକ ବା ଜର୍ମାନୀର ସମୁକ ଖାଲି ଇଉରୋପ ମହାଦେଶରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବୋଚ୍ଚସ୍ଥାନୀୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ଚେତନାଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠି ଥିଲା ? ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଆପଣାର

ବଂଶକୁ ଆଣି ପୃଥିବୀରେ ହଜାର ବର୍ଷ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିପାରିଲା ଭଳି ଏକ ବହୁଶକ୍ତିଶାଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବସାଇବାକୁ ସେତେବେଳେ ଜର୍ମାନୀରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା, ସେଥିରେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଫୁଲଚନ୍ଦନ ହୋଇ କେତେ କେତେ ମଣ୍ଡନର ଆସନରେ ଆସୀନ ହୋଇ ରହିଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ସଂସ୍କୃତି କେଉଁଠାରେ ଥିଲା ? ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ସାମନ୍ତମାନେ ହିଁ ଚଳାଉଛନ୍ତି । ଯେଉଁଠାରେ ମଣିଷ ସବା ବଡ଼ ଆସନରେ ବସିଥାନ୍ତା, ସେଠାରେ ସାମନ୍ତମାନେ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ବୟସ୍ୟ ରୂପେ ସେବା ଖଟୁଛି । ସାମନ୍ତଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କୃତ ହେବ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛି । ଅଥବା, ନିଜ ଭିତରେ ବି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ବସିଥିବା ସାମନ୍ତଟିକୁ ସର୍ବାଧିକ ଆନୁଗତ୍ୟ ଏବଂ ଆସକ୍ତି ସହିତ ଥାପି ରଖିବ ବୋଲି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଛି; ସଂସ୍କୃତି ଲଟାରେ ଯାଇ ପଶିଛି । ସାହିତ୍ୟ ଫୁଲ ଫୁଲ ବଣୁସାହିତ୍ୟର ସ୍ତରକୁ ଆସିଲାଣି ଏବଂ ସେହି ବଣରେ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଯାବତୀୟ ସଙ୍କଟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଘନୀଭୂତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସାହିତ୍ୟ ହୁଏତ ଗେଲବସର ଝିଅଟି ପରି ତା'ର ଖେଳନାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଖେଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି ଖେଳଟାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଉଛି । ତେଣେ ଆମ ଗୋଡ଼ତଳୁ ମାଟିଗୁଡ଼ାକ ଖସି ଖସି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ସାମନାର ଆକାଶମାନେ ଲାଲ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ଅଲିଅଳ ଝିଅ ଖେଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ତା ଚୁଆକୁ ସଚେଇବା ଆଦୌ କେହିହେଲେ ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ମନେହେଉଛି ।

ବାହାରେ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରତିନିଧିରୁ କରୁଥିଲା ଭଳି କେତେଟା ସଙ୍କେତର ଥାପନା ହୋଇଗଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତିରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଲା ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ଅଭିପ୍ରାୟଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଶୀତଳ କରି ରଖି ଦେଇଥାନ୍ତି ! ଜଣେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନାମରେ ମୂର୍ତ୍ତିଟାଏ ଥାପି ଥୋଇଦେଲେ ଦେଶ ତା'ର ପୂଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଯଥାର୍ଥ ପୂଜା କରି ଜାଣିଛି ବୋଲି ସେହିମାନେ କହିଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆମର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାସ୍ତାମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ନାମଦ୍ୱାରା ନାମିତ ହୁଏ । ଯୋଜନା ମହଲମାନଙ୍କରେ

ହୁଏତ ଘରମାନେ ବାବୁ ଓ କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି, ସେଠି କକ୍ଷ ଓ ପ୍ରକୋଷ୍ଠମାନଙ୍କରେ ବଡ ବଡ଼ ମଣିଷଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ଝୁଲାଇ ଦେଇ ଆମେ ସଂସ୍କୃତି ଲାଗି କେତେ କଣ କରିଦେଲୁ ବୋଲି ଅନେକ ସମୟରେ ଖୁବ୍ ଆହ୍ଲାଦିତ ହୋଇ ଉଠିଥାଉ । ଏହି ବାହାସ୍ତ ଆୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ଯେତିକି ଅଧିକ ରାଜସିକ ଭାବରେ ହୁଏଥାଏ, ତଦ୍ୱାରା ଆମର ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ଭବ୍ୟ ହେଉଛି ବୋଲି କେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ଏକ ଭ୍ରମର ପ୍ରଚାର କରା ହୋଇଥାଏ । ଆମର ଏହି ଯୁଗରେ ଏହି ସବୁ ରାଜସିକତା ପ୍ରାୟ ଏକ ତାମସିକ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ସହିତ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ତାମସିକ ଆଗ୍ରହପ୍ରସୂତ ରାଜସିକତାଗୁଡ଼ିକ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଯାଇ ଆମକୁ କେତେ କ'ଣ କଦର ଓ କୌଶଳରେ ଦଖଲ କରିନେବାକୁ ମଧ୍ୟ କେତେ କ'ଣ ମନ କଲେଣି ।

ଭିତରେ ଆମ ଖିଅଗୁଡ଼ିକର ସ୍ତରରେ ଆମେ ଯେତେ ଅପନା ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟେ ଲେଖି ଥୋଇଦେଲେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ୱାରା ଆମର ସଂସ୍କୃତିର ଅନୁସରଣରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ । ବରଂ, ତଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟକୁ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଏକ ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ ଆଲୋକନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ହୁଏତ ଆମର ଏକ ଖାସ୍ ପ୍ରକାରର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ହିଁ ଭ୍ରମ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ିଯାଉ, ଯାହା କି ଆମକୁ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଅପନା ଓ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ପ୍ରୀତିକୁ ପ୍ରାୟ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଆବୋରି ରଖିବାର ବୁଦ୍ଧି ଆଣି ଦେଇଥାଏ ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ଜୀବନ କାଟିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଆମ ଆଠପହରଟାରୁ ଆମର ପୋଷାକଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ଏକାବେଳକେ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଆମର ଆଠପହରିଆ ଜୀବନରେ ବେଳେ ବେଳେ କାଳସୀ ଆସି ଲାଗେ, ସେତେବେଳେ ଆମର ଅସୁନ୍ଦର ଦେହ ଉପରେ ସତେଅବା କୁଆଡ଼ୁ କେତେ ଗହଣା ଆସି ଥୁଳ ହୋଇଯାଏ । ଆପଣାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ଗେହ୍ଲା ଅଭିସାରିକା ପରି ମନେହୁଏ । ସାଂସାରିକତାର ନିର୍ବନ୍ଧ-ଗୁଡ଼ାକ ଯେ କେତେବେଳେ ଖସି ଆଉ କଅଣ ହୋଇଯାଏ, ଆମେ ସେ କଥା ବସ୍ତୁରେ ମୋଟେ କିଛି ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରର ଅସଲ

ପୃଷ୍ଠପଟିକୁ ଗୁଡ଼ି ସେତେବେଳେ ଆମେ ସତେଅବା ଏକ ବିଶ୍ୱପୃଷ୍ଠର ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବଶ ହୋଇଯାଉ । କଳ୍ପଶଳୀ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଏହିପରି ଏକ ଅଣଆପୃତ୍ତ ଅବସ୍ଥାକୁ କେତେ ସଣୁଣାରେ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଉତ୍ସାହରେ ସୃଜନାତ୍ମକତା ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଆପଣା ପାଖରୁ ହୁଏତ ଯୋଜନ ଯୋଜନ ଦୂରକୁ ହୁଡ଼ି ଯାଇ ଆମେ ସେହି ବିଶେଷ କ୍ଷଣମାନଙ୍କରେ ଯାହା ସବୁ କରୁ, ତାହାକୁ ହିଁ କଳାତ୍ମକତା ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ-କଳାଟି ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଆପଣାର ଦେହରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଗହଣା ନାଇ ବସିବାକୁ ସଂସ୍କୃତ ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ । ଆମ ଅଭାବଗୁଡ଼ାକର ଗାତ ଭିତରେ ମାତ୍ର କେତେ କ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ କାଳସୀ ଲଗିଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଗୁଣ୍ଡି ଗଞ୍ଜାଇ କିଛି ଲେଖି କରି ଥୋଇ-ଦେଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର ରଚନା ହୁଏ, ତାହା ଆମ ଜୀବନ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତର ଅସଲ ଅଳନ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ମୋଟେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଏବଂ, ଅସଲ କବାଟଗୁଡ଼ିକରେ ଏକ ଉନ୍ମୋଚନ ପ୍ରକୃତରେ ଘଟିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ବିମୋଚନକାରୀ ଶକ୍ତି ରହିଛି, କାଳସୀ ଲଗାଇ କିଛି ସମୟ ଖିଆଲର କୌଣସି କୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଆମ ଅଣଆପୃତ୍ତତାର କାନ୍ଥଟା ଉପରେ କେତେଟା ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଲେଖିଦେବାରୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ରଚିତର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହି ଶକ୍ତିର ଆଦୌ କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇପାରୁ ନାହିଁ ।

ଏବଂ, ଆମ ଭିତରେ ଯାହା କିଛି କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ବିମୋଚନର କାରଣ ହୁଏ, ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ଆମର ଅସଲ ସଂସ୍କୃତ ବୋଲି କହିବା । ସେହି ସଂସ୍କୃତ ଆମଠାରୁ କେତୋଟି ସନ୍ମତିର ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥାଏ । ସେହି ସନ୍ମତି ହେଉଛି ନିଜ ଭିତରେ ପାହାଚ ପାହାଚ ହୋଇ ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ଲାଗି ସନ୍ମତି, ସତେଅବା ପାଖୁଡ଼ା ପାଖୁଡ଼ା ହୋଇ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ସନ୍ମତି । ଆପଣାର ସାନ ଅହଙ୍କାରୀ ଘରର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଲଙ୍ଘି ଦେଇ ବୃହତ୍ତରଟି ସହିତ ନାନାବିଧ ଆତ୍ମୀୟତାର ସୂତ୍ରରେ ଆପଣା ଗ୍ରନ୍ଥି ସୂତ୍ର ଲଗାଇ ପାରିବା ଲାଗି ଓ ସେହି ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାର

ସମ୍ମତି । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ କେବଳ କ୍ଷଣିକ ଲାଗି ଉତ୍ତେଜିତ କରେ, ତାହା ଆମ ଅସଲ ସ୍ପୃହଗୁଡ଼ିକୁ ଆମର ସମ୍ମତି ଦେଇ ପାରିବାରେ ଖୁବ୍ ବେଶି ସାହାଯ୍ୟ କରେ ନାହିଁ । ବରଂ ଆମ ଜୀବନଟା ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ନ୍ୟାୟତଃ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ବୋଲି ଏକ ଅସତ୍ୟକୁ ମାନିନେବାରେ ହିଁ ତାହା ଆମକୁ ଅପପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାଏ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ମଣିଷ ଯେ ବହୁତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ବିଭାଜିତ ଓ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ଉଦାସୀନ ବା ଏପରିକି ନୃଶଂସ ହେବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କୌଣସି କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରୁନାହିଁ, ଜୀବନ ପାଖରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ବହୁ ଅସମ୍ମତିକୁ ହିଁ ସତେଅବା ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି କେଉଁ ଅନମନୀୟ ବିଧାତାଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ନିୟତି ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବାରୁ ହିଁ ସେପରି ଘଟୁଛି । ତେଣୁ ଉପରେ ଗହଣାଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ଲଦା ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ମନୁଷ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଭାବର କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନାହିଁ । ପରାଜୟବୋଧୀ ମଣିଷ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହାୟହୀନ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ତାର ଦେହ ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଥିବା ସେହିପରି ଏକ ଗହଣା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ସେଇଥିରୁ ଖୁସି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆପଣାକୁ ବେଶ୍ ମଣ କରି ନେଉଛି; ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଆମ ଜୀବନରେ, ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ଏବଂ ଆମ ପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ିକର ଭୂମିରେ ଏକାଧିକ ଉନ୍ମୋଚନର କାରଣ ହୋଇପାରନ୍ତା, ଆମକୁ ସେଭଳି ଚିନ୍ତା କରିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ବେଳ ମିଳୁନାହିଁ । ଅସଲ ପଦ୍ମଟି ଆମଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧର ଜଗତଟି ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ତରରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଆମର ଆନୁଗତ୍ୟ ତଥା ନିଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ଏକାନ୍ତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରରେ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦୂରତା ନଥାନ୍ତା, ଥୋକେ ମଣିଷ ଅବଶିଷ୍ଟ ମଣିଷକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଅଥବା ସେମାନଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛ ଲୋଷ୍ଟ୍ରବତ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଉନଥାନ୍ତେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତି,

ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ-ନୀତି ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯେଉଁସବୁ ମହନୀୟ ମାନବ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସତେ ଅବା ନିଜର ଚରମ ଅସମର୍ଥତା ଘୋଷଣା କରି ଦିଅଁ କରି ବସାଇଦେଇଛୁ ଓ ସେହିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇ ଦାୟିତ୍ୱମୁକ୍ତ ହୋଇ ବସିଯିବାକୁ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଧର୍ମ ବୋଲି କହୁଛୁ, ଆମର ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନ ବେଭାରଗୁଡ଼ିକରେ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସେହିସବୁ ଗୁଣକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ପାରୁଥିବାର ଅନୁଭବ କରି ହେଉଥାନ୍ତା । ସମ୍ବେଦନତା ହିଁ ଆମ ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ସତ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା । ସେତେବେଳେ ସେହି ସବୁ ଗୁଣରେ ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା କିଛି ଲେଖନ୍ତା, ତାହା ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୁଅନ୍ତା । ସେଥିରେ କପଟତା ନ ଥାନ୍ତା, ଅସ୍ୱୀକୃତିମାନେ ନଥାନ୍ତେ, ପଳାଇଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଫାନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ନ ଥାନ୍ତା । ମୂଳତଃ ପଳାଇଯାଇ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବାକୁ ମନ କରୁଥିବା କପଟୀ ମଣିଷମାନେ ଏବେ କେତେ ନା କେତେ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ଠାଣିରେ ଆପଣାକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକୃତିରେ ବହୁ ପରିପାଟୀ ସହିତ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇଥିବା ଶୈଳୀମାନେ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ମାନସ ରଖିଥିବା ବ୍ୟାକୁଳ ଆତ୍ମାଟିକୁ ସତେଅବା କେଡ଼େ କୌଶଳରେ ଲୁଆଡ଼େ ଗିଳି ପକାଉଛନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଆଉ କିଛି ହେବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି । ଆପେ କାହାର ସଙ୍ଗୀ ହେବାକୁ ମନ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ କାବ୍ୟରୂପେ ଖଚିତ ଶବ୍ଦତନ୍ତ୍ରର ଧାରଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ରାଜସିକ ଭାବରେ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କାହିଁକି ନିଃସଙ୍ଗ ହେଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ କାହିଁକି ଭୁଷିଲେ ବୋଲି କାଳକୁ ଝିଙ୍ଗାସିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଭିତରେ ଆଉ ଦଶ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେଡ଼େ କୋଧା ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ବାହାରେ ଚର୍ଚ୍ଚିତା କନିଆଁଟିଏ ପରି ବାହୁନିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ବାହାରେ ବହୁ ରହସ୍ୟତାକୁ ବାଣରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଏହି ସଂସାର ଯୋଉଠି ଯେମିତି ରହିଛି, ସେଥିରେ କେତେ ପ୍ରକାରେ ସଫଳ ହେବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଚତୁର ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅଥଚ ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ତଙ୍କର ବେଶ

ପିନ୍ଧି ବସିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତି ମାଡ଼ ଖାଇ ଯାଉଛି । ଅବଜ୍ଞିଆ ସମ୍ପନ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟର ତଥାକଥିତ ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଏକ ବିଷୟର ତପସ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ପୃଥିବୀ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି, ବିବେକମାନେ ନାନା ଅବିବେକତାର ପଣତ ଧରି ଲୁଚି ରହିବାର ବାଟ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ଏଣେ ସାହିତ୍ୟର ରଙ୍ଗପତାକାମାନେ ଫରଫର ଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏସବୁ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କଦାପି ସଂସ୍କୃତିର ଉଦୟ ଅଥବା ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେବ ନାହିଁ । ତାହାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରମାଣ ହେଉଛି ଯେ, ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏବର ଏହି ଅତିସଭ୍ୟତାର ଯୁଗରେ ମଣିଷ ନିପଟ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକୁ ଭଲ ପାଇଲା ପରି ଓ ତେଣୁ ସେହି ବସ୍ତୁର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ନିଜର ସର୍ବାଧିକ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖଟାଇବାରେ ଲାଗିଥିବା ବେଳେ ଏଣେ ସଂସ୍କୃତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଳକୁ ଖସି ଖସି ଯାଉଛି । ଉଦାସୀନତା ବଢ଼ୁଛି, ସ୍ୱାର୍ଥପରତାମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଲଜ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ଅଭିନୟଗୁଡ଼ାକ ରଜନୀଗଣୀ ପରି ଦାନ୍ତକୁ ବାହାରି ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାକୁ ଚିଳ ପକାଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅପଲଣା ଲାଗି ରହିଥିବା ସଂଏ ଅନର ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଯେ ସତକୁ ସତ ସ୍ୱର୍ଗକୁ କଦାପି ନେଇଯିବ ନାହିଁ, ସେହି କଥାଟି କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପରିସ୍କାର ହୋଇଯାଉଛି ।

ସାହିତ୍ୟିକ ମନ କଲେ ଏହି ଘୋର ପ୍ରତିକୂଳ ପବନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସତକୁସତ ମନ କରିପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେଥିଲାଗି ତାକୁ ସୃଜନଶୀଳତାର ସଂଜ୍ଞାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବିହ୍ୱଳ ମୂହୂର୍ତ୍ତର ପଳାୟନପଟୁତାର ଯାବତୀୟ ପରିପାଟୀ ସହିତ କିଛି ଲେଖି ପକାଇବାକୁ ହିଁ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରନ୍ତା ନାହିଁ । ସିଏ ସୃଜନାତ୍ମକ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଓ ତାର ସାନ ବଡ଼ ସକଳ ସମ୍ପର୍କକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସୃଜନାତ୍ମକ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ବୋଲି ଅପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ମାନି ନିଅନ୍ତା । ସଂସାରରେ ଯୌତାରେ ବା ଠକଟିଏ ନ ହୋଇ ବନ୍ଧୁଟିଏ ବା ଆତ୍ମୀୟଟିଏ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମନ କରନ୍ତା । ଭଗବାନ ସବୁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ ସବୁ କିଛି କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ବଳୁଥା

ନ ଦେଇ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁରି ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବା ଲାଗି ଅନୁରାଗୀ ହୁଅନ୍ତା ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ ସତତ ଓ ସବାଆଗ ତାଙ୍କର ସନ୍ନିଧାନକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ଭାବରେ ପ୍ରକୃତରେ ବଦଳି ଯାଇପାରନ୍ତା, ସିଏ ନିଜକୁ ଓ ସଂସାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ତାର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଠିକ୍ ସେହି ଅନ୍ୟ ଭଳି ଆଖିରେ ଦେଖିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ-ହୁଅନ୍ତା । ଆତ୍ମୀୟ ହୋଇପାରନ୍ତା । ତେଣୁ ଆତ୍ମୀୟତା ପାଆନ୍ତା । ଯେଉଁମାନେ ଏତେ ବାଟ ସାହସ କରିବାକୁ ହୁଏତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚତୁରତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରରୋଚିତ ହୋଇ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ଶବ୍ଦରୁ, ପଥର ଉପରେ ଖଚିତ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରୁ, ନୃତ୍ୟରୁ ଓ ଅଭିନୟରୁ ସତେଅବା ସଂସ୍କୃତି ନାମକ ଏକ ପଦାର୍ଥର ଭୋଗକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ମନ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷର ସଂସ୍କୃତି-ବାସନାକୁ ବାଟମାରଣା କରିଦିଅନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ବଳରେ ଅସଲ ପୃଥିବୀଟି ହଜି ହଜି ଯାଉଥାଏ । ତେଣୁ ଅସଲ ସଂସ୍କୃତିଟି ମଧ୍ୟ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ; ମାତ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମିଛ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ, ଅନାବଶ୍ୟକ ଦୂରତା ଏବଂ ଅକୁଶଳ ଅହଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ହୁ ହୁ ହୋଇ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ସେହି ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇ ରହିବା ଜନିତ ଅନ୍ତଃଦୁଃଖକୁ ଭୁଲି ପାରିବା ଲାଗି ନାନାବିଧ ମୁଖା ତଥା ନାନାବିଧ ଅନ୍ୟ ସଫଳତାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ଧରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚରା ପୀଡ଼ିତମାନେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବେ, ତଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ଜୀବନର ଅସଲ ସଂସ୍କୃତିଗତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ?

ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଆୟତନଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥାଏ । ଅସଲ ସୃଜନଶୀଳତା ଠିକ୍ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ଆପଣାର ଭୂମି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ ଏବଂ ଈପ୍ସିତ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଇ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠେ । କଳାତ୍ମକତା କହିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନର କେତେଟା ଦିଗ ବା କେତେଟା ବିଶେଷ ଅନୁଶୀଳନକୁ ବୁଝନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାର ଅଠପହରିଆ ଅଳିନ୍ଦଗୁଡ଼ିକରେ ଘୂରି ବୁଲି ଓ ଆବୁରୁଜାବୁରୁ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ନିଜର ସେହି

ତଥାକଥିତ ଧନାଢ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ ସ୍ନେହ, ଆତ୍ମୀୟତା, ସମ୍ମାନ ଅଥବା ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସହଯୋଗ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣାର ନାନା ଅନ୍ୟ ଅନୁରକ୍ତିର ମେଦ ଓ ମେଦଗୁଡ଼ିକର ବୃଦ୍ଧିସାଧନ କରୁଥାନ୍ତି, ଏଡ଼େ ହୋଇ ବସୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ରଣପା ଲଗାଇ ଘର ଢେଙ୍ଗା ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଢେଙ୍ଗାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଢେଙ୍ଗା ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଏଣେ ସଂସାରର ମହତ ସରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଜୀବନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଳିନ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଆତ୍ମୀୟତା-ମାନେ ଲାଜରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରବୃତ୍ତି ସଚେଅବା ଏକ କୋପନ-ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୁସ୍ଥ ସଂସ୍କୃତିର ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଭବିଷ୍ୟଚିତ୍ର ରହିଥାଏ; ସେହି ଚିତ୍ରଟି ଭିତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ରହିଥାଏ । ରଙ୍କୁଣିଆ କେହି ନ ଥାନ୍ତି, ମାନବ ସ୍ୱୀକୃତି ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ସ୍ୱୀକୃତି ରୂପେ ଗୃହୀତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ଅଭିଳଷିତ ଭବିଷ୍ୟଚିତ୍ରଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବାସ୍ତବ ଓ ସାକାର କରି ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସହଯୋଗଟି ଦେଇ ପାରିବାକୁ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ତାଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସେହି ସହଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ସମର୍ଥ ହେବା ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ତାର ସର୍ବାଧିକ ବିକାଶ ହାସଲ କରିପାରିବା ପାଇଁ ଆମର ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଯେଉଁଭଳି ଏକ ପରିବେଶ ସର୍ବାଦୌ ଆବଶ୍ୟକ, ସେହି ପରିବେଶ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସକାଶେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଓ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ପୃଥିବୀର ମନୁଷ୍ୟସମାଜ ସେହି ଗାରଟି ପାଖକୁ ଆସି ପାରିବା ଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁ ବାଟ ବାକି ରହିଛି । ଆମେ ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁ ସମାଜଟିରେ ବାସ କରୁଥାଉ ପଛକେ ଓ ସେହି ସମାଜରେ ଉପରେ ଅଥବା ତଳେ ରହିଥାଉ ପଛକେ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସେହି ଗାରଟି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ବହୁତ ବାଟ ବାକି ଅଛି । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେତିକି ଅଧିକ ସଚେତନ ହେଉଥିବା ଏବଂ ସେହି ସଚେତନତା ଅର୍ଥାତ୍ ସହୃଦୟତା ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବା, ସେହି ଗାରଟି ଆଡ଼କୁ ଆମ ପୃଥିବୀର ପଦକ୍ଷେପ ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକି ଅଧିକ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପାରୁଥିବ । ଅସଲ ସଂସ୍କୃତିକାମୀ ସାହିତ୍ୟ ସେହି ସଚେତନତାର ଉନ୍ମେଷଣରେ ହିଁ

ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁଥିବ । ଆପଣାକୁ ଯାବତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଓ ତେଣୁ ବାହାରେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥିବା ତଥାକଥିତ ଗରିଷ୍ଠମାନେ ଆମେ ଚଳନ୍ତି ରାଜନୈତିକ ଭାଷାରେ ଶ୍ରେଣୀ-ସଂଘର୍ଷ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ବୁଝନ୍ତି, ଏଠାରେ ମୋଟେ ସେହି ଶ୍ରେଣୀ-ସଂଘର୍ଷର କଥା କୁହାଯାଉ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଏକ ମାନବ ଭବିଷ୍ୟର କଥା କୁହାଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟ ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟକାତରତାକୁ ଦୂର କରିବାରେ ଆୟୁଧ ହେଉ, ପଳାୟନକୁ ପଳାୟନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁ । ଉପେକ୍ଷା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରୁ । ତେବେ ଯାଇ ତାହା ସଂସ୍କୃତିର ପରିକରରୂପେ ନିଜର ଯଥାର୍ଥ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ କରିପାରିବ । କେବଳ ସେହିଭଳି ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ିଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବ ।

ଏବର ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଖିନ୍ନ କରି ପକାଉଛି । ମୂଳତଃ ଆତ୍ମକାମୀମାନେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର କଥା କହିବେ, ଅଥବା ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବେ, ତାହା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଖିନ୍ନ ହେବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ପ୍ରଧାନତଃ ବିସ୍ମୃତି ଏବଂ ବିଚ୍ୟୁତିର ବହୁ ପ୍ରଲେପନ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଯାଉଥିବ । ଗଛରେ ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣାଢ଼୍ୟତାର କେତେ ଫୁଲ ଖୋଷି ହୁଏତ କେତେ କଉତୁକିଆ ହୋଇ ଦିଶିବାର ପ୍ରସ୍ତୁମାନ ମିଳିଯାଉଥିବ ସତ, ମାତ୍ର ସମ୍ମିଳନ ତଥା ଦର୍ଶନର ଅଲି ପକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟିକ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନେକ ନିଶାକୁ ଛାଡ଼ିପାରିଲେ ଯାଇ ସଂସ୍କୃତିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବ । ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ିଲେ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ଅଲବତ ବଢ଼ିବ ବୋଲି ଯେଉଁ ନିଶା ବା ଭ୍ରମ ଏବେ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କୁ କାବୁ କରି ଧରିଛି, ସେତେବେଳେ ସେହିସବୁ ନିଶା ଛାଡ଼ିବାର ବାଟ ବି ମିଳିଯିବ । ଆମ ସଂସ୍କୃତିର ଟିପ ଠିକ୍ ରହିଥିଲେ ସାହିତ୍ୟର ଟିପ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ରହିବ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ହିଁ ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହୁ, ସଂସ୍କୃତି-ପ୍ରତିକୂଳ ରୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ପରିହାର କରି ବାହାରିଆସୁ । ତେବେ ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆମର ଜୀବନ ଲାଗି ମଧ୍ୟ କେତେ ଉନ୍ମୋଚନର କାରଣ ହୋଇପାରିବ । □□□□

ସମ.ଜ, ବାର୍ଷିକ ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୭

ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶୁକ୍ଳାଭିସାର

ସାହିତ୍ୟର ଅଭିସାର-ତତ୍ତ୍ୱରେ କୃଷ୍ଣାଭିସାରର କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଯିଏ ଅଭିସାରରେ ବାହାରେ, ତା' ଭିତରେ ତା' ଅନ୍ତଃକରଣରେ ମୂଳତଃ ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ରହିଥାଏ ବୋଲି ଯିଏ ଅଭିସାରରେ ବାହାରେ । ତା'ର ବ୍ୟାକୁଳତା ତାକୁ ଘରୁ ଗୋଡ଼ କଢ଼ାଇନଏ ; ଯିଏ ତା'ପରେ ଆଉ କୌଣସି ରୀତି ମାନେନାହିଁ, କୌଣସି ଆକଟ ମାନେନାହିଁ । ଜୀବନରେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନରେ, ହୁଏତ ଏପରି ଏକ ବେଳ ବେଳେବେଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଯେତେବେଳେ କି ନିଜକୁ କେବଳ ନିବେଦନ କରିଦେବାକୁ ମନ ହୁଏ; ସତେଅବା କେଉଁଠି ଦୁଇଟି ପାଦର ଠାବ କରିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ଓ ସେଇଠି ନିଜକୁ ଦେଇଦେବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଚରମ ସାର୍ଥକତା ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । କାହାକୁ ବା କେଉଁଠି ଭଲ ପାଇପାରିଲେ ଏହିପରି ହୋଇଥାଏ ।

ରୀତି-ଯୁଗରେ ଭଲ ପାଇବା ଅର୍ଥାତ୍ ରୀତି ଭଙ୍ଗିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତିରେ ଆଣି ପକାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା ଓ ସେହି ସ୍ୱାୟତ୍ତତାକୁ ହିଁ ଭବ୍ୟତା ଏବଂ ଭଦ୍ରତା ବୋଲି କୁହାଗଲା, ସେତେବେଳେ ରସର ଭକ୍ତମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟାକୁଳତା କହିଲେ କାଳକ୍ରମେ ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ବୁଝାଇଲା । ଦେହର ଆକର୍ଷଣକୁ ଯାବତୀୟ ବ୍ୟାକୁଳତାର

ପ୍ରାପ୍ତ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରେରଣାକାରଣ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଗଲା । ସେହି ଗୋଟିକୁ ହିଁ ପୁଞ୍ଜି କରି ଖାଣ୍ଟି ରସିକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପ୍ରୀତ କରିବାକୁ କହାଗଲା । ଦେହର ଆକର୍ଷଣ ଯେ କାରଣ ନୁହେଁ, ତାହା ଯେ ଏକ ଅଧିକ ମୂଳଭୂତ ଏବଂ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ଏକ ଅନ୍ୟ ଆକର୍ଷଣର ପରିଣାମ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଜୀବନାନୁରାଗର ଯାବତୀୟ ବେଭାରକୁ ସଭାରେ ସରି ସରି କରି ଫର୍ମୁଲା ଭିତରେ ପକାଇ କହିବାକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ କସରତ୍ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ଖାଣ୍ଟି ତେଣ୍ଟିକ ମୁଣ୍ଡ ପୂରାଇବା ପାଇଁ ଆଦୌ ମନ କଲାନାହିଁ । ହୁଏତ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ସେପରି କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲା ।

ବ୍ୟାକୁଳତା ଅନେକ ପ୍ରକାରର, ଅନେକ ସ୍ତରର । ସନ୍ଥମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ନିବେଦିତ କରି ରଖି ପାରିବାକୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଧର୍ମରୁ ହୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ଦେଉଳରୁ ହୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ରାଜା ପାଖରୁ କଟାଳ ସହିଛନ୍ତି, ଜାତି ଭିତରୁ ବାହାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ବ୍ୟାକୁଳତା ସତକୁ ସତ ଏକ ଅନ୍ଧକାର ରୂପରେ ହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତା ମଣିଷର ଭିତରେ ସତେଅବା କେଉଁଠି ମୁଦା ହୋଇ ରହିଥାଏ; ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ; ଜୀବନର ବ୍ୟାବହାରିକ ତାତ୍କାଳିକ ଦ୍ୱାରମାନଙ୍କରେ ନାନା ପ୍ରୟୋଜନ ଓ ପ୍ରୟୋଜନାଭାବର ତାଡ଼ନାକୁ ଏତେବଡ଼ କରି ଯେଉଁ କଣ୍ଟାଳିମାନେ ଆମକୁ ଆମର ସ୍ୱୀକୃତ ସହିତ ଜଗି ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ହଟିଗଲେ ଯାଇ ନିଜ ଭିତରର ବାସରଘର ଅର୍ଥାତ୍ ନିବେଦନଘରଯାଏ ସଫାହୋଇ ଗୋଟିଏ ବାଟ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଏ । ବଟପୁରୁଷମାନେ ହଟିଗଲେ ଯାଇ ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ । ସନ୍ଥମାନେ ଧ୍ୟାନବିଶେଷରେ ସେହି ବନ୍ଧୁକୁ ପରମ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ସେଠି ବନ୍ଧୁକୁ ଘ୍ରାଣ କରିପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଅନ୍ଧକାର ଆଉକୁ ମନବଳେ । ବ୍ୟାକୁଳତା ଯାବତୀୟ ଘର ଭିତରୁ ଗୋଡ଼ କଢ଼ାଇ ନେବାଲାଗି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ।

ଜୀବନରେ ଅନ୍ଧକାରକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲେ ଆଗରୁ ସତେଅବା ଗିଳି କରି ବସିଥିବା ଚତୁଷ୍ପ ବାଧାମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଉ କେଉଁଠି କାହାର ସାଆନ୍ତାଣୀ

ହୁଅନ୍ତି, କାହାର ସୁଆଦିଆ ମାଉଁସ ତରକାରି ରନ୍ଧା ହେବ ବୋଲି ଯାଗୁଆଡି ହୁଅନ୍ତି,—ସିଂହାସନରେ ବସନ୍ତି, ବହୁଚର୍ଚ୍ଚିତା ହୁଅନ୍ତି । ଅଭିସାରିଣୀ ରାଧାହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସତ୍ୟକରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ସତ୍ୟକ ସକାଶେ ନିଜର ସମ୍ମତି ଦେଇପାରିଲେ ତାହାହିଁ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟତମ ପରିଚୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ତେଣିକି ଆମର ସକଳ ବୃତ୍ତି ସତେଅବା ଦୃଷ୍ଟିକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଦୃଷ୍ଟି ଆମ ଜୀବନର ଏକ ମୂଳାଭିଳାଷ ରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସେହି ଉଗ୍ରାଭିଳାଷକୁହିଁ ଆମେ ବ୍ୟାକୁଳତା ବୋଲି କହି ପାରିବା । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାର ଅଭିସାର-ପଥ ଆମର ଭିତରର ତଥା ଆମର ବାହାରେ ଆମକୁ ସତେଅବା କେତେ ଆଡ଼କୁ କେଡ଼େ ସହଜରେ ବିସ୍ତୃତ ଏବଂ ପ୍ରସାରିତ କରି ନେଇଯାଏ । ଭିତରେ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନ ମିଳେ ଏବଂ ସେହି ବନ୍ଧୁ ଆମର ତଥାକଥିତ ଏହି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କାହାକୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ବାହାରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ଧର୍ମ ବଦଳିଯାଏ । ତତ୍ତ୍ୱକାରମାନେ ସେହି ଧର୍ମର ଅନ୍ତ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ; ସେମାନେ ଯୁକ୍ତି ଦେଇ ତାହାକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ତାହାକୁ ସେମାନେ କୃଷ୍ଣାଭିସାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ମୋ' ଆଖିର ମାପକାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଯାହା ଦୃଶ୍ୟ ହେଉନାହିଁ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ଦିନେହେଲେ ମନ କରିନାହିଁ କି ଅନୁଭବ କରି ନାହିଁ, ତାହା ମୋତେ ଭୁଲ୍ଲା କଳା ରଙ୍ଗର ବୋଲି ଦିଶିବ ନାହିଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ହେବ ?

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ପଚିଶ ବର୍ଷ ତଳେ ଜଣେ ମହତ୍ତ୍ୱାକାଙ୍କ୍ଷୀ ତରୁଣ ଲେଖକ "ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବି କାହିଁକି ?" ବୋଲି ଲେଖାଟିଏ ଲେଖିଥିଲେ । କଥିତ ଅଛି ଯେ କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ନିଜର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଲେଖା ଲେଖି ସାରିବାପରେ "ଓଡ଼ିଆରେ କାହିଁକି ଲେଖିଲି" ବୋଲି ସଂଶୟ ପ୍ରକାଶକରି ତାଙ୍କର ସମକାଳୀନ ଅନ୍ୟଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେରଙ୍କ ପାଖକୁ ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରଥମୋକ୍ତ ତରୁଣ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଭିତରର ସନ୍ଦେହଟିକୁ ପଦାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତଥାପି ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖିବା ବନ୍ଦ କରିନଥିଲେ । ଜୀବନରେ ଅତି ଦୋ'ଦୋ'ପାଞ୍ଚ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟର ପିଣ୍ଡ ଧରୁ ଧରୁ ହୁଏତ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ, ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ

ବଞ୍ଚି ରହିପାରିଲେ, ବାଟ ଚାଲିପାରିଲେ । ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଗୁଡ଼ିକର ଭେଦ ପାଇଲେ ମଣିଷ ଯେ ଅତି ସହଜରେ ଅନେକ ଅହଙ୍କାର ଏବଂ ଅନେକ ଅନ୍ତଃଶ୍ଲେଷାକୁ ପାସୋରି ଦେଇପାରେ, ଆପଣା ସାହିତ୍ୟର ତଥା ଜୀବନରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବେ । ଅନୁରାଗ ଆମ ଜୀବନର ଅନେକ 'କାହିଁକି'ର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିଦିଏ । ଏହି କାହିଁକିମାନେ ଯେ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷକୁ ଅନେକ ଶକ୍ତିକ୍ଷୟକାରୀ ଅଭିନୟ ଭିତରେ ନାକରେ ଫାଶ ପକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି, ସେହି କଥାଟିକୁ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିହୁଏ । ଅହଙ୍କାର ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଅଭିନୟମାନେ ବର୍ତ୍ତିଲେ ଅନୁରାଗ ନଜରରେ ଭିତରକୁ ପଳାଏ ଓ ସେଇଠି କେଉଁଠି ଗଡ଼ାଏ ବାଲି ଭିତରେ ପୋତି ହୋଇ ଲୁଚି ରହିଥାଏ ଅଥବା, ଅନୁରାଗରୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଖିଅ ଛିଡ଼ିଗଲେ ଅଭିନୟମାନେ ଦଳବଳ ଧରି ଆମର ଖଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାକୁ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ଆସନ୍ତି ଏବଂ ଆମର ଅସଲ ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନାନା ଖେଦର ପାଉଁଶ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ସେଇଟି ବିଷୟରେ ବେଶୀ କିଛି ଚର୍ଚ୍ଚା କରିନାହାନ୍ତି । ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମିଲେ ଅଭିଯୋଗମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସମାହିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡ଼ାକର ପୂରଣ ହେଲେ ଅଭିଯୋଗମାନେ ଯେ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି, ସେ କଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ରୁଷି ବସିଥିବା ପିଲାକୁ, ସିଏ ଯୋଉ ସବୁ ଚିଜ ପାଇଁ ଅଳଟ କରି ବସିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଦେଲେ ତା'ର ରୁଷାର କଦାପି ସମାଧାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ସମାଧାନ ଅନୁରାଗରେ ହିଁ ହୁଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ହୁଏତ ଅଳଟରେ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅଳଟ କଲୁ କରୁ ଅନୁରାଗ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଭେଟ ହୋଇଯାଏ । ସେହିମାନେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିଥାନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଖିଅ ଛିଡ଼ିଗଲେ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ାମାନେ ମଧ୍ୟ ଛୁଆଙ୍କ ପରି ଅଳଟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଏ କଥା ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ସାହିତ୍ୟକର ଜାତି ନିରୂପଣ ବି କରିହୁଏ ।

ଅଭିସାର ଶୁରୁ ହେଲେ ଯାଇ ଅନେକେ ଅଭିସାରରେ ବାହାରିବେ ବୋଲି ଅଳଟ କରି ବସିଥାନ୍ତି । ବନ ହୋଇଥିବ, ପିଚୁ ରାସ୍ତା ହୋଇଥିବ, ଗୋଡ଼କୁ ଉଞ୍ଚ ଉଞ୍ଚ ଜୋତା ଖଞ୍ଜି ଦିଆ ଯାଇଥିବ, ମୁଣ୍ଡର ଚକ୍ର ବେକପାଏ ଲେମ୍ବି ଆସିଥିବ ଏବଂ ବେକର ମାଳଗୁଡ଼ାକ ନାଭି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ଆସିଥିବ—

ହୁଏତ ଖୋସାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ବର୍ଣ୍ଣାଢ଼୍ୟ କରିବା ଲାଗି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକମାନେ ଜଳୁଥିବେ—ତେବେ ଯାଇ ଅଭିସାର ସମ୍ଭବ ହେବ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ରହିଥିବ, ଆମେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖୁଛୁ ବୋଲି ସତସତକା ଓ ମିଛମିଛିକା ପତ୍ରମାନଙ୍କରୁ ଢେଙ୍ଗାଭୁଷା ବାଜୁଥିବ, ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀମାନେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ତାଲିକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବେ, ତେବେ ଯାଇ ହେବ । ନାକ ଟେକିବାର ପ୍ରତିଯୋଗିତା-ସତ୍ତ୍ୱରେ ଆମରି ନାକ ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲମ୍ବା ଓ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୋଜିଆ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବ, ମନ ମୋହୁଥିବ; ତେବେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିହେବ, ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷା ଲେଖି ହେବ । ଯାହାର ଗୋଡ଼ ଯେତେ ଲମ୍ବି କରି ରହିଥିବ, ସିଏ ସେତେବଡ଼ ପାଞ୍ଜାରାଣୀ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବ । ତେବେ ଯାଇ ପ୍ରେମ କରିହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରେମ କଲାପରି ଏକ ଅନୁରାଗ ସହିତ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିହେବ । ଅନେକ ରାଧା ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଷାଠିଏ ମହଣ ଘିଅ ନହେଲେ ମୋଟେ ନାଚିବାକୁ ମର୍ଜି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଗ ଷାଠିଏ ମହଣର ବା ଅଡ଼ଷଠି ଭରଣର ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଗଲେ ଆଦୌ କେହି ନ ନାଚୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ରାଧା ନାଚୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ରାଧା ନାଚିବାର ମଉଜ ଗୁଡ଼ିକ ମିଳି ଯାଉଥାଏ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ସତେଅବା ମଉଜରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ରାଧାମାନେ ବିପୁଳ ଦିଶନ୍ତି, ମାଂସଳ ଦିଶନ୍ତି, ତାମ୍ବୁଳ ଗୁଡ଼ାକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆୟୋଜନରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଜଟଧରଗୁଡ଼ିକୁ ମଣ୍ଡନ କରି ରହିଥାଏ; ଏବଂ ସେମାନେ ନାଚନ୍ତି । ତଥାପି, ମହଣ ଓ ଭରଣ ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ଓ ରାଧାମାନେ ଅବଶ୍ୟ ନାଚୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭ୍ରମ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅଭିସାରିଣୀ ରାଧାକୁ ପୋଛିଲା କରି ଚାକୁରୀ ରାଧାମାନେ ନାଚିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସାହାଡ଼ା ଗଛମାନେ କନିଆଁ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ପିଠି ଉପରେ ନାଉ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ।

ଇଉରୋପୀୟ ଦର୍ଶନଚର୍ଚ୍ଚାର ଏକ ସମାଜଦୃଷ୍ଟିଗତ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ନବନ୍ତ ପୁସ୍ତକରେ [Albert William Levi : Philosophy as Social Expression, the University of Chicago Press,

Chicago 1974] ଜଣେ ଲେଖକ ଦାର୍ଶନିକ ମେଧାସ—ଧାରଣାର ଚାରିଗୋଟି ଯୁଗପର୍ଯ୍ୟାୟର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଚାରୋଟି ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଲେଖକ ପ୍ରାଚୀନ, ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ, ଆଧୁନିକ ଓ ସମକାଳୀନ,—ଏହିପରି ଚାରୋଟି ଅନୁକ୍ରମରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଚତୁର୍ଥ ଅର୍ଥାତ୍ ସମକାଳୀନ ଯୁଗଟିକୁ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଫେସନାଲ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବିକାନୁବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଛନ୍ତି । ସମକାଳୀନ ଯୁଗଟିରେ ଦାର୍ଶନିକମାନେ ନାହାନ୍ତି,—ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନମୂଳ ପ୍ରକୃତିରେ ଉତ୍ପ୍ରାଣିତ ବା ଉଦ୍‌ବୋଧିତ ହୋଇ ସେମାନେ ଦର୍ଶନ-କ୍ଷେତ୍ରର କୌଣସି ଜିଜ୍ଞାସାରେ ଆଦୌ ଉପନୀତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ମୂଳତଃ ଏକ ଜୀବିକାରୂପେ ହିଁ ସେମାନେ ଦର୍ଶନର ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଛନ୍ତି । ଜୀବିକା ଏବଂ ଜିଜ୍ଞାସା ମଧ୍ୟରେ ବହୁଦୂର ବ୍ୟବଧାନ ରହିଛି । ଜୀବିକା ହିଁ ଅଧିକ ସମ୍ବଳନ ଲାଭ କରି ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ମାରି ଦେଉଛି, ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅଦରକାରୀ ଭାବପ୍ରବଣତା ରୂପେ ଅବଲୋକନ କରୁଛି । ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଛାଡ଼ିବା ହେତୁ ଦର୍ଶନ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଯାଉଛି । ଆପଣାର ଅସଲ ସାହସ-ପ୍ରଦର୍ଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହୁଛି । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକରୁ ଶିରା କାଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ସ୍ୱବଚରଣର ପ୍ରଧାନତମ ଅନୁଧାବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି । ଯୁଗର ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରୁ ଯେତେ ଜିଜ୍ଞାସାର ମୂଳବୃତ୍ତିଟି ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସାରୁ ହଟି ଅଧିକାଂଶତଃ ଏକ ଜୀବିକାଗତ ଉପରଭାଗସ୍ଥ କ୍ରୀଡ଼ାରେ ପରିଣତ ହେଲା କମ୍ବା ଦାର୍ଶନିକ ଯୁଗର ଯଥୋଚିତ ସମୀକ୍ଷା କରି ଆପଣାର ଦୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକୁ ତଦନୁରୂପ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମଗ୍ର ତଥା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଙ୍ଗତ କରାଇବାକୁ ନାନା କାରଣରୁ ଆଉ ମନ କଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଯେ ଜିଜ୍ଞାସାର ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିବା ଏକ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସବା ଆଗ ଜୀବିକାର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଟାଣ କରି ଧରିବାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ମଣିଲା, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଲୋଚନାର ବିଷୟ ହେବ । ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ଆମର ସମକାଳୀନ ଦର୍ଶନ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯେ ଆଉ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ମୋଟେ ମନ କଲେ ନାହିଁ, ଅଥବା ତାହାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ବୁଝି ହୋଇପିବ ।

ଆମ ଦେଶରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୃତ୍ତିଗତ ବିଦ୍ୟାର ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପନା କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଜୀବିକାରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ମନ କଲା । ଅଧ୍ୟାପକ କହିଲେ ଏକ ଜୀବିକାଧାରୀଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲା । ଅଧ୍ୟାପନାର କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଜିଜ୍ଞାସାର ଭାଗ ମରିମରି ଗଲା, ବ୍ୟାକୁଳତାର ଭାଗଟି ସତେଅବା ଭାବପ୍ରବଣତା ପରି ମନେ ହେଲା । ଜୀବିକା ଅନୁସାରେ ଆସନ ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିଲା, ସମ୍ମାନ ଖଞ୍ଜା ହୋଇ ରହିଲା । ବେତନ ଅନୁସାରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବଡ଼ସାନ ହୋଇ ବସିଲେ, ଉପର ତଳ ହୋଇ ପରିଚିତ ହେଲେ । ବୃତ୍ତିଗତ ଆବଶ୍ୟକତାର ଅନୁରୋଧରେ ପଞ୍ଜି ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ ଚତୁର୍ଗୁଣ ହେଲେ । ତଥାକଥିତ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ ଚିନ୍ତନର ସମୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ଗବେଷଣା ଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଫଳତା ଲାଭ କରିବାର ଉପକରଣରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଭଦ୍ରତାମାନେ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଦୂରଦ୍ରୁତାକୁ ମନ କଲେ । ଯେଉଁଠିରୁ ସଫଳତା ମିଳିଲା, ଅଧ୍ୟାପନାର ଦୀପମାନଙ୍କରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଭବ୍ୟତା ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସମସ୍ତେ ଆଗ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲେଖିଲେ, ଢୋଲ ବାଇଲେ, ଦେଉଳ ବାଟିଲେ,— ତେଣୁ ଅନୁସରରେ ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁପଯୋଗୀ ମଣି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ । ତୃଷ୍ଣା ନଥାଇ ଭୋଗ କରିବାର ବାଞ୍ଛା ରଖିଲେ, ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହି ପରିଚାଳିତ କରୁଥିବା ଅସଲ ତୃଷ୍ଣା ବା ଅସଲ ଜିଜ୍ଞାସାଟିକୁ ଭୋଗର ବହିର୍ଦ୍ଦ-ମାର୍ଗରେ ସତେଅବା ଅଡୁଆ ପ୍ରାୟ ମନେକଲେ । ଆପେ ଆଜି ତାହାପାଇଁ ଲଢ଼ାହେବାର ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ପାସୋରି ବସିଲେ । ଏମାନେ ଶୁକ୍ଳାଭିସାରୀ ହେଲେ ।

ସତସତର ଶୁକ୍ଳାଭିସାରମାନେ ହିଁ ରହନ୍ତି;—ସାହିତ୍ୟରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଆଜି ଲେଖିବ କାହିଁକି ବୋଲି କହନ୍ତି ଓ ଚୁପି ବସନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଲେଖାନାମକ ଧନ୍ଦାଟା ସତେ ଯେପରି ଆଜି କାହାର ପ୍ରବେଚନାରେ ସମ୍ଭବ ହେଉଥାଏ । ପକ୍ଷୀ ଯଦି ଆକାଶରେ ମନ ଖୁସି କରିବାକୁ ଉଡ଼ୁଥାନ୍ତା, ଯଦି ଚଢ଼େଇମାନେ ଜଙ୍ଗଲର ମନଜାଣି ଗୀତ ଗାଉଥାନ୍ତେ, ଯଦି କୌଣସି ପୋଖରୀରେ ରହିଥିବା ବେଙ୍ଗମାନେ ପୋଖରୀର ବିବିଧ ଅନୁସାରେ ପାଣିରେ ପହଁରି ଖେଳୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ମହିରେମହିରେ

ଲୁଷ୍‌ଥାଆନ୍ତେ, ଧର୍ମଘଟ କରିବାର ମୁଦ୍ରାରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ବସିଥାଆନ୍ତେ, ଗୁଣା ମାଗୁଥାଆନ୍ତେ, ବସଣି ମାଗୁଥାଆନ୍ତେ, ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ମାଗୁଥାଆନ୍ତେ । ମଣିଷ ଭିତରେ, ହୁଏତ ସକଳ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ସମୀକ୍ଷାକାରିଣୀ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ସିଏ କ ଘରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୟ ଭାବରେ ତା'ଭିତରେ, ଆହୁରି ଭିତରେ ରହିଥିବା ସୃଜନକାରିଣୀ ଶକ୍ତିଟି ପାଇଁ ସେହି ଭିତର ଆଡ଼ୁ ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ କେବଳ ଦେଖେନାହିଁ, କେବଳ ଶୁଣେନାହିଁ, କେବଳ ଆଘ୍ରାଣ କରେନାହିଁ କିମ୍ବା କେବଳ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ସିଏ ଆପଣାକୁ ଦେଇକରି ଦେଖେ, ଆପଣାକୁ ମୁକୁଳା କରିଦେଇ ଶୁଣେ, ଆପଣାର ଗନ୍ଧଟିକୁ ପଦାକୁ ଫୁଟାଇ ଆଣୁ ଆଣୁ ଆଘ୍ରାଣ କରେ ଏବଂ ଏକାବେଳେକେ ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଇ ଅନୁଭବ କରେ । ସଂବେଦନାର ଶାସ୍ତ୍ରକାର ଓ ଅନୁଭବୀମାନେ ସେହି ଗୁଣଟିକୁ ଓ ସେହି ଗୌରବଟିକୁ ଏକାତ୍ମକତା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଅନୁମାନ କଲାବେଳେ ହୁଏତ ଏହି ଏକାତ୍ମକତାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସଂସାରର ସବୁରି ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ବୋଲି ଗୋଟାହୁଡ଼ା ଜଳଜଳ କରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ତଥାପି ଅନେକ ମଣିଷ ନାନା ଅନ୍ୟ ନିୟମରେ ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦା ହୋଇ ଜୀବନଟାକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଏକାତ୍ମକ ହେବାକୁ ଡ଼ରନ୍ତି, ହେଲେ ନିଃଶେଷିତ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ଦେବାକୁ ଡ଼ରିମରି ରହିଥାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଦେଖନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଶୁଣନ୍ତି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଆଘ୍ରାଣ କରନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଉପନିଷଦର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ସେମାନେ ଅଲଗ ଦେଖନ୍ତି, ଅଲଗ ଶୁଣନ୍ତି, ଅଲଗ ଆଘ୍ରାଣ କରନ୍ତି ଓ ଅଲଗ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଅଧିକକୁ ଡ଼ରନ୍ତି, ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଇ ଦେଇ ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରକୁ ଆସିବା ଲାଗି ସେମାନେ ଭାରି ଭୟ କରନ୍ତି । ହିସାବ କରନ୍ତି । ହିସାବୀମାନେ ହିଁ ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି । ହିସାବ କରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ହିସାବ କରି ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି, ହିସାବ କରି ସମୀକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

ହିସାବୀ ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅଲଗ କରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଭାରି ଦରିଦ୍ର ମଣନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଅସଲ ତଳେ ଅନ୍ତରଘରେ କୋଉଠି ଗୋଟାଏ କଣା ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ସେମାନେ

କେତେ ଝାଜଝାଜ ହୋଇ ସଂସାରର ସବୁଯାକ ମାଟିକୁ ଗିଳି ଗର୍ଭଟାକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ସତତ ସନ୍ତପିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଦରିଦ୍ର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଖାଲି ଦରିଦ୍ର ପରି ଦେଖନ୍ତି । ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ ଯାବତୀୟ ଡ଼ୋର, ସମ୍ବନ୍ଧ, ବେଦନା ଏବଂ ସମ୍ବେଦନାକୁ ସେମାନେ ସତେଅବା ବାହାରେ ଥାଇ ଦେଖନ୍ତି, ବାହାରେ ଥାଇ ସମୀକ୍ଷା କରନ୍ତି । ସମୀକ୍ଷାର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ହୁଏତ ନିଜର ବାହାର ପିଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାକରେ ବସି ମୁଖସ୍ଥ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରର ସମୀକ୍ଷକକୁ ସତେଅବା ସେଇ ବାହାରେ ବାହାରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେହି ସମୀକ୍ଷକଟିକୁ ସତେଅବା ନିଜର ଭୁକରିଆ ପୁଅ ଅଥବା କମାଇବା ପୁଅ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ସିଏକ ଖାଲି କମାଇ ଭରି ଆଣିଦେବ, ବାହାରୁ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ବୋହି ଆଣୁଥିବ ଓ ଘର ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖୁଥିବ । ଭଲ ନ ପାଇଲେ ଯେ ଅସଲ ସମୀକ୍ଷା ମୋଟେ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ, ଭଲ ନ ପାଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସଲ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟ ଯେ ସମ୍ଭବ କଦାପି ହୁଏ ନାହିଁ, ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଜୀବନର ସେହି ପାଠଟିକୁ ଆଦୌ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ନ ଥାନ୍ତି । ଭଲ ନ ପାଉଥିବା ପଣ୍ଡିତ ଯଦି ଅଭିସାର କରିବ, ତେବେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ସରଣୀ ପରି ସିଏ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଭିଯୋଗ ହିଁ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଅମୁକ ଅମୁକ ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ ହେଲେ ଯାଇ ସିଏ ସରଣୀ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ଏତେ ପାଟି କରି କହିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଅନେକ ପଣ୍ଡିତ ଅଛନ୍ତି, ବଜାରରେ ବିକା ହେଲେ ଯାଇ ବଜାରକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚଡ଼ା ମୂଲ୍ୟରେ ବିକା ହେବେ ବୋଲି ହୁଏତ ସଂସାରକୁ ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି, ସେହି ବିକ୍ରୟମୂଲ୍ୟ ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ମୂଲ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ନିଜକୁ ଖାଲି ଖଣ୍ଡିଆ ଖଣ୍ଡିଆ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବା ସମୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନ୍ତରତମ ସ୍ପନ୍ଦନଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ନୂତନ କରି ଅନାଇ କଳନା କରୁଥିବା ସମୟରେ ଓ ସେହି କଳନା ଅନୁସାରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଖାଲି ଖଣ୍ଡିଆ କରି କଳନା କରନ୍ତି, ଖାଲି ଖଣ୍ଡିଆ ଖଣ୍ଡିଆ ରଖି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବଞ୍ଚନା କୈବର୍ତ୍ତ ହୋଇ ମୋଟେ ଡଙ୍ଗା ବାହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଖିପାରିବା ଓ କଳନାକରି ପାରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା ଦରକାର । ସମୀକ୍ଷାର ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ ଓ ଅନୁଲମ୍ବ ଦୁଇଟିଯାକ ଆୟାମକୁ ନିଜସ୍ୱ କରିନେଇ ପାରିଲେ ମଣିଷ ସେହି ସ୍ୱର୍ଜି ସ୍ୟାଷ୍ଟିରେ ଆଗକୁ ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ଗଭୀର ଏବଂ ଆହୁରି ଗଭୀର ଭାବରେ ଚିହ୍ନେ । ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିସ୍ତାର ଦେଇ ଚିହ୍ନେ । ଏବଂ ଯେହିସବୁ ଗଭୀରତା ଏବଂ ବିସ୍ତାରର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନରୁ ଭୟ ଦୂର ହୁଏ, ଜୁଗୁପ୍ସାମାନେ ଅନାବଶ୍ୟକ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ବିଦାହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, କାର୍ପଣ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଲଗାଇ ମଣିଷକୁ ଅଲଗ କରି ଅଲଗ ଭିତରେ ରଖିବାକୁ ହିଁ କୌଣସି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷା ଓ ସେଥିରୁ ପ୍ରସରି ଆସୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ସୃଜନ,-ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ହଁ, ସାହିତ୍ୟକୁ,-ସାହିତ୍ୟର ସୃଜନ ଓ ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷା ଉଭୟକୁ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାଲାଗି କେବଳ ଏକ ବାହ୍ୟ ବଜାର-ଧନ୍ଦାବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଥା ପ୍ରକୃତରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ସୃଜନ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଗୁଡ଼ିକର ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ସମୀକ୍ଷା ହୁଏତ ଧର୍ମତଃ ଏକ କାରିଗରୀବିଦ୍ୟା, ବଡ଼ ହେବାର ବିଦ୍ୟା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ନିଜ ଭିତରର ବଳୁଟି ସହିତ ତାହାର କୌଣସି ଡୋର ଲାଗି ନଥାଏ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ସୌଦାଗର ହୁଅନ୍ତି; ବା, ଟିକିଏ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟକରି କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏମାନେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଆପଣାର ନାଉ ଓ ନାଉଗୁଡ଼ାକର ଭୂମିରେ ସୌଦାଗର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଏବଂ, ସଉଦା କରୁକରୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଅସି ପଶି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଲୋକମାନେ ହିଁ ସଉଦା କରିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧି ଅଧିକ ବଢ଼ିଲେ ମଣିଷମାନେ ଅଧିକ ସୃଜନକ୍ଷମ ଓ ଏପରିକି ସମୀକ୍ଷାର ମଧ୍ୟ କ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସେବିଷୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସନ୍ତତିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିବା ବିଜ୍ଞାନ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ

ଆଦୌ କଷ୍ଟ କହୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଯେତେବେଳେ ହୃଦୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଓ ବାସ୍ତବ ବଣିଜଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେ କରି ବୁଦ୍ଧି ଅତିବେଶୀ ବୁଢିଆ ହୋଇ ମଣିଷକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଏକ ପ୍ରଲୁବ୍ଧକାରୀ ବଳାତ୍କାର ସହିତ ଆଗକୁ, ଆଗକୁ ପେଲି ନେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସେତିକବେଳେ ହିଁ ମଣିଷ ହିସାବୀ ହେବାକୁ ମନ କରେ, ସୌଦାଗର ହେବାକୁ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନଏ । ନାନା କାରଣରୁ ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ଆକାଶର ବଜାର ଗୁଡ଼ାକରେ ବୁଦ୍ଧିବାଘ ସୌଦାଗରମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତିରିକ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଅନାବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର ହେଉଛି । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ମୂଲ୍ୟ ନପାଇଲେ କଷ୍ଟ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ-ସଂସାରର ଅଧିକାଂଶ ବେପାର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଜିଦ୍ର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ତେଣୁ ସୃଜନ-ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆଗ ମୂଲ୍ୟ ମାଗୁଛି; ମୂଲ୍ୟ ନ ଛିଣ୍ଡିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ପେଡ଼ି ଖୋଲି କଦାପି ସାପମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଦୌ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନ ରଖି କହି ଶିଖିଲାଣି । ସମୀକ୍ଷକମାନେ ଥାକ ଥାକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ଥାକ ଅନୁସାରେ ବେତନ ପାଉଛନ୍ତି, ବେତନ ଅନୁସାରେ ଉଚ୍ଚତା ଏବଂ ସ୍ଥୂଳତା ଗୁଡ଼ାକର ହିସାବ ହେଉଛି, ସ୍ଥୂଳତା ହିଁ ପ୍ରାପ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିରୁ ଉତ୍ସପନ ଲବ୍ଧ କରି ହିଁ ସମୀକ୍ଷକ ସ୍ରଷ୍ଟା ହେବାକୁ ମନ କରୁଛି । ମୋ' ଲାଗି ଅମୁକ ନାହିଁ ଓ ସମୁକ ନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରୁଛି ଓ ଏସବୁର ପୂରଣ ନ ହେଲେ ଏଣିକି ମୁଁ ସମୀକ୍ଷା ବନ୍ଦ କରିଦେବି ବୋଲି ଭୟବାଣୀ ଶୁଣାଉଛି । ଭିତରେ କେଉଁଠି ଗଳ୍ପ ହେଲେ ମଣିଷ ସମୀକ୍ଷଣ ଏବଂ ସୃଜନ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ ରଖିବାକୁ ମନ କରେ । ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଅଧିକ ଖେଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ସେହିଠାରୁ ହିଁ ସୃଜନର ଘରେ ବିଷାଦଯୋଗ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଅବସାଦ ଆସି ମାଡ଼ି ବସିବାର ବାଟ ପାଇଯାଏ ଏବଂ ରଥରେ ସ୍ୱୟଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେ ସାରଥି ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ସିଏ ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ସର୍ତ୍ତ ରଖି ନାହାନ୍ତି ବା ମୂଲ୍ୟ ମାଗି ନାହାନ୍ତି ସେହି ଜଞ୍ଜାଳରେ ସେହି ସତକଥାଟି ମଧ୍ୟ ପାସୋରି ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ, ହାତୀ ମିଳେ, ଘୋଡ଼ା ମିଳେ, ମହଲା ମିଳନ୍ତି ଓ ମାଳୁନ ମିଳନ୍ତି

ସତ, ମାନବ ଭିତରେ ନିଜ ସହିତ ବାଦ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ବାଦକୁ ବାହାରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ନିଃସଙ୍ଗତା ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେ ଅବା ଭାରି ସହଜରେ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ।

ସର୍ତ୍ତ ରଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ବ୍ୟବସାୟୀ ହୁଏ, ବୁଦ୍ଧିରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ସର୍ତ୍ତ ରଖିବାକୁ ହିଁ ସିଏ ନିଜ ଆପଣ ବୋଲି ବୁଝୁଥାଏ । ଅସଲ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ପୃଥିବୀକୁ ପ୍ରାୟ ଅପୂଛା କରି ରଖି ସିଏ ସତେଅବା ନିଜର ଆଉ ଏକ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଯାଇ ବସିଥାଏ । ଅଳପରୁ ଅଳପ ଦେଇ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଇ ପାରିଲେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଏକ ପୁଙ୍ଗବ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆମ ସମୀକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆମକୁ ଗୋଟା ମୁଣ୍ଡା ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ଭଳି ଶ୍ରୀହୀନ କରି ରଖିଛି ବୋଲି ଆମେ ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଖେଦ କରି କହୁଛୁ, ଆମ ଭିତରେ ହୁଏତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସେ ସ୍ତରରେ ପୋଷା ହୋଇ ରହିଥିବା ଧୂର୍ତ୍ତବୃତ୍ତି ଯେ ସେଥି ସକାଶେ ସବା ଆଗ ଦାୟୀ ନୁହେଁ, ସେକଥା କିଏ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବ ? ସେଥିଲାଗି ଆଉ ଆପଣା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୁଏ; ସେଇଠି ଏକ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଭେଟ ହୁଏ । ଆପଣାର ଅସଲ ସୃଜନଶୀଳ ବାଟ ରୂପଟି ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ସର୍ତ୍ତର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ନାହିଁ, ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ଯେ ଯେଯାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାର ଏବଂ ଆପଣାର ଅସଲ ଚକ୍ଷୁ ତଥା ଅସଲ ପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାର ବାଟଟି ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ, ସେହିଠାରେ ହିଁ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଏବଂ, ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ବାଟ ଚାଲି ଶିଖିଲେ ଏହି ବଜାରଗୁଡ଼ାକର କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ଆଉ ସ୍ମରଣ ରହେନାହିଁ । ଅସଲ ସଙ୍ଗଲାଭ ସେହିଠାରେ ହୁଏ । ଏବଂ, ଅସଲ ସଙ୍ଗଲାଭ, ଅସଲ ସମୀକ୍ଷା ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ସୃଜନ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କଢ଼ାଇନିଏ । ଅଭିସାରର ସାହସ ମିଳିଯାଏ, ଏକ ଅସଲ ଉନ୍ମୀଳନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ସମୀକ୍ଷା ପଣ୍ୟ ନୁହେଁ, ସାହିତ୍ୟ ପଣ୍ୟ ନୁହେଁ । ସମୀକ୍ଷା ଏକ ଅନୁରାଗ, ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଧର୍ମ । ଅନୁରାଗରେ ସର୍ତ୍ତ ନାହିଁ, ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ ନାହିଁ;

କେବଳ ସମ୍ଭବ ହିଁ ରହିଛି । ଆମର ଏହି ସଂସାରରେ ଯେଉଁଠି ଅଧିକ ମଣିଷ ସମୀକ୍ଷା ଭିତରକୁ ପଶନ୍ତିନାହିଁ ଓ ତେଣୁ ଆଦୌ କୌଣସି ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧି କେବଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବାହାରିଥାଏ ଏବଂ ଆପଣାଲାଗି କ୍ଷମତାର ବାଞ୍ଛା କରୁଥାଏ, ସେଠି ତଥାପି ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷର ସେହି ଅନୁପାତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି । ସିଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ହିଁ ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବ,—ତେବେ ଯାଇ ତା'ର ଯାବତୀୟ ଲକ୍ଷଣ ଏବଂ ସମୀକ୍ଷଣ ସୃଜନଶୀଳତା ଲାଗି ନୂଆ ନୂଆ ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବ, ନବ ନବ ଉନ୍ମେଷ ଲାଗି ତାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରାଇ ନେଉଥିବ । ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ସତେଅବା ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଗ୍ରନ୍ଥିର କବଳରେ ପଡ଼ି ସମୀକ୍ଷାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ିଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ମୁଗ୍ଧତାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ତାପ ସହିତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରମତ୍ତ ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନଶାଳୀ ହେବାଲାଗି ପ୍ରଶ୍ରୟ ମିଳିଛି । ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଜୀବନବାଚୀ ଆହ୍ୱାନ ତଥା ବିସ୍ତାର ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସି ହୁଏତ ଏବେ ଯାଇ ଭାରତୀୟ ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ତଥାପି ଏଠି ଜୀବନାକାଶର ଦିକ୍‌ପାଳମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ମୁଗ୍ଧ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ମୁଗ୍ଧ ହେବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏତ ଏକ ଔଚିତ୍ୟ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ବୁଝାଯାଉଛି । ସେହି ମିଛ ଔଚିତ୍ୟର ଅଫିମ ଖାଇ ଜୀବନ ତଥା ସମାଜର ବହୁଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିତାନ୍ତ ଅସୃଜନଶୀଳ ଏବଂ ନିତାନ୍ତ ଆତ୍ମକାମୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସୃଜନଶୀଳତା କହିଲେ ସତେଅବା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କଣ ବା ଗାତକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛୁ, ଅଲଗା ଦ୍ୱୀପଟିଏ ହୋଇ ସେହିଠାରେ ସାହିତ୍ୟ କରୁଛୁ, କାଳସୀ ଲଗାଇ କଳାର ଆୟୋଜନମାନ ଭିଆଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଛୁ । ଖଣ୍ଡିଆ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଉତ୍ତେଜନା ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରତିକତା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି ବୁଝା ଯାଇଥାଏ । ସେହି ଖଣ୍ଡିଆ କଳାତ୍ମକତା ଅନେକ ବ୍ୟାଧିର କାରଣ ହୁଏ । ସମଗ୍ର ସମାଜକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଏହିପରି ଏକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଯଥାର୍ଥ ସମୀକ୍ଷାର ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଯେଉଁମାନେ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ସମୀକ୍ଷାଠାରୁ ଭିନ୍ନ କରି ଦେଖନ୍ତି ଏବଂ ସମୀକ୍ଷା ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳତା ତଥାପି ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ନିଜେ ବାହାରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରି ଆଣୁଥିବା ସଫଳତା ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଭିତରେ ନିଜକୁ ପୋତି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ପଳାୟନକାରୀ ଆତ୍ମାନଗୁଡ଼ିକର ହାତରୁ ଦଣ୍ଡେ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହିଁ ଅନେକେ ଶାନ୍ତି ବୋଲି ମଣୁଥାନ୍ତି, ତଥାକଥିତ କଳାରୁ ହିଁ ସେହି ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରମାଣ ବଖାଣି କହନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ସଚେଅବା ଗୋଟାଏ ଙ୍କାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ଜଣେ ପଳାୟନକାମୀ ସମୀକ୍ଷକ ହିଁ ସେହି ପଳାୟନଧର୍ମୀ ମନୀଷମାନଙ୍କର ଓ ସେମାନେ ଭିଆଉଥିବା ସାହିତ୍ୟର ପକ୍ଷରେ ଯାଇ ରହିଥାଏ । ସମୀକ୍ଷା ଲାଗି ମୂଲ ମାଗିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ଲାଭବାନ୍ ହେବାକୁ ହିଁ ସମୀକ୍ଷାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଫଳ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାଏ ।

ତେଣୁ, ନିଜେ ପ୍ରଫେସନାଲ୍ ହେଲେ ଆମେ ପ୍ରଫେସନାଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଜିତି ପାରିବା ନାହିଁ । ଶୁକ୍ଳାଭିସାରୀ ହେବାଲାଗି ଭିତରେ ଲୋଭ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଶୁକ୍ଳାଭିସାରର କଳ ପାଖରେ ନିରନ୍ତର ଅକଳ ହୋଇ ରହିଥିବା । ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ତାହାହିଁ ହେବା, ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ହିଁ ତାହା ହେବା । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ତାହା ନହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ହେବା, ତେବେ ଯାଇ ଏକ ବିକଳ୍ପର ସନ୍ଧାନ ପାଇବା ଦିଗରେ ଆମେ ଆମର ଏହି ଯୁଗକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବା । ଫଳଗୁଡ଼ାକୁ ନିନ୍ଦୁଥିବା, ତେଣେ ସେହି ଫଳଭିତରେ ଯାଇ ପଶିବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ କୋଉଠି ହଳହଳ ହେଉଥିବା, ତେବେ ଆମଦ୍ୱାରା ବିକଳ୍ପ ବାହାର କରିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସାଂପ୍ରତିକ ବିଶ୍ୱ-ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ସମୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ କେବଳ ସୁନ୍ଦର ହେଲେ ଯାଇ ଆମେ ଅସୁନ୍ଦରକୁ ଜିତି ପାରିବା; ଅବଶ୍ୟ ଆମମାନେ ଯେଉଁ ବାଟରେ

ଘାଟ ପିନ୍ଧି ଆତୁର କଣସବୁ ପାଇବେ ବୋଲି ଧାଇଁଛନ୍ତି, ସେହି ବାଟକୁ ଅବାଟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଏକ ବିକଳ୍ପ ହେବାର ସାହସ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅମୂହାଁ । ଅଣଆଦର୍ଶ ଓ ଅଣପୌରୁଷ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ଯିବାଲାଗି ହୁଏତ ବାଟଟିଏ ତଥାପି ରହିଛି ବୋଲି ଆଘ୍ରାଣ କରିପାରିବା । ଯେଉଁମାନେ ଉପରମାନଙ୍କୁ ଈର୍ଷା କରନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ଭିତରର ଏକ ତାଡ଼ନା ବଶତଃ ତଥାକଥିତ ଉପରମାନଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଅଭିଯୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । କାହିଁକି ଲେଖିବି ବୋଲି ନିଜକୁ ଓ ଦଶଦିଗକୁ ଜିଜ୍ଞାସି କହୁଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରର ଅନୁରାଗୀଟିକୁ ହୁଏତ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ବାହାରେ ଅନେକ ଅବମୂଲ୍ୟକାତରତାର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଜାଣିଜାଣି ତଳକୁ ତଳକୁ ଟାଣି ନେଉଥାନ୍ତି ।

ଆମଭିତରୁ ଶୁକ୍ଳାଭିସାରର ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ାକ ଝରିଲେ ଯାଇ ଆମର ଅସଲ ସମୀକ୍ଷା ଓ ଅସଲ ସାହିତ୍ୟର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସକାଶେ ସଜ ହୋଇ ରହିପାରିଥିଲେ ତେଣିକି ସବୁ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ମିଳେ । ଏହି ଶକ୍ତି ଅନୁଭବର ଶକ୍ତି, ଯୁଗର ଯାବତୀୟ କୁରୂପତାକୁ ଜୟକରି ସୁନ୍ଦରର ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ପାରିବାର ଶକ୍ତି ।

□ □ □ □

'ସମାବେଶ', ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୫

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଧୁତା

ସାଧୁ କହିଲେ ଭଲ ମଣିଷକୁ ବୁଝାଏ । ଭଲ ମଣିଷ ଭଲ ମଣିଷପରି ଦିଶେ, ଭଲ ମଣିଷପରି ଆଚରଣ କରେ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ବାହାରର ପନ୍ଦର ଜଣ ମଣିଷ ଯାହାକୁ ଭଲ ବୋଲି କହନ୍ତି, ତାହାରି ପରି ହେବା, ସେହି ଭଳି ଆଚରଣ କରିବା, ଅନ୍ତତଃ ସେହିଭଳି ଆଚରଣ କରୁଥିବାପରି ଦେଖାଯିବା, ତାହାହିଁ ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଲକ୍ଷଣ । ଆମ ଶାସ୍ତ୍ର-ମାନଙ୍କରେ କେତେକେତେ ଶତଶ୍ଳୋକ ଲେଖାହୋଇ ସେହିଭଳି ଭଲ ମଣିଷଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । କେତେଟା ବିଶେଷ ଗୁଣକୁ ଭଲ ମଣିଷର ଗୁଣ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଦେଖେ । ଜୀବନ ସହିତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ମଣିଷ ଆଉ ମୋଟେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଦୁଆର ଖୋଲିଦିଏ, ବାହାରକୁ ବାହାରିଆସେ, ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରେ । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନାନା ପ୍ରକାରର ହୋଇପାରେ । ଏକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଅନାବୃତ କରିଦେବା; ନିଜକୁ ଅନାବୃତ କରି, ଅକପଟ କରି ଆଲୋକ ସମକ୍ଷରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରି ଧରିବା, ତାହାହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ସତ୍ତ୍ୱ, ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ଲଜ୍ଜା । ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିବାକୁ ହେଲେ ସବାଆଗ ସେହି ଲଜ୍ଜାଟିକୁ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣା ପାଖରେ

ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଯାହାକୁ କ୍ଷେତ୍ରାନ୍ତରରେ ହୁଏତ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ଏକାନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ସାହିତ୍ୟର ସାହସସମ୍ପଦନ ପାଇଲେ ତାହାହିଁ ସାର୍ବଜନୀନ ହୁଏ, ପଦାକୁ ଆସେ, ଆହୁରି କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେ କଅଣକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ସ୍ପର୍ଶ କରି ଧନ୍ୟହୁଏ, ଯଥାର୍ଥରେ ଅନୁଭବ-ସମୃଦ୍ଧ ହୁଏ । ଭାଷାମାନେ ସେତେବେଳେ ଦ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ଶୈଳୀଗୁଡ଼ାକ ନିବେଦନର ଇଚ୍ଛାରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ଡୋର ହୋଇ କେତେ କୁଆଡ଼େ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, କେତେ କୁଆଡ଼େ ନେଇ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଆସନ୍ତି । ଏହିପରି ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବାକୁହିଁ ଏକ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଛନ୍ଦର ଅନୁଭବକୁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଖାଲି ବେଦନା ମଣିଷକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରେ, କେତେ ପ୍ରକାରରେ ପ୍ରକୁପିତ କରିରଖେ, ମାତ୍ର ସମ୍ବେଦନା ମୁକ୍ତି ଦିଏ, ମୁକ୍ତ କରେ, ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରେ । ଖିଅ ଲଗାଇ ରଖିଥାଏ । ମାଟିଉପରର ଗଛଗୁଡ଼ାକୁ ମାଟିଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆକାଶ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଅନେକ ଚିତ୍ରକାର ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ଦେହକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ଅଳଙ୍କାର ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ଅଳଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସ୍ୱାଭିମାନରୂପେ ଗଣା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଳଙ୍କାର-ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ସାହିତ୍ୟର ଛନ୍ଦମୟ ଗମ୍ଭୀରରେ ତରଙ୍ଗିଣୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ବଡ଼ପଣ ଦେଖାନ୍ତି । ଯାହାକିଛି ଦେଖାଇବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି, ତାହାକୁ ପୁଟି ଦେଇ ଦେଖାଇବାରେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଦେଖାନ୍ତି କମ୍, ଲୁଚାନ୍ତି ଅନେକ ବେଶୀ । ଭାରି ହନ୍ତସନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି, ଭାରି ହନ୍ତସନ୍ତ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ହନ୍ତସନ୍ତ ହେବା ଏବଂ ହନ୍ତସନ୍ତ କରିବାଟାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଛଟା ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ହେଉଛି ଏକ ଅସାଧୁତା । ଦେଖିବାକୁ ମନ କରିଥିବା ମଣିଷ ଆଗରେ ମହଚାବ ମାରି ତାକୁ ଜଳକା କରିଦେବା ଯେତିକି ଅସାଧୁତା, ଏଇଟା ଠିକ୍ ସେତିକି ଅସାଧୁତା । ତାହାକୁ ଆଧୁନିକ ନାନା ବକ୍ରତା ସହିତ କରିଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଏକ ଅସାଧୁତା । ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ ମୁଖା ଉପରେ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ଚକ୍ତି କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଅନେ ଜୀବନ ବୋଲି କହୁଛୁ ।

ମଝିରେ ନାନାଭଳି ଅନ୍ତରାଳତାର ଏକ ପରଦା ସୃଷ୍ଟି କରି ଆମେ ପରସ୍ପର-ଠାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଦୂରରେ ରହୁଛୁ, ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହେବାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକାନ୍ତବାସ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଆମର ସବୁ ଖୋଲିବାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବାର ମତଲବରେ ସ୍ୱଗତରେ ଖୋଲିବାର ପୃଷ୍ଠା ପୃଷ୍ଠା ସୁଆଙ୍ଗ କରୁଛୁ । ସେହି ସୁଆଙ୍ଗରେ ଦୁଆଗ୍ରମାନେ ଶବ୍ଦଧଡ଼ୋଳର କେତେ ମନ କେତେ ହେରେସାମି କରି ଗୂଳୁମି ଦେଖାଉଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଆମ ଭିତରୁ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରକଟ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ତାହା ଆମକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ମିଳନର ସହଜ ଆନନ୍ଦ ଆଣିଦେଇଥାନ୍ତା, ଆମ ଭିତରର ଅସଲ ଗଜା ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିଦେଇ ଥାଆନ୍ତା, ତାହା ସତେଅବା ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ଆଧୁନିକ ସମାଜର ବୋଲକରା ଭଲ ଅର୍ଥରେ ସଫଳ ମଣିଷମାନେ ସେହି ଅକୁଳେଇତାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଅସଲ କୌଶଳ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଇ ନେବାକୁ ଭାରି ମିହନତ କରୁଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି କେବଳ ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଓଳିଆ ମାରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଫଳତଃ ସାହିତ୍ୟର ଖଂଳା-ଗୁଡ଼ାକରେ ନାନା ସୌଖୀନ୍ ବେଶ ଧାରଣ କରି ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସାଇତା ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟ ସାଧୁ ହେଲେ ତାହା ଜୀବନକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ଘେରି ବର୍ଜମିତ କରି ରଖିଥିବା ନିଃସଙ୍ଗତାଗୁଡ଼ାକୁ ଆହ୍ୱାନ ଦିଏ, ଅଙ୍ଗଦ ବା ହନୁମାନ ରାବଣକୁ ଯେପରି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ, ପ୍ରାୟ ସେହିପରି । ସାହିତ୍ୟ ସାଧୁ ହେଲେ ସଙ୍ଗ ଲୋଡ଼େ, ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ନେଇ କାବ୍ୟକଥା ବାହାର କରେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତମାହାରେ ଚୁରଣ ଓ ତେଣୁ ଏକଜିଦିଆ ହୋଇପଡ଼ିଥାଏ, ସେତିକବେଳେ ହିଁ ଏତ ମଣିଷ କବିଭୂଷଣ କରି ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ମାଳକରି ଗୁନ୍ଥି ବାନା ଉଡ଼ାଏ, ଗୁଡ଼ାକ ପରି ରସିକତା କରିବାକୁ ଭଲପାଏ ଏବଂ ଆପଣାର ଶବ୍ଦଗୂଳୁମିମୟ ଚୋଟା ଗହଳରେ ତରକ ତରକ ଲୁଚି ବୁଲୁଥାଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ବି ଧରାଦେବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣାକୁ ନେଇ ସତେଅବା ଏକ କୁହେଳିକା ରଚନା କରି ରଖିବାକୁ ଅହରହ ଭେକ ବଦଳାଉଥାଏ, ଭେକ

ବଦଳାଇବାକୁ ହିଁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତତା ବୋଲି କହୁଥାଏ । ସାବର୍ଣ୍ଣପୃ ଭେଷ ପଛରେ ଯେ ମଣିଷରେ ଗୋଟାଏ ନିଜସ୍ୱ ଇଚ୍ଛତ ଅଛି, ସିଏ ସେ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଥାଏ । ଏହିପରି ଅସାଧୁ ହୋଇ ଇଚ୍ଛତ ହରାଇଥିବା ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର ଆଜ ପ୍ରକୃତରେ ମେରୁଖଣ୍ଡ ବୋଲି ଆଦୌ କିଛି ନଥାଏ ଏବଂ, ମେରୁଖଣ୍ଡ ନଥିବା ମଣିଷକୁ ଆଦୌ ଜଣେ ସାଧୁ ମଣିଷ ବୋଲି କୁହାଯିବ କପରି ?

ଆପଣାର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି ଏକ ଇଚ୍ଛୁକତା ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସିଅଣିଆ ମଣିଷମାନେ ସେହି ଇଚ୍ଛୁକତାର ବେକମୋଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି ଓ ସିଅଣିଆ ମଣିଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ହାଣ୍ଡୋଳାରେ ବସି ସାହିତ୍ୟଖେଳା କରି ଆସନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଅନିଚ୍ଛୁକତା ସହଜେ ଏକ ଭଦ୍ରତାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଏକ ମୂଲତ୍ରୁଚ ଜୀବନ-ଅସ୍ୱୀକୃତିକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାହିର କରୁଥାଏ । ସେମାନେ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି, ଦୂରରୁ ଅବଲୋକନ କରନ୍ତି, ନିର୍ଦ୍ଧପ୍ରକ ପରି ଜୀବନର ହିସାବ ନଅନ୍ତି ଓ ନିର୍ମମଙ୍କ ପରି ଜୀବନର କଥା କହନ୍ତି । ଏବଂ, ସାବର୍ଣ୍ଣପୃ ବର୍ଣ୍ଣାଢ଼୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନାବହୁଳ ଭିତରେ ଅପେ ଟିକେଟିଏ ପରି ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟପର୍ଜନାକୁ ଅପେ ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ଚକ୍ରଭୁଜ ଓ ପଞ୍ଚମୁଖ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଯଶ ମିଳେ ସତ, ମାତ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ବାଟ ମିଳେନାହିଁ, ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀଟିକୁ ଜଣେହେଲେ ସାଙ୍ଗ ମିଳନ୍ତିନାହିଁ । ଅସାଧୁତାରେ ଚଳନ କର୍ମେ ଏବଂ ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାଜନିତ ସାବର୍ଣ୍ଣପୃ କଣ୍ଟୁର ଜପଶମ କରାଇବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଥାଏ । ପୁରୁଣା ଅସାଧୁତାମାନେ ଭଲ ଭଲ ନୂତନ ଅସାଧୁତାମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦଅନ୍ତି । ଲୋଚନଗୁଡ଼ାକୁ ଏକାବେଳେକେ ମାରି କରି ପକାନ୍ତି ।

ଦୁଇ ଫାଳ ହୋଇ ରହିବା, ଏହିପରି ଅନେକ ଫାଳ ଓ ଅନେକ ଭେଷ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅସଲ ବୃହୂଷ୍ଟି ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବା, ଏହା ଅସାଧୁ ସାହିତ୍ୟକାରର ଧର୍ମ । ଫାଳଗୁଡ଼ାକୁ ଯୋଡ଼ିବା, ଭେଷଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟାଏ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବା ସକାଶେ ଆପଣାର

ସକଳ ଜଜ୍ଞାସାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ ଏବଂ ନିବେଦନସମ୍ମତ କରି ରଖିଥିବା,—ତାହାହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ସାଧୁତା, ତେଣୁ ଅସଲ ଆଚରଣ । ଯୁଗ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗିଯିବାର ଷଡଯନ୍ତ୍ର କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଯାହାକିଛି ଦେଖିବାକୁ ଲୋଡ଼ିବ, ତାହାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଗୋଟାଏ କରି ଦେଖିବାକୁ ଲୋଡ଼ିବ, ତାହାହିଁ ସାହିତ୍ୟକାରର ଅସଲ ମହତ । ଆମର ଏହି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଯୁଗ ମଣିଷକୁ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହିଁ, ଏହିପରି ଏକ କଉଶଳ ଓ ଆଳ ଦେଖାଇ ଆପେ ବିଚିହ୍ନବେଶମଣ୍ଡୁଳ ଭାବରେ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଏକ ସମୀଚୀନ ଯୁଗଧର୍ମ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବା, ତାହା ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ଏକ ଚରମ ଅସାଧୁତା, ତାହା ଧର୍ମଦ୍ରୋହ । ସାହିତ୍ୟ ଯୋଡ଼ିବ, ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକୁ ଏକତ୍ର ସିଲିଅାଣିବ, ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଜଳବାୟୁକୁ ତାହା ସଚେତଅବା ଜୀବନ ଉପରେ ଏକ ସମଗ୍ରସମ୍ଭାବନାମୟ ବସନରୂପେ ବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ । ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବ୍ରଧାଟିକୁ ସଙ୍ଗୀ କରି ବିଚରଣ କରି ବାହାରିଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ବ୍ରତିତ ସବାଆଗ ନିଜପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବ, ଆପଣାର ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର କରି ସାଉଁଟି ନିଆଣିବ,—ଆପଣା ଭିତରେ ଫାଳଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିବ, ସୁସ୍ଥ ହେବ । ସମଗ୍ର ହେବ, କପଟ ଛାଡ଼ିବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ସାହିତ୍ୟିକଲାଗି ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ରୋଗମୁକ୍ତିର କାରଣ ହୋଇ ପାରିବ, ଜନଜୀପରି ତାହା ତା'ର ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ କ୍ଷତକୁ ପୂରଣ କରାଇ ଆଣିବ, ତାକୁ ବାହାରର ଆଖି ଆଣିଦେବ, ଅଧିକ ସାହସର ସହିତ ସଂସାରରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାଲାଗି ବାହାର କରାଇବ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟିକ ନାନା ଅନ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନର ମୋହରେ ପଡ଼ି ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ମଣିବ, ସିଏ ବାହାରକୁ ଯେତେଯାହା ବେଲୁନ୍ ଉଡ଼ାଇ ବୁଲୁଥାଉ ପଛକେ, ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଅସାଧୁ ରହିଥିବ ।

ଏହି ଅସଲ ସାଧୁତାକୁ ଆପଣାର ଅସଲ ମୂଳ କରି ଧରି ରହିଥିବା ପରମାନ୍ତ ନିଜର ସାହିତ୍ୟ-ସର୍ଜନା ସହିତ ସାହିତ୍ୟିକ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ବିବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ସାରୁଥିବ, ଆପଣାର ତନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ଆସୁଥିବା

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସିଏ ଆପଣାର ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଗୋଟି ହୋଇ ଉଠି ପାରୁଥିବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ସାହିତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକର ଜୀବନରେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଉତ୍କ୍ରମଣ-ସାଧନକାରୀ ରସାୟନ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଯାବତୀୟ ସୃଜନ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଯେ ବାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଦିଏ, ଦୁଆର ଖୋଲିଦିଏ ଓ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଏ, ସାହିତ୍ୟିକ ସାଧୁ ହେଲେ ଯାଇ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଏ । ମାତ୍ର ସିଏ ଯଶ ପାଖରେ ରହିଯାଏ, କେବଳ ମାଗେ, ସିଏ ମୋଟେ ଏସବୁର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆପେ ରଙ୍କ ହୋଇ ଯଶ ଓ ଆଦରର କେତେ କଣର ରଙ୍କ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସାହିତ୍ୟରେ ଅସଲ ଅଧିକାରଟିର ଆଦୌ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଯେପରି ଅନେକ ଦେବୀପୂଜକ ଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ସାଧନା-ସିଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରତିଦାନ ସ୍ୱରୂପ ଅର୍ଥ, ରୂପ, ଯଶ ଓ ଆଦରର କେତେ କ'ଣ ମାଗିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଅସଲ ଅତିକ୍ରମଣ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମିଳନଗୁଡ଼ିକର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଘଟିଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟ-ବାସନା ସାହିତ୍ୟିକକୁ ମଣିଷ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତ କରାଏ । ଜୀବନସଦନର ଅସଲ ଅଳିନ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷର ସୂତ୍ର ଲାଗି ରହିଛି, ସାହିତ୍ୟିକ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଇ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ ଓ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱପାକକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱର ବେଦନା ତା' ନିଜ ବେଦନାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱ-ଦୁଃଖରେ ଖିଅକୁ ଖିଅ ଲଗାଇ ସିଏ ଆପଣାର ନିଃସଙ୍ଗତା ଅର୍ଥାତ୍ ଦ୍ୱୀପଧର୍ମିତାଜନିତ ସବିଶେଷ ଦୁଃଖକୁ ଜୟ କରେ ଏବଂ ଗଣ୍ଠାଇ ହୋଇଯାଏ । ଆକାଶବୃକ୍ଷ ହେବାଲାଗି ତାକୁ ମୋଟେ ଧୂଳିର ଅବଜ୍ଞା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସାବଧାନ ମଣିଷମାନେ ଅଳପଗୁଡ଼ାକୁ ପଥର-ପ୍ରାଚୀର ଭିତରେ ରଖି ବନ୍ଦିତ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଯେଉଁସବୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟିକ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଏ । ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଏନାହିଁ, ସିଏ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହେ । ବିଶ୍ୱଦୁଃଖର ସମାଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକର ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ନାହିଁ, ସିଏ

ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ । ତେଣୁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହୁଏ, ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନକଥା କହେ, ଏକ ଅନ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମର ପ୍ରେରଣା ଦିଏ । ଆମ ସଂସାରରେ ଆମର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଯେତେ ଯାହା ମଣିଷକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେବାର ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଛି, ଜୀବନର ଖିଅଗୁଡ଼ାକୁ ନାନା ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ ଓ ଆଳସ୍ୟଧର୍ମୀ ସିଆଣିଆପଣ ଦ୍ୱାରା ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଇବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବାସ୍ତବ ବୋଲି କହୁଛି, ସାଧୁ ସାହିତ୍ୟକ ସେହି ସବୁକିଛି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦିଏ ।

ଆମ ସାହିତ୍ୟକ ସାଧୁ ହେଉ । ସିଏ ଯଥାର୍ଥରେ ଆମର ହୋଇ ରହୁ, ଜୀବନଂପଟେ ରହୁ, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପକ୍ଷରେ ରହୁ । ସିଏ ସାହସୀମାନଙ୍କ ପଟେ ରହୁ । ଯେଉଁ ସତ୍ୟର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଆସୁଛି, ସିଏ ସେହି ସତ୍ୟର ପଟରେ ରହିବ ବୋଲି ନିଃଶଙ୍କ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରୁ । ଅସୁରମାନଙ୍କର ହାତରେ ତା'ର କେହି ଗର୍ହାକ ନମିଳିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସିଏ ସେହିପରି କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଯୋଡୁ, ଆପଣାର ବାହାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଯୋଡ଼ି ବାହାରୁ । ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ବାହାରୁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶୈଳୀଟିକୁ ବାଛିନେଉ । ଆମ ସମାଜରେ ଯେପରି ଅନେକ ମଣିଷ ତଳ ଅଧଟା ପଙ୍କ ଭିତରେ ରଖି ପଙ୍କଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଭୋଜନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଉପର ବୃଖଣ୍ଡଟାକୁ ଆକାଶ ଭିତରକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ସେଠାରୁ ମଧ ଯାବତୀୟ ମଧୁକୁ ଲୁଟି ଖାଇପିବାକୁ ଉନ୍ମତ୍ତପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟକ ଆଦୌ ସେପରି ନହେଉ । ସାଧୁ ତାହିଁ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜୀବନକୁ ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ଗମ୍ଭୀରତାଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ଦିଏ, ତାର ଯଥାର୍ଥ ଉଚ୍ଚତାଗୁଡ଼ିକର ମଧ ପରିଚୟ ଦିଏ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ବି ସାଧୁ ହେବାକୁ ମନକଲେ ଏହି ଉଚ୍ଚତା ତଥା ଏହି ଗମ୍ଭୀରତାଗୁଡ଼ିକର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଧିକର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବା ।

□ □ □ □

'ଗୋକର୍ଣ୍ଣିକା', ଅକ୍ଟୋବର, ୧୯୮୩

ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶ୍ଳୀଳତା

ଆମ ଭାଷାରେ ଶୀଳ ଓ ଶ୍ଳୀଳତା ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ । ଦୁଇଟିଯାକ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟ ଏକାଭଳିଆ ଶୁଭୁଥିବାରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅର୍ଥସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ଭାରି ଲୋଭ ହୋଇଥାଏ । ଶୀଳ ଓ ଶ୍ଳୀଳତା ଦୁଇଟିଯାକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମାଜ-ଆପେକ୍ଷିକ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥାତ୍, ସମାଜ ସମାଜ ଫରକରେ ଏହି ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟିର ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ଫରକ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ; ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ଆପଣାର ନୂଆ ଧର୍ମ-ପରମ୍ପରାଟିର କଥା କହିଲାବେଳେ ଏକଦା ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ଯେଉଁ ଶୀଳ ବିଷୟରେ କହିଥିଲେ, ତାହାକୁ ଆମେ କେବଳ ତତ୍କାଳୀନ ଏକ ସେହି ସମାଜ ସହିତ ଆପେକ୍ଷିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରଖୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବୋଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆଦୌ କହିପାରିବା ନାହିଁ । ସେହି ଶବ୍ଦଟିର ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା, ମାତ୍ର ତଥାପି ସବୁଯୁଗର ସବୁ ଜୀବନ ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆବେଦନ ରହିଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଶୀଳ ଶବ୍ଦଟିକୁ ବୁଝିବାର ଅନେକ ଭୂମି ଓ ଅନେକ ସ୍ତର ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟଚେତନାର ଯେମିତି ବହୁ ସ୍ତର ରହିଛି, ଠିକ୍ ସେମିତି । ଶ୍ଳୀଳତାର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ତର ରହିଛି କି ? ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ମଣିଷ ବା ଯେଉଁ ସମାଜ ଚେତନାର ଓ ସମ୍ବନ୍ଧର ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ବାସ କରୁଥାଏ; ତାହାର ଅନୁସାରେ ତାହା ଶ୍ଳୀଳତାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଓ ବିଭିନ୍ନ ପରିଧି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଏ କି ? ଏବଂ, ଆମେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଶ୍ଳୀଳତାର

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ଏକ ଅର୍ଥ-ପରିଧିର କଳ୍ପନା କରିପାରିବା, ଯାହା କେବଳ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମାଜର ସ୍ୱୀକୃତ ପରିଧି ଗୁଡ଼ିକରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ରତଃ ସବୁ ସମାଜର ଏବଂ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗୁ ହୋଇପାରିବ ? ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶ୍ଳୀଳତା ବିଷୟରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ହୁଏତ ଆଗ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଏକ ଉତ୍ତର ନିଜ ଭିତରୁ ପାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଚେତନାର କାଠିଗୁଡ଼ିକର ସରହଦଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାହିତ୍ୟରେ ଅଶ୍ଳୀଳତା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚନାକୁ ଆଗ ସେହି ଭୂମିରେ ଏକ ଫଇସଲାରେ ଅବଶ୍ୟ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆମେ ପିଲାଦିନରୁ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ବଡ଼ ହୋଇ ଆସିଛୁ, ଆମ ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ବହୁ ନୈତିକତା ଆମକୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ଆକାରରେ ପ୍ରାପ୍ତ ସେହି ସମାଜରୁ ମିଳିଛି । ସବୁ ସମାଜ ପରି ଆମ ସମାଜରେ ଉଚ୍ଚ ରହିଛି ଓ ନୀଚ ରହିଛି, ଭଲ ରହିଛି ଓ ମନ୍ଦ ରହିଛି, କରଣୀୟ ରହିଛି ତଥା ଅକରଣୀୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଜୀବନର ନୀତିଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ, ସେହି କଥାଟିର ଆଗ ବିଚାର କରି କୌଣସି ସମାଜରେ ନୀତି ଓ ଅନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ହୋଇନାହିଁ । କାରଣ, ସେପରି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଲାଗି ସମାଜ ମନ କରିଥିଲେ, ଜୀବନ କହିଲେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ବୁଝାଇବା ଉଚିତ, ପ୍ରଥମେ ସେକଥାଟିର ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଗୋଟିଏ ସମାଜ କିପରି ଚାଲିବ, ମୂଳତଃ ଏହି ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ଆବଶ୍ୟକତାଟିକୁ ଆଖିରେ ରଖି ନୀତି ଓ ଅନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଯାଇଥାଏ । ଜଣେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ ସମାଜରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଖି ଥିବା ଲୋକ ଯାହା ବୁଝନ୍ତି, ସେହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟି ଯେପରି ପ୍ରକଟ ହୋଇପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଅନୁକୂଳ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସାହନଯୁକ୍ତ ପରିବେଶଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିବାକୁ ହିଁ ଗୋଟିଏ ସମାଜରେ ନୀତି ଓ ଅନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯିବ, ଆମ ସମାଜରେ ସେପରି କେବେ ହେଲେ ହୋଇନାହିଁ । ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜେ ସେହିଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ଯାବତୀୟ ନୀତିର ଉଦ୍ଭାବନ କରା-ଯାଇଛି । ଆମ ଭାରତୀୟ ସମାଜରେ ସମାଜ ଚାଲିବାଲାଗି ନୁହେଁ ଅଥବା

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶଟିଏ ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ଉପରେ ଥିବା କେତୋଟି ବର୍ଗର ପ୍ରତିପତ୍ତିକୁ ଜାରି କରି ରଖିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ଜାତିପ୍ରଥାର ଉଦ୍ଭାବନ କରାଯାଇଛି । ମଣିଷ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବ, ଗାର ମାନି ଦୂରତା ରକ୍ଷାକରି ରହିବ ଏବଂ ତେବେଯାଇ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧଠାରୁ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିପାରିବ, ଏହିପରି ଏକ ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଉତ୍ତମ ଜାତିମାନେ ଅଧମ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଗାରଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସାବଧାନ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି କାଳରେ ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ରଖିଥିଲେ, ସେହିମାନେ ହିଁ ଖବ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତିତାର ପରିଚୟ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ସେହି କଥାଟିକୁ କୁହାଇଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖି ରଖିଛନ୍ତି । ସମାଜକୁ ଗାର କାଟି ଭାଗ ଭାଗ ଓ ଉପର ତଳ କରି ରଖିବାର ବୁଦ୍ଧିଟା ଏବେମଧ୍ୟ ଆମର ତଥାକଥିତ ଆଧୁନିକ କାଳର ସମାଜରେ ରହିଛି । ଆଧୁନିକ କାଳର ଆମେ ସେକାଳର ପ୍ରାଚୀନ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ସେତେଦୂର ସ୍ୱୀକୃତି ନଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ଆଧୁନିକ ଅନେକ ଗାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଧିକ ଅଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଅଛି, ଅଧିକ ପଇସା ରହିଛି ଏବଂ ଅଧିକ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ସୁବିଧାମାନ ରହିଛି, ଆମ ସାମୂହିକ ଦାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ାକର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ମତିସବୁ ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗାର ପଡ଼ି ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଇଛି । ସେକାଳରେ ଯେଉଁମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ; ଏବେ ସେମାନେ ଆଉ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଥାନରେ ନାହାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଜାଗାରେ ଅନ୍ୟମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଏବଂ ନୈତିକତା ନାମକ ଗାରଗୁଡ଼ିକର ବିଧାନ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଶ୍ଳୀଳତା ଏବଂ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗାରଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ କରାଯାଇଛି ।

ପୁରୁଷପ୍ରଧାନ ସମାଜମାନଙ୍କରେ ସବୁକାଳେ ଯୌନ ସମ୍ଭୋଗକୁ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଶ୍ଳୀଳତା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମାଜର ଅଧିକାଂଶ ଚଳ୍ପସମର୍ଥ ମଣିଷ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ କରନ୍ତି ବା କରୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ଶ୍ଳୀଳତାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅଶ୍ଳୀଳ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଏବେ ଯାହାକୁ ଆମେ

ରାଜନୀତିର ମାନଚିତ୍ରରେ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ ବୋଲି କହୁଛୁ, ସେଠାରେ ଆରବମାନେ ବାସ କରନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଆରବ ସମାଜ ଉପ୍‌ରୋକ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହି ଆସିଛି । ସେଠାରେ ଧର୍ମର ଆଦିଦେବ-ମାନେ ଯୌନସମ୍ଭୋଗକୁ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ ପ୍ରକାରର ଧର୍ମଦ୍ରୋହ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଏଣେ ଜାନ୍ତବ ଅନ୍ତସମ୍ଭୋଗର ତାଲିକାରେ ସେହି ଜନପଦଗୁଡ଼ିକର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ପୃଥିବୀସାରାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ରହିଛନ୍ତି ଓ ସେହିସବୁ ସମାଜରେହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠୁର ସହିତ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ପାଇଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସମ୍ଭୋଗର ବସ୍ତୁରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁମାନେ ସମାଜ ଲାଗି ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନତାର ବୋଲି ମାନି ସ୍ତ୍ରୀ-ସମ୍ଭୋଗକୁ ସବୁଠାରୁ ହୀନ ଏକ କୃତ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁସବୁ ଘର ଭିତରେ ଉକ୍ତ ସମ୍ଭୋଗ କରାଯାଇପାରିବ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ମଳଭାବରେ ବତାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଘର ବାହାରକୁ ଯାଇ ସମ୍ଭୋଗ କରୁଥିବା ଦୁରାଚାରୀମାନଙ୍କର ଆଚରଣକୁ ସେମାନେ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଓ ତାହାହିଁ ସମାଜରେ ଚଳଣି ହୋଇ ରହିଛି । ଘରଗୁଡ଼ାକ ମାନି ମଣିଷମାନେ ଯେ ସେହି ଚଳଣି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ସମ୍ଭୋଗଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ଚାଲିବା କଥା, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଚାଲିଛି । ଭାରତବର୍ଷର ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ ଦେବତାମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଏହି ଅନାଚରଣୀୟ ସମ୍ଭୋଗଗୁଡ଼ାକର ନାନା ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ର ଅଠା ବୋଳିଦେଇ ଏଠି ଆମ ପୁରାଣ ଲେଖକମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଲାଗି ବି ଭାରି ତୃପ୍ତି ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାର ଏବଂ ଅଲୁଅ ଜଙ୍ଗଲ ଇଲାକାରେ ତୁଚ୍ଛା ବହୁ ମଣୋହି ତଥା ବହୁ ଜନ୍ତୁତାର ପୁତୁଳି ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରର ଘର ମାନି ଲୋକମାନେ ଯେ ସତକୁ ସତ ଥୟ ହୋଇ ରହି-ପାରନ୍ତେ, ସେକଥା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ, ଯାହା ହେବାର କଥା ହୋଇଛି । ଏଣେ ସେଇଟାକୁ ହିଁ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଆମେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତିର ଭୂମିକାରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଉକ୍ତ ସମ୍ଭୋଗକୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହୁଛୁ ଏବଂ ତେଣେ ସମ୍ଭୋଗ-ପ୍ରିୟ ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ସମ୍ଭୋଗ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛୁ । ତେଣେ ମୁହଁରେ ଚୁଣ ବୋଳା ହୋଇଛି,

ଏଣେ ଚୁକୁଳେଇବା ମୋଟେ ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଅଶାସ୍ତ୍ର ଯଥା-ସ୍ଥାନରେ ରହି ଆମ ଦ୍ୱୈତତାଗୁଡ଼ାକର ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି ।

ଅବିକଳ ସେହି ବିଡ଼ମ୍ବନାଟି ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପଶିଛି । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରନିପୁଣମାନେ ଶ୍ଳୀଳ ଓ ଅଶ୍ଳୀଳର ବିଚାର କରିଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ଅଧ୍ୟାଦେଶମାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଏକାଧାରରେ ଜାଗ୍ରତ ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ କାଳେ କାଳେ ସେହି ଆଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକର ଲଙ୍ଘନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଶ୍ଳୀଳତା ବିଷୟରେ ବେଷକଷାର୍ପିତ ଆଲୋଚନା ଓ ଚଢ଼ାଉତରାମାନ ଚାଲିଛି, ତେଣେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନମାନ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ଲାଗି ରହିଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଯୌନ ସମ୍ଭୋଗ ଗୁଡ଼ାକର ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆଣିଲେ ସିନା ସେଥିରେ ଆସି ଅଶ୍ଳୀଳତା ପଶିଯିବ, ମାତ୍ର ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରି, ଯୋଉ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ କହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ମାତ୍ର ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିବାରୁ କହି ହେଉନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିବାକୁ ଏମେ ଏକ ଉତ୍ତମ ବିଗ୍ରହ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଆଯାଇଛି । ଦେବତାମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ, ଅନ୍ତତଃ ଆମେ ମଣିଷମାନେ ତାଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ରକାରେ କଳ୍ପନା କରିଛୁ । ଆମେ ସ୍ୱୟଂ ଯାହା ହୋଇପାରିଲୁ ନାହିଁ ବା ହୋଇ ପାରିବୁନାହିଁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କଲୁ, ସେହିଗୁଡ଼ାକର ଆରୋପ କରି ଆମେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ତିଆରିଲୁ । ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରମଣର ନାନା ଭୂମିକାରେ ଛନ୍ଦିଦେଇ ସେକାଳର କାବ୍ୟ-ଲେଖକମାନେ କ'ଣ ସ୍ୱୟଂ କାମ୍ ରମଣସୁଖର ଆସ୍ୱାଦନ ଲାଭ କରିଥିବେ ? ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ରୀତିକାବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର କାରଖାନାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠିକ୍ ସେହିସବୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅତିକ୍ରମମାନ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ସେହି ପୁଣ୍ୟର ଫଳରେ ହିଁ ଆମେ ସେହି କାଳର କାବ୍ୟଜ୍ଞଙ୍କୁ ଆମ କବିସମ୍ରାଟମାନଙ୍କୁ ଲାଭ କରିଛୁ । କାବ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ତୁମେ ତୁମ ଗାର ଭିତରେ ଜୀବନକୁ ଅନାୟାସରେ ଡେଇଁପାରି ପାରିବ ଏବଂ ସତେଅବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ସମ୍ରାଟ ପରି ସକଳ ନିଷିଦ୍ଧ ବସ୍ତୁର ଆନନ୍ଦଲାଭ କରିପାରିବ, ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରରୋଚନା ବଶତଃ ରୀତିକାବ୍ୟର ଏସବୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ଏକାଳରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ ଏତେବେଶୀ ସୁଆଦ ଲାଗୁଛି ।

ଆମେ ତା'ଭିତରୁ ସଚେଅବା ଆମ କାଣ୍ଡନିବାରଣର ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଷଡ଼ପୂରଣକାରୀ ଏତେ ମହୌଷଧର ପରମସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରୁଛୁ ଯେ, ପରମୋତ୍ସାହିତ ଭାବରେ ସେଥିରୁ ଦର୍ଶନ ବାଢ଼ୁଛୁ, ଈଶ୍ୱରଭାବନା ବି କାଢ଼ୁଛୁ ଏବଂ କେବଳ ଘୋର ସାଧନାର ଫଳରେ କାବ୍ୟସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ବିଶେଷ ଅନୁଗ୍ରହରେ ଏପରି ରଜକପୁ କବିତ୍ୱ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଥିବ ବୋଲି କେତେ ଗର୍ବର ସହିତ କହି ପାରୁଛୁ ।

ସ୍ୱାଭାବିକ ଯୌନ ବାସନା ପଛରେ ସର୍ବଦା ଏକ ପ୍ରୀତିବାସନା ରହିଥାଏ । ପ୍ରୀତିବାସନାକୁ ମନୋବିତ୍‌ମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ଜୀବନବାସନାର ପରିପ୍ରକାଶ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଦେବା, ଆଉ କାହାର ହୋଇଯିବା, ଆପଣା ବୃତ୍ତଟିର ବାହାରକୁ ବାହାରିଯାଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ କୌଣସି ଏକ ବୃହତ୍ତର ବସ୍ତୁଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଭଲ ପାଇବା ଏପରି ଏକ ଆକର୍ଷଣ, ଯାହା ଅହଂର ବାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଆମକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦିଏ, ଆମର ଖିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ିକୁ ତାହା ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରେ । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଓ କାହାପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେବାର କୋମଳ ବାସନାଟି ପ୍ରାପ୍ତ ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାଦ୍ୱାରାହିଁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଦେହର ସ୍ତରକୁ ମଧ୍ୟ ଆନତ ହୋଇଆସେ । ସେତିକିବେଳେ 'ଲଭ୍' ଭିତରେ 'ସେକ୍ସ' ପ୍ରବେଶ କରେ । ସେଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅପବିତ୍ରତା ନଥାଏ, କୌଣସି ଅନ୍ଧତା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ସାମାଜିକ ତାତ୍କାଳିକ ଏବଂ ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ାକୁ ତରଜୁ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ ଖଣ୍ଡିତ ଆଖିରେ ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ବହୁ ଅପବିତ୍ରତା ରହିଥାଏ, ମାତ୍ର ଅସଲ ଅପବିତ୍ରତା ମୋଟେ ନଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମୂହିକ ନାନା କାରଣ ଓ ଅକାରଣ ହେତୁ ଯେଉଁଠି ଜୀବନବାସନାକୁ ବହୁ ସଙ୍କୋଚନକାରୀ ଅକଟ ଭିତରେ ରଖା ଯାଇଥାଏ, ସେହିଠାରେହିଁ ମଣିଷ ପାପିଷ୍ଠ ହେବାର ମୋହରେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଅସୁସ୍ଥ ହୁଏ, ଉପଦ୍ରବ କରିବାକୁହିଁ ଅସଲ ଉପଭୋଗ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ନିଜ ଭିତରୁ ମନ୍ତ୍ରଣା ପାଏ । ଉଗ୍ର ହୁଏ । ତାପରେ ଯୌନବାସନା ମଧ୍ୟ ମୂଳ ପ୍ରୀତିବାସନାଟିରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ ଓ ନିର୍ଲଜ୍ଜ

ଭାବରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ କେବଳ ଏକ ଅସୁସ୍ଥ ଜାନ୍ତବତା ବା ଜନ୍ତୁ-ସ୍ୱଭାବ ଭିତରକୁ ଅଧୋଗତ ହୁଏ ଏବଂ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଜୀବନବାସନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ବିଚରାମାନେ ସଂସାରରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ତଳେ ଥାଆନ୍ତି, ତଥାକଥିତ ଉପରେ ବି ଥାଆନ୍ତି, ଭଦ୍ରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପେ ବଞ୍ଚିତ ଓ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦୈନ୍ୟକୁ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନାନାବିଧ ବିକଳ୍ପ ଖୋଜି ବାହାରନ୍ତି । ଏହି ବିକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ବିକୃତହିଁ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣା ଜୀବନ-ବାସନାରେ କୋମଳତମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଘାତ ପାଇଲେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜଭିତରେ ସତେଅବା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ଅସଲ ମଣିଷଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରେ ଏବଂ ନାନାଭାବେ ହିଂସ୍ର ଓ ଜ୍ୱରଗ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ କାମାତୁର ହୁଏ । ସ୍ୱାଭାବିକ ସରିତଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲେ ଭୁଙ୍ଗା ଅସନା ଗଡ଼ିଆଗୁଡ଼ାକୁ ଲୋଡ଼ିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ଚାରା ରହନ୍ତା ? ଆତୁରତାର ଫାଶରେ ପଡ଼ି କେତେ ଲୋକ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ପଇସାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ସତେଅବା ପଇସାକୁ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଆଉକେତେ ଜୀବନ ଭିତରୁ ବାବାଜୀ ହୋଇ କ୍ଷମତାକୁ ସାବୁଡ଼ି ରହନ୍ତି, ନାନାବିଧ ମିଛ ସଙ୍ଗପ୍ରାର୍ଥିତାର ଲାଳସାରେ ଘାରି ପୂର୍ଣ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ଏବଂ କ୍ଷମତାକୁହିଁ ଜୀବନରେ ଆମୋଘ ଭାବରେ ସିଦ୍ଧିଦାୟକ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ ଅସଲ ଜାଗାରେ ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କାହାର ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା କାହାରିକୁ ନିଜର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏମାନେ ରାଜନୀତି, ଶିକ୍ଷା, ସେବା ଅଥବା ଧାର୍ମିକତା ଯେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ ଓ ସଂସାରାର୍ଥେ ଯେତେ ତ୍ୟାଗ, ଦାନ କିମ୍ବା ଉପକାର କରୁଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ସବୁଠାରେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନଦ୍ୱୀପଟିଏ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ବିକୃତିକୁ ଘର କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରୀତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମାଜ-ସମର୍ଥିତ ବିକଳ୍ପକୁ ହାତ କରି ନପାରି ସେକ୍‌ସ୍‌କୁ ଆପନ୍ତି, ସେହିମାନେ ଧର୍ଷଣକୁହିଁ କାହାକୁ ନିଜର କରିପାରିବାର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଅନ୍ତି । ବିଚରା କେତେନା କେତେ ଅନ୍ତର୍ଦୁଃଖ ଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜରିତ ହୋଇ ସେମାନେ ସେହି

ଭୂମିକାଟିକୁ ଆଦରିନିଅନ୍ତି । When you are debarred from loving or being loved or are incapable of loving or being loved, you are anxious to possess the object of your love or to devour it,—ଆମ ସହାରରେ ଅଧିକାର କରି ନେବାର ବା ଗିଳି ପକାଇବାର ଏହି ଅସୁସ୍ଥ ଚିନ୍ତାସମାନ ପ୍ରତିଫଳନ ଲାଗିଛି । ଏହି ଚାମସାରେ ଯେଉଁ ଅଳୁଗଲୀମାନେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି, ଧରା ପଡ଼ିନଥିବା ଆମେ ପୋଲିସ୍‌ମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧର୍ଷଣକାରୀ ବୋଲି କହୁଛୁ, ଗୁଣ୍ଡା ବା ଅସାମାଜିକ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଧରା ନପଡ଼ିଥିବା ଏହି ସାମାଜିକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କେତେପ୍ରକାର ଗୁଣ୍ଡା, ଅସାମାଜିକ ଅମଣିଷ ଏବଂ ଧର୍ଷଣକାରୀ ରଜା ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ନିଜ ଭିତରେ କେତେ ଚତୁର ଓ ନରଖର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆମ ଭିତରେ ଗୁଣ୍ଡା, ଅସାମାଜିକ ବିଷୟ ଓ ଧର୍ଷଣକାରୀ ହେବାର ପ୍ରବଣତା ଓ ଲୋଭ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ଆମେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ସେହି କାଳରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଦାନ୍ତ କଡମଡ଼ କରୁଛୁ, ସେହିମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଆମ ସମାଜ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି ବୋଲି ପାଟି କରୁଛୁ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଈର୍ଷା କରୁଛୁ । ତାଙ୍କର ପରି ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆମ ଭିତରେ ବିବିଧ ଅପରାଧପ୍ରବଣତାର ପିତ୍ତଗୁଡ଼ାକ କଡ଼ କଡ଼ ହେଉଛନ୍ତି,—ସେଥିଲାଗି, ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଆମେ ନପାରିବା ଗୁଡ଼ାକୁ ତଥାପି କରିପାରୁଛନ୍ତି, ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ହିଂସା କରୁଛୁ, ଈର୍ଷା କରୁଛୁ । ସେମାନେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଇଥିବାର ଶୁଣିଲେ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇଯାଉଛୁ । ଜଣେ ଭିତରେ ଭଲ ଚୋର ନହୋଇଥିଲେ ବାହାରେ କଦାପି ଜଣେ ଭଲ ଓ ବିଚକ୍ଷଣ ପୋଲିସ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି କେବଳ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ସମ୍ଭବତଃ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅପବାଦ ରହିଛି । ତା' ନହେଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ, ସ୍ୱୟଂ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନଥିଲେ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତଥା ଜୀବନବାସନା ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଖୁସୀ ହୋଇ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିଲେ, ଆମେ ଏହି ତଥାକଥିତ ଅସାମାଜିକ ମାନଙ୍କୁ ଦୟା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଦୁଃଖ ଓ ଉପବାସ ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ ବୋଲି ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ଘର ମୋଟେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ସୁସ୍ଥ ଥିଲେ ସଂସାରକୁ ଅଧିକ

ସୁସ୍ଥ ହେବାରେ, ଏପରିକି ଅସୁସ୍ଥ ଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି । ଆମେ ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନଦାୟୀ ଶୀଳଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଶୀଳଭ୍ରଷ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ସଂଯମିତ କରିପାରନ୍ତି ।

ଧର୍ମ କହିଲେ ଅନେକ ମଣିଷ କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ବୁଝନ୍ତି, .କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରର ଚଳାଚଳଇଚନକୁ ବୁଝନ୍ତି । ଭଗବାନ କହିଲେ ନିଜେ ପୂଜୁଥିବା ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ବୁଝନ୍ତି । ନିଜ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା ସଂସାରବାହାର ସବାବଡ଼ ପରି ମଣୁଥାନ୍ତି । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଃସ୍ଥ ହୁଅନ୍ତି, କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ-ବିଳାସୀ ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ-ଲାଳସୀ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ଚେତନାର ଧାର ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଚେତନାରେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଲେ ସେ ପାଖୁଡ଼ାକୁ ପାଖୁଡ଼ା ଖୋଲିପିବାକୁ ହୁଏ, ଏସବୁ କଥା ସେମାନଙ୍କର ମାଦଳା ଅଭିଧାନ ଗୁଡ଼ାକରେ ଆଦୌ ନଥାଏ । ଅଚେତନାକୁ ସେମାନେ ସର୍ବତପେପରି ଏକମାତ୍ର ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ନିଜର ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ମୋଟେ ଆଲୋକ ମଧ୍ୟକୁ ଆସିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଧର୍ମ-ସଂସାର ମାନଙ୍କରେ ଧର୍ମାଧୀଶମାନେ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭିତରେ ଜଡ଼ବାସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ମତବାଗୀଶ ଅଧୀଶ୍ୱର ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ଭାରି ଅସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା ସହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭିତରେ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ବାହାରେ ମତବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି, ମତବାଦ ସହିତ ଠାକୁର-ମାନଙ୍କୁ ବି ଗଣ୍ଠାଇ ଦେଇ ସଂସାରରେ ବହୁବିଧ ଅସ୍ୱସ୍ତିକତା ଏବଂ ଅସୁନ୍ଦରତାର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି । କେଡ଼େବଡ଼ ଆସନମାନଙ୍କରେ ସେମାନେ ଭାରି କ୍ଷୁଦ୍ର ଏବଂ ଭାରି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ହାତରେ କ୍ରୋଧ ଥାଏ, ଆର ହାତରେ ଏକ ବଡ଼ଟ ଦଣ୍ଡ ରହିଥାଏ, ଯାହାକୁ ସେମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଧର୍ମଦଣ୍ଡ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ଳୀଳତା ଓ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ବିଚାର କରନ୍ତି । ଦେହକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ଭିତରେ ହୁଏତ ସେହି ଦେହଟା ଭିତରେ ଅତୃପ୍ତି-ଜର୍ଜର ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ବାହାରେ ଦେହ ଦେଖିଲେ ଡରନ୍ତି ।

ଦେହକୁ ଆବୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଲେ ଯାଇ ସନ୍ତୋଷ ହୁଅନ୍ତି । ଅନାବୃତ ଦେହର ଦର୍ଶନକୁ ସେମାନେ ପାପଦର୍ଶନ ବୋଲି ମଣନ୍ତି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍ ସଭ୍ୟତାରେ ଆବୃତ ତଥା ଅନାବୃତ ଉଭୟ ଅବସ୍ଥାର ଦେହକୁ ମନୁଷ୍ୟସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ପରାକାଷ୍ଠା ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଉଥିଲା । ଗ୍ରୀକ୍ ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ଥପତି ସେହି ମୂଳ ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ହିଁ ବହୁ ମୂର୍ତ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇଥିଲା । ସ୍ଥପତିର ସେହି ରୀତିଟି ରୋମାନ୍‌ମାନେ ଗ୍ରୀସ୍ ଦେଶ ଜୟ କରିବାପରେ ରୋମାନ୍ ସଭ୍ୟତାରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କଲା । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଭାସ୍କର ମାଇକେଲ୍ ଆଞ୍ଜେଲୋ ବୁଓନାରୋଟି ସେହି ରୀତିଟି ଦ୍ୱାରା ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । ଗ୍ରୀକ୍ ପୁରାଣ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ଜୀବନ ଓ କୃତି ଏବଂ ଜୀବନ-ବାସନାର ଅନ୍ୟ ବହୁ ଭାବ ଏବଂ ବିଭାବକୁ ସେ ସ୍ଥପତି ମାଧ୍ୟମରେ ଫୁଟାଇ ଦେଇ ରୋମ୍ ଓ ଫ୍ଲରେନସ୍ ନଗରୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବାସନାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ସିଏ ମନୁଷ୍ୟର ଅନାବୃତ ଦେହର ମାଧ୍ୟମରେହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରଭାବର କୀର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମସମ୍ରାଟ ମାନଙ୍କର ଅଶ୍ଳୀଳ ଆଖି ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲା । ଲଙ୍ଗଳା ଦେହଗୁଡ଼ାକରେ ଯେଉଁଠି ପୁରୁଷ ଦେହରେ ତାର ଲିଙ୍ଗକୁ ମଧ୍ୟ ବାଦ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ, ତାକୁ ମଣିଷ କଦାପି ନିର୍ମଳ ଆଖିରେ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଅବଲୋକନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତଃକରଣ ମଳିନ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ଧର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷମାନେ ସେହି ଅଶ୍ଳୀଳତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇଲେ ଏବଂ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ରହିଥିବା ଅଶ୍ଳୀଳ ସ୍ଥାନଟିକୁ ଶ୍ୱେତ ମର୍ମର ପଥରର ଏକ ଦ୍ରାକ୍ଷାପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ କରି ଦିଆଗଲା । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଯିଏ ଦେଖୁଥିବା ବେଳେ ସେହି ଆବୃତ ଅଞ୍ଚଳଟିହିଁ ଦେଖଣାହାରିର ଆଖିକୁ ସବାଆଗ ଆକୃଷ୍ଟ କରିନେଉଛି । ଜନ୍ମବାଧି ମଇଳା ମଣିଷମାନେ ସବୁକାଳେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବୋକା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସଂସାରର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ମଇଳା କରିଦେବାରେ ସେମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ହୃଦୟଲଗି ସଦା ଅନାବଶ୍ୟକ, ତାହା ଅସୁନ୍ଦର । ମଣିଷର ହୃଦୟ ଭିତରେ,

ସେହି ଅନାବିଳ ଗଭୀର ପ୍ରଦେଶରେ ଯାହା ଆମର ଅସଲ ଭିତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାକୁ ସନ୍ଦେହ କରିବା ହେଉଛି ଅସୁନ୍ଦରତା । କେବଳ ଅସୁନ୍ଦର ମଣିଷମାନେ ତାହା କରିଥାନ୍ତି । ଅସଲ ରସାୟନ ଓ ଅସଲ ସଞ୍ଚାରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ମୋଟେ ଜାଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ତମଃ ତଂ ନ ଜାନାତି । ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଗନ୍ଧଆଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋପନ ସବରରେ ଅବଦମିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ସଂସାରଯାକ ତାହାକୁହିଁ ଘ୍ରାଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ।

ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଇଙ୍ଗଲେଣ୍ଡର ସେହି ପ୍ରଥମ ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ିକର ଇତିହାସରେ ଏକ ଭାରି କୌତୁହଳୋଦ୍ଦୀପକ କାହାଣୀ ରହିଛି । ଧର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷମାନେ ଯେତେଯାହା ଫିକର ଓ ପ୍ରୟାସ କଲେ, ଯେତେ ଅଧିକ ଶାସ୍ତି ଗୁଡ଼ାକର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ, ମଣିଷମାନଙ୍କର ଯୌନ ଲାଳସାକୁ ମୋଟେ ଅକ୍ତିଆର ଭିତରକୁ ଆଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଧର୍ମ ଚିରଦିନ ଦେହର ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଆସିଛି । ତଥାକଥିତ ଧର୍ମମହାମହମାନଙ୍କର ଦେହ ଭିତରେ ଥିବା ମଇଳା ଗଡ଼ଆ ଗୁଡ଼ାକରେ ବହୁ ଅତୃପ୍ତିର କଣ ସବୁ ଭୟଙ୍କର ପଦାର୍ଥ ବାହାରେ ସେମାନଙ୍କୁ କବଳିତ କରିଛନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ବାହାରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ସରଳ ପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ମୋଟେ ସହ୍ୟ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଶାସ୍ତି ଗୁଡ଼ାକୁ କଠୋରରୁ କଠୋର କଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପାରିନାହାନ୍ତି । ନର୍କ ଓ ଆଗୁନର ନର୍କ ଶାସ୍ତି ଦେଇ ଯଦି ମଣିଷ ନାମକ ହୃଦ୍‌ସମ୍ପଦଟିକୁ ଅକ୍ତିଆର କରାଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏଇ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଦା ଡକ୍ଟେଟରମାନଙ୍କର ହିଁ ବିଜୟ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅସଲ ଧର୍ମ ଗୁଡ଼ିକର ଜୟ ହେଲାପରେ ହୃଦୟହୀନ ଡିକ୍ଟେଟର୍‌-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଜୟ-ଘୋଷଣା ହୋଇ ଆସିଛି । ନାନାବିଧ କଠୋର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷର ଯୌନ ବାସନାକୁ ଦବାଇ ନହେଲା, ସେତେବେଳେ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ବହିଯିବାକୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ବାଟର ଚିନ୍ତା କରାଗଲା । Passion ସ୍ଥାନରେ Interestକୁ ବଡ଼କରୁ ବୋଲି ବାଟ ଖୋଜି ଦିଆଗଲା । Interest ଅର୍ଥାତ୍ ଅର୍ଥ—ବାସନା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଇସା ଜମାଇ ବଡ଼ ହୋଇ, ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ, ଅଧିକ ହୋଇ କଣିବାର ସେହି ଅସଭ୍ୟ ବାସନା, ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଇଂରେଜଙ୍କୁ ନୁହେଁ,

ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟାକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗିଳିକରି ବସିଛି ଓ ଆମ ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅର୍ଥଲାଗି ଅତିବାସନାକୁ ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଅବଦମିତ ଯୌନବାସନାର ପ୍ରାୟ ସମାନ ଭାବରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଏକ ବିକଳ୍ପ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ କାମାସକ୍ତ ଭାବରେ ପଇସା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଥାନ୍ତି, ଯୌନବାସନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ସେହି ଅନୁପାତରେ ପ୍ରତିହାଚ୍ଛନ ଏବଂ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ଏକାଧିକ ଗବେଷଣାରୁ ସୂଚନା ମିଳିଥାଏ । ପଇସାକୁ ପ୍ରେମ୍ୟସୀଟିଏ ପରି ଗ୍ରହଣ କଲେ ତେଣିକି ପ୍ରୀତିଆଡ଼ୁ ମନ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଆସେ, ହୃଦୟ ମରି ମରି ଯାଏ, ପ୍ରୀତି ଓ ଓ ହୃଦୟର ମଧ୍ୟ ପଇସାରେ ମୂଲ ହେବାରେ ଲାଗେ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ଏହି ପାଲଟି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଜାକଜମକରେ ଚାଲିଛି । ମଣିଷର Passionକୁ ତଥାକଥିତ ଶ୍ଳୀଳତା ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ସମାଜ ବା ଧର୍ମ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରଜ୍ଜୁଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ପାଷଣ୍ଡ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଇଉରୋପରେ କ୍ଷମତାସୀନ ଧର୍ମାଚାରମାନେ କପଟି ମଣିଷମାନଙ୍କର Interest ଅର୍ଥାତ୍ ଅର୍ଥ ଲାଲସାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଓ କାଳକ୍ରମେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟାକୁ ବହୁ ବର୍ବରତା ମଧ୍ୟକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଦେଇଛନ୍ତି, ଇଉରୋପରେ ତାହାର ଏକ ବେଶ୍ ବିଚନାଦଦାୟକ ଇତିହାସ ରହିଛି । ମଣିଷ କାଳକ୍ରମେ ପଣ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ଆପଣା ପାଖରେ ନାନା ଭାବେ ଅଲକ୍ଷଣା ଓ ଅବଜିଆ ହେବାକୁ ତାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଲାଜ ଲାଗିନାହିଁ । ଭଦ୍ର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ ବିଦ୍ୱାନ୍‌ମାନେ ଏବେ ସେହି ଅପ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । Passion ର ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଅର୍ଥଲାଲସାର ପାଷଣ୍ଡତା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କି ଦିଆଯାଇ କର୍ତ୍ତାମାନେ ପୃଥିବୀର ମଙ୍ଗଳ କରିଛନ୍ତି ବା ବା 'ଅମଙ୍ଗଳ କରିଛନ୍ତି, ସେହି କଥାଟିର ଏକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ କରାଯାଇପାରେ । ସୁସ୍ଥ ହେବାର ବାଟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗାଇଦେଲେ ପୃଥିବୀରୁ ଅସୁସ୍ଥତାର ହ୍ରାସ ଘଟେ । ଭଲ ମଣିଷଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲେ ମନ୍ଦର ଅଣ କ୍ରମେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ମାତ୍ର, ଗୋଟାଏ ଅସୁସ୍ଥତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅସୁସ୍ଥତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଯେ ମଣିଷର ଅସୁସ୍ଥତା ଅଧିକ ଜଟିଳ ହୁଏ, ସେକଥା ମଣିଷର ଗହୀରତର ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣି ପାରୁଥିବା ଚିକିତ୍ସାବିତ୍‌ମାନେ ସର୍ବଦା କହିଆସିଛନ୍ତି ।

ଏବେ ଆମ ଗୃହପାଖରେ ବର୍ବରମାନେହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଧୋବ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଧୋବ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ବର୍ବରମାନେହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପଇସା କମାଉଛନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ବଡ ବଡ଼ ଆସନରେ ସେହି ବର୍ବରମାନେ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତି ସେହି ବର୍ବରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଲିଛି । ତଥାକଥିତ ଅଶିକ୍ଷିତମାନଙ୍କର ତୁଳନାରେ ତଥାକଥିତ ଶିକ୍ଷିତମାନେହିଁ ଅଧିକ ବର୍ବରତାର ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । ପୂର୍ବକାଳରେ ବର୍ବରମାନେ ବାହାରକୁ ଭୀଷଣ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଆଧୁନିକ ବର୍ବରମାନଙ୍କ ପରି ଚତୁର ମୋଟେ ନଥିଲେ । ପୂର୍ବର ସେହି ବର୍ବରମାନଙ୍କର ସମାଜ ଥିଲା, ଗୋଷ୍ଠୀଜୀବନ ଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଜୀବନରେ ଏକ ସର୍ବସ୍ୱୀକୃତ ପରିମଳ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଏବର ବର୍ବରମାନେ ସବୁଯାକ ପରିମଳକୁ ସଢ଼େଇବା କୋଉକାକୁ ଚୋଟାମୁଣ୍ଡା ଟିଳ ପାରିଲେଣି । ଆମର ଅସଲ ପରିମଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଗିଳି ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ମୋଟା ହୋଇ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ଏସବୁକୁ ଆମେ ଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିବା ନା ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିବା ? ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକରୁ ଯେତେବେଳେ ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟତା ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯାଉଛି, ସେତେବେଳେ ବର୍ବରମାନେହିଁ ପୃଥିବୀଯାକ ଚୁନି ରାଜଧାନୀମାନଙ୍କରେ ସତ୍ୟକୁ ଦାବି କରି ନଚୁଉଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଯୌନଗତ ତଥାକଥିତ ଅଶ୍ଳୀଳତା ବିଷୟରେ ଯେତେ ଅଧିକ ଲେଖା ଯାଇଛି ବା ଯାଉଛି, ଏହି ଅର୍ଥାତୁରତା ଓ କ୍ଷମତାତୁରତାର ବର୍ବରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ସେତେ ଲେଖାହୋଇ ପାରିନାହିଁ କାହିଁକି ? ବର୍ବରମାନେ ପ୍ରାୟ ବରବେଶରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ସାହିତ୍ୟ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଆହୁରି ଫାଡ଼କରି କହିଲେ, ହୁଏତ ଗୋଟାଏ କାଳସୀ ଲାଗିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ନାକ ବୁଜିବାପାଏ ଅନ୍ଦର ଓ ବର୍ବର ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ ଆଉଗୋଟାଏ କାଳସୀ ଲାଗିଥିବା ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ କାଳସୀଟାକୁ ଯଦି ସେମାନେ କଳାକ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ପ୍ରଥମ କାଳସୀଟାକୁ ସେହିପରି ଆଉକିଛି ନାମ ଦେଇ ଚିହ୍ନା ଦେଉ-ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଦୁଇ କାଳସୀକୁ ନେଇ ଦ୍ୱିପକ୍ଷୀକ ସ୍ତରରେ ଘର କରି ରହିବାର ଏହି ମନୋରମ ଖେଳଟିକୁ ଆମେ ଶ୍ଳୀଳତା ବୋଲି କହିବା ନା ଅଶ୍ଳୀଳତା ବୋଲି କହିବା ।

ସଂସାରରେ ଅଧିକ ମଣିଷ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭିତରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଓ ସମ୍ମାନହୀନ ହୋଇ ରହିଥିବା ବେଳେ ଆମେ ସେଉଁମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧନ ଜମାଇ ରଖିବାର ଔଦ୍ଧତ୍ୟକୁହିଁ ଜୀବନର ପରମ ପୁରୁଷାର୍ଥ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ଳୀଳତା ବା ଅଶ୍ଳୀଳତା କେଉଁଟି ଭିତରେ ସାମିଲ କରାଯିବ ? ଏହି ଅଲକ୍ଷଣା ପୃଥିବୀରେ ଦଳେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଆଉ ଦଳେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଧନବାନ୍ ହୋଇଥିବାରୁହିଁ ସଂସ୍କୃତିର ବହୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ଉଚ୍ଚ କୋଟୀର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚରମ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସହାବସ୍ଥାନ ମୋଟେ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ଆମକୁ ସାଧୁବାଣୀ ବି ଶୁଣାଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଏହି କ୍ରୂରତା ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନାଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିବା ନା ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିବା ? ଆଧୁନିକ କାଳରେ ସେହି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ସମ୍ଭୋଗ-ଯୁଗରେ ଅସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏସବୁ ବାଣୀର ସ୍ଥଳିତଲେ ଆପଣାର ଉପେକ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟା ହୋଇ ରହିଥିବା ଆମେ ସାଧୁମାନେ କ'ଣ କମ୍ ଅଶ୍ଳୀଳ ? ସେଉଁ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷାରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଆଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସଭାରେ କହୁଛନ୍ତି ଓ ଏଣେ ଆପଣା ସିଂହାସନ ତଳର ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆମକୁ ହୁଏତ କୌଣସି ବିଶେଷ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇବ ବୋଲି ଆମଠାରୁ ଟଙ୍କା ଲାଞ୍ଚ ନେଉଛନ୍ତି, ସିଏ ଶ୍ଳୀଳ ନା ଅଶ୍ଳୀଳ, ସଭ୍ୟ ନା ବର୍ବର ? ଅଥବା ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯିଏ ରାଣା ପ୍ରତାପ, ଶିବାଜୀ, କ୍ଷୁଦିରାମ, ଭଗତସିଂହ ଓ ସେହିପରି ଆଉ କେତେ କେତେଙ୍କର ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ସାହସ ବିଷୟରେ ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଜ୍ୱାଳାମୟୀ ଭାଷାରେ ନିତି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି କିମ୍ବା ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା ସେଯୁଗରେ କିପରି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ଚକିତ କରି ପକାଉଥିଲା ବୋଲି କହି ଆମର ଆବେଗଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ଆଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣେ ବିଶେଷ ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇବାଲାଗି ଲାଞ୍ଚ ଯାଚୁଛନ୍ତି ବା ନିଜର କହ୍ୟାତୋଷ ମେଣ୍ଟାଇବ ବୋଲି ରଜାମାନଙ୍କର ପଦଲେହନ କରି ଚଳିବାପାଇଁ ଆଇନ କରୁଛନ୍ତି, ସିଏ ଶ୍ଳୀଳତା ବା ଅଶ୍ଳୀଳତା ପ୍ରକୃତରେ କାହା ପଟେ ରହିଛନ୍ତି ? ବର୍ବର ଯଦି ଅନ୍ୟ କାଳସୀଟି ଲଙ୍ଘିବା ଫଳରେ କେବେ କେବେ ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମନ ଦିଏ ଓ ତାହାକୁ ଆତ୍ମଭୋଗର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ, ତେବେ ଆମେ ତାକୁ ଆଉ ବର୍ବର ବୋଲି କହିବା ନା ସାହିତ୍ୟିକ ବୋଲି କହିବା ? ଶ୍ଳୀଳ ଅଶ୍ଳୀଳର ଯାବତୀୟ ବିସ୍ତାରକୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହି

ପ୍ରଶ୍ନଟିର ବି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । 'ଶ୍ଳୀଳତା ଓ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ବିଚାର କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ସାହିତ୍ୟ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେହିମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଉଚିତତାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରାହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଶ୍ଳୀଳତା ଏବଂ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଅବଧାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଥୋକେ ମଣିଷ ଉପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଓ ଏପରିକି ଅତିରିକ୍ତ ଭିତରେ ରହି ସମାଜରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ନାନାବିଧ ଅସହାୟତା ଏବଂ ଅସମ୍ମାନର କାରଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଜନର ବୋଲି ଖୁବ୍ ବେଶୀ କହି ହେଉନାହିଁ । ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ କେତେକ ଅଧିକ ପୁଲେଇ ଓ ଅଧିକ ଚତୁର ମଣିଷଙ୍କର ସଉରେହିଁ ଗଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବ । ବହୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ଏବଂ ବହୁ କଳୁଷ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ବେହୋସ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆସରମାନ ଜମାଇ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସାମ୍ମୁଖ୍ୟମାନ ଗଢ଼ି ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିବେ, ପଙ୍କ ପିଇବାରେ ଲାଗିଥିବେ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ପ୍ରେମ କରୁଥିବା ପରି ବେଲେଇ ହେଉଥିବେ । ଏଣେ ଜୀବନ ଭିତରେ ଭୁଲ୍ଲା କମଳଭୃକ୍ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ତେଣେ କାମଳଆଖି ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିବେ । ଚତୁରତାକୁହିଁ ସାର୍ଥକ ଜୀବନର ଅସଲ ରହସ୍ୟ ବୋଲି ମାନୁଥିବେ, ଭିତରେ ଘୋର ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ବାହାରେ ଶ୍ଳୀଳତାର ଦାବିଦେଇ ଅଧମ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ହୁଏତ ଏହିପରି କରି ଗୋଟିଏ ସମାଜ ଭିତରେ ଆପେ ଉଆଁଇଥିବା ଅଶ୍ଳୀଳତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବେ ଏବଂ ମଣିଷକୁ ତାର ଅସଲ ଭୋକ ଓ ଅସଲ ସ୍ୱପ୍ନ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଥିବେ । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ, ନୈତିକତାକୁ ଏବଂ ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ସାମିଲ କରି ରଖିଥିବେ । ସମାଜରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ମୂଢ଼ଚେତନ କରି ରଖିବାକୁ ସାହିତ୍ୟକୁ କାମରେ ଲଗାଇଥିବେ । ସତେଅବା କାଳସୀ ଲାଗିଥିବା ପରି ଦେଖାଇ ହେଉଥିବେ ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚତୁର ଏବଂ ଅଭିପ୍ରାୟସିଦ୍ଧ ଭାବରେ ସେହିଗୁଡ଼ାକୁ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହି ଯିଏ ତଥାପି ଆଗକୁ ଅନାଇ ବହୁଦୂର ଯାଏ ଦେଖିପାରୁଥିବ, ସଂସାରରେ ମଣିଷର ଜୀବନ କହିଲେ ଯିଏ ଏକ

ବସ୍ତୁସ୍ପର୍ଶୀ ପାରସ୍ପରିକତାକୁ ବୁଝିଥିବ, ସିଏ ନିଜ ବାହାରେ ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ କପଟଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁହିଁ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅସଲ ଉପାୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ସେଇ ସଚକୁସଚ ମନ କଲେ ଅଶ୍ଳୀଳତାକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଥ ଦେଇ କଳନା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବ । ତେବେ ସିଏ ତଥାକଥିତ ଧୋବ ଗୁଡାକ ଭିତରେ କୋତରି ଏବଂ କୁତ୍ସିତ ଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରିବ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ପଙ୍କ ଭିତରେ ପଦ୍ମର ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ମଧ୍ୟ କଦାପି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବ ନାହିଁ । ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାନୁପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ଡ଼ୋରଗ୍ରେଙ୍କର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିବ । ଲଙ୍ଗଳା ଓ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ମଣିଷମାନେ ଯେତେ ପରସ୍ତ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ବଶ୍ୟ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ଏବଂ ନାନା ଆତ୍ମଗୋପନକାରୀ ଭାବପ୍ରବଣତା ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ଲଙ୍ଗଳା ଏବଂ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବୋଲି କହିବାକୁ କଦାପି କୁଣ୍ଠିତ ହେବନାହିଁ । ନାନାବିଧ ଆତ୍ମକାମନାକୁ ଜୀବନର ସବାବଡ଼ ବାନା କରି ଉଡ଼ାଇ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷ-ମାନଙ୍କର; ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଉଦୟକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ରଖିଛନ୍ତି, ସିଏ ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କହିବ । ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଯେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଉଦୟ ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ପୃଥିବୀଟିଏ ତିଆରି ହୋଇପାରିବ, ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଶ୍ଳୀଳ ବୋଲି କୁହାଯାଉ-ଥିବା ଅନେକ ବିକୃତି ଆପେ ଆପେ ଦୂର ହୋଇଯିବ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରେମରେ ପୃଥିବୀ ଚାଲିବ, ସଚକୁସଚ ଏକ ପାରସ୍ପରିକତାରେ ପସାରି ଚାଲିବ,- ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରିବେ, ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବେ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚୟରେ ଚିହ୍ନିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବେ । ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉପବାସୀ ଧର୍ଷଣକାରୀମାନଙ୍କର ଆଉ ବିଶେଷ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଲିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଦ୍ରାକ୍ଷାପତ୍ର ଦେଇ ଢାଙ୍କିବାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ । ନିଜ 'ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣି ଓ ପଦ୍ମଟିକୁ ସାକ୍ଷାତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷ ମୋଟେ ଏବର ନୀତିବାଗିଶମାନଙ୍କ ପରି ଦେହ କାତର ହେବନାହିଁ,— ଯୌନକାତର ହେବା ତ ଆହୁରି ବହୁଦୂରର କଥା ।

ସାହିତ୍ୟର ସେହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଅନ୍ୟ ଆଲୋଡ଼ନଟିକୁ ଯିଏ ମନ କରିବ, ଯିଏ ଶ୍ଳୀଳତା ଓ ଅଶ୍ଳୀଳତାକୁ ନେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହିତ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ତୁଚ୍ଛା ବିବାଦ ଗୁଡ଼ାକୁ ଭାରି ସହଜରେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରିବ । ଯିଏ ସତକୁସତ ନିଜ ଜୀବନରେ ଭଲ ପାଇବାର ବୃତ୍ତିଟି ଭିତରକୁ ଆସିଥାଏ, ଘୃଣା କରୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଲଢ଼ିବାକୁ ବା ପୃଥିବୀରେ ଏତେଲୋକ କାହିଁକି ମିଛଟାରେ ଘୃଣା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ବେଦନ କରିବା ଲାଗି ତାକୁ ମୋଟେ ସମୟ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଯିଏ ଅଶ୍ଳୀଳତାକୁ ଡରି ବା ଅଶ୍ଳୀଳତାକୁ ଘୃଣା କରି ମୋଟେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଯିବା ନିମନ୍ତେ ମନ କରିବ ନାହିଁ । ଅନେକ ବାବାଜୀ ଯେପରି ଅଶୁଦ୍ଧ ସଂସାରକୁ ଡରି ବା ଘୃଣା କରି ଆପଣାର କୌଣସି ଶୁଦ୍ଧ ଗଡ଼ଆ ଭିତରେ ବସା ବାନ୍ଧି ତାହାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ବୃନ୍ଦାବନଟିଏ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ଓ ଚରି ଯାଆନ୍ତି, ନୂଆ ଶ୍ଳୀଳତାର ଏକ ଅନ୍ୟ ଆକାଶ କଥା ଭାବୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ସେକଥା ମୋଟେ କରିବନାହିଁ । ଯିଏ ଏଇଠି ଯାବତୀୟ ତଥାକଥିତ ଅଶ୍ଳୀଳତା ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ଆପଣା ନୂଆ ଆଖିଟିର ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଇ ବହୁ ଡୋର ବାନ୍ଧି ରହିବ । ଝିଅ ଲଗାଇବ ଏବଂ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଯିବାରେ ନିଜବତ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଆଖି ଖୋଲାଇ ପାହାଚ ଉଠାଇନେବ । ଯେଉଁ ଶ୍ଳୀଳତା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଅଶ୍ଳୀଳ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭୟ କରୁଥାଏ, ଯିଏ ସେଇଟା ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବ । ଏକ ନୂତନ ଶୀଳ ଏବଂ ସତ୍ୟରୁ ଏକ ନୂତନ ଶ୍ଳୀଳତା ଅବଶ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ ବୋଲି ଯିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବ ।

□ □ □ □

'ଗୋକର୍ଣ୍ଣିକା,' ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୭

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟବାଦିତା

ଉତ୍କଳମଣି ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଆପଣାଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଏବଂ ସମ୍ପାଦିତ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାଟିର ନାମ 'ସତ୍ୟବାଦୀ' ରଖିଥିଲେ । ସଂସାରରେ କେତେ କେତେ ଆକର୍ଷକ ଅନ୍ୟ ନାମ, କଣ୍ଟଳପୁଠାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଥାଉ ଥାଉ ସିଏ କାହିଁକି ଯେ ଆପଣାର ପତ୍ରିକା ଲାଗି ଏପରି ଗୋଟିଏ ନାମ ବାଛି ନେଇଥିଲେ, ସେହି ବିଷୟରେ ସିଏ ବିଶେଷ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାହା ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଏବେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସେହି ସମସାମୟିକ ଯୁଗଟିକୁ 'ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗ' ବୋଲି ନାମକରଣ କରୁଛୁ ଓ ତାହାକୁ ସେହି ନାମଟିର ମାଧ୍ୟମ ଦେଇ ଏକ ବିଶେଷ ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ବୁଝୁଛୁ । ସାହିତ୍ୟ ଯେ ସତ୍ୟ କଥା କହିବ, ସତ୍ୟକୁ ଅଦୌ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବନାହିଁ, ଏକଥା ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ଅଥବା ତାହାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ତଥା ଆତ୍ମମୁଖ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସେହି ସାହିତ୍ୟଟି ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତ୍ୟର ଅନୁସାରୀ ଏବଂ ଉନ୍ମୋଚକ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି ଏକ ଆନ୍ତରିକ ବ୍ୟାକୁଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ ଏବଂ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାହିଁ ସେହି ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆବେଦନ ଏବଂ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ଆମେ କୌଣସି ପରିଚିତ ବସ୍ତୁରଗୁଳାଇ

କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଡ଼ି କଦାପି କେବଳ ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ ଏବଂ ଭାବାଳୁର ଆବେଗମୟତା ବୋଲି କହି ପାରିବା ନାହିଁ । ଆମ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ନାନା ବସ୍ତୁପରି ଏହି ଆବେଦନର ମଧ୍ୟ ବହୁ ସ୍ତର ରହିଛି । ଆମର ଆବେଦନ ପ୍ରକୃତରେ ଯେଉଁ ସ୍ତରର ହୋଇଥିବ, ଆମ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆମର ଅଙ୍ଗୀକାର-ବଦ୍ଧତା ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ତରର ହୋଇ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

ଯେଉଁମାନେ ନାନା ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ସତ୍ୟ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଆମ ସର୍ବମୂଳ ଆକୁତିଦରର ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଶ୍ରେୟଃ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ସାହିତ୍ୟକୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ନେଇ ଯୋଡ଼ିରଖିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କଦାପି ସତ୍ୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ ସତ, ତଥାପି ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସେମାନେ ଯଚେଅବା ଏକ ସହଜାତ ପକ୍ଷପାତିତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସବାଆଗ ତାହାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ପକ୍ଷଟିକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ପକ୍ଷଟିକୁ ଆଗ ରଖନ୍ତି, ସତ୍ୟ-ପକ୍ଷକୁ ପଛରେ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ପକ୍ଷପାତିତାର ଏକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ପ୍ରାଚୀନ ରସବାଦୀମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ନାନା ତାତ୍ତ୍ୱିକ କାରଣର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାଳୀ ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇଦେବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ନାନାବିଧ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଉଦାହରଣମାନ ବାଢ଼ିଦେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦେବତା ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସତ୍ୟକୁ ବିଲକୁଲ ଛାଡ଼ିଦେବ, ଅସତ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ କେବେହେଲେ କହିନାହାନ୍ତି ସତ, ତଥାପି ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବାକୁ ମନ କରି ଅପର ପକ୍ଷଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୌଣ କରି ବିଚାର କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଯାହାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଗୌଣ କରି ବିବେଚିଛନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରଣ ରଖି ପାରିନାହାନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ମଧ୍ୟଯୁଗର ତୁଳନାରେ ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ସାହିତ୍ୟର ତତ୍ତ୍ୱଶ୍ରେଣୀରେ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବେ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆମ ଅନେକଙ୍କର ବିଚାର ସେହି ପୁରାତନ କେବଳ—ରସବାଦୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛି । ତାହାର ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ କାରଣ ରହିଛି ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ସତ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସା, ଶିବର ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସା ଏଗୁଡ଼ିକ ତିନୋଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଜିଜ୍ଞାସା ନୁହେଁ, ଏଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ଆନ୍ତର ମୂଳରେ ରହି ମନୁଷ୍ୟର ଆକାଂକ୍ଷା ତଥା ଉଦ୍‌ବେଳନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସତତ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଏବଂ ଅନୁପ୍ରେରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା ଏକ ସମଗ୍ର ଜିଜ୍ଞାସାର ହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିପ୍ରକାଶ । ସେହି ମୂଳ ଜିଜ୍ଞାସାଟିକୁ ଆମେ ଦ୍ରୁଏତ ଜୀବନ-ଜିଜ୍ଞାସା ବୋଲି କହିପାରିବା । ପ୍ରାଚୀନ ଅଧ୍ୟାତ୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ତାହାକୁ ଆତ୍ମଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଜିଜ୍ଞାସା ବୋଲି ଉକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଆଧୁନିକ ୟୁରୋପୀୟ ଦର୍ଶନରୁ ଶିଖି ନେଇ ଆମେ ତାହାକୁ ବିଶ୍ୱଜିଜ୍ଞାସା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା । ଜିଜ୍ଞାସାର ଅସଲ ଭୂମିରେ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଧରିପାରିଲେ ଆତ୍ମା, ବିଶ୍ୱ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବାରଣ ନଥାଏ, ତେଣୁ କୌଣସି ଦୂରତା ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଋଷିମାନେ ସେଥିଲାଗି ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ଆମର ଆତ୍ମାରେ ଓ ଆମକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ଆମ ଜୀବନକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ପ୍ରଶସ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବା ଏହି ବିଶ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୋଟିଏ ତେଜୋମୟ, ଅମୃତମୟ ପୁରୁଷର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ପୁରୁଷକୁ ସେମାନେ ସର୍ବାନୁଭୂଃ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ତାହାର ଭିତରେ ସତ୍ୟକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ଶିବଙ୍କୁ ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ସୁନ୍ଦରକୁ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ସମଗ୍ର ଦର୍ଶନର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତୃପ୍ତିର ଭାଷାରେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ନିଃଶ୍ୱାସରେ ସତ୍ୟଶିବସୁନ୍ଦର ଅଥବା ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବୋଲି ଚିହ୍ନଟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ଜିଜ୍ଞାସା କ'ଣ ଖାଲି ଜିଜ୍ଞାସା ? ଆମର ଗତାନୁଗତିକ ଅର୍ଥରେ ଖାଲି ଏକ ଜାଣିବାର ଇଚ୍ଛା, ଖାଲି ପଚାରିବାର ଇଚ୍ଛା ? ମଣିଷ ଯାହା ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ସେ ତାହା ହେବାକୁ ଚାହେଁ; ସେହିଁ ସ୍ତରରେ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ, ପିଏ ସେହି ସ୍ତରରେ ହିଁ ପହଞ୍ଚିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସତକୁ ସତ ତାହା ହୋଇପାରେ କି ନାହିଁ, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ତାହାର ଭିତରେ ତା' ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡିକର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଦେଉଥିବା ଆନ୍ତର କେତେ କଅଣ ଉପରେ ସର୍ବଦା ନିର୍ଭର କରୁଥାଏ । ତଥାପି ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଯେତିକି ପ୍ରକୃତରେ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ,

ସେହି ସେତୁକର ପ୍ରକୃତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସିଏ କଦାପି କୌଣସି ସ୍ରଷ୍ଟା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ପଦ୍ମରବାର ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଏ, ଅଭିନୟ କରୁଥାଏ; ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବୁଦ୍ଧିଗତ ବାହ୍ୟାଡ଼ମ୍ବର ଦେଖାଇ ଅଥବା ସାମୟିକ ଉଲ୍ଲାସ-ଉଚ୍ଚରଣକୁ ମନ କରି ସିଏ ସେହିସବୁ ସୋପାନର ଆକୃତିଗୁଡ଼ିକ ଅଡ଼କୁ ଡେଇଁ ମାରି ଆସିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର କଦାପି ସେଗୁଡ଼ିକର ସ୍ରଜନ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ସେତିକି ସ୍ରଜନ ହେବାକୁ ସବୁକୁ ସବୁ ମନ କରେ, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସେତିକି ପରିଚରେ, ସେତିକି ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେତିକି ଭୂମି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ କାମରେ ଲଗାଇ-ଥାଏ, ଏହିପରି କାମରେ ଲଗାଇ ନିଜକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ନିଜକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ, ପୂର୍ଣ୍ଣସମ୍ମତ ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇ ନିଜସ୍ୱ ରୀତିରେ କର୍ତ୍ତା ହେବା, ନିଜସ୍ୱ ଏକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଭୁବନସାରାକୁ ଭରାଇ ରଖିଥିବା ସେହି ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବା । ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବଦୃଷ୍ଟି ଅନୁସାରେ କେହି କେହି ସେହି ପରମୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି, କେହି ଶିବ ବୋଲି କହନ୍ତି, ଆଉ କେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ନିତାନ୍ତ ସତ କଥା ହେଉଛି ଯେ, ଏହି ତିନୋଟି ଯାକରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏକୁ ଲାଭ କଲେ ତିନୋଟିଯାକର ଲାଭ ହୋଇଯାଏ, କୌଣସି ଗୋଟିକ ସହିତ ଦେଖା ହେଲେ ତିନୋଟିଯାକର ଦେଖା ମିଳିଯାଏ ।

ଏହି ତିନୋଟିଯାକକୁ ଏକାବେଳକେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଦେଖିବା, ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଲାଭ କରିବା ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବେଦନା ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବା—ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ତାରି ସୃଜନଶୀଳତା ଶକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଶକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାର ଶକ୍ତି । ଆପଣା ସହିତ ସଂବେଦନାଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ ମଣିଷ ତାହାର ଜୀବ ଏବଂ ତାହାର ସଂସାରକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଏହି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସଂବେଦନାଯୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଆଉ ଲୁଚାଇବାକୁ କିଛି ନଥାଏ, ଡରିବା ନ ବଳୁଗୁପ୍ସତେ । ଜୁଗୁପ୍ସା କଟିଗଲେ ଯାଇ ସୃଜନଶୀଳତାର ପାଳି ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ଜୁଗୁପ୍ସା କଟିଲେ ଦୁଇଟି

ଖୋଲେ । ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଖୋଲିଯାଏ, ବାହାର ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ଖୋଲିଯାଏ । ଅସଲ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାଟିକୁ ନେଇ ଆପଣାକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରିବାକୁ ମନ କଲି ମାତ୍ରକେ, କେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ରହିଥିବା ଦ୍ୱାର ଏବଂ କେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ବାହାର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ରହିଥିବା ଦ୍ୱାର—ସେ ବିଷୟରେ ଆମର ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ହୋସ୍ ରହେନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଆମ ଭାବସମ୍ବେଦନର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ସଚେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଯୋଜକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବାହାରଗୁଡ଼ାକୁ ଭିତର ସହିତ ଆଣି ଛନ୍ଦିଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତି ଓ ଭିତରଗୁଡ଼ାକୁ ବାହାର ମଧ୍ୟକୁ ଗତିସଞ୍ଚାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତି, ସେତିକବେଳର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ଭାଷା ବଳେବଳେ ମିଳିଯାଏ, ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ଯୋଉଠି ଯାଇ ଲାଗିଯିବା କଥା, ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେଠାରେ ଯାଇ ଲାଗି ଯାଆନ୍ତି । ଯାହା ଭିତରେ ଥିଲା, ତାହା ହିଁ କୌଣସି ଏକ ରସବିଦ୍ୟାଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବାହାରେ ଏପରି ଉଙ୍କିଟି ଉଠିଲା ଅଥବା ଯାହା ବାହାରେ ଥିଲା, ତାହା ହିଁ କୌଣସି ରସାୟନ ଦ୍ୱାରା ଭିତରକୁ ଆସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକୃତି ଲାଭ କଲା, ଯେତେବେଳେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଦୌ ବାରିକରି କହି ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେବା,—ତାହା ହେଉଛି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ପାଖ, ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଆଣି ସଚେଅବା ଗୋଟିଏ ପରିଚୟ ମଧ୍ୟରେ ଠୁଳ ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରିବା, ତାହା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଖ ।

ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମର ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ଅଙ୍ଗ । ଅନେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯାହାକିଛି ସୃଷ୍ଟି କରୁ, ତାହା ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆମ ନିଜକୁ ଆପଣା ପାଖରେ ଅନନ୍ୟ ବୋଲି ପରିଚିତ କରାଇବାକୁ ସାହସ କରିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଡୋରି ଲଗାଏ, ମୁକ୍ତ କରେ । ବେଳେବେଳେ ନିଜ ଭିତରେ ହୁଏତ କୌଣସି ଏକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଠାବ କରି ବାହାରେ ତା'ଲାଗି ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଧି ଠାବ କରିବ ବୋଲି ବାହାରିଥାଏ । ସେହି ପରିଧିକୁ ସିଏ ଯେତିକି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗାର ମଧ୍ୟରେ ସୀମାଙ୍କିତ କରି ରଖିବାକୁ ମନ

କରୁଥାଏ, ତାହା ସତେଅବା ସେତକ ଦର୍ପରେ ତା' ହାତ ଭିତରୁ ଖସି ଖୁଲ ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ-ଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପୁଣି ଆଉ ବେଳେବେଳେ ସେ କେଉଁଠି ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଯାଇ ହୁଏତ ବାହାରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରର ଠାବ କଲପରି ଅନୁଭବ କରି ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ତା'ଲାଗି ପରିଧି ଖୋଜି ବାହାରିଥାଏ; ମାତ୍ର ଉତ୍ତର ପାଏନାହିଁ । ବାରବାର ହାରୁଥାଏ,—ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ କୌଣସି ସମ୍ପଦ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ପାଖରେ ହାରି ମାନି ପାରିଲେ ସେ ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ବିଜୟୁଲାଭ ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ଓ ମଣିଷ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅଭିପ୍ସିତ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୋପାନଟିର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ କେଉଁ ପ୍ରତୀତିର ଉପଲବ୍‌ଧି ହୋଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମଟି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସହଜହୋଇ ପାରିଲେ ଆମକୁ ଏହି ଉପଲବ୍‌ଧିଟି ଆଡ଼କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧକରି କରିନେଇ ଯାଇପାରେ । ଯିଏକି ପ୍ରକୃତରେ ଆମର ହାତ ଧରି ଆମକୁ ଆଗକୁ ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ନେଇଯାଇ ପାରୁଥିବ, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସେହିପରି କିଛିଟିଏ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହୁଏ ।

ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ସତ୍ୟକୁ ଖୋଜେ, ସୁନ୍ଦରକୁ ବି ଖୋଜେ । ସତ୍ୟ ଭିତରେ ସୁନ୍ଦରକୁ ଖୋଜେ ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ଭିତରେ ସତ୍ୟକୁ ଖୋଜେ । ଆପଣା ଜୀବନକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର କରି ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁ ମଣିଷ ସତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ, ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଯଥାର୍ଥ ସୃଜନାତ୍ମକ ଅର୍ଥାତ୍ କଳାତ୍ମକ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କରେ । ସତ୍ୟର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ଅନୁଭବରେ ଯିଏ ଆପଣାକୁ ସୁନ୍ଦରର ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ଓ ଆପଣାର ଆଖି ଉପରୁ ଯାବତୀୟ ମଳକୁ ଧୋଇ ନେଉଥାଏ, ତାହାରି ଜୀବନ କଳାତ୍ମକ ହୁଏ । ସିଏ ଏପରି ଏକ ସ୍ତର ମଧ୍ୟକୁ ଉନ୍ନୀତ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ ଯେ, ସେଠାରେ ସିଏ ସତ୍ୟ ଏବଂ ସୁନ୍ଦରକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ରତାର ବେଢ଼ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସେଠାରେ ପଦାର୍ଥ ଆମର

ଏହି ଅନ୍ତ ଅଳ୍ପପ୍ରସ୍ଥଯୁକ୍ତ ଯାବତୀୟ ଭୂମିର ଯାବତୀୟ ବିବାଦ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ବାଦର ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ମଣିଷ ବିବାଦରୁ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରେ, ତେଣୁ ବିବାଦଟାକୁ ହିଁ ଅସଲ ସିଦ୍ଧାନ୍ତବୋଲି ମାନି ନେଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଗୋଟାକୁ ଆଉ ଗୋଟାକର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଭାରି ତୃପ୍ତି ମିଳେ । ·ଗୋଟାକୁ ଆଲୁଅ ' କହି ଆଉ ଗୋଟାକୁ ଅନ୍ଧାର ବୋଲି କହିବାରେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ଗୋଟାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଆଦରି ନେବାକୁ ହେଲେ ଆଉ ଗୋଟାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବର୍ଜନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଏହିପରି ପାଖକେ ବର୍ଜନ ଓ ଆଉ ପାଖକେ ସ୍ୱୀକାରଗୁଡ଼ାକୁ ଥୋଇ ପକ୍ଷ ଲଢ଼ିବାକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ପୁଣି ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କଳାତ୍ମକତାର ସ୍ତରକୁ ଆସିଲେ ଅଳ୍ପତାଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ା ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ବିବେଧଜନିତ ମୋହ ଓ ବିବାଦଗ୍ରନ୍ଥିକ ଦୂର ହୁଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସତ୍ୟ ଲାଗି ସୁନ୍ଦର ମଧ୍ୟରୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ କିମ୍ବା ସୁନ୍ଦର ଲାଗି ସତ୍ୟ ପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ପଳାଇ-ଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏଇଟାକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ସେଇଟା ଦେଖାଯାଉଥାଏ ଓ ସେଇଟାକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ମୂଳ କରି କାଳେ କାଳେ ଯେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଲେଖାହୋଇ ଆସିଛି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ସତ୍ୟକୁ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଦେଖିଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଅନେକ ତଥାକଥିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟକର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁହିଁ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରେରଣାଦାୟୀ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେମାନେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୁହିଁ ଦୁହିଁ ଆପଣା ସ୍ତରକୁ ଅବନତ କରାଇ ଆଣିଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଗାରୈକ-ବାଦରେ ଆସି ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଶୃଙ୍ଗାରକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଭାବ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ନ କରି ତାହାକୁ କେବଳ ଏକ ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟକୁ ଅଡ଼ାଇ ଆଣିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ରସାତ୍ମକତା ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ହିଁ ଔଚିତ୍ୟ ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ନାନା କାରଣରୁ ସମଗ୍ରାନୁଭୂତିକୁ ଭୟ କରେ, ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକଦେଶଦର୍ଶୀ ହେବାକୁ ମନ କରିଥାଏ । ନାନା ସମାଜଗତ କାରଣରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏହିଭଳି ଏକ ଦୈନ୍ୟଗ୍ରସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ଆସି ପଶିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । କଳା

ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ମନ ତୋଷିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ନିୟୋଜିତ ହୁଏ । ସାମନ୍ତବାଦ ଜୀବନକୁ ଭୋଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ତେଣୁ ପୃଥିବୀକୁ ଓ ତାହାର ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ତାହା ଭାରି ଏକପାଖିଆ କରି ଦେଖୁଥାଏ । ସାମନ୍ତବାଦ ସତ୍ୟକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ସୁନ୍ଦରକୁ ଦେଖେ । ଭୋଗ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବମୂଳ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସତ୍ୟକୁ ବାଦ୍ ଦେବା ବଡ଼ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ସେତେବେଳେ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ମଣ୍ଡନମାନେ ଅସଲ ରୂପର ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଗିଳି ପକାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅଳଙ୍କାରମାନେ ସକଳ ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥାନ୍ତି ।

ସତ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସୁ ହିଁ ସତ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ଜୀବନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୁଏ । ଜୀବନକୁ ଅନାବୃତ କରି ଦେଖିବାର ସାହସ ନ ଥିଲେ ମଣିଷ କଦାପି ସତ୍ୟବାଦୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ ଯାହା ଅଛି, ଯେତିକି ଅଛି ଓ ଯେଉଁଭଳି ରହିଛି, ସେତିକିକୁ ଦେଖିବା କଦାପି ସତ୍ୟକୁ ଦେଖିବାର ସମତୁଲ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ, ଅନେକ ମଣିଷ ସେତିକିକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବା ଲାଗି ସାହସ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ସେଥିଲାଗି ଯାହା ଥିଲା, ତାହାର ମଧ୍ୟକୁ ପଳାୟନ କରନ୍ତି । ଯାହା ଥିଲା ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଥିଲା କି ନାହିଁ, ସେହି କଥାଟିକୁ ସତକୁ ସତ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ଏକ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ଅତୀତର ଏକ ଆଦର୍ଶ କଳ୍ପନା କରାଯାଏ ଏବଂ ତାହାର ମଧ୍ୟକୁ ଦର୍ପର ସହିତ ପଳାୟନ କରାଯାଏ । ପଳାୟନପ୍ରେମୀମାନେ ଅତୀତର ଏହିପରି ଏକ ଆଦର୍ଶ କଳ୍ପନାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟଯୁଗ ବୋଲି କହି ଆସିଛନ୍ତି । ଯାହା ଥିଲା, ଯଦି ତାହା ହିଁ, ସର୍ବୋଚ୍ଚସ୍ଥାନୀୟ ଥିଲା, ତେବେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାହା ଅଛି, ତାହାକୁ ପୂର୍ବତନ ଅବସ୍ଥାରୁ ଏକ ସ୍ଖଳନ ବୋଲି ମାନିନେବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ସ୍ଖଳନକୁ ହିଁ ଉପଜୀବ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେଉଥିବା ସାହିତ୍ୟ ସେଥିଲାଗି କେତେ କାନ୍ଦେ, କେତେ ବାହୁନେ, କେତେ ଝୁରିହୁଏ; ଫେରିଯିବାକୁ ବିକଳ ହୁଏ । ଆଜିକୁ ସତକୁସତ ଆଜି କହି ରହିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରେନାହିଁ । ମାତ୍ର ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଯାହା ଅଛି, ଆମେ

ତାହା ଭିତରେ 'କେବଳ ଏକ ଅଣତର ଅନୁପସ୍ଥିତିକୁ କଦାପି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବା ନାହିଁ । ଅଥବା, ତଥାକଥିତ ବାସ୍ତବବାଦୀମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ଯେପରି କରନ୍ତି, ଯେତିକି ଅଛି, ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ସର୍ବଶେଷ କଥା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କଦାପି ମାନି ନେବାନାହିଁ । ଯାହା ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ତାହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବ୍ୟରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ତାହା ଆମ ଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ରୂପେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଛି । ଆମରି ଭିତରେ ଆମ ଆଗାମୀଟି ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମର ଏହି ଯୁଗଟି ମଧ୍ୟରେ ଆଗାମୀ ଯୁଗଟି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି । ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟର ଏକ ସମ୍ଭାବନାମୟ ରୂପ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପରକୁ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କଲେ ଆମକୁ ସାଧାରଣତଃ ଯେତିକି ଦେଖାଯାଏ ଯଦି କେବଳ ସେତିକିହିଁ ତା' ଭିତରେ ରହିଥିବା ସବୁକିଛି ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ତାହା ଆମକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆକର୍ଷଣ କରିପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ରହିଛି, ଏକ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପକ ଜନନୀ ମଧ୍ୟରେ ଅନାଗତ ଅନେକାନେକ ସମ୍ଭାବନା ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଶିଶୁପରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ତାହା ଭୂମିଷ୍ଠ ହେବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ତାହାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ଆମକୁ ଏପରି ଦୁର୍ବାର ଭାବରେ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଛି, ଆମ ଆଗରେ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ରୂପେ ଆସି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଉଛି । ଆମକୁ ଉଚ୍ଚାଟିତ କରୁଛି, ଆମର ଚେତନାକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ କରି ନେଉଛି । ଆମର ଉଦ୍ୟମକୁ ବଳ ଆଣି ଦେଉଛି, ଆମର ଦୁଃସାହସଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ଡେଣା ଯୋଗାଇ ଦେଇଯାଉଛି । ଆମେ ଯିଏ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନର ଭାଜନ ହେବା, ଯେତିକି ଅଧିକ ବା ଅଳପ ସ୍ତରରେ ତାହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇପାରିବା, ଆମ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଭବିଷ୍ୟତ ଆମକୁ ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଏବଂ ସେହି ସ୍ତରରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ଲାଗି ନିର୍ବାଚିତ କରି ନେଇଯିବ । ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା କଳାକାର ହିଁ ସେହି ସମ୍ଭାବନାକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରିପାରିବ, ତାହାର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ତାକୁ ସାଙ୍ଗକରି ବାହାରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇପାରିବ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ମଣିଷକୁ ଏହି ରାଜି ହେବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ଆମ ପୁରୁଣା

ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ବର୍ଜନ କରି ଆମର ଭିତରୁ ନୂତନ ବଳ ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟ-ସାମର୍ଥ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରାଇ ଆଣିବାକୁ ତାହା ଆମକୁ ସତେଅବା ବହୁତର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଇତିହାସରେ ମଣିଷକୁ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖା ହୋଇ ଆସିଛି । ପ୍ରାୟ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଏହି ଦୁଇ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସାଲିଶହୀନ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ଆସିଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଯେକୌଣସି ସମାଜରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟି ମଣିଷକୁ ଗୋଡ଼ପଥର ପରି ଦେଖି ଆସିଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତାର ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଦେଖିଛି । କାଳେ କାଳେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜରେ ଥୋକେ ମଣିଷ ଏପରି ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଯାବତୀୟ ଭୋଗ-ଘରର ଅଧିକାରୀ ବୋଲି ମନେ କରିଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କୁ ମାଟିଗୋଡ଼ି ପରି ଦେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭୋଗଲାଗି ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ଶୋଷଣ କରିଛନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ଏକ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ହତାଦର କରିଛନ୍ତି ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସଭ୍ୟତା ବଢ଼ିଛି । ଧନସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ିଛି, ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନର ସରଞ୍ଜାମ ଓ ସଜକମାନ ଶତଗୁଣ ଅଧିକ ହୋଇଛି । ତଥାପି ବଞ୍ଚିତ ପକ୍ଷଟି ସେଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ମାନକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଶକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ କାଳକ୍ରମେ ହରାଇ ବସିଛି । ତେଣୁ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ହୋଇଛି, ବଳଦପରି ଯୁଆଳିଗୁଡ଼ାକୁ କାନ୍ଧ ଉପରେ ବୋହିଛି । ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମାଜର ଧର୍ମ, ନୀତି, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଯାବତୀୟ ଚଳଣି, ସମସ୍ତେ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବା ଏବଂ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଯୁଆଳି ବୋହିବାକୁ ସତେଅବା ବିଧିର ବିଧାନ ବୋଲି କହି ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଛି । ଉତ୍ତମମାନଙ୍କର ଦୟା ବା ଅନୁଗ୍ରହ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ଉପରେ ନିର୍ଭରକରି ପାଇବାଲାଗି ଅଧମମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଅବସର ହିଁ ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଅଧିକ କ୍ଷମତାଧିକାରୀ ବର୍ଗ ସେହି ସମାଜର ଅନ୍ୟ ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖିଛି ଏବଂ ଆଉ

ବେଳେ ବେଳେ ଗୋଟାଏ ଅଧିକ କ୍ଷମତାସମ୍ପନ୍ନ ଜାତି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖିଛି । ତାହାକୁ ହିଁ ଖାରର ବିଶେଷାଧିକାର ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଇଛି ଏବଂ ତାହାରି ଫଳରେ ଥୋକେ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନା ଅମାନୁଷିକତା କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଆଉ ଦୃଷ୍ଟିଟି ମଣିଷକୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଦେଖିଥାଏ, ମଣିଷକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାର ସମ୍ଭାବନାଗତ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷ ପାଇଁ ସମାଜ, ମଣିଷ ପାଇଁ ନୀତି ଓ ଧର୍ମ, ମଣିଷଲାଗି ଯାବତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା । ମଣିଷର ଅସଲ ସମ୍ମାନଟି ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି ସାଲିସ୍ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ; ତେଣୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଖଣ୍ଡ-ଆଦର୍ଶରେ ଉନ୍ମତ୍ତତାରେ ପଡ଼ି ମଣିଷକୁ ସେଥିଲାଗି ବଳି ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଠିକ୍ ଏହି କଥା କହିଆସିଛି । ଯୁଗେଯୁଗେ ସେହି ସ୍ୱୀକୃତିଟିକୁ ଘୋଷଣା କରି କ୍ଷମତାର ଦର-ବାରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିବାଦ କରାଯାଇଛି, କ୍ଷମତାଧାରୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହମାନ ହୋଇଛି । ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଓ ପ୍ରତିବାଦ ନାନାବିଧ ପୂର୍ବାଗତ ଅନୁରକ୍ତି ଭିତରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ି ବାଟବଣା ହୋଇଯାଇଛି ସତ, ତଥାପି ଧାରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇ ସେହି ବିଦ୍ରୋହ ଏବଂ ପ୍ରତିବାଦ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ହୋଇ ଆସିଥିବା ତଥା ହେଉଥିବା ଯାବତୀୟ ଲଢ଼ାଇ ମଧ୍ୟରେ ଏଇଟି ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲଢ଼ାଇ । ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଏହି ଲଢ଼ାଇରେ ମଣିଷର ଜିତାପଟ ହୋଇ ସାରିବାପରେ ଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାନା ବିଭ୍ରମ ଆଡ଼ମ୍ବର ଏବଂ ନିର୍ବୋଧତା ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧ ତଥା ବର୍ଗଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ଘଟିପାରିବ । ମନେ ହେଉଛି, ନାନା ବାଟ ଖୁଣ୍ଟି ଏବଂ ନାନାବିଧ ମୋହକୁ ତୁଟାଇ ମନୁଷ୍ୟଜାତି କ୍ରମେ ସେହି ଅସଲ ଲଢ଼ାଇଟି ବିଷୟରେ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି ଯେଉଁ ଯୁଗଟି ଆସୁଛି, ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବନାଟି ଆସୁଛି, ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟିକ ତାହାରି ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ ବୋଲି ଧର୍ମତଃ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବ, ଆଉ କୌଣସି ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ ସହିତ ସିଏ ସେହି ବିଶ୍ୱାସର ସାଲିସ୍ କରି ଦେବାକୁ ମନ କରିବ ନାହିଁ ।

ଏହିପରି ଏକ ସମ୍ମାନମୂଳକ ମନୁଷ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ରହିଥିବା ତା'ର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ଵ ବିଷୟରେ ସତକୁସତ ସଚେତନ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ସେତେବେଳେ ଏହି ସଂସାରଟା ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଅବର୍ଜିଆ ଲାଗିବ । ଉପରେ ବସି ସଂସାରକୁ ଆତଯାତ କରୁଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ବିଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ତିଆରି କରୁଥିବା ବଡ଼ମାନେ ତାକୁ ଭାରି ସଂସା ବୋଲି ମନେହେବେ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଯାହାକିଛି ରାଜନୀତି, ରାଷ୍ଟ୍ରନୀତି ଏବଂ ଦଣ୍ଡନୀତି ନାମରେ ଚାଲୁଥିବା ପରି ପ୍ରଣୀତ ହେଉଛି, ତାକୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଭାରି ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ ଓ ଅସାଧୁ ବୋଲି ମନେହେବ । ଆମର ଏହି ସଂସାରର ସାମୂହିକ ତଥା ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନ-ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା କରୁଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କପଟତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ହୃଦୟହୀନ ବୋଲି ମନେ ହେବ । ସଂସାର ସାରହୀନ ବୋଧ ହେଲେ ମହାମନାମାନେ ସଂସାରବୈରାଗୀ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ପଳାନ୍ତି, ବାବାଜୀ ହୁଅନ୍ତି, ସଂସାରକୁ 'ମିଥ୍ୟା' ବୋଲି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି । ମିଥ୍ୟାରୁ ବାହାରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟରେ ରହିବା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରନ୍ତି । ସାରା ସଂସାର ସହିତ ହୃଦୟର ନାଡ଼ି ଲଗାଇ ରହିଥିବା ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ସତ୍ୟର ସଂସ୍ଥାପନା ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ ଓ ସେଇଥିଲାଗି ସଚେତନ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ କରିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ବାବାଜୀ ଓ ବୈରାଗୀ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ସିଏ ଏଇଠି ରହିବ, ମାତ୍ର, ଯାହାସବୁ ଅଛି, ତାହାକୁ ମାନି ନେବନାହିଁ । ସିଏ ପ୍ରତିବାଦ କରିବ, ଅସନାକୁ ଅସନା ବୋଲି କହିବ, କ୍ଷୁଦ୍ରତାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ବୋଲି କହିବ । ବାହାରେ କେତେ ଠାଣି ହୋଇ ବସିଥିବା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ଅନୀତିଗୁଡ଼ାକ ତଥା ସେମାନେ ଆପଣାର ବାହନ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଯେଉଁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କାଳସାପରି ଅସି ଘୋଟିଛନ୍ତି, ଏମାନେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଅସଲ ସାମର୍ଥ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟିକ ତାହାକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଦେଖାଇଦେବ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଖଣ୍ଡକୁ ଖଣ୍ଡ ବୋଲି କହିବାକୁ ଭୟ କରେ, ତାହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ନାନା ବିପର୍ଯ୍ୟୟର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଅସତ୍ୟ ସହରଗୁଡ଼ାକରେ ଖଣ୍ଡମାନଙ୍କର ମହୋତ୍ସବ ଓ ମେଳାମାନଙ୍କରେ ସାହିତ୍ୟ

ନାମରେ ଡମ୍ବରୁ ବାଜ ଯେତେଯେତେ ମେରୁ ଚଡ଼ାଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହା ମଣିଷର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଏବଂ ବାସନାଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବପର୍ଯ୍ୟୟକୁ ହିଁ ଡାକ ନେଇ ଆସୁଛି । ଯାବତୀୟ ଆଡ଼ମ୍ବର ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷ ହିଁ ବକା ହୋଇ ରହିଛି, ବୋକା ବନ ବନ ଯାଉଛି ।

ତେଣୁ ସତ୍ୟବାଦିତାକୁ ମନ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମତଃ ସାହସୀ ହେବ; ସାହସର କଥା କହିବ, ଯାବତୀୟ ଅଧ୍ୟାସର ଏହି ମିଛ ଖୋଳପା-ଗୁଡ଼ାକ ତଳେ ତଥାପି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅଧ୍ୟାତ୍ମର କଥା କହିବ, ସମ୍ମାନର କଥା କହିବ, ସେହି ସମ୍ମାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମ କରିବ, ଅସି ଧରିବ । ତୁଚ୍ଛା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବାଦୀମାନେ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଡରନ୍ତି, ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ତଳକୁ ଆସିବାକୁ ଡରନ୍ତି; ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ତଳକୁ ଆସିଲେ ସେମାନେ କାଳେ ପଙ୍କରେ ପଡ଼ିଯିବେ ବୋଲି ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଭୟାଳୁ ମଣିଷ ଯେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କେତେଭଳି ପୁଚ୍ଛ ଯୋଡ଼ି କେତେ କ'ଣ ବଖାଣିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଅବର୍ଜିଆ ହୋଇ ନଥିବ । ଭୟାଳୁ ଖିରୁ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା କିଛି ରଚନା କରିବ, ତାହା ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ କପଟପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା କବି ଭିତରେ ଯେ ସତକୁ ସତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଏକ ଯୋଗ୍ୟ ଚେତନା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ, ସେକଥାକୁ କଦାପି ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିହେବ ନାହିଁ । ବହି ଘୋଷି ପାଠରେ ପାରଙ୍ଗମ ହେଲାପରି ଦାଣ୍ଡରେ କମ୍ପା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥିବା ଗୀତଗୁଡ଼ାକୁ ଆବୃତ୍ତି କରି ହୁଏତ ଅସଲ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ସଚେତନତା ପାଖରୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲୁଥିବା ଜଣେ ବୁଦ୍ଧିଆ ମଣିଷ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନାମରେ କେତେ କ'ଣ ମାଟି ଗାଳି ଆମ ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଆମ ଦୃଷ୍ଟି-ପାଖରେ ବସିଥିବା ସଜ୍ଜମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସେହିସବୁ ମାଟିର କଳେବର ବହନ କରି କେଡ଼େ ଶୋଭାବନ ଦେଖାଯାଉଛି; ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ବଢ଼ୁଛି, ଦୈନ୍ୟ ବଢ଼ୁଛି, ମଣିଷମାନେ ଅଧିକ ଅଲକ୍ଷଣା ହେବାଲାଗି ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଉଛନ୍ତି । ଉଦାସୀନତାଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ନିର୍ମମ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ହୃଦୟ ଉପରେ ଅଧିକ ପରଳ ମାଡ଼ିଯିବାରେ ହିଁ ତାହା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସହାୟତା କରୁଛି ।

ସତ୍ୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କଦାପି ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବାଦୀକୁ ସତ୍ୟବାଦୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ହେଲେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟସେବୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟୋପାସକ ଥୋକେ ମଣିଷ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଆମର ଚଳମାନ ଜୀବନସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରାୟ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟବଧାନ ରହିଆସିଛି, ତାହା କ୍ରମେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନେହେବ । ସାହିତ୍ୟିକ ସତ୍ୟବାଦୀ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଭାଗ ନେଇପାରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନାନା ତନ୍ତ୍ରାନ୍ତରର ଅବସ୍ତୁର-ପାଶରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ମଣିଷର ବିମୋଚନ ଯେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଅବଶ୍ୟ ହେବ, ନିଜ ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ ମୀମାଂସକ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ସତ୍ୟବାଦୀ ହେବାକୁ ମନ କରି ପାରିବ । ତ ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଟା କାନ୍ଥପରି ମଣିଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟଭାବରେ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିବା ତଥାକଥିତ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକର କବଳରୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବ । ଆଦର୍ଶମାନେ ଦିନେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତିଆରି ହୋଇଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଉଦୟ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୋଲି ଯେତେବେଳେ କର୍ତ୍ତାମାନେ କେତେ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଥିଲେ ଓ ମେଦିନୀ କମ୍ପ କରି ବାହାରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ବସ୍ତୁତଃ ଆଦର୍ଶମାନେ କେବଳ କେତେକ ମଣିଷଙ୍କର ହିଁ କାମରେ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର କେତେ ମଣିଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାମରେ ଲଗା ହେଲେ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ତିମିର ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ପାଣ୍ଡେ ହେଲେ, ଅନେକେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ବେଳେବେଳେ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରିନେଲେ । ସଂସାର ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଲା । ଆଦର୍ଶ ନାମରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ନୂଆ ନୂଆ ନାମରେ ସେହି ପୁରୁଣା ଅସଭ୍ୟତା ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ଜାରି ହୋଇ ରହିଲା ।

ସାହିତ୍ୟ ସତ୍ୟବାଦିତାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ଏହି ତମସ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣି ପାରିବ । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ସାଅନ୍ତ ହେବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବନାହିଁ । ଖୋସାମଦ କରିବ ନାହିଁ, କପଟୀ ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ସର୍ବୋପରି, କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ସବୁ ବଡମାନେ ସତେଅବା ଏକାଠି

ପଣ କରି ଖାରୁ ହେବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ କଦାପି ସେମାନଙ୍କର ପଙ୍କତରେ ଯାଇ ବସିବାର ଲୋଭ ହେବନାହିଁ । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ମଣିଷ ପକ୍ଷେ ରହିବ । ମଣିଷ ବିଷୟରେ ଯାହା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସତ୍ୟ, ସିଏ ତାହାକୁ ହିଁ ମୂଲ୍ୟନିର୍ଦ୍ଧାରକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ମଣିଷକୁ ଖଣ୍ଡିତକରି ଦେଖାଇବାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଅପରାଧ ବୋଲି ଗଣିବ । ଏବର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରାଜନୀତି, ଧର୍ମ, ନୈତିକତା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତାମାନେ ମଣିଷକୁ ଖର୍ବ ଅଳ୍ପ କରି ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହିପରି କରି ସେମାନେ ତାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅସହାୟ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ହାତରେ ଅସ୍ତ୍ର ରହିଛି । ସେହି ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଯେ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବଳ, କ୍ଷମତାଧୀଶ-ମାନେ ନାନା ପ୍ରଣାଳୀରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେହି ଅପପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ମଣିଷର ଅସଲ ବଳ ବିଷୟରେ ତାହାକୁ ବିସ୍ମୃତ କରି ରଖୁଛନ୍ତି । ସତ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହି ଜାଗାରେ ହିଁ ବାଟକୁ ଉଗାଳି କରି ଛୁଡ଼ାଦେବ । ସିଏ ମେରୁଦଣ୍ଡ ସିଧାକରି ଛିଡ଼ାହେବ । ଯଥାର୍ଥ ବଳର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବ । ସକଳ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସିଏ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଏକାଠି କରି ଆଣିବାର କଥା କହି ପାରୁଥିବ । ସିଏ ଅନାଗତର କଥା କହିବ, ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର କଥା କହିବ । ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ସଂସାରକୁ ଯୋଡ଼ିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ି ପାରୁଥିବା ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ରହସ୍ୟକୁ ବତାଇଦେବ । ତେବେଯାଇ ପୃଥିବୀ ରହିବ । ପୃଥିବୀ ନୂଆହୋଇ ଗଢ଼ାହେବ ଏବଂ ଗଢ଼ା ହେବାର ସେହି ସମଗ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନ ନିରୂପିତ ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଏହି ପଥ ହେଉଛି ଏକ ସଂଘର୍ଷ ପଥ । ତଥାପି ଯଥାର୍ଥ ପଦକ୍ଷେପଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଆମେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବା । ଆମେ ମନ କଲେ ତାହାକୁ ଏକାକୀ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା ।

□ □ □ □

'ସମାଜ', ବାର୍ଷିକ ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୫

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ମିଳନୀ

ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଆଗ୍ରହ ! ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଆକାଂକ୍ଷା । ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ । ଭବିଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଭବିଷ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନ ।

ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସବାଆଗ ଏକ ସଖ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ । ଆପଣା ସହିତ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ସଖ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ । ବିଶ୍ୱଭୁବନ ସହିତ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଏକ ସଖ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ । ସଖ୍ୟର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିଲେ ସବୁ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ; ଦୂର ଗୁଡ଼ାକ ନିକଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ାକ ବି ଅଶ୍ରୁରେ ଧୋଇ ହୋଇଯାଇ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି । ଭିତରେ ବସିଥିବା ସଖାଟି ଯେତେବେଳେ ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ସଙ୍ଗୋଳିବ ବୋଲି ସାହସ କରି ବାହାରେ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଅଙ୍ଗେ ନେଇଥିବା କାଳଟା ମଧ୍ୟ ସତେ ଅବା ଏକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସେହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଖରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଧନ୍ୟ ହୁଏ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ସାହିତ୍ୟ ଏକ ବେଦନା । ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସନ୍ତୋଷଟା ଆମକୁ ନିତ୍ୟ ସଚଳ କରି ରଖିଥାଏ, ସେହି ଅସନ୍ତୋଷଜନିତ ବେଦନା । ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ହିଁ ଯେଉଁଠି ଜୀବନର ଧର୍ମରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଥାଏ, ସେଠି ବେଦନା ହେଉଛି ଆମ କାହାଣୀର

ଏକ ଅଙ୍ଗସ୍ୱରୂପ । ଅନେକ କୁହାହୁଏ, ତଥାପି ଆହୁରି ଅନେକ ବାକି ରହିଥାଏ । ନିଜକୁ ନେଇ ବି ହୃଦୟ ଭିତରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପଟିଏ ଗଢ଼ି ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହାହିଁ ବେଦନା ଦିଏ । ସେହି ବେଦନା ଆଗକୁ ଆଗକୁ ନେଇ ଯାଉଥାଏ । ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ସତତ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସଂସାର ଛୋଟ ପରି ଲାଗେ । ଅସନ୍ତୋଷ ଗୁଡ଼ାକ କ୍ରିଶ୍ଚିଆନ୍ ଅସନ୍ତୋଷରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ାକରେ ତେଜ ଲାଗେ । ପୁରୁଣା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ନୂତନ ପଥରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ଆଗେ ରଜାମାନଙ୍କ ଦରବାରରେ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ମେଳନ ବସୁଥିଲା ଭଅଁରମାନେ ଯେଉଁଠି ଥିଲେ, ଫୁଲମାନଙ୍କୁ ସେହିଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ପଦ୍ମବନକୁ ମତ୍ତହସ୍ତୀ ମାନଙ୍କର ଅନୁକମ୍ପା ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏବେ ସେହି ଖଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକ ଅତୀତରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏ ଯୁଗରେ ହୃଦୟ ଉପରେ ସ୍ରଷ୍ଟା ନିଜକୁ ହିଁ ଯେକୌଣସି ରଜାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲାଣି । ଏଯୁଗରେ ରଜା କେହି ନାହାନ୍ତି । ରଜା କେବଳ ଜଣେ, ଯିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟରେ ଅଛନ୍ତି, ଆମକୁ ଆମ ବିରାଟ ରୂପରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି, ଆମକୁ ନିମିତ୍ତ କରି ଯିଏ ମଣିଷ ଲାଗି ଏକ ବୃହତ୍ତର ଭବିଷ୍ୟତର ସଂକଳ୍ପ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଭିତରେ ସାହସ ରୂପେ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ରୂପେ ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ରୂପେ ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଗରେ ରଖି ଆମେ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ସମ୍ମେଳନ କରିବା, ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଏକାଠି ବସିବା, ସେଠାରେ ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା, ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଏହି ସାହସ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉ । ଆମର ଉଦ୍ୟମଟି ଦେଇ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନୀଡ଼ ରୂପେ ଆସି ଧରାଦେଉ । ଅହଂକାର ଦୂର ହୋଇଯାଉ, କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଦୂର ହେଉ, ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ବୃଦ୍ଧି ପାଉ । ଆମର ଭବିଷ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଆମ ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁ ।

□ □ □ □

ସୁରଭିକା, ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ଲେଖକ ସମ୍ମିଳନୀ, ୧୯୭୧

ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା

ଏହି ଜୀବନ ଆମକୁ ଅନେକ କିଛି ଦିଏ । ଏହି ଜୀବନ ଆମଠାରୁ ଅନେକ କିଛି ମାଗେ । ଆମ ଭିତରୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଏଭଳି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛି ହେଲେ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଖାଲି ଜମା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଖାଲି ଦୁହିଁ ଆଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବସ୍ତୁକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ସେମାନେ ସେତେଅବା ଖାସ୍ ଆପଣା ଲାଗି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା କେଉଁ ଗାତରେ ନେଇ ପୂରାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେହି ଗାତକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ଜୀବନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଗାତଟି ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନେ ଜୀବନର ଯାହାକିଛି ବାଟ ବୁଲନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ଜୀବନଧାରା ଭିତରେ ମାତ୍ର ସେମାନେ ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ ହୁଅନ୍ତି, କେତେ ପୃଥୁଳ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ତଥାପି ଗାତଟିକୁ ହିଁ ଅମଳ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଧରିଥାଆନ୍ତି । କେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ସେମାନେ ତାକୁହିଁ ସବୁ ସଂସାର ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଗାତରେ ନିରାପଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହୁଏତ ମହାକାର୍ଯ୍ୟ ପରି ମଣୁଥାନ୍ତି ।

ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି କେବଳ ଏକୁଟିଆଟି ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆପଣା ଅନ୍ତରକୁ ଅନାଇ ପାରିବାକୁ ବଳ ପାଆନ୍ତି । ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଅତେ ଆପଣାକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ବସିବାକୁ ହିଁ ସେମାନେ

ବହିରଙ୍ଗତା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆପଣାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଜଗତଯାକକୁ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଜଗତଟାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାର ଯେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କଳା ରହିଛି, ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ହୁଏତ ଶୁଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରନ୍ତି । ଆତ୍ମା କହିଲେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅହଂକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେହି ଅହଂକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ହିଁ ଜଗତ ଆବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଛି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପଣ୍ଡିତମାନେ ବେଳେବେଳେ ତତ୍ତ୍ୱବାକ୍ୟମାନ ବି ବାହାର କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆତ୍ମୋନ୍ନତିର କଥା କହିଥାନ୍ତି । ଯଶ ଅର୍ଜିବାର କଥା କହିଥାନ୍ତି । ହଜାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ହୋଇ ଦିଶିବା, ହଜାରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଲଗା ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସବାବଡ଼ ସ୍ୱାଭିମାନ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି । ଏପରି ମଣିଷମାନେ ଆପଣାଟାକୁ ହିଁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ହିଁ ସଂସାର ଭିତରେ ସଫଳ ହେବା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ଭଲ ପାଇବାର ଆଲମ୍ବନ ମାଧ୍ୟମରେ ଯେଉଁମାନେ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ସତେଅବା ବନ୍ଦୀଟିଏ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆବୋରି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସତେଯେପରି ତଥାପି ଆପଣାର ଅସଲ କୋମଳତାଟିକୁ ମୋଟେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଅପେକ୍ଷମାଣଟିର କଥାକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରୁନଥାନ୍ତି ।

ଭଲ ପାଇବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଗାତ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ବଳ ପାଏ । ଗାତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷ ହେଉଛି ଏକ ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ ମଣିଷ । ଏବେ ଆମ ସଂସାରରେ ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ ମଣିଷ ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନାନା କାରଣରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଏଠି ଭଲ ପାଇବାମାନେ କ୍ରମଶଃ ଲୁଚି ପଳାଇବାରେ ଲାଗିଲେଣି । ଭଲ ପାଇଲେ ସିନା ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଆମ ସଂସାରରେ ଏବେ ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବାର କଥାମାନ କହି କେତେ ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ଖୁସି ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସଂସାରରେ ମନ କଲା ମାତ୍ରକେ ଏହି ଭଲ ପାଇବା କାହିଁକି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି

ଅଭିଯୋଗ କରି ଦଶଟାଯାକ ବଗକୁ ଝିଙ୍ଗାସିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେ ଅଳଅଳରେ ନିଃସଙ୍ଗତାର କଥା କହୁଛନ୍ତି । ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷର କଥା କହୁଛନ୍ତି; ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଅଳଙ୍କାରମଣ୍ଡିତ କରି ବୋହୂଟିଏ ପରି ସଜାଇ ତାହାକୁ ହିଁ ଆଧୁନିକ ଜୀବନର ସବାବଡ଼ ସନ୍ତକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ କାବ୍ୟିକ ଢଙ୍ଗରେ କେତେ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏଣେ ସାଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଡରୁଛନ୍ତି, ସାଙ୍ଗ କରିବାକୁ ଡରୁଛନ୍ତି ।

ଉପରୋକ୍ତ ମଣିଷମାନେ ଏଇଠି ଏକ ପବନ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି, ଅନେକ ଭିତରେ ରହିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଭବନ ଆଉ ଅନେକକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଭିତରେ ଅନ୍ତଯାତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଦେଶଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏଇଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରନ୍ତି-ନାହିଁ । ତୋରଣଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଲ ସଦୃଶ ମଣୁଥାନ୍ତି, ମର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ମାୟା ବୋଲି କହୁଥାଆନ୍ତି ଓ ସ୍ପର୍ଶଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା କୌଣସି ଏକ ଭୟାନକ ଆକ୍ରମଣ ବୋଲି ମଣି ନିଜକୁ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷମାନେ କେବଳ ଆଇନାକୁ ଦେଖନ୍ତି, କେବଳ ଆପଣାକୁ ନେଇ ସତେଅବା ସଦାକାତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ନାନା ଆତ୍ମରତି ଭିତରେ ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବାନ୍ଧିଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଉ ମୋଟେ କାହାରିକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ହିଁ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ ଆପଣାର ଖୁବପାଖରେ ରହିଥିବା [illegible] ବ୍ୟକ୍ତିଟି ହୁଏତ ଆଉ କଷ୍ଟିହେଲେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଅଥବା, ଯିଏ ଯାହାକୁ ଦେଖେ, ତାହାକୁ କେବଳ ସେହି ବାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଦେଖିବାର ପ୍ରାପ୍ୟ ଏକ ଖଣ୍ଡକାଶ ହରକତ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ ଓ ତେଣୁ ଦିନୁଁ ଦିନ ଶୁଖି ଶୁଖି ଯାଉଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଘର ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ କେତେ ବୁଦ୍ଧି ସହିତ ସେଥିରୁ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଏକ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଦର୍ଶନ ବାହାର କରିବାର ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ବୁଦ୍ଧି ଥାଏ, ମାତ୍ର ଅସଲ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିବାରେ ଓ ଅସଲ ଆଖିଗୁଡ଼ିକର ଭଜନ ହେବାରେ ସେହି ବୁଦ୍ଧି ସତେଅବା ଅକର୍ମୀ

କୌଣସି କାମରେ ଲାଗି ପାରୁନଥାଏ । ସେଠି ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାମାନେ ହୃଦୟର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ କେତେ କର୍ମକୁଶଳ ଭାବରେ ଜଗିରହିଥାନ୍ତି, ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ବାଟ ଖୋଜି ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ବାହାରୁ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ହୁଏତ ଯେଉଁବାଟ-ଗୁଡ଼ିକ ପଡ଼ି ପାରୁଥାନ୍ତେ ଓ ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ ପ୍ରସାରଣ ତଥା ପରିତ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଘଟାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ବନ୍ଧାନବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିଆ ମଣିଷ ସେହି ବନ୍ଧା ବନ୍ଧାନଟାର ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଏବେ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଅନସ୍ତିତ୍ୱର ସଂଶୟ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅମୂହାଁ କରି ରଖି ତଥାପି ଅସ୍ତିତ୍ୱର ସ୍ୱାବଲମ୍ବ କରିବେ ବୋଲି ମନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ, ନିଃସଙ୍ଗତା ଓ ସଂଶୟ, ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ମଣିଷ ହିଁ ଭଲ ପାଇବାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରେ । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ମଣିଷ ହିଁ ଭିତର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦେଇ ବାହାରକୁ ବୁଲି ଆସିପାରେ, ଜାଲଗୁଡ଼ାକୁ ସତକୁ ସତ ଜୀବନର ଏବଂ ଜୀବନାନୁଭବର ମହିମାବୃଦ୍ଧିକାରୀ ନାନା ଦ୍ୱାରରେ ପରିଣତ କରି ଦେଇପାରେ । ଦ୍ୱାର ଲଗାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଭଲ ପାଇବାର ଭାଜନ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଦ୍ୱାର ଲଗାଇଲେ ଭୟ ବିଦୂରିତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ସେଠି ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ନମସ୍ତେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଏତେବି ଏକ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁ ରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯାହା ଭିତରେ କି ଏହି ସବୁକିଛି ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ନିଃସଙ୍ଗତା ଛାଡ଼ି ପଳାଏ, ବାଡ଼ମାନେ ଛାଡ଼ି ପଳାନ୍ତି; ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କାହାର ହୋଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସଂସାର ଭିତରେ, ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ କାହାର ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଏକ ମହିମାମୟ ସ୍ୱପ୍ନମାନ ସହିତ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିହୁଏ, ମାତ୍ର ସେହି ସ୍ୱପ୍ନମାନ ଭିତରେ କୌଣସି ଅହଙ୍କାରିତା

ନଥାଏ । ଅହଙ୍କାରିତା ନଥିବାରୁ କୌଣସି ସ୍ପର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁତା ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ତେଣୁ , କୌଣସି ଭୟ ନଥାଏ, କୌଣସି ଶୋକ ମଧ୍ୟ ନଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟିକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହେଲେ ତା'ନିଜ ପରି ତା'ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ସଂଶୟ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ବାଦଠାରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟସମ୍ପଦ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଏବଂ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମେ ସ୍ୱୀକାର କରୁ ଅଥବା ନକରୁ, ଆମର ଜୀବନ ଆମ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଯାବତୀୟ ଆୟୋଜନରେ ହିଁ ଏକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଏବଂ ଏକ ଅଙ୍ଗୀକାରିତାର ବୃତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଆତଯାତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଆମେ କେବଳ ନିଜକୁ କାମୁଡ଼ିଧରି ପଡ଼ିଥାଉ ଓ ସଂସାରଯାକକୁ ଗିଳି ଦେବାର ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ଗାତଟିକୁ ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ଆମ ଜୀବନର ବୃତ୍ତଟି ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ସବୁଠାରୁ ସାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଅଭିଯୋଗ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହିପରି କ୍ଷୁଦ୍ରାୟତନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁ, ସେଥିରେ ଆମର ଜ୍ୱାଳା ଏବଂ ଉତ୍ତେଜନା ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମେ ସକଳ ପ୍ରକାର ସଙ୍ଗକୁ ବର୍ଜନ କରି ଗୋଟାହୁଗା ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ବରଣୀୟ ଜୀବନ ବୋଲି ବାଛି ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ଏକାନ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗତାଗୁଡ଼ାକୁ କେତେପ୍ରକାର କଥା ଏବଂ ଅଳଙ୍କାରର ଅଠା ଲଗାଇ ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଶବ୍ଦର ଆକାଶମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାହୁଗା ଲମ୍ବା କରି ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର କେତେ ରାଜସିକ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଆମେ ନିଜର ଅସଲ ଇଚ୍ଛା ଓ ଅସଲ ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଭିତରେ ଆମକୁ ସବୁ ବେଳେ ଜୀବନରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ଏକ ଅନମନୀୟ ଅନିଚ୍ଛା ହିଁ ଆମ ଲେଖକର ଯାବତୀୟ ଦେହପାଠୀ ଏବଂ ପାରଦର୍ଶିତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମକୁ ତଥାପି ଅତ୍ୟନ୍ତ କୃପଣ କରି ରଖିଥାଏ, ଆମ ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରର ଏକ ଅନମନୀୟ ଚତୁରତା ଆମକୁ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତର୍କକାତର କରି ରଖିଥାଏ । ଗୁଡ଼ାଏ ଉଦ୍‌ଗାର କରେ, ଗୁଡ଼ାଏ କଥା କହେ, ତଥାପି ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରେନାହିଁ, ଅସଲ ସତଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ଲୋଡ଼େନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଏପରି ଏକ ମୂଲ୍ୟସମ୍ପଦକୁ ଆପଣା ଅନୁରାଗର ଆକାଶ ବୋଲି ମାନି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବ, ଯାହାକି ତାହାର ଏହି ତାତ୍କାଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣରୁ ମିଳୁଥିବା ତାତ୍କାଳିକ ପରିତୃପ୍ତିର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ହୋଇଥିବ । ସେହି ଆକାଶ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ସମ୍ପଦଟି ଆଡ଼କୁ ସିଏ ସଚେତ ବା ସ୍ୱଭାବପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ନିଜକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥିବ, ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ସିଏ ନିଜକୁ ସୋପାନ ସୋପାନ କରି ଉଠି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ ଓ ତେଣୁ ନିଜକୁ ସତତ ନୂତନ ଭାବରେ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରୁଥିବ, ଆପଣାର ନୂତନ ଗଭୀରତା ତଥା ନୂତନ ଉଚ୍ଚତା ଗୁଡ଼ିକର ପରିଚୟ ଲାଭ କରି ପାରୁଥିବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ତା'ର ଜୀବନ ଏକ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଜୀବନ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ମଣିଷ ହିଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରି ପାରିବ । ନିଜକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ନିଜଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟସମ୍ପଦର ଉପଲବ୍ଧି ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଏବଂ ସୋପାନ ଉଠିବାକୁ ଯଦି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଅନୁରୂପ ଏକ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଜଣେ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯାହା ଲେଖେ, ଆମେ ତାକୁ ହିଁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହି ପାରିବା । ଏହି ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ଖୁସି କରାଇବନାହିଁ, କେବଳ ଘଡ଼ିକ ଲାଗି ଭୁଲାଇ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ନେଇ ପଳାଇ ଯିବନାହିଁ । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟକର ବାଟଟି ତାକୁ ସର୍ବଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଇ ପାରୁଥିବ । ଆଉ କାହାଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସିଏ ସେହି ବାଟଟିକୁ ନିଜପାଇଁ ମୋଟେ ବାଛି ନଥିବ। ଆମ ସଂସାରରେ ଏପରି ଅନେକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସଚେତ ବା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନିଜକୁ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ପାଖରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ପକାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବାନ୍ଧି ପକାଇବେ ବୋଲି ହାତରେ ରଜ୍ଜୁ ଧରି ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି । ଆମ ସଂସାରରେ ଏପରି ଅନେକ ଶାସକ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସଂସାର ଗୋଟାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆଣି ଗୋଟାଏ ଚୁଲି ଭିତରକୁ ମୁହାଁଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟର ଗୋଡ଼ ଓ ହାତକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁସାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ କେତେବିଧ କୌଶଳ ତଥା କ୍ଷମତା ମେଲାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତରରୁ ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ-ବିସ୍ତାରର ସ୍ତରକୁ ଅଧୋଗତ କରି ଆଣନ୍ତି । ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ସଂସାରରେ

ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଉଦ୍ୟମମାନ ହେଉଛନ୍ତି । ବୋଲି ମାନି ଓ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଲେଖାଯାଉଥିବା ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଗଲେ ତଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତା ଏବଂ ଅସଲ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅପମାନିତ କରି ରଖାଯାଉଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ସାହିତ୍ୟିକର ଜୀବନରେ ସିଏ ଆପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଥିବା ଅଙ୍ଗୀକାର ଗୁଡ଼ିକର ପରିଧି ମଧ୍ୟ ସତତ ବଦଳିବାରେ ଲାଗିଥିବ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ସିଏ ଲେଖୁଥିବା ସାହିତ୍ୟର ପରିଧି ଗୁଡ଼ିକ ବି ବଦଳି ଯାଉଥିବ । ଅନେକ ମଣିଷ ବାଟ ମଝିରେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି, ଆପଣାର ଅଙ୍ଗୀକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଠାକୁର କରି ଥାପି ଦିଅନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟିକ ଅଟକିଗଲେ ତାର ଅଙ୍ଗୀକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଟକି ଯାଆନ୍ତି, ବାଡ଼ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ତା'ପରେ ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱାରୋଦ୍‌ଘାଟନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ସତ୍ୟୋଦ୍‌ଘାଟନର ପଥଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ଚେଷ୍ଟିତ ଶବ୍ଦମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଆକାଶ ନଥାଏ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ଉତ୍ସୁକ ଓ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଥାନ୍ତି । ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତାର ଭୂମିରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଧିକ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ହୁଏତ ଏକ ଶିଖର-ଆରୋହଣ, ଏକ ଉନ୍ମୋଚନ ଅଥବା ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା-ସ୍ଥାପନ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ପାରିବା । ଉନ୍ମୋଚନର ଇଚ୍ଛା, ଆତ୍ମୀୟତା-ସ୍ଥାପନର ଇଚ୍ଛା ଏବଂ ତାହାର ପରିମାପ ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ସହିତ ଆପଣା ଚେତନାର ଶିଖରଗୁଡ଼ିକୁ ଆରୋହଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା, ତାହାହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଅଙ୍ଗୀକାର-ବୃତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ ସତତ ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେଉଥିବ । ଜୀବନରେ ଆତ୍ମୀୟତା ତଥା ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ପ୍ରସାର ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ଏବଂ, ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ିଲେ ନିଃସଙ୍ଗତାମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଥିବେ ଏବଂ ଆମ ପାଖରୁ ଗୁଡ଼ି ପଳାଉଥିବେ ।

ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟରେ ଆମର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ହିଁ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆମ ଜୀବନରେ ଏକ ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକ ସମ୍ପଦରେ

ପରିଣତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ତାହା ଆମକୁ ଅନେକ ବୈରାଗ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଥାଏ, ଉପେକ୍ଷାର ଅନେକ ପ୍ରମାଦକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଯିବା ଲାଗି ତାହା ଆମକୁ ସତତ ବଳ ଦିଏ, ଆଖି ଯୋଗାଇଦେଇ ଯାଏ । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଏବେ ଆମର ଏକାଧିକ ସଂଯୋଗ ଏବଂ ସଂଚରଣ ପଥକୁ ପ୍ରାୟ ଜଳ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଅନେକ ନିଃସଙ୍ଗତାଧର୍ମୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ପାରିବାରେ ତାହା ଆମକୁ ଅନେକ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଅନ୍ତର୍ବଳ ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରି ପାରିବ । ଆମ ଭିତରୁ 'ଯେଉଁମାନେ କଳ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ଗହଣା ଉପରେ ଗହଣା ଲଦିଦେଇ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଦେହ ଓ ଅସଲ ହୃଦପୃଷ୍ଠିକୁ ପୋତି ପକାଇବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଧନ୍ଦା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପରିହାଣର ଉପାୟ ମିଳିଯିବ ।

□ □ □ □

'ପଞ୍ଜିକା' (ବରମ୍ପୁର), ଅକ୍ଟୋବର, ୧୯୮୫

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସୃଜନଶୀଳତା

ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆମ ଜୀବନରେ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇପାରିବା, ଆମେ ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ ଏକାନ୍ତ ଅସୃଜନଶୀଳ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଏହି ଜୀବନଟିକୁ ଯାପନ କରିପାରିବା । ଜୀବନରେ ସୃଜନଶୀଳତା ଏକ ବିଶେଷ ଭୂଷଣ ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଆତ୍ମମୁଖ୍ୟ, ଏକ ସ୍ୱଭାବ । ଆମର ସାଂପ୍ରତିକ ସମାଜ ନାନା କାରଣରୁ ବ୍ୟାଧିତ ଏବଂ ବହୁବିଭକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ଆମେ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ କେତେକ ମଣିଷଙ୍କଠାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଏକ ବିଶେଷ ଗୁଣ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିବାରେ କ୍ରମେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲୁଣି ଏବଂ ହୁଏତ ଜୀବନରେ ଅସଲ ଦେବତାଟି ପାଖରେ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବା ପରି ନିଜକୁ ସେହି ଅଭ୍ୟାସଟିରେ ମଣ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଖାଲି ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିବାରେ ଲାଗିଛୁ ।

ଆମର ଏହି ଖଣ୍ଡିଆ ବିବେକ ଅନୁସାରେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ, ସଙ୍ଗୀତ ସୃଜନଶୀଳ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ମଧ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ । ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ଓ ରହିବ । ସେହି ଅବଶିଷ୍ଟ ଇଲାକା ଓ ଆୟତନଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ଯେତେ ଅବଜ୍ଞିଆ ଓ ଅସନା ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଜୀବନରେ ମାତ୍ର କେତେ ଘଣ୍ଟା ନିମନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ତଥାପି ଯେ ସୃଜନଶୀଳ ବୋଲି କୁହାଯିବ, କ୍ରମେ ଏଇଟାକୁ ମଧ୍ୟ

ଆମେ ବଜାରର ଚଳଣି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଲୁଣି । ମଣିଷ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଜୀବନର ଯେ ଏକ ସମଗ୍ରତା ରହିଛି, ତା' ଜୀବନପ୍ରେରଣାର ଯେ ଏକ ସମଗ୍ର ପ୍ରସ୍ଥ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ଯେ ସ୍ୱନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛି ଓ ତେଣୁ ତା' ଜୀବନର ସାନ ଓ ବଡ଼ ଯାବତୀୟ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ପଛରେ ରହିଥିବା ଏକ ସାଧାରଣ ବୃତ୍ତି ଓ ଅନୁରାଗର ମାଧ୍ୟମରେ ଯେ ଆମେ ତାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଚିହ୍ନି ପାରିବା, ଆମେ ଏବେ ସେହି କଥାଟିକୁ ବିଚାରକୁ ନେବା ଲାଗି ମୋଟେ ରାଜି ହେଉନାହୁଁ । ବହୁବର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟଟି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସମଗ୍ରତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ, ମନୁଷ୍ୟର ବହୁବିଚିତ୍ର ଜୀବନ ଓ ଆଚରଣ ମଧ୍ୟରେ ବି ଏକ ସମଗ୍ରତା ରହିବ ହିଁ ରହିବ; ଏବଂ, ସେହି ସମଗ୍ର ସୂତ୍ରଟି ଦ୍ୱାରା ସେହି ମନୁଷ୍ୟଟିକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯାଇ ଆମେ ତାହାର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତର ତଥା ପୂର୍ଣ୍ଣସଙ୍ଗତ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିପାରିବା । ମଣିଷକୁ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ତାହାକୁ କେବଳ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବା । ଆପଣା ଅନୁରାଗର ଯେଉଁ ଅଂଶଟିକୁ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ, ସଂଗୀତଜ୍ଞ ଅଥବା କଳାବିତ୍ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ବା କଳା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖିଛି, ତା' ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଏହି ବିଶେଷ ଅଂଶଟିର ପ୍ରକୃତିରେ କିଭଳି କ'ଣ ସଂଗତି ଅଥବା ସଂବନ୍ଧ ରହିଛି, ଆମେ ତାହାର ନିରୂପଣ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସଂପୃକ୍ତ ସେହି ମଣିଷଟିର ସୃଜନଶୀଳତାର ମାନକୁ ମଧ୍ୟ ନିରୂପଣ କରି ପାରିବା । ତା'ନହେଲେ ଆମେ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ଅଥବା କଳାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁସଂଗତ ରୀତିରେ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରିବାନାହିଁ ।

ଆମ ଚେତନା ଓ ସଂବେଦନାର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଯେତେବେଳେ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥାଏ, ସଙ୍ଗୀତ କରୁଥାଏ କିମ୍ବା କଳା କରୁଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଆମ ଭିତରର ଅନ୍ୟ ପାଖଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ କରୁଥାନ୍ତି ? ସେମାନେ କ'ଣ ଏହି ତଥାକଥିତ ସୃଜନଶୀଳ ଅଂଶଟି ସହିତ ସହଯୋଗ କରନ୍ତି, ଅଥବା ସତେଅବା ଅଲଗା ହୋଇ ଝରକାଦୂରରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ କେବଳ ଅବଲୋକନ ହିଁ କରୁଥାନ୍ତି ? ଅଥବା ସେମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ସେତେବେଳେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତ

ଲୁଆଡ଼େ ଅପସାରିତ କରି ଦେଇଥାଉ, ଆମର ଆଖି ନ ପଡୁଥିବା ଭଳି କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚାଇ କିମ୍ବା ଦବାଇକରି ରଖି ଦେଇଥାଉ—ଜାଣିଶୁଣି ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଥାଉ ବା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ? ନିଜ ଭିତରେ ଅଧେ ବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଂଶକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଦବାଇ ବା ଲୁଚାଇ ରଖି ଅଥବା ସେ ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସୃଜନାତ୍ମକ ଅନୁଭୂତି ତଥା ଅବବୋଧ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା କି ? ନିଜକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁଭବ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ହେଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନିଜର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହୋଇଥାଏ—ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଧରି ରଖିବାର ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଦ୍ରତାର ଯୋଗ୍ୟ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ଜାଣିବା, ବୁଝିବା ବା ଉପଲବ୍ଧି କରିବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଭଦ୍ରତାଟିର ଯୋଗ୍ୟ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥରେ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇପାରିବ କିପରି ?

ତଥାପି, ଆମ ସଂସାରରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁ, ସଙ୍ଗୀତ କରୁ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଚିତ୍ରକଳାକୁ ମନ ବଳାଇଥାଉ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ନିଜଠାରୁ ଘଡ଼ିଏ ଫୁରୁସତ ପାଇବାଲାଗି ଆମେ ଏ ସବୁକୁ ମନ ବଳାଉ । ନିଜେ ସାହିତ୍ୟ କରୁ, ସଙ୍ଗୀତ କରୁ, ଚିତ୍ରକଳା କରୁ ଅଥବା ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ୁ, ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣୁ ଏବଂ ଚିତ୍ରକଳାକୁ ଉପଭୋଗ କରୁ । ଘଡ଼ିଏ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିଆମୁ । ସଂସାର ସହିତ, ଜୀବନ ସହିତ, ଆପଣା ଭିତରେ ଦୋସର ବୋଲି ଦିଶୁଥିବା ସେହି ଅନ୍ୟଟି ସହିତ ଆମର କେଉଁଠାରେ କି କଳହ ଲାଗି ରହିଥାଏ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଏହିପରି ଭାବରେ ଘଡ଼ିଏ ବା କେତେ ଘଡ଼ି ଆପଣା ପାଖରୁ ବାହାରିଯାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମକୁ ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗେ । ଆମ ବିକଳ ଜୀବନର ଭାଷାରେ ଏହି ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗିବାକୁ ହିଁ ମନୋରଞ୍ଜନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ପାଖରୁ ବାହାରି ପାଇପାରିବା । ଦୁଃଖରେ ଅଧିକାଂଶ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ କଳା ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଭାବରେ ବିଚରା ମଣିଷକୁ ମନୋରଞ୍ଜନ ଯୋଗାଇ ଆସିଛି, ଆପଣା ପାଖରୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ପ୍ରରୋଚନା

ଦେଇଛି; ତେଣୁ ଅସଲ ଗମ୍ଭୀର ଅର୍ଥଟି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ତାକୁ ପ୍ରତାରିତ କରି ଆସିଛି । ନିଜର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନ ପାରିବା, ନିଜ ପରିବେଶଟିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନ ପାରିବା, ନିଜ ଜୀବନର ସାମୂହିକ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଆପଣାକୁ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରି ରଖି ସେହି ଭୂମିଟି ଉପରେ ଆପଣାର ଉପଯୁକ୍ତ ଅବଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ନ ପାରିବା—ଏଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ସୃଜନଶୀଳତାର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ମୂଳତଃ ଏହି ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରି ନ ପାରି ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାର ବାଡଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ନ ପାରି ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ ସଦୃଶ ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ ସଙ୍ଗୀତକୁ ମନ କରନ୍ତି, ନିୟମତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ମନୋରଞ୍ଜନର ସାଧନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଆମକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଶୁଆଇ ରଖିବାଲାଗି ଏଗୁଡ଼ିକର ବରାଦ ସେତେବେଳେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଅସଲ ମଣିଷଟି ଶୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆମ ଜୀବନର ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ବହିର୍ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଭିତରେ ଉପଦ୍ରବ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ଆମର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୋରଞ୍ଜନ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ସାହିତ୍ୟ, ଅଧିକ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଅଧିକ କଳାର ଆୟୋଜନଗୁଡ଼ିକୁ ଜମାଇ ରଖିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟର ଗଭୀର ମର୍ମକୁ ଭେଦିବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବା ଚିନ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଅସଲ ସ୍ୱଭାବ ଓ ଧର୍ମ ବୋଲି ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଗଭୀରତମ ଅନୁରାଗଟି ହେଉଛି ସୃଜନଶୀଳତା ଲାଗି ରହିଥିବା ଅନୁରାଗ । ସେହି ଅନୁରାଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଛି, ସମ୍ଭାବନା ରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ନିହିତ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ତାହା ବିକଶିତ ହେବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଅସଲ ଦ୍ୱାରୋନ୍ମୋଚନଟି ଘଟି ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଓ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଜୀବନରେ ବ୍ୟକ୍ତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ଆମକୁ ଘେରି କରି ରହିଥିବା ଆମର ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଆମର ସେହି ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନଟି ଲାଗି ଯଥାର୍ଥତଃ ଏକ ବାଧାପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ବାସନା ନିର୍ବିଶେଷରେ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଳାରେ ରହିବା ସକାଶେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି, ସତେଅବା ଅଜ୍ଞିବୁଡ଼ା ଭାବରେ ଘାରିହାଏ

ଟାଣିଦେଉଛନ୍ତି । ସାମୂହିକ ଓ ସଂସ୍କୃତିଗତ ନାନା ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ଗାରଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆମେ କେବଳ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ସ୍ୱୀକୃତ ଭାବରେ ଅନୁକୂଳିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ନିରାପଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଛୁ; ଅଥବା, ଆମର ବାହାର ଏବଂ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ବିଭାଜନକାରୀ ଗୋଟିଏ ରେଖା ଟାଣି ଦେଉଛୁ ଓ ତାହାର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ଦୁଇ ବା ଏକାଧିକ କିସମର ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରୁଛୁ । ବିଭାଜିତ ଜୀବନ ହେଉଛି ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଜୀବନ ଏବଂ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଜୀବନ କଦାପି ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ସମାଜରେ ଯେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନୁରୂପ ପ୍ରକୋପରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇପାରେ, ସଙ୍ଗୀତ ଏବଂ କଳାରେ ସବୃପାକ ମଣ୍ଡପ ବିଭୂଷିତ ହୋଇ ଦିଶିପାରେ, ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜକୁ ତାହାର ଏକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସିଧା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ-ରୂପେ ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ଯଦି ଆପଣାର ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥାନ୍ତେ ଓ ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ସକ୍ରିୟ ଓ ସଚେତନ ଭାବରେ ବିଚରଣ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ମଣିଷର ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ କଦାପି ଏତେ ପ୍ରକାରର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିରହି ନ ଥାନ୍ତା । ଭିତରେ ରିପୁଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପ୍ରବଳ ହେଲେ ବାହାରେ ତାହା ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ବିକ୍ଷୋଭ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇଥିଲେ ମଣିଷର ଏହି ପୃଥିବୀରେ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ କଦାପି ଏଭଳି ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ତା' ଉପରେ ରାଜୁତି କରୁ ନ ଥାନ୍ତା ଓ କ୍ଷମତା ଆଗରେ ଏତେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ଏଭଳି ଅସମର୍ଥ ଏବଂ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହି ନ ଥାନ୍ତେ । ସୃଜନଶୀଳ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ଦିଏ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କାମରେ ଲାଗେ । ଆମର ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଅଧିକାର କରି ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ତତ୍ପରତା ଦେଖାଉଛନ୍ତି, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ବାନ୍ଧି କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ସୃଜନଶୀଳ ମଣିଷ ଆପଣା ପାଖରେ ବନ୍ଦୀ ହୁଏନାହିଁ, ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ଆଉ କାହାରି ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେ ଅନୁଭବକୁ ଚିହ୍ନେ, ଅନୁଭବ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣାର ତଥା ଅନ୍ୟ

ସମସ୍ତଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୁଏ । ସେହି ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ଯାହାକିଛି ପାଏ, ସେ ତାହାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରେ । ଅନୁରାଗ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ । ସେହି ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ଭିତରେ ସ୍ୱଚେତନାର ଭୂମିରେ ଓ ବାହାରେ ସ୍ୱସମ୍ବନ୍ଧର ଭୂମିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସେ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଉଠି ଯାଉଥାଏ । ଅନୁରାଗ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ ଏବଂ ଏକ ଅନୁରାଗମୟ ଜୀବନ ଜୀବନବିଶ୍ୱାସୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ସୃଜନଶୀଳତାର ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀଟି ଉପରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟର ବିଚାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଯାହାକିଛି ଲେଖାଯାଏ ଓ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ, ତାହାକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ହୁଏତ କୁହାଯାଇପାରେ, କାରଣ ତାହା ଅନ୍ତତଃ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଲେଖକଟି ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ କେତେ ସମୟ ଲାଗି ତା' ଆପଣା ସହିତ ଏକ ଭାବଗତ ସଖ୍ୟର ଅବସର ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଥାଇପାରେ, ଲେଖାଟି ତାହାର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକୁ କେତେକ କ୍ଷଣଲାଗି ଫିଟିଯାଇ ଥିବାର ଏକ ଆଶ୍ୱାସ ଆଣି ଦେଇଯାଇ ଥାଇ ପାରେ । ମାତ୍ର, ଯାହାକିଛି ଲେଖାହେଲା ବା ପ୍ରକାଶିତ କରାଗଲା, ତାହାକୁ ସେହି କାରଣରୁ କେବେହେଲେ ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ପଛରେ ସୃଜନଶୀଳ ମଣିଷଟିଏ ରହିଥିବା ଦରକାର । ଯେଉଁ ଲେଖକ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ଏକ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପରି ମନେକରି ସେହିବାଟେ ନିଜ ପାଖରୁ ଅଥବା ନିଜ ଅନ୍ତର୍ଗତମ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ପାଖରୁ ଖସି ପଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ, ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଖାଲୁଟିଏ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି କିଛି ଲେଖିଦେଇ ଓ ଛାପିଦେଇ ତାହାର ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସତେଅବା ଜଣେ ସାହସୀ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ନିଜ ଭିତରେ ନାନା ଥାନରେ ତୁଚ୍ଛା ଗର୍ଦ୍ଦଭ ବନି ଯଦି କୌଣସି ଲେଖକ ନିଜ ଲେଖାଟିର ଆଶ୍ରାରେ ସେଇ ଲଜ୍ଜାଟିର ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ, ତେବେ ଆମେ ତାହାକୁ କେତେଦୂର ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିପାରିବା, ସେହି ବିଷୟରେ କଦାପି ସ୍ଥିର ଓ ମୀମାଂସକ ଭାବରେ ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ହେବନାହିଁ ।

ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବ । ସ୍ୱୟଂ ଲେଖକକୁ ତାହା ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ, ଶିଖର ପରେ ଶିଖର ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନେଇ ପାରୁଥିବ ଏବଂ ପାଠକକୁ ମଧ୍ୟ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ପାରୁଥିବ । ଲେଖକକୁ ତାହା ଆହୁରି ଅଧିକ ବିମୋଚନ ଲାଗି ଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇ ଦେବ, ଅଧିକ ସତ୍ୟ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରିବ, ତା' ଭିତର ଓ ତା' ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଯିବାରେ ତାକୁ ବଳ ଆଣି ଦେବ । ପାଠକର ଚିତ୍ତକୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ସେହିସବୁ ସତ୍ୟ, ବିମୋଚନ, ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଥବା, ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ କହିଲେ, ଅନୁରାଗ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବ । ଉଭୟ ପକ୍ଷରେ ତାହା ଅଧିକ ଉଦୟ ନିମନ୍ତେ ସହାୟକ ହେବ । ଆମ ଜୀବନର ଅନୁଭବଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଯେତେବେଳେ ଯାହାକିଛି ଉଦୟ ଘଟିଥାଏ, ତାହା ବାହାରେ ଆମ ସାମୂହିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ତଥା ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷିତ କେତେକେତେ ଉଦୟ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇଦିଏ । ଭିତରେ, ଆମର ସବାବଡ଼ ଆସନରେ ବସିଥିବା ବନ୍ଧୁଟି ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ଆମେ ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଆମର ବାହ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଆଣିବା ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ପାଇଥାଉ । ଆମ ବିଚରଣର କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ତାହାକୁହିଁ ଅସଲ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆପଣାର ସେହି ସାକ୍ଷାତ୍କାର ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥିମୋଚନର ସାକ୍ଷାତ୍କାର । ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥିମୋଚନ ମଣିଷକୁ ନିର୍ଭୟ କରେ, ଅକୁଣ୍ଠ କରେ, ବନ୍ଧୁର ଆଖିରେ ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ଦେଖିପାରିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଆଣିଦିଏ; ଏବଂ, ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନଟି ଫଳରେ ଆମ ଦ୍ୱାରା ସଂସାରରେ ଯାହାକିଛି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯାହାକିଛି ଗଣ୍ଠି ଫିଟେ ଅଥବା ଯାହାକିଛି ଡ଼ୋର ଲାଗେ, ତାହା ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭୟତା ଆଣିଦିଏ—କପଟତା ହ୍ରାସ କରେ, ଗ୍ରନ୍ଥିଳତା-ଗୁଡ଼ାକୁ କାଟିପାରେ । ପୃଥିବୀରେ, ଆମର ନାନା କୁସଂସ୍କାର ଫଳରେ, ଯେତେ ଯାହା ଗ୍ରନ୍ଥିଳତା ଆମର ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରି ରଖିଛି, ସୃଜନଶୀଳତା ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥିଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିପାରେ । ସୃଜନଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଚେତନ ଏବଂ ଚେତନ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବହୁବିଧ ବ୍ୟବଧାନ ଓ ଦୂରତା କଟି କଟି ଯାଉଥାଏ; ଏବଂ ସିଏ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସଂସାରର ଅନେକ ବ୍ୟବଧାନକୁ ଦୂର କରିବାରେ ସର୍ବଦା ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଗଦ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ନା ପଦ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ? ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବପ୍ରଥମ କାଳରେ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କେବଳ ପଦ୍ୟ ହିଁ ଥିଲା । ପଦ୍ୟ କହିଲେ କବିତା ଏବଂ କାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଉଥିଲା । କାବ୍ୟ କରିବାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏକଦା ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ନାନା ବାନ୍ଧରେ ଚହଟାଇ ଏବେ ଶାଢ଼ୀଟିଏ ବୁଣା ହେଉଥିବା ପରି ଶାସ୍ତ୍ରର ନାନା ଅର୍ଗଳର ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ମାନି କାବ୍ୟ ଲେଖା ହେଉଥିଲା । ତେବେଯାଇ କାବ୍ୟ ଭିତରୁ ଶାସ୍ତ୍ରର ସ୍ୱାଦ ଉପଲବ୍‌ଧ ହୋଇପାରୁଥିଲା । କାବ୍ୟ ଓ କବିତା ସେତେବେଳେ ଜୀବନଠାରୁ ବହୁତ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିଲା । ବାସ୍ତବ ଜୀବନର ଗଦ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ଖଞ୍ଜା ମାଡ଼ି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଜୀବନର ଅସଲ ଆୟତନଗୁଡ଼ିକ ପରି ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରୁ ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ବିନୋଦନ ଅଥବା ମନୋରଞ୍ଜନ ନିମନ୍ତେ ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ଜୀବନଟା ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସୃଜନାତ୍ମକତା ରହିବା ସମ୍ଭବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉ ନ ଥିଲା କି କ'ଣ କେଜାଣି, ଜୀବନ ବାହାରେ ଜୀବନକୁ ତୁଏଇ ମାଡ଼ି କେତେ ଘଡ଼ି ସୁଆଦ ଚଖାଇଦେଇ ଯିବା'ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ ପଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ସେତେବେଳେ ସୁଧୀ ଓ ସାଧୁମାନେ ସୃଜନାତ୍ମକ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଯାହାକୁ ତୁମେ ଫାନ୍ଦି ପାରିବ, ତାହା ସୃଜନଶୀଳ; ଯେଉଁ ଜୀବନଟିକୁ ତୁମେ ବଞ୍ଚୁଛ, ତାହା ଏହି ଫାନ୍ଦିବାଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ, ତେଣୁ ତାହା ଆଦୌ ସୃଜନଶୀଳ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଜୀବନକୁ ମଣିଷମାନେ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ, ସେଥିରେ ରାଜା ଓ ପ୍ରଜା, ପ୍ରଭୁ ଓ ଦାସ ତଥା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଓ ଭାଗ୍ୟହୀନମାନେ ଯେଝା ଥାନରେ ଯିଏ ସତେ ଅବା ଖଞ୍ଜି ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଜୀବନକାବ୍ୟକୁ ଏକ କର୍ମବାଦ ଗିଳିକରି ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ଜୀବନ ଭିତରେ କେବେ ଏକ କାବ୍ୟଲୁ ଯେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ, କାବ୍ୟସଭାର ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ସେକଥା କେବେ କଳ୍ପନା କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ କର୍ମବାଦ ଅନୁସାରେ ଜୀବନର ବିସ୍ତାର କରାଯାଉଥିଲା ଓ କାବ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ତନ୍ତୁଟିର ଜାଲ ବୁଣାହୋଇ ରହିଥିଲା, ତାହାକୁ ସକଳ ସମ୍ଭ୍ରମରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଜୀବନଟା କେବେ ବଦଳିବ ବୋଲି କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମଣିଷ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଜୀବନଟି ଭିତରେ କାବ୍ୟତ୍ୱର କୌଣସି ଅନ୍ୱେଷଣ କରାଯାଉ ନ ଥିଲା । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ଫନ୍ଦା ହୋଇ ପାରୁଥିଲା, ତାକୁ ଫାନ୍ଦକରି,

ଛନ୍ଦ କରି, ବଙ୍କା କରି କୁହାଯାଇପାରୁଥିଲା । ସେଇଟା କାବ୍ୟର ଆୟତ୍ତରେ ରହିଥିଲା । ସଭ୍ୟର ବଶିଷ୍ଟ ଓ ଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ସକାଶେ ତାହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ।

ଯାହା ଫନ୍ଦାଯାଏ, ତାହା ହିଁ ସୃଜନଶୀଳ, ଫନ୍ଦା ହେଉଥିବା ପଦ୍ୟର ପରିପୂରକ ଭାବରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଫନ୍ଦା ହେଉଥିବା ଗଦ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସେହି ସୃଷ୍ଟି ଅନୁସାରେ ଆମେ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ ବୋଲି କହିଲୁ । କାବ୍ୟ ଓ କବିତାର ପରିପୂରକ ହୋଇ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ନାଟକ ଆସିଲା, ଗଳ୍ପ ଆସିଲା, ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା । ଜୀବନର ଦର୍ପଣଟି ସହିତ ଏଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏଗୁଡ଼ିକ ଫନ୍ଦା ହୋଇଥିବା ପରି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିଲା । କାବ୍ୟଯୁଗର ଶାନ୍ତି ପରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସୃଜନଶୀଳ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ସେହି ଉତ୍ସାହରେ କେତେ ମନୀଷୀ କେବଳ ଏହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିଲେ । ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ଏପରି କୌଣସି ବିଭାବ ରହିଛି, ଯାହାକୁ କି ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ହେବ, ଅଥଚ ସୃଜନାତ୍ମକ ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ ? ଆପଣାର ଆନ୍ତରିକତମ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ନିଜର ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖି ପାରିଛି, ସିଏ ଯାହାକିଛି ଲେଖିବ, ତାହା ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇ କିପରି ଆଉ କ'ଣ ହୋଇ ପାରିବ ? ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟରେ ସୃଜନାତ୍ମକତାକୁ ଆମେ କଦାପି ତାହାର ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ବା ପ୍ରକାରଟିକୁ ଦେଇ ବିଚାର କରିବା ନାହିଁ; ସାହିତ୍ୟିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଗୁଣାତ୍ମକ ଆବେଦନକୁ ହିଁ ଆମେ ସାହିତ୍ୟରେ ସୃଜନାତ୍ମକତାର ବିଚାର କରିବା । ଜଣେ କବିତା ଲେଖି ମଧ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ଆଉ ଜଣେ ଚିଠି ଆଉ କ'ଣ ଲେଖି ମଧ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରେ । କେବଳ ତଥାକଥିତ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଦେଲେ ଯେ ତାହା ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମେତ ପୃଥିବୀର ନାନା ସାହିତ୍ୟରେ ଅନେକ ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପଦ୍ୟ ଲେଖିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଗଦ୍ୟ ଲେଖୁଥିବା ପରି ଲାଗନ୍ତି; ଏବଂ ଆଉ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କବିତା ଓ କାବ୍ୟିକତାର ଛନ୍ଦସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୁଣ ଭାବରେ ଫୁଟାଇ

ଦେଇଥାନ୍ତି । ଜୀବନରେ, ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରେ ତଥା ଜୀବନ ସହିତ ଆମର ଭାବଗତ ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ବା ଭୂମିରେ ଡୋରି ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଉ, ଯେପରି ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥାଉ, ମୁଖ୍ୟତଃ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଆମ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିସ୍ତାର କରାଯାଇପାରିବ । ସେହି ଭୂମିରେ ଯଦି ଆମର ଦୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକ, ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକ ଓ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥିବ, ତେବେ ଆମେ ଯାହା ଲେଖିବା ପଛକେ, ତାହା ସୃଜନଶୀଳତାର ଗାରକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିବ । ଆମେ କବିତା ଲେଖୁଛୁ, ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖୁଛୁ କିମ୍ବା ଲେଖିବା ନିମନ୍ତେ ଆଉ କୌଣସି ମାଧ୍ୟମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ, ତାହାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଆମ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିସ୍ତାର କରିବା ଲାଗି ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବ ନାହିଁ ।

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ କେବଳ କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ କିମ୍ବା ନାଟକ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । ସିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଭ୍ରମଣ-କାହାଣୀ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଅନ୍ତରବିଲୋକନମୂଳକ ଏକାଧିକ ସଂସ୍ମରଣ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । 'ବିଶ୍ୱ-ପରିଚୟ' ବୋଲି ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ 'ବିଶ୍ୱ-ପରିଚୟ' ପାଠ କରିଥିବା, ସେମାନେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିରେ କବିଗୁରୁଙ୍କର ସୃଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟକତାର ଅବଶ୍ୟ ପରିଚୟ ପାଇଥିବା । ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିରେ ଆମକୁ ବିଜ୍ଞାନର ଯେତେ ତଥ୍ୟ ହୁଏତ ନ ମିଳିବ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱଟିର ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିଚୟ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯାଇ ପାରିବ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ-ରଚନା ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସେହି କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଲେଖକ-ତତ୍ତ୍ୱଟିର ସେହି ଅସଲ ଆବେଦନ-କ୍ଷେତ୍ରର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଏବଂ ନିଷ୍କପଟ ପରିଚୟ ପାଇଥାଉ, ସେହି ରଚନାକୁ ଆମେ ଅବଶ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଅସଲ ସୃଜନଶୀଳତା ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ଆମେ କୌଣସି ରଚନା ଗଦ୍ୟ କି ପଦ୍ୟ, କବିତା କି ଆଉ କ'ଣ, ସେକଥା ଆଉ ମନେ ରଖିବାକୁ କୌଣସି ସମୟ ହିଁ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ସୃଜନଶୀଳତାର ପରିଚୟଗୁଡ଼ିକ ଆମଠାରୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ନେତ୍ରର ଦାବି କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ରୂପଟି ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ଆଉ ସବୁକିଛି ଦେଖାଯାଏ ।

ଅଥବା, ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ତଥାକଥିତ ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଯାବତୀୟ ବାହ୍ୟତାର ପଶ୍ଚାତରେ ରହିଥିବା ସେହି ଅନ୍ତରଗୁଡ଼ିକ, ଗମ୍ଭୀର-ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆସି ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । କୌଣସି ଏକ ଲେଖା କବିତାଟିଏ, ଉପନ୍ୟାସଟିଏ ଅଥବା ଆଉ କ'ଣଟିଏ, ଆମ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଏହିଭଳି ଏକ ଗଣିତ ପକାଇ ସୃଜନଶୀଳତାର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଖାତାରେ ମଧ୍ୟ ହିସାବର ଖନ୍ଦାସବୁ ଭାରି ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ପୂରଣ ହୋଇଯାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ସେହି ବାହାରେ ବାହାରେ ହିଁ ରହିଯାଆନ୍ତି ଓ ଅସଲ ଘରଟିକୁ ମୋଟେ ଧରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆତ୍ମାର ଦାବି କରୁଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ଦେହଠାରେ ଅଟକି ଯାଏନାହିଁ, ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥିବା ମଣିଷ କେବେହେଲେ କାୟଘରଟି ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଏନାହିଁ । କାୟକୁ ସିଏ ଅସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ, ମାତ୍ର କାୟକୁ ଭେଦ ଭିତରକୁ ଯାଏ । ଭିତରେ ଥିବା ବସ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କ'ଣଟିର ବହିରାବରଣ ରୂପେ ହିଁ କାୟଘରକୁ ଚିହ୍ନେ । କୌଣସି ପାହାଡ଼କୁ ଡେଇଁ ସେପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଯେପରି ପର୍ବତଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହୁଏ, ଏ କଥା ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ପର୍ବତକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ଆମକୁ ପର୍ବତ ପାଖରେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ; ଯିଏ ପର୍ବତ ପାଖକୁ ଆସି ଅଟକି ରହିଯିବ, ସିଏ କଦାପି ପର୍ବତଟିକୁ ଡେଇଁ ପାରିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ ପର୍ବତଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ମଧ୍ୟ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଯିଏ କବିତା ଲେଖେ, ସିଏ ହେଉଛନ୍ତି କବି—କବିର ଏହି ଅଳପ ଅର୍ଥଟି ଆମ ଭାଷାକ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିଧାନ ଭିତରକୁ କେଉଁ ଦିନଠାରୁ ପ୍ରବେଶ କଲା କେଜାଣି ? ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରସ୍ୱାମୀ କବିକୁ କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶୀ ବୋଲି କହି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ନିତ୍ୟ—ନୈମିତ୍ତିକ ଭାବରେ ଯେତିକି ଦେଖାଯାଏ, ତାହାର ଅନ୍ତରା ସେପାଖକୁ ଦେଖିବା, ଅନ୍ତରର ଗର୍ଭକୁ ଓ ଅନ୍ତରର ଶେଷକୁ ଦେଖିବା, ସମଗ୍ରତାର ଅର୍ଥାତ୍ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଖିବା, ତାହା ହିଁ କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶିତା । ସୃଜନଶୀଳତା ନ ଥିଲେ ସେହି କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶନ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, କେବଳ କବିତା, ଗଳ୍ପ ବା ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଲେ ଯେ ଲେଖା ମଧ୍ୟରେ କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହେବ, କ୍ରାନ୍ତଦର୍ଶୀ କେହିହେଲେ ସେକଥା

କହିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ମର୍ମକୁ ଭେଦ କରିଛନ୍ତି, ମର୍ମଦ୍ୱାରା ହିଁ ବାହାରର ଗଢ଼ଣଟିକୁ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି, ତାହାର ଜାତି ନିରୂପଣ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ କାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି, କବିତା ଲେଖିଛନ୍ତି, ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ସୃଜନାତ୍ମକ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି କେତେ କେତେ କୁଆଡ଼କୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାଙ୍କର 'ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ' ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଆମେ ସୃଜନଶୀଳ ବୋଲି କହିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିବା କି ? ନା ତାଙ୍କର 'ସାବିତ୍ରୀ' କାବ୍ୟ ପରି ତାଙ୍କର ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସୃଜନଶୀଳ ଅନନ୍ୟତାର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଶୀର୍ଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବା ? ଆଧୁନିକ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟରେ ଏପରି ବହୁ କବିତା ରହିଛି, ଯାହାକୁ କି ହୁଏତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଦଗ୍ଧ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକ ସୃଜନଶୀଳତାର ଗାରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋଟେ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । କସରତ କରି ଗଦ୍ୟ ଲେଖିହେବ, ପଦ୍ୟ ବି ଲେଖି ହେବ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକାଧିକ ଏଭଳି କବି ଓ ଲେଖକ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଏକଦା ନାନାବିଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ବାରୁଦ ସରିଯାଇଛି କି କ'ଣ, ଲୁଚ୍ଛା କସରତ କରି ଗପ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ କବିତା ଲେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ବରିଷ୍ଠତାକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଆମମାନଙ୍କ ଲାଗି ନାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠାପର ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି ।

ସମୀକ୍ଷା ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରେ, ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇ ବି ପାରେ । ଆମର ଜୀବନବ୍ୟାଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରେ, ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇ ବି ପାରେ । ଆମ ଅନ୍ତଃପରିବେଶ ଏବଂ ବାହ୍ୟ ପରିବେଶ ସହିତ ଆମର ଅନୁକୂଳନ ହୁଏତ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରେ, ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇ ବି ପାରେ । ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ପଛରେ ଏକ ସମୀକ୍ଷା, ଏକ ଜୀବନବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ ଏକ ଦର୍ଶନ ସର୍ବଦା ରହିବ ହିଁ ରହିବ । ସେହି ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରେ, ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇ ବି ପାରେ । ସମୀକ୍ଷା ନ ଥିଲେ, ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନ ଥିଲେ, ଅବଲୋକନ ନ ଥିଲେ ଓ ଦର୍ଶନ ନ ଥିଲେ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସମ୍ପଦ ଲାଭ କରିଥିବାର ଅଥବା ଅତି ଆପଣାର ଜଣେ କାହା ସହିତ ଭେଟ ହୋଇପାଇଥିବାର ଅନୁଭୂତିଟି ହୋଇ ପାରୁ

ନ ଥିଲେ କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ଓ ଆଉ ଯାହାକିଛିକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହା ଯାଇଥାଏ—ଏଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠେଲେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ; ଏବଂ, ସେହି ଅବଲୋକନ ସୃଜନାତ୍ମକ ନ ହୋଇଥିଲେ ଆମର କବିତା, ଗଳ୍ପ ବା ଉପନ୍ୟାସ ସୃଜନାତ୍ମକ କିପରି ହୋଇ ପାରିବ ? ଆମେ ଲାଭ କରିଥିବା ସମ୍ପଦଟି ସେକାଳି ହୋଇଥିଲେ, ଆମର ଯାବତୀୟ ଭଲ ପାଇବା ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ସ୍ୱାଧିକାରପ୍ରମତ୍ତତା ହୋଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆମେ ଅକ୍ଷର ଓ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ସୁନାରି କରି ସେଉଁ କୃତିଟିକୁ ଭରଣା କରି ରଖି ଦେଉଥିବା, ତାହା ସୃଜନାତ୍ମକ ହୋଇପାରିବ କିପରି ? ତେଣୁ ଆମେ କ'ଣ ଲେଖିଲୁ , ତାହାକୁ ଧିସାରେ ପକାଇ, ଧର୍ସା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି କରି ଲେଖିଲୁ ବା କୋଟି କରି କିମ୍ବା ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ପରିପାଟୀର ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାହାକୁ ଲେଖିଲୁ , ସେଥିରୁ ସୃଜନଶୀଳତାର କଦାପି ବିଚାର କରିଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଯାହା ଲେଖିଲୁ , ତାହାକୁ କାହିଁକି ଲେଖିଲୁ , କେଉଁ ରୀତିରେ ପଢ଼ି ଲେଖିଲୁ ଏବଂ ଏହି ଲେଖିବା ଦ୍ୱାରା ଆପେ କେତେଦୂର ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପାରିଲୁ ଅଥବା ଆପଣାର ଅସଲ ସଖ୍ୟକାମନାଗୁଡ଼ିକୁ କେତେଦୂର ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିବେଦିତ କରିଦେଇ ପାରିଲୁ , ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ସୃଜନଶୀଳତାର ବିଚାର ହେବ । ସବୁ ଗଛରେ ମୋଟେ ଫୁଲ ଧରେନାହିଁ, ସବୁ ଫୁଲରେ ବାସନା ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ । ଅନେକ କବିତାର ଗଛରେ ବି ଫୁଲ ଧରି ନ ପାରେ ଅଥବା ଫୁଲ ଧରୁଥିଲେ ବି ବାସନା ମୋଟେ ନ ଆଇପାରେ; ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ନିଜ ଭିତରେ ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟାଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଫୁଲଟିରେ ସତକୁ ସତ ଏକ ବାସନା ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଥିଲେ, ଆମେ ସେଉଁଠି ମନ ସେଠାରେ ହେଉ ପଛକେ, ଫୁଲଟିଏ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ତାହାକୁ ଫୁଲ ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ ଚିହ୍ନି ପାରିବା, ବାସନା ଭିତରକୁ ଅସିବା ମାତ୍ରକେ ତାହାକୁ ବାସନା ବୋଲି ବାରିନେଇ ପାରିବା । ବାହାରର ବେଡ଼ଣୀଟା ଭିତରେ କଦାପି ବସ୍ତୁ ବି ହୋଇ ରହିଯିବା ନାହିଁ ।

ଅସଲ ବିଦ୍ରୋହୀ ସେପରି ସିଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ରୋହର ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ମଣିଷ ସେପରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭୟ ଦୂର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଜଣେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ପାଉଥିବା ଓ କପଟ ନ ଥିବା ମଣିଷ ସେପରି ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ

ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇ ପାରିବା ପାଇଁ ଓ କପଟର ଖୋଳଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରାଇପାରେ, ସୃଜନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ଅଧିକ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାଲାଗି ଉନ୍ମେଷଣା ଆଣିଦିଏ । ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ଆମେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧାତ୍ମକତାର ମାପକାଠି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିପାରିବା । ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଯେକୌଣସି ଯୁଗ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ କବିତା, ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖାଯାଉଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହଜାର ଗୁଣ ଅଧିକ ବେଗରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୁଆରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆଜି ସବୁକିଛି ଅପେକ୍ଷା ଏହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲେଖା ହେଉଛି, ପାଠ କରାଯାଉଛି । ତଥାପି ମଣିଷର ଜୀବନ ଭିତରୁ, ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରୁ ସୃଜନାତ୍ମକତାର ଅସଲ ଭାବମାହାଗୁଡ଼ିକ—ଭଲ ପାଇବା, ଅକୃତ୍ରିମ ନ ହେବା, ଗିଳି ନ ପକାଇବା, ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ାଇବା—ଏସବୁ କ୍ରମଶଃ କମି କମି ଯାଉଛି କାହିଁକି ? ଅନ୍ତର ଓ ଆନ୍ତରିକତାକୁ ଛାଡ଼ି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଏପରି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅସ୍ତ୍ର ଓ କ୍ଷମତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଲାଗି ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହେଉଛନ୍ତି କିପରି ? ଏସବୁ କ'ଣ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସୃଜନଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବାର ଲକ୍ଷଣ ? ତେଣୁ ଆଙ୍ଗିକଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ଯଥାର୍ଥ ଅନ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆମକୁ ସୃଜନାତ୍ମକତାର ସନ୍ଧାନ କରି ବାହାରିବାକୁ ହେବ । ତେଣୁ ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ତେବେ ଯାଇ ଆମ ଭିତରେ ତଥା ଏହି ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀଟି ଭିତରେ ଅଳ୍ପତାର ଯାବତୀୟ ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇପାରିବା । ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତାର ଭାଜନ ହେବା ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳତାର ଠାବ ପାଇପାରିବା ।

□ □ □ □

'ସମ୍ବାଦ', ବାର୍ଷିକ ବିଶେଷାଙ୍କ, ଅକ୍ଟୋବର, ୧୯୮୭

ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ

ଜଣେ ପର୍ଯ୍ୟଟନକାରୀ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ବୁଲିଆସିଲେ ଯେପରି କଦାପି ବିଶ୍ୱମାନବ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ, ସେହିପରି, ଜଣେ ଲେଖକ ଲେଖିଥିବା ସାହିତ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଅନୂଦିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ତାହାକୁ କଦାପି ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ କହିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମେ ପାଞ୍ଚୋଟି ବା ଛଅଟି ମହାଦେଶର ଏକ ସମଷ୍ଟି ଭାବରେ ଏହି ପୃଥିବୀଟିକୁ ବୁଝିଥାଉ । ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥସ୍ତରରେ ସେକଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ୍ୟ । ମାତ୍ର, ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁପରି ଅର୍ଥର ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ସ୍ତର ରହିଛି । ଆମେ ସ୍ୱୟଂ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ଥିବା, ଆମ ଅର୍ଥର ସ୍ତର, ବୁଝିବାର ସ୍ତର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ତରରେ ଯାଇ ରହିଥିବ । ଯାବତୀୟ ଶବ୍ଦ ଓ ଅର୍ଥର ଏକ ବ୍ୟଞ୍ଜନାସ୍ତର ରହିଛି, ଏକ ଚେତନାସ୍ତର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଚେତନାସ୍ତର ରହିଛି । ଖିଆ ଲଗାଇବାର ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଚେତନାସ୍ତର ରହିଛି । ଖିଆ ଲଗାଇବାର ଚେତନାଟି ନିବିଡ଼ରୁ ନିବିଡ଼ତର ହୋଇ ପାରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଇ ଆମକୁ ପ୍ରଥମେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଭୂମିରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପାରିବ, ଯାହାକୁ କି ସେହି ଭୂମିର ଅନୁଭବ ଲାଭ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକାତ୍ମକ ହେବାର ସ୍ତର ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟର ଚେତନା ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଏକ ଏକାତ୍ମକତାର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ପାଇପାରେ ।

ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଗାତଟିଏ ବା ଗୁମ୍ଫାଟିଏ ଭିଆଇ ତାହାର ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ଚେତନାସ୍ତର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏକସିଙ୍ଗିଆ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ପାରନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ଏକସିଙ୍ଗିଆ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଅଲଙ୍କାରବିଭୂଷିତ କରି ଦେଖାଇବାର ଏକ ବୃତ୍ତୁଁଥି ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଏକ କାବ୍ୟରୂପ ଅବଶ୍ୟ ଦିଆ ଯାଇପାରେ । ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ଭିତରେ ନିଜ ନିଃସଙ୍ଗତାଟି ଲାଗି ମୋଟେ ସମାଧାନ ବାହାର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଅଥବା ଏକ ସମାଧାନ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ସେହି ନିଃସଙ୍ଗତାର ଲଟାଟିରେ କାବ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ ବୁହାଯାଉଥିବା ଭଳି ଭଳି କେତେ ଫଳ ଫଳାଇ ତଥାପି ଏକ ସମାଧାନ ବାହାର କରିବାରେ କେତେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କୌଣସି ସମାଧାନ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଫିଟାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗୁମ୍ଫାଗୁଡିକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି କିସମର ମଣିଷମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ସଂସାରର ସବୁକିଛି ସମାଧାନ କରିଦେବେ ବୋଲି ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି । ମୁଖା ପିନ୍ଧିଲେ ସଂସାରଟାର ସାମନା କରିବାର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଯାଏ । ସେଇଥିରୁ ଏକ ସମାଧାନ ମିଳିଯାଇ ପାରୁଥିବାର ଏକ ଭ୍ରମ ଜାତ ହୁଏ । ସେହି ଭ୍ରମ ମଣିଷକୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ରଖେ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏହିଭଳି ଖବରରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ କେତେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରେ, ଅନ୍ୟ କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ସମାଧାନଟିଏ ବାହାର କରିବାଲାଗି କାବ୍ୟିକ ପ୍ରରୋଚନା ଦେବାରେ ମଧ୍ୟ ବାହାରିଥାଏ । କେତେ କେତେ ମୂଳଭୂତ ଅନିଚ୍ଛା ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ସିଏ ମଣିମୁକ୍ତା-ଖଚିତ କେତେ କେତେ ଦର୍ଶନ ବାହାର କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର ସେହିସବୁ ଦର୍ଶନ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ବାଟ ଫିଟାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରାଜ୍ୟରେ ଡିଣ୍ଡିମ ବାଜୁଥାଏ ସତ, ଗାତ ଓ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ାକରେ ହୁଏତ କେତେ କେତେ ଉତ୍ସବ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରା ଯାଉଥାଏ । ଖ୍ୟାତିମାନେ ବେଲୁନ୍ ହୋଇ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି, ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ସମାଧାନଟି

ମିଳି ପାରୁଥାଆନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିଁ ଅସଲ ଏକାତ୍ମକତାଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥାଆନ୍ତା, ସେଇଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ମୂଳ କଥାଟିକୁ ପୁଣି ଥରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ସାହିତ୍ୟ ବହୁପ୍ରଚାରିତ ବା ବହୁପ୍ରସାରିତ ହେଲେ ତାହା କଦାପି ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ବସ୍ତୁସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ବାହାରେ ଖ୍ୟାତିମାନେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ଯେପରି ଭିତରର ଦୁର୍ଗତ ଏବଂ ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଖାତଗୁଡ଼ାକର କେବଳ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ କଦାପି ପୂରଣ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ଖାତଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରିବାଲାଗି ମନ କଲେ ଯାଇ ଖାତକୁ ପୂରଣ କରିବାର ବାଟଟି ଆଖି ଆଗରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଆସେ । ଚେତନାରେ ପ୍ରସାରଣ ଘଟିଲେ ଯାଇ ଗୁମ୍ଫାରେ କବାଟ ଫିଟେ । ଛାତି ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଏ । ଭିତରେ ଅହଂର ଅର୍ଗଳଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ସଙ୍ଗୀତିର ଦର୍ଶନ ମିଳେ । ସେହି ବନ୍ଧୁ ହିଁ ବାଟ କଢ଼ାଏ, ଝିଅ ଧରାଇଦିଏ, ବସ୍ତୁର ବାରତା ଆଣି ଦେଇଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ଆଖି ଖୋଲି ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସମୁଦାୟ ବସ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟିପଥାରୂଢ଼ ହୁଏ । କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ, ତେଣୁ ସମଗ୍ର ବସ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟିପଥାରୂଢ଼ ହୁଏ । ଭିତରେ ବାହାରକୁ ଦେଖିହୁଏ, ବାହାରେ ଭିତରକୁ ଦେଖିହୁଏ । ଏହାକୁ ହିଁ ଏକାତ୍ମକତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏବଂ, ଦେଖିବାରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭବ କରିବାରୁ ପାବନ୍ଦୀ ବ୍ୟଭିଚ୍ଛନ୍ନତା କଟିଗଲେ ଯାଇ ସେହି ଏକାତ୍ମତା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଳପ ଦେଖନ୍ତି, ଅଳପ ଶୁଣନ୍ତି, ଭାରି ଅଳପ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ଅଦୌ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କିଛି ଶୁଣି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କିଛି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଳପ ଦେଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ସବାମୂଳ ବା ସବାବଡ଼ କରି ଦେଖିବା,- କେବଳ ନିଜର ଗାତଟି ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ଯାହାକିଛି ଦେଖିବା । ଅନେକ ମଣିଷ ଦେଶ କହିଲେ କେବଳ ନିଜ ଦେଶଟିକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି, ଭାଷା କହିଲେ କେବଳ ନିଜ ଭାଷାଟିକୁ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କୌଣସିଠାରେ ଅଦୌ କୌଣସି ଦେଶ ନଥାଆନ୍ତା, ଆଉ କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ଭାଷା ମଧ୍ୟ ନଥାଆନ୍ତା, ତେଣୁ ନିଜର ଦେଶଟି ସତେଅବା ଧଣୀ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତା ଓ ନିଜର ଭାଷାଟି

ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ଏକମାତ୍ର ଭାଷା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା । ସେହି ଭାଷାକୁ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାପାଇଁ ହୁଏତ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଭାଷା ନଥାନ୍ତା । ଅଥବା ନିଜ ଦେଶର ସମକକ୍ଷ ହେବାଲାଗି ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କୌଣସି ଦେଶ ନଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ, ନିଜକୁ ସବଚେଇବଡ଼ ଗୁଣୀ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତା ଓ ସମୁଦାୟ ଜଙ୍ଗଲଟାରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜନ୍ତୁ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଜନ୍ତୁରାଜ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହେଉଥାନ୍ତା । ସେଥିରୁ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ମିଳି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଦେଶପ୍ରେମ ଏକ ଉତ୍ତେଜନାମୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସି ଯେତେବେଳେ ଜାତୀୟତାବାଦରେ ପରିଣତ ହେଲା, ଆପଣାକୁ ବା ଆପଣାର ସମୂହଟିକୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ଫୀତ କରି ଦେଖାଇବାର ମତଲବରେ ଯେତେବେଳେ ମାତୃଭୂମି ଓ ମାତୃଭାଷା ନାମକ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ଲୋକମାନେ ଯାବତୀୟ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ପତାକାରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିଲେ, ସେତେବେଳେ ଆମ ପୃଥିବୀକୁ ହୁଏତ ଏହିପରି ଏକ ଗଞ୍ଜଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେହି ଗଞ୍ଜଣା ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶି ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଦୂଷିତ କଲା, ମଣିଷମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ଭାରି ଶ୍ଳେଷ୍ଠ କରି ଆଣିଥିଲା । ବିଶ୍ୱଯାକ ବାଡ ବସିଗଲା, କାହାମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କୁହାଗଲା ଏବଂ ସେହି ଉତ୍ତେଜନାଟି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶି ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ କେତେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ପକାଇଲା । ଜାତି ଜାତି ତଥା ଭାଷା ଭାଷା ଭିତରେ ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ସେହି ସାହିତ୍ୟ କେତେ କାମରେ ଲାଗିଲା । ଏହିପରି କାମରେ ଲାଗି ପାରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟକୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଅତିଶ୍ରଦ୍ଧାକାରୀମାନେ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହିଲେ, ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହି କେତେ ବାଣ ଫୁଟାଇଲେ । ଏହି ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ପୃଥିବୀକୁ ଭାଗ ଭାଗ ଓ ବହୁଖଣ୍ଡ କରି ରଖିବାର ରାଜନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ବାଣ ଫୁଟୁନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମଗୁରୁ ଏବଂ ଜୀବନଗୁରୁ ମଣିଷକୁ ନାନା ଫଳରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖି ଇତିହାସରେ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଚେତନା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଅଳପ କରି ରଖିବାଲାଗି କାଳେ କାଳେ କମ୍ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିନାହାନ୍ତି । ନିଜର ଧର୍ମକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ଓ ଅଧିକ ଠିକ୍ କରି ଦେଖାଇ ବଢ଼ିଲ

ଧର୍ମର ପ୍ରବକ୍ତାମାନେ ଯେଉଁସବୁ ସାହିତ୍ୟରଚନାର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ତାହାକୁ ଧର୍ମସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ବୁଝାଯାଇଛି । ସେହି ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରରୋଚନାରେ ପୃଥିବୀରେ ବାନା ବଢ଼ିଛି, ବେଢ଼ା ବୃଦ୍ଧିପାଇଛି, ଥିବା ପାଚେରୀମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଦିଶିଛନ୍ତି ଏବଂ ବେଢ଼ା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବହୁବିଧ ରାଜସିକତା ଓ ତାମସିକତା ସଚେଅବା ଅନ୍ଧାଦଣ ଉପରସ୍ତରରେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, କେତେକେତେ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ପୂଜା ପାଇଛନ୍ତି । ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ହିଁ କେତେକେତେ ଅନ୍ୟ ତାମସାର ଆଳରେ ମଣିଷକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଲାଗିଥିବା ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ମୋଟେ ଦେଖା ନଯିବ, ସେଥିଲାଗି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆସ୍ଫାଳନମାନ ସୃଷ୍ଟି କରିହୋଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟର ଭିଆଣମାନ ହୋଇଛି । ଭିତରେ ଅସଲ ଚେତନାଟି ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଝିଅ ଲଗାଇ ରଖି ପାରିନଥିଲେ ଇତିହାସର ଏହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷକୁ ଯେ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱତୋମୁଖ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ମନୁଷ୍ୟ-ସଭ୍ୟତାର ନାନା ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଆଖି ଉପରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ପରଦାଗୁଡ଼ିକ ଖସି ପଡ଼ିଲେ ଯାଇ, ଆଖି ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ଦେଖି ପାରନ୍ତା, ତାହା ଦେଖିବାରେ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ପରଦା ଖାଲି ଆଖି ଉପରେ ନଥାଏ; ବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପରଦା ମାଡ଼ି ରହିଥାଏ, ହୃଦୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଆମର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅସତର୍କ ଭାବରେ ଯେ ବାହାରୁ କେଉଁ ଅନ୍ୟଆଡ଼ୁ ଆସି ଏହି ପରଦାମାନେ ଆମକୁ ମାଡ଼ିବସିନ୍ତି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆମେ ନିଜେ ହିଁ ପରଦାଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଜିତ କରି ଆଣିଥାଉ । ଆମ ଆଖିକୁ, ଆମ ହୃଦୟକୁ ଓ ଆମର ବୁଦ୍ଧିକୁ ବାଟ ଓଗାଳି ରଖିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଥାଏ ବୋଲି ଆମେ ସତତରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି କରୁ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ସାଂସାରିକ ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି କହିଥାଉ । ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଆମର ଖ୍ୟାତି ଲାଗି ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଏକେ ବା ଆହୁରି ଏକେ ହୋଇ ଦେଖାଯିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ତୁଳନାରେ ଆହୁରି ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଆମର ଲାଗିଥିବା ଖିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଯେତେ ଅଧିକ

ପରିମାଣରେ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ଆମ ଭିତରେ ଆମର ସେହି ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ହୁଏତ ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଅନୁଭୂତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅଥବା, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ କହିଲେ, ଆମକୁ ଏହି ତଥାକଥିତ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ବାସ୍ତ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଖିଅଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଆମେ ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ସତେଅବା ଏକ ଆତ୍ମ-ଉଚ୍ଚାଟନକାରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିଥାଉ ।

ଖ୍ୟାତି କାମନା କରୁଥିବା ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିପାରେ, ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିପାରେ । ଆପଣାର କାହ୍ନଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିରି ଉଚ୍ଚ କରି ଦେଖାଇ ସିଏ ହୁଏତ ଦାଣ୍ଡର ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନନ୍ୟ ବୋଲି ବେଶ୍ ବାରିହୋଇ ଯାଇପାରେ । ଏବଂ, ତା'ର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ତା'ର ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରୀ ଏବଂ ତା'ର ଖ୍ୟାତିଲାଳସା ଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ସାତଟା ପିଢ଼ିରେ ଉଠି ହୁଏତ ସାତସାତଟା ରୂପରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସାତସାତଟା ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବି ହୋଇପାରେ । ପୁରସ୍କାର-ଆକାଂକ୍ଷୀକୁ ପୁରସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ବି ମିଳି ଯାଇପାରେ । ତଥାପି ଭିତରେ ଜୀବନଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖିଅଛିଣ୍ଡା ହୋଇ ରହି ମଧ୍ୟ ଯାଇପାରେ । ଭିତରେ ଆମର ଅସଲ ବାଡ଼ୁଟି ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହି ଯାଇପାରେ । ଆମର ନାନାବିଧ ଅନ୍ୟ ଲାଳସା ଭିତରେ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାର ସାଜଟି ହୁଏତ କୁଆଡ଼େ ସାତ ତଳେ ପୋତିହୋଇ ରହି ଯାଇପାରେ । ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଯଦି ଆମ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ଅସଲ ସ୍ୱରଟିକୁ ଯୋଡ଼ି ପାରୁଥାନ୍ତା ଓ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାର ଆବାହନ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ସଂସାରଟା କଦାପି ଏପରି ଅଲକ୍ଷଣା ହେବାରେ ଲାଗି ନଥାନ୍ତା । କୋଟି କୋଟି ଅକିଞ୍ଚନ ଓ ଅଭାଗ୍ୟଙ୍କୁ ଅତିରି ଅକିଞ୍ଚନ ଏବଂ ଭାଗ୍ୟହୀନ କରି ରଖି ଆମେ ଥୋକେ ଖିଅଛିଣ୍ଡା ଖ୍ୟାତିଲୋଭୀ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱର ହିଁ ଆକାଂକ୍ଷା ରଖିଥିବା ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ, ଖ୍ୟାତିମନ୍ତ ଏବଂ ଶ୍ରୀ-ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବସିବା ଲାଗି ପୃଥିବୀଟାର ବେକକୁ କେବଳ ଆମରି ଘର ଅଗଣାକୁ ମୁହାଁଇ ରଖିବାର ଆହୁରି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥାନ୍ତେ । ଅତେ

କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ଆସି ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଏବେ ବିଶ୍ୱ-ସାହିତ୍ୟର କଥା କୁହା ଗଲାଣି । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ବିଶ୍ୱ-ଦରବାରରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେଣି । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱର ଦୁର୍ଗତି କାହିଁକି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ? ଏହି ବିଶ୍ୱରେ ମନୁଷ୍ୟର ବିଶ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ନିଃସଙ୍ଗ ହେବାରେ ଲାଗିଛି କାହିଁକି ? ଯାହା ପାଖରେ ଯେତିକି ଅଧିକ ଅଛି,-ଖ୍ୟାତି ଅଛି, ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି, କ୍ଷମତା ଅଛି ଓ ସମର୍ଥତାମାନ ରହିଛି, ସିଏ କାହିଁକି ଜୀବନର କଥା ନକହି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିଃସଙ୍ଗତାର କଥା କହୁଛି,-ତା' ଭିତରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ବାହାରେ ଏପରି ଦର୍ପଶାଳୀ, ଆତ୍ମକାମୀ ଓ ତେଣୁ ଦୁର୍ବୋଧ କରି କାହିଁକି ରଖିଛି ? କେବଳ ସେହି ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଆଳ କରି ଧରି ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ କଲେ ସାହିତ୍ୟର କାମ କଦାପି ସରି ଯିବନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ସେହି ନିଃସଙ୍ଗତାର ନିଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏହି ସଂସାରରେ ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ିକର ଠାବ କରି ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଃସଙ୍ଗତା ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଅସଲ ଖିଅଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚକୁ ଯାଇ ଅସଲ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ତଥା ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଏଥିଲାଗି ସାହସ ଦରକାର, ଅନ୍ୟ ସ୍ତରର ଅନୁରାଗ ଦରକାର । ଜଣେ ଖ୍ୟାତିଲୋଭୀ କେବେହେଲେ ସେହି ଅନୁରାଗର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ନିସଙ୍ଗ ସାହସର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଗାତ ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ରଖେ, ଭୁଲ ରହିବାର ଖଳ ଓ ନିର୍ମମ ପ୍ରବଞ୍ଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସିଏ ଛିଅ ଛିଣ୍ଡାଇ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦିଏ, ତାହା କଦାପି ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟର ପଦବାଚ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ପନ୍ଥରେ ଜୀବନଟିଏ ଥିବ । ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ପନ୍ଥରେ ବିଶ୍ୱଜୀବନର ନାଡ଼ ଲାଗିଥିବ । ଆଖି ବୁଜିଦେଲା ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ଛୁଇଁ ହେଉଥିବ ଏବଂ ଆଖି ଖୋଲି ଅନାଇବା ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଥିବେ । ଏହି ବିଶ୍ୱରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ, ଅନୁରାଗକୁ ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ଅଣ୍ଟି ସବା ମଝିରେ ବସାଇ ପାରିବାଲାଗି ଆହୁରି ବହୁତ ବହୁତ ବାଟ

ବାଙ୍କରହିଛି । କ୍ଷମତାମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ ଓ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମିଛ ପ୍ରୀତି ଓ ମିଛ ସ୍ଫୀତି ଗୁଡ଼ାକର ନିଶାରେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ମଣିଷଙ୍କର ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକୁ ହୁଡ଼ାଇନେବା ସକାଶେ କେତେ ଫିକର ଓ କେତେ କୌଶଳ କରାଯାଉଛି । ଅସଲ ପ୍ରୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲି କରି ରହିବା ଲାଗି ମଣିଷକୁ କେତେ-ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଅନେକ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ସେହିସବୁ ଅପପ୍ରବୃତ୍ତିସ୍ଥାରେ ସହାୟତା କରୁଛନ୍ତି ଓ ଦରବାରମାନଙ୍କରୁ ଖ୍ୟାତି ମାଗି ଆଣୁଛନ୍ତି । ଏହି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆମ କାଳର ଘାଆଗୁଡ଼ାକୁ ଭଲ କରି ପାରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଢୋଲ ହୋଇ ହୁଏତ ବିଶ୍ୱଯାକ ବାଜୁଛି ସତ, ମାତ୍ର ଅସଲ କ୍ଷୁଧାଗୁଡ଼ିକୁ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବାରେ ଏକାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଛି ।

ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟରେ ଅନୁରାଗ ଓ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ଏହି କଥାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସମାଧାନ ଭଳି ସମାଧାନଟିଏ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯଦି ଛିଅଗୁଡ଼ିକ ଅସଲ ଥାନରେ ପ୍ରକୃତରେ ଲାଗିଥାଏ, ତେବେ ତାହା ଆମର ଏହି ସାନ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଅବଶ୍ୟ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଖ୍ୟାତିର ଗୋଲାମମାନେ ରଣପା ଚଢ଼ି ଦୁନିଆଯାକ ଖେଦି ବୁଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରାଗଢରେ ତଥାପି ଭିକାରି ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

□ □ □ □

ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ

ଶାଶ୍ୱତ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ସବୁଦିନେ ଥାଏ । କାଳ ଭିତରେ ଥାଏ, କାଳାତୀତ ହୋଇ ବି ରହିଥାଏ । ତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧରି ରଖିବାପାଇଁ କାଳ ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ । ପୁଣି, ଖାଲି କାଳାତୀତ ହୋଇ ରହିଲେ ତା'ର ଗୋଡ଼ହାତ ସବୁ କଟିଯାଏ । ଶାଶ୍ୱତ ଅର୍ଥାତ୍ ସନାତନ; ଯାହା ଥିଲା, ଯାହା ଅଛି ଏବଂ ଯାହା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିବ ।

ସାହିତ୍ୟବୋଧକୁ ଆମେ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଶାଶ୍ୱତ-ବୋଧ ବୋଲି କହିପାରିବା । ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗ ଅନୁସାରେ ବଦଳି ଯାଉଥାଏ, ସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ବଦଳି ଯାଉଥାଏ । ଜୀବନ ଓ ଜଗତ ପ୍ରତି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଥବା ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ଦୃଷ୍ଟି ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା ଏବଂ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଉଭୟେ ବଦଳି ଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏହି ନ୍ୟାୟରେ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଏ । ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କୁହାହୁଏ ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ବୋଲି କହିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ବଡ଼ ବୋଲି ଗଣାହୁଅନ୍ତି ଓ ଆଉ ଜଣେ ତାଙ୍କଠାରୁ ସାନ ବୋଲି ଗଣାହୁଅନ୍ତି । କେଉଁ ଯୁଗରେ ପଦ୍ୟକୁ ଏକମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଓ ପୁଣି ଆଉ କେଉଁ ଯୁଗରେ ଗଦ୍ୟକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ପଦ୍ୟକୁ ଭୁଲା ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ତ ଗଦ୍ୟକୁ ପ୍ରକୃତ ବାସ୍ତବ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସାହିତ୍ୟେତର ଆହୁରି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରର ମୂଲ୍ୟ-କଳନା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥାଏ । ସେହି କଳନାର ଧାଡ଼ିରେ ଦଳେ ରସକୁ ସବାଆଗରେ ନେଇ ରଖନ୍ତି, ଆଉ ଦଳେ ଅଳଙ୍କାରକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଅସଲ କାୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି । କେହି ଇତିହାସର ମନ୍ଥନକରି ସାହିତ୍ୟକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ କେହି ମନୋବିଜ୍ଞାନ, ସମାଜବିଜ୍ଞାନ, ଚେତନ ଓ ଅବଚେତନ ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରୁଥାନ୍ତି । ଯୁଗଗୁଡ଼ାକ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ଜଟିଳ ହେଉଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନର ଅନେକମୁଖିତା ବିଷୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେତିକି ଅଧିକ ସଚେତନ ଭାବରେ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି, ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅଧିକ ଜଟିଳ ଏବଂ ଅନେକଭିତ୍ତିକ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ-ଚର୍ଚ୍ଚା ତାହାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଉଛି ।

ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଧର୍ମ ହେଉଛି ତା'ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଧର୍ମିତା । ଏକ ବୃହତ୍ତର ପରିଧି ଉପରେ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ, କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ନୁହେଁ, ସମୁଦାୟ ଜୀବନ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାମର୍ଥ୍ୟ ହେଉଛି ଜୀବନର ଅସଲ ସାମର୍ଥ୍ୟ । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରୁନାହିଁ, ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ତାହାର ଗୋଟାଏ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହୁଏତ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେ ତା'ର ଜନ୍ମ ହୋଇନାହିଁ, ଏହି କଥା ବୁଝିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଜଣେ ସନ୍ଥ କହିଯାଇଛନ୍ତି । ଜୀବନ କେବଳ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ତାହା କେବଳ ସେତିକିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ତାହା ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେବାର ମୂଳ ଇଚ୍ଛାଟିରୁ ହିଁ ବିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି; ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିର କ୍ରମରୂପାୟନ ଯାହା ଲିପିବଦ୍ଧକରି ରଖୁଛି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ ଇତିହାସ ବୋଲି କହୁଛୁ । ମଣିଷର ଜୀବନାକାଂକ୍ଷା ଅର୍ଥାତ୍ ଚେତନା ଭିତରେ ଏପରି କ'ଣ ସମ୍ପଦଟିଏ ଅଥବା ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଟିଏ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଯାହାକି ଆପଣାକୁ ଏହି ଯାବତୀୟ ବିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ଆମର ଯାବତୀୟ ଇତିହାସର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାରେ ଲାଗିଛି ?

ମଣିଷର ଜୀବନ ଯେପରି ବହୁମୁଖୀ, ତାହାର ଏହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନନ୍ତ ଭାବରେ ବହୁମୁଖୀ, ବହୁପ୍ରସ୍ଥଯୁକ୍ତ । ଅନ୍ନଠାରୁ ଆନନ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପ୍ରସ୍ଥଗୁଡ଼ିକର ଖିଅ ଲମ୍ବି କରି ରହିଛି ।

ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ୟାକୁଳତା, ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସନ୍ତୋଷ, ମଣିଷର ନିବିଡ଼ ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଥିବା ଅନୁରାଗୀ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ଅସନ୍ତୋଷ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱର ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଭାରତୀୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମଦର୍ଶନରେ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ନିରଞ୍ଜନ ନିଷ୍କଳ ବ୍ରହ୍ମ ଆପଣାକୁ ଈଶ୍ୱର-ରୂପରେ ପରିଣତ କରନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଈଶ୍ୱର ରୂପେ ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନାକୁ ବହୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ରୂପ ଦେବା, ତାହାହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସେହି ରୂପାୟନର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ସମ୍ଭାବନାମୟ ଈଶ୍ୱରରୂପେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ଅସନ୍ତୋଷ ସଚଳ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଅନୁରାଗ ଯେତେଯେତେ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାକୁ ମନ କରେ ଓ ସଚଳ ହୁଏ, ସାହିତ୍ୟ ତାହାର ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ।

ସେହି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସନ୍ତୋଷରୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ମୂଲ୍ୟକଳନା କରାଯାଇ-ପାରେ । ଅସନ୍ତୋଷ ଅନେକ ସ୍ତରର । ଏହା ଅଳପ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିପାରେ, କେବଳ ଏକ ସ୍ଥୂଳ ପ୍ରସ୍ଥ ଭିତରେ ହିଁ ତାହା ଆପଣାକୁ ସ୍ଥୂଳ କରି ରଖିପାରେ । ଠିକ୍ ସେହି ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଅଳପ ହୋଇ ରହି ଯାଇପାରେ, ଅଳପ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିପାରେ । ଅଳପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବା, ସାଂସାରିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ନ୍ୟାୟରେ ତାହାକୁ ଭୋଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଏହି ଭୋଗ ଅଥବା ଉପଭୋଗର ସ୍ତରରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆସ୍ୱାଦନ କରନ୍ତି । ସେତିକରେ ନିଜ ଅସନ୍ତୋଷର ମୋକ୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଭୋଗ କରନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟ ନାମକ ବସ୍ତୁଟିକୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ସଜାନ୍ତି । ତାହାକୁ ଅଳଙ୍କାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ଅଳଙ୍କାରର ପ୍ରକରଣଟିକୁ ବିସ୍ତାରିତ କରି କେତେମନ୍ତେ ଶାସ୍ତ୍ର

ଲେଖାଯାଏ ଓ କେତେମନ୍ତେ ବାଣ ମରାଯାଏ । ତାହାହିଁ ସ୍ଥୂଳଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ସାହିତ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲି ଅଭିହିତ ହୁଏ । ଏହି ସାହିତ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖାଯାଇଛି, ଲେଖାଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟରୁ ବିନୋଦନ ନେଉଥିବା କେତେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତାହା ଆପ୍ୟାୟିତ କରି ରଖିପାରୁଛି ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଅସନ୍ତୋଷ ରହିଛି, ଯାହା ଅଳପ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟେ ଶାନ୍ତହୋଇ ରହିପାରେନାହିଁ, ଯାହା ଅଳପକୁ ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ଏହିପରି ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ମନକଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ଅମ ସାହିତ୍ୟସଙ୍କାର କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । କେତେ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାକୁପଡେ, ଅନୁଭବର ଡେଣାଟିକୁ ନିମିତ୍ତ କରି କେତେ ପ୍ରକାରେ କେତେଆଡ଼କୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣାକୁ ହୁଏତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେଇଦେବାକୁ ପଡେ । ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେଲେ ହିଁ ଯେ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଷ୍କଳ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ-ପାରେ, ଏହି ସତ୍ୟଟି ସେତିକବେଳେ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଠିକ୍ ସେତିକବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ସତେଅବା ଏକ ମନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ମନ୍ତ୍ରଧାରୀ ମାନେକେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ମନ୍ତ୍ରକୁ କଦାପି ଭୋଗ କରାଯାଏନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ ଆମର ଆପଣା ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୃହୀତ ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ତଳକୁ ଖସାଇ ଆଣିଥାଉଁ । ସେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ କେତେ କ'ଣ ମାଗୁ, କେତେ କ'ଣ ବିଭବର ଅଧିକାରୀ ହେବାଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମତ୍ତତା ସହିତ ଅଳି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଆମ ସ୍ତରରେ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ସାଧନା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆମେ ଯଶଃପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉ, ଆପଣାର ଅହଙ୍କାର-ମଣ୍ଡଳଟି ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପଡି ରହିଥାଉ । ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ସୋପାନକ୍ରମରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏପରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାବଚ୍ଛ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ମଣିଷ ଖାଲି ଦେଇଦିଏ, ଖାଲି ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥାଏ, ଖାଲି ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କେବଳ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେଇଥିରେ ଆନନ୍ଦ ପାଏ, ପାହାଚ ଉଠେ ।

ସାହିତ୍ୟର ଅସନ୍ତୋଷ ହେଉଛି ଅପୂର୍ଣ୍ଣକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଦେଖିବାର ଅସନ୍ତୋଷ । କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ଆମ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଏଠି କେତେ କ'ଣ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି । ବାହାର ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ଭିତରର ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ସେହିପରି ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଉତ୍ତେଜ ପ୍ରରୋଚନା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ପୁଣି ଭିତରର ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାଗୁଡ଼ାକ ଏବଂ ବାହାରର ନାନା ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାକୁ ସହ୍ୟ ଓ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାଲାଗି କେତେ କ'ଣ ଯୁକ୍ତି ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ତେଣୁ ଅସନ୍ତୋଷ ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରର ଅସନ୍ତୋଷ । ଭିତରେ ନାନା ଅସଙ୍ଗତିଜନିତ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ବାହାରେ ନାନା ଦୁରିତାଜନିତ ଅସନ୍ତୋଷ । ଭିତରେ ଆମର ଚେତନ ଏବଂ ଅଚେତନ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନପାରି ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ନପାରି ପରସ୍ପର ପାଖରେ କେତେ ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି, କେତେ ମୁଖା ପିନ୍ଧନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ଘର ଭିତରେ ଆମକୁ କେତେଖଣ୍ଡ ଓ କେତେ ଭାଗ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେହି ଦୁଃଖକାରୀ ଅଭିନୟ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଆପଣାର ସଙ୍ଗୀ ରୂପେ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆମେ ଯେଉଁ ସମ୍ମିଳନକାରୀ ଅଖିଳ ପ୍ରକୃତିକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଉଁ, ତାହାଲାଗି ଆମର ବ୍ୟାକୁଳତା ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମର ସାହିତ୍ୟରୂପେ ଆମ ଭିତରୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଆମର ଚେତନ ତଥା ଅବଚେତନ ଉଭୟକୁ ଧରି ପାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ଅର୍ଥାତ୍, ଉଭୟ ପାଖରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ୟୟମୂଳ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ଧରିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ । ଆପଣା ସହିତ ପ୍ରାପ୍ତ ଶିଶୁଟିଏ ହୋଇ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଥାଉ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ଆମର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ସ୍ତରରେ ଲଗି-ରହିଥିବା ସେହି ଖେଳଟିର ଏକ ସହକାରୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ସଙ୍କୋଚମୁକ୍ତ କରେ । ତେଣୁ ସଙ୍କଟମୁକ୍ତ ହେବାରେ ସଚେଅବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

ଆପଣାର ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ କେତେ ପ୍ରକାରେ ବନ୍ଦୀକୃତ ହୋଇ ରହିଥାଉ, କେତେ କେତେ ପିଞ୍ଜରାକୁ ଆଦରି ରହିବାର ଏକ ଦୈନ୍ୟ ଭିତରେ ଆମେ ଭୟାନକ ଭାବରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଭିତରେ ଏହି ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକୁ

ଦେଶ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ଜାତି ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ସ୍ୱାର୍ଥ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଆମକୁ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରକାରର ଦୂରତା ମଧ୍ୟରେ ଲାଞ୍ଛିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାଲାଗି ଆମକୁ ପଣ୍ଡିତମାନେ କେତେ ଅନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅନ୍ତି । ରାଜନୀତି ବୁଦ୍ଧି ଦିଏ, ଅର୍ଥନୀତି ବୁଦ୍ଧି ଦିଏ; ତଥାପି ଆମର ବାହାର ସଂସାରଟିକୁ ଆମେ ଯେଉଁପରି ସହଜ ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ରୂପରେ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଉ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଖାଲି ରାଜନୀତି, ଖାଲି ଅର୍ଥନୀତି, ଖାଲି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ଖାଲି ବୁଦ୍ଧି ଆମକୁ ସମାଧାନ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆମକୁ କ୍ଷମତାର କାନ୍ତାର ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ନାନା ଅସୁନ୍ଦରତାକୁ ମାନି ନେବାଲାଗି ପୁସଲାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କ୍ଷମତା ହିଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମଣିଷ ମରିମରି ଯାଏ ।

ସେତିକବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଭରସା ଦେବାକୁ ଆସେ । ସାହିତ୍ୟ ଆଶା ଦିଏ, ଦମ୍ଭ ଦିଏ, ସାହସ ଦିଏ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖାଏ, ଏବଂ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାଲାଗି ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ବାହାରେ ସମାଧାନ ପାଇବାଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ଆମ ହାତରେ ଅନ୍ତରର ଅସଲ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦେଇଯାଏ । ସାହିତ୍ୟ କହେ, ମଣିଷର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ରହିଛି, ଯେଉଁ ଅସଲ ସତ୍ୟ ଲାଗି କାମନା ମଣିଷକୁ ସଂସାରରେ ବାହାର କରିଛି, ସବାଶେଷରେ ତାହାହିଁ ଜୟଲାଭ କରିବ । ଅଧବାଟରେ ଏହି ବୁଦ୍ଧି ଆ କୃତ୍ରିମତାଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷକୁ କଦାପି ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିବେନାହିଁ । ସତ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ, ଦୂରତାମାନେ ନାକୋଇ ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ପଳାଇବେ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ସେତିକ ପରିମାଣରେ ଆମକୁ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଦେଇ ପାରୁଥାଏ, ଆମେ ତାହାକୁ ହୁଏତ ସେତିକ ଶାଶ୍ୱତ ବୋଲି କହିପାରିବା ।

ଯୁଗର ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ସାହିତ୍ୟର ଉଦ୍ଭବ ବୋଲି ଅନେକେ କହନ୍ତି । ଏହିପରି କହି ସେମାନେ ବେଳେ ବେଳେ ସାହିତ୍ୟକୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଯୁଗର ଧନ୍ଦା କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ଲେବଲ ଲଗାଇ ଆମକୁ ଏଇଟି ବଣାକରି ରଖିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଯୁଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେଉଛି ଯୁଗଯୁଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା—

ଏକ ଆବହମାନ ଅସନ୍ତୋଷ ହେତୁ ଆମେ ଅଙ୍ଗେ ନଭୋଉଥିବା ଯନ୍ତ୍ରଣା । ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆମକୁ କୌଣସି ବାଡ଼ ଭିତରେ ଫାଶ ପକାଇ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିବନାହିଁ । ତାହା ଆମକୁ ପାର କରାଇ ନେଉଥିବ । ଏହି ସୋପାନଟିର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏକ ସମାଧାନ ଦେଖାଇ ଆମକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନର ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଧ୍ୟକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ନେଇ ଯାଉଥିବ । ଆମକୁ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ସ୍ତରରେ ନବ ନବ ଜନ୍ମର ଅଧିକାରୀ କରାଇ ପାରୁଥିବ ।

□ □ □ □

'ଗଳ୍ପପତ୍ର', ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୨

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସୀମା

ଆମର ସୀମା ଯେଉଁଠି, ଆମ ସାହିତ୍ୟର ସୀମା ମଧ୍ୟ ସେଇଠି । ଆମେ ଯେଉଁ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଉ, ଯେଉଁ ଭାଷା କହୁଥାଉ ଅଥବା ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ଆମ ନିଜ ଠାକୁରବୋଲି ପୂଜା କରୁଥାଉ, ସେହି କୁଳ, ସେହି ଭାଷା ଅଥବା ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସତେଅବା ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ, ସର୍ବୋତ୍ତମ ଅଥବା ସର୍ବ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥାଉ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମ ମମତାର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଖୁବ୍ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ ସତ କଥାଟି ମୋଟେ ଦିଶେନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ସତ କଥାଟି ହେଉଛି, ଆମେ ଯେଉଁଠି ଥାଉ, ଆମର ସାହିତ୍ୟର ସରହଦଟି ମଧ୍ୟ ସେଇଠି ରହିଥାଏ ।

ଆମେ ଅହଙ୍କାରୀ ହେଲେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅହଂକାରୀ ହୁଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଯେଉଁ ନୂଆ ନୂଆ ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ଓ ପରିପାଟୀ ଗ୍ରହଣ କରି ଆମେ ଭିଆଣ କରିଥିବା ନାନା ସମୂହଗତ ଅନୁରକ୍ତି ଭିତରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଯାଏ, ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ପରିଚ୍ଛଦ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଉ । ତାହାକୁ ଅନେକ ସୁଆଗ ଦେଇ ଆମର ଜାତୀୟ-ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି କହୁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ଦେଖାଇ-ହେବାର ଦ୍ରବ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିପକାଉ । ତଦ୍ୱାରା ଆମର ଦୁର୍ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆମର ଶିଙ୍ଗ ଯେତେ ଅଧିକ ହୋଇ ଚହଟୁଥାଉ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଆମ ହାତରେ ପଡ଼ି ସାହିତ୍ୟ ଖୁବ୍ ହତଶ୍ରୀ ହୋଇପଡ଼େ । ଆମ ମାଙ୍କଡ଼ ମୁହଁର କଳା ହୋଇ ଖୁବ୍ ଅପମାନିତ ହୁଏ ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ଏକ ସାଧନାରୂପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ । ସାଧନାର ଅର୍ଥ ଅତିକ୍ରମଣର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଜୀବନର ଅନ୍ତଃପଥରେ ସୋପାନକୁ ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ସାହିତ୍ୟ ଆମର ଏକ ଧାରରେ ସାଧନ ତଥା ସଙ୍ଗୀ ଭଳି ହୋଇ ରହିପାରେ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରୁଛୁ, ଆମେ ତାହାକୁ ମୋହର ବୋଲି କହି ଆଦୌ ନିଶା ଖାଇ ବୁଲିବାକୁ ମନ କରୁନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରୂପେ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ଆମକୁ ଏକ ସୁଯୋଗ ଦେଇଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷାର ଜନମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ଆମେ ପିଲାଦିନୁଁ ବଢ଼ି ଆସିଛୁ ଓ ତେଣୁ ତାହାକୁ ନିଜର ଭାଷା ବୋଲି କହୁଛୁ ବୋଲି ଆମେ ତାହା ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହୁ । ସେହି ଭାଷାକୁ ଆମେ ଭଲ ପାଉ, ମାତ୍ର ସେହି ଭଲ ପାଇବା ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅହଙ୍କାର ଅଥବା ପର-କାତରତା ନଥାଏ । ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ପରକାତର ହୁଏନାହିଁ । ତାହାର ସତକୁ ସତ ହୋଇଯିବା ଦ୍ୱାରା ଆମର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଅଧିକ ବୋଧକ୍ଷମ ହୁଏ । ଅଧିକ ଗଭୀର ହୁଏ, ଅଧିକ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ଆଉଟି କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରେ ନାହିଁ ।

ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ସାଧନାରେ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରୂପେ ଆମକୁ ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇପାରେ । ନିଜର ଚେତନାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବେଶକ୍ଷମ କରିବାରେ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଏ; ଆପଣାର ଅସଲ ଓଜନ ଏବଂ ଅସଲ ଓଜନଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାରେ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଅବଲୋକ ଚକ୍ଷୁଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରଧାନତଃ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମନୋବୃତ୍ତି ନେଇ ସାଧନା କରିବେ ବୋଲି ସଙ୍କଳ୍ପରେ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଣି ଥାପନା କରନ୍ତି । ମୂଳରେ ହିଁ ଲୋକମାନେ ରହିଥିବାରୁ ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ମୂର୍ତ୍ତିଟାକୁ ଗିଳି ପକାନ୍ତି ଓ ଆପେ ବଡ଼ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି, ଆମ ଭିତରୁ ଅନେକେ ଜୀବନର ସତକୁ ସତ ଏକ ତରଳ ଭାବଶୀଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପାଦ ପକାଇ ଥାଆନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଦେବା ପ୍ରକାଶ ମାଧ୍ୟମଟିଏ ପାଇ ସେମାନେ ନିଜ ଜୀବନର ସାବଟେପୁ ଅବସ୍ଥାଜନକୁ ସତେଅବା

କାହାଲାଗି ବଧୂଟିଏ ହୋଇ ବାହାବେବାର ଉତ୍ସବାଡ଼ମ୍ବର ଲାଗି ଅନୁକୂଳିତ କରି ରଖିବାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି, ଲେଖୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତେଅବା ଖୋଲି ଖୋଲି ଯାଉଥାନ୍ତି । ଆଦୌ କାହାରିକୁ ଈର୍ଷା କରନ୍ତିନାହିଁ । କେବଳ ମୁକୁଳି ଉଠୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ତା'ପରେ ବୟସ ବଢ଼େ, ସଭାରେ ବସି ମନ୍ତ୍ରଣା ମିଳେ, ଚରମ ମୋଡ଼ ହୁଏ, ସହଜତାମାନେ ଚତୁରତାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ପରାଭବ ମାନନ୍ତି,—ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଚଲାଖି ପଶେ, ସାହିତ୍ୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବଜାରର ମାମଲତିରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟ ଆମର ଘରଗୁଡ଼ାକୁ କଳି ରଖିବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରେ; ଆମର ସାହିତ୍ୟ ସତେଅବା ଏକ ଆଧୁନିକ ଅଗ୍ନିମାନ୍ଦ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ତେଣିକି ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ସତେଅବା ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ି କୁନ୍ଥାଇବାକୁ ପଡ଼େ, ଆଗ ଦରଦାମ୍ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । ହାଟରେ ଗୋଟାଏ ବୋଇତାଳୁ-ଗଦା ଆଉ ଗୋଟାଏ ବୋଇତାଳୁଗଦାକୁ ଅନାଇ ଯେପରି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଫୁଲେଇ ହେଉଥାଏ, ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ସେହିପରି ଆଉ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକର ପାଖକୁ ଆସି ସନ୍ତାପିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଅଣାଯାଏ । ତେଣିକି ସାହିତ୍ୟ ଆଉ ସାଧନାର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ନରହି ସତେଅବା ଏକ ଆନନ୍ଦପଣ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ପଣ୍ୟପରି ମୂଲ୍ୟ ହୁଏ, ବଜାରକୁ ଯାଏ, ରସିକ ସଭାରେ ତଳିଆ ହୁଏ, ଫୁଲେଇମାନଙ୍କର ଗଞ୍ଜ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଜୀବନଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ମଜଲିସ୍‌ପରି ଲାଗେ । ଜୀବନର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୁଞ୍ଚାଇବାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଊଣ୍ଟୁଳ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ସାହିତ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରେନାହିଁ । ତାହା ବହୁଗୁଣିତ ହୁଏ, ମାତ୍ର ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ ହୋଇ ରହେ । ଯେଉଁ ଅସଲ ଅସନ୍ତତିଗୁଡ଼ାକୁ ଜୟ କରିପାରିଲେ ମଣିଷର ବନ୍ଧ୍ୟାତ୍ୱ କଟେ, ସାହିତ୍ୟ ତେଣିକି ସେଗୁଡ଼ିକର ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ କେବଳ ଉପରଗୁଡ଼ାକୁ ନାନା ଅଳଙ୍କୃତତା ଦେଇ ସଜାଇବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ସୀମା ବୋଲି ମାନିନିଆଯାଏ । ଅସଲ ପ୍ରାଣଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ହେତୁ ଅଳଙ୍କାରକୁ ନେଇ ମହାଶାସ୍ତ୍ରମାନ

ଲେଖାଯାଏ । ଶୈଳୀକୁ ହିଁ ଅସଲ ଶୀଳ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଆକାଶଗୁଡ଼ାକୁ ସର୍ଜ୍ଜିତ ଓ ଲତାପୁଷ୍ପିତ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ହିଁ ପୋତି ପକାଇବାକୁ ମନ କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଜୀବନ ଆଉ ସାହିତ୍ୟ ମଦ୍ଧିରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରୟୋଜନବଶତଃ ଏକ ବାଡ଼ ପଡ଼ିଯାଏ । ଜୀବନରେ ବର୍ବର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ କୁଳୀନ ହେବାର ହିଁ କାମୁକତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ରୟ ମିଳେ, ସୁଧୀସଭାର ସ୍ୱୀକୃତି ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରର ଶୂନ୍ୟତାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଳଙ୍କୃତତା ଦେଇ ପୂରଣ କରିପାରିବାର ଗର୍ବ ଜନ୍ମଲାଭ କରେ, ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରନ୍ଥି ପକାଇଥିବାର ଅପରାଧକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରର କୋମଳବିଳାସ ଦ୍ୱାରା ମାର୍ଜ୍ଜନା କରିଦିଆଯାଇ-ଥାଏ । ଏହାର ଏକ କ୍ରମପରିଣତି ସ୍ୱରୂପ ଦିନମାନର ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳମାନେ ସାହିତ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆମୋଦବେଶମାନଙ୍କରେ ସତେଅବା ବରବେଶ ହୋଇ ବସିବାର ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁମତିପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ହାସଲ କରିନିଅନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ମୁମୂର୍ଷୁ ହୋଇ ବୁଲେ, ଅସଲ ସମ୍ଭ୍ରମ ଓ ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଡ଼ିକର ସେକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାସ୍ତି ଭୋଗନ୍ତି ।

ଆମେ କ୍ଷମତାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆମ ଧାରଣାଗାର-ମାନଙ୍କରେ ଡ଼ୋମ୍ପୀ ଓ ଲେବସି ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । କ୍ଷମତାକାମୀ ଆମମାନଙ୍କର ଆତ୍ମା ଲାଗି ଗାଈ ହୋଇ ରହେ, ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କୁ ଡରେ । ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କଠାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରହାରଟିଏ ଅଥବା ପାହୁଡ଼ ହଳେ ପାଇଲେ ସତେଅବା ବନ୍ଧ୍ୟାରୁ କୁଳଜନ୍ମ ପରି ଅନୁଭବ କରେ । କ୍ଷମତାର ହାତରେ କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ପଶେ । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ନାକରେ ପାଣିଆ ପିନ୍ଧି କ୍ଷମତାଶାଳୀମାନଙ୍କର ଅଙ୍କ ଲେଉଡ଼ନ୍ତି ଏବଂ ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ସହିତ ମେଳ କରନ୍ତି । ରକ୍ତ ମାଗି ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଓ ରକ୍ତ ନାଆଁରେ ପଦେ ପୁଷ୍ପ ପାହା ପାଆନ୍ତି, ତାହାକୁ ହିଁ ଏକଦା ରକ୍ତ କରିଥିବାର ସନ୍ତକ ରୂପେ ସାଇତି ରଖିଥାନ୍ତି । ରକ୍ତ ମେଣ୍ଟରେ ସଭାମାନ ଡକାଯାଏ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଧ୍ୱଜା ଧରି ବାହାରନ୍ତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଧୂଳି ଉଡ଼ାନ୍ତି । ତା'ପରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ନାନାବିଧ ଅସାହିତ୍ୟିକ କାର୍ଯ୍ୟସାଧନରେ ଲଗାଯାଏ । ଗାଆଁଗାଁକ ମଣ୍ଡିତ ବନ ଅନବସ୍ଥା ହୋଇ ତୋରଣ ସଜାନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ସୁଡ଼ମାନଙ୍କୁ ବରଣ କରି ସଭକୁ ଅଣାଯାଏ ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ସେହିମାନଙ୍କ ସହିତ ବାହା କରିଦିଆଯାଏ । ସାହିତ୍ୟର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁକୂଳ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ

ରହିଥିଲେ ରାଜାମାନେ ବି ଖୋଦ୍ ସାହିତ୍ୟିକ ହେବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ଆପଣାର ପଦକ୍ଷମତାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ଯଶ କିଣନ୍ତି, ଘୂରି ବୁଲନ୍ତି ଏବଂ ମତ୍ତଗଜ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାବତୀୟ ସୀମାକୁ ଆପଣାର ଗୋଡ଼ତଳେ ଚାପି ରଖିଥାନ୍ତି । ରାତିଗୁଡ଼ାକ କେବେ ପାହିବ ବୋଲି ଆମ ଅନେକଙ୍କୁ ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଛାଡ଼ୁନଥାନ୍ତି ।

ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ତା'ର ସୀମାଟିକୁ ଜାଣେ । ସେହି ସୀମାଟି ପାଖକୁ ଆସି ତା'ର ଜୀବନ ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥାଏ । ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ସମୃଦ୍ଧିଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ସେହି ସାହିତ୍ୟ ହିଁ ନିମିତ୍ତ ହୋଇପାରେ । ଅସଲ ବୁଦ୍ଧି ଯେମିତି ଆପଣାର ସୀମା ଜାଣିଥାଏ ଓ ସେହି ଗାରଟିର ପାଖକୁ ଆସି ଯେମିତି ବୁଦ୍ଧିର ଅଜ୍ଞାତ ବୃହତ୍ତର ଆତ୍ମଗ ଅନେକକଣ୍ଠ ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାର ଲଜ୍ଜାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥାଏ । ତେଣୁ ଦୁଃଶାସନମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ । ଯେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟପାକ ସମସ୍ତେ ସଭାରେ ବସି ସୌଦାଗର ଧନପୁତ୍ର ପାଖରୁ ଶିରପା ଆଣିବେ ବୋଲି ରଙ୍ଗବିରଙ୍ଗ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସିଏ ମୋଟେ ସେହି ସଭାକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ସିଏ ତାର ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଏ । ଏକ ବିଶ୍ୱାସବଳ ଦୃଢ଼ବିକ୍ରମରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଏ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଭବିଷ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଭବିଷ୍ୟର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସମଗ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନଟିକୁ ଦେଖୁଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଦର୍ପଣଟିର ଆହ୍ୱାନ ଅନୁସାରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ସେଯାଏ ନେଇଯିବାର ମସୁଧା କରୁଥାଏ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ୟ ଗଭୀରକୁ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସଖ୍ୟର କାମନାକୁ ବହନ କରି ରହିଥାଏ । ଏବଂ ତେଣୁ, ଯେତେବେଳେ ତାହା ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ, ସେତେବେଳେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଖୋଜିବା ଓ ସେହି କାମନା ଲାଗି ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ କରିଏ । ତାହା ଆମକୁ କେତେ ନା କେତେ ଗଣ୍ଡିକୁ ଛଡ଼ାଇଦେଇ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦିଏ । ଆମକୁ ଏକ ଆବେଦନର ପ୍ରେରଣା ଆଣିଦିଏ । ତେଣୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିପାରେ, ଉପଯୁକ୍ତ କରି ଆଣୁଥାଏ ।

□ □ □ □

ଗୋକର୍ଣ୍ଣିକା, ଦଶହରା ସଂଖ୍ୟା, ୧୯୮୪